

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.863>
<https://orcid.org/0009-0005-3714-4758>

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Eimantas Kadys

Skaitmeninis turtas kaip nuosavybės teisės objektas

DAKTARO DISERTACIJA

Socialiniai mokslai,
Teisė (S 001)

VILNIUS 2025

Disertacija rengta 2020–2025 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas – prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Gynimo taryba:

Pirmininkas – prof. habil. dr. Gintaras Švedas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).

Nariai:

prof. dr. Ramūnas Birštonas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001),

prof. habil. dr. Kinga Flaga-Gieruszynska (Ščecino universitetas, Lenkijos Respublika, socialiniai mokslai, teisė – S 001),

prof. dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001),

doc. dr. Vida Petrylaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).

Disertacija ginama viešame Gynimo tarybos posėdyje 2025 m. gruodžio mėn. 8 d. 10 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Kazimiero Leono Sapiegos auditorijoje (302). Adresas: Saulėtekio al. 9, 10221, 302, Vilnius, Lietuva, tel. +370 5 236 6185; el. paštas tf@tf.vu.lt

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir VU interneto svetainėje adresu:

<https://www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.863>
<https://orcid.org/0009-0005-3714-4758>

VILNIUS UNIVERSITY

Eimantas Kadys

Digital Assets as Property Law Object

DOCTORAL DISSERTATION

Social Sciences,
Law (S 001)

VILNIUS 2025

The dissertation was prepared between 2020 and 2025 at Vilnius University.

Academic Supervisor – Prof. Habil. Dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

This doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – Prof. Habil. Dr. Gintaras Švedas (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

Members:

Prof. Dr. Ramūnas Birštonas (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001),

Prof. Habil. Dr. Kinga Flaga-Gieruszynska (University of Szczecin, Social Sciences, Law – S 001),

Prof. Dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001),

Assoc. Prof. Dr. Vida Petrylaitė (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 10 am on 8 December 2025 in Room No. 302 of Vilnius University Faculty of Law. Address: Saulėtekio av. 9, 10221, Room No. 302, Vilnius, Lithuania. Tel. +370 5 236 6185; e-mail: tf@tf.vu.lt

The text of this dissertation can be accessed at the library of Vilnius University, as well as on the website of Vilnius University:

www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Santrumpa	Santrumpos reikšmė
1964 m. CK.	Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas.
CK.	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.
ELI.	Europos teisės institutas.
ESTT.	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.
Inspekcija.	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.
Komisija.	Anglijos ir Velso teisės komisija.
MMORPG.	Internetiniai žaidimai, kuriuose daugybė žaidėjų vienu metu dalyvauja virtualiame pasaulyje, kuria savo norimus personažus, atlieka įvairias užduotis, bendrauja vienas su kitu realiu laiku, pasirenka skirtingus vaidmenis ir kt.
RUFADAA.	Peržiūrėtas patikėtinių prieigos prie skaitmeninio turto įstatymas.
UCC.	Vieningasis komercinis kodeksas.
UFADAA.	Patikėtinių prieigos prie skaitmeninio turto įstatymas.
UNIDROIT.	Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas.
UNIDROIT principai.	Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto skaitmeninio turto ir privatinės teisės principai.
USD.	Jungtinių Amerikos Valstijų doleriai.

TURINYS

IVADAS.....	8
1. SKAITMENINIO TURTO KONCEPCIJA	20
1.1. Ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų raida ir jų terminologiniai aspektai	20
1.2. Skaitmeninio turto samprata.....	33
1.2.1. Skaitmeninio turto samprata teisės doktrinoje.....	34
1.2.2. Skaitmeninio turto samprata valstybių pozityviojoje teisėje .	44
1.2.2.1 Skaitmeninio turto samprata Jungtinių Amerikos Valstijų pozityviojoje teisėje.....	44
1.2.2.2. Skaitmeninio turto samprata Europos valstybių pozityviojoje teisėje	50
1.2.3. Skaitmeninio turto samprata minkštosios teisės šaltiniuose ..	53
1.2.3.1. Skaitmeninio turto samprata Europos teisės instituto konsultaciniame dokumente	53
1.2.3.2. Skaitmeninio turto samprata UNIDROIT konsultaciniame dokumente	58
1.2.3.3. Skaitmeninio turto samprata Anglijos ir Velso teisės komisijos konsultaciniame dokumente	67
1.3. Skaitmeninių objektų kvalifikavimas skaitmeniniu turtu.....	71
1.3.1. Skaitmeninio objekto konkurencingumas.....	76
1.3.2. Skaitmeninio objekto pastovumas	79
1.3.3. Skaitmeninio objekto tarpusavio ryšys.....	82
1.3.4. Skaitmeninio turto objektus išreiškiančių kompiuterinių kodų požymių apibendrinimas ir jų taikymas skaitmeninio turto sampratoje.....	83
2. NUOSAVYBĖS TEISĖS STATUSO SKAITMENINIAM TURTUI SUTEIKIMAS.....	92
2.1. Nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo poreikis	92
2.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektai.....	120

2.2.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas <i>sui generis</i> objektu ir atskiro teisinio reguliavimo kūrimas	121
2.2.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas civilinės nuosavybės teisės objektu	132
2.2.2.1. Nuosavybės teisės objekto samprata klasikinėje ir novatoriškoje daiktinės teisės doktrinoje	132
2.2.2.1.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas skirtingas daiktinės teisės doktrinas pripažįstančiose valstybėse	136
2.2.2.1.1.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas klasikinę daiktinės teisės doktriną pripažįstančiose valstybėse	137
2.2.2.1.1.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas novatorišką daiktinės teisės doktriną pripažįstančiose valstybėse	140
2.2.3. Nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formos pasirinkimas	148
3. SKAITMENINIO TURTO KVALIFIKAVIMAS NUOSAVYBĖS TEISĖS OBJEKTU PAGAL LIETUVOS POZITYVIAJĄ TEISĘ	150
3.1. Nuosavybės teisės objekto reglamentavimas Lietuvoje	150
3.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas <i>res corporales</i> objektu pagal Lietuvos pozityvniąją teisę	155
3.3. Skaitmeninio turto kvalifikavimas <i>res incorporales</i> objektu pagal Lietuvos pozityvniąją teisę	158
IŠVADOS	178
LITERATŪROS SĄRAŠAS	180
SANTRAUKA	205
SUMMARY	219
PUBLIKACIJŲ IR MOKSLO RENGINIŲ, KURIUOSE PRISTATYTI TYRIMO REZULTATAI, SĄRAŠAS	233
INFORMACIJA APIE DISERTACIJOS AUTORIŲ	234

*„Jeigu dabar rengtume civilinį kodeksą,
4 knyga vadintųsi „Turto teisė“, bet ne „Daiktinė teisė“.
Tai sukeltų mažiau ginčų – o kas gi yra tas daiktas?“*
Prof. V. Mikelėnas

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika. Skaitmeninės technologijos XXI amžiuje yra tapusios neatsiejama kiekvieno žmogaus kasdienio gyvenimo dalimi. Išmaniųjų įrenginių ir interneto atsiradimas nulėmė, kad riba tarp materialaus ir virtualaus pasaulio beveik išnyko, kadangi žmonės šiuo metu gyvena tiek materialiaame pasaulyje, tiek skaitmeninėje erdvėje. Tai rodo naujausia statistika, pagal kurią daugiau nei 67,5 procento visų pasaulio žmonių turi prieigą prie interneto ir jame kasdien vidutiniškai praleidžia beveik 7 valandas (How Many Use The Internet..., 2025) (Average daily time spent using the..., 2025). Žmonės, aktyviai dalyvaudami virtualioje erdvėje, savo išmaniuose telefonuose, kompiuteriuose, duomenų bazėse, įsigija, sukuria ir saugo įvairius skaitmeninius objektus, kurie įvardijami skaitmeninio turto terminu (Kiršienė, 2017, p. 496). Šiuo metu vis dar nėra priimto jokio universalaus ir visuotinio skaitmeninio turto apibrėžimo ar sampratos, kas juo turėtų būti laikoma, tačiau pripažįstama, kad skaitmeninis turtas šiandien apima itin didelį spektrą įvairių ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų, kuriuos žmonės naudoja tenkindami savo kasdienes poreikius – kriptovaliutos, skaitmeninis menas, domenų vardai, socialinių tinklų paskyros, elektroninės knygos, virtualiuose internetiniuose žaidimuose esantys vertingi objektai ir kt. (Lehavi, 2019, p. 200) (Nekit, 2023, p. 306). Šių ir kitų skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų šiandien turi didžioji dauguma pasaulio gyventojų, o tiksliau – visi, turintys skaitmeninius įrenginius ir prieigą prie interneto.

Skaitmeninis turtas šiandien yra tapęs neatsiejama šiuolaikinės visuomenės dalimi ir turi vis didėjančią finansinę reikšmę kiekvieno žmogaus asmeniniame gyvenime, kurią atskleidžia įvairūs tyrimai. Pavyzdžiui, Londono universiteto atliktas tyrimas parodė, kad visų Jungtinės Karalystės gyventojų turimo skaitmeninio turto vertė siekia daugiau nei 2,3 milijardo svarų (A social study into the impact of..., 2011). Panašų tyrimą yra atlikusi ir „McAfee“, kurio metu buvo nustatyta, kad jų tyrime dalyvavusių interneto naudotojų turimo skaitmeninio turto vertė vidutiniškai siekia 37 000 JAV dolerių (toliau ir - USD). Šiame tyrime taip pat pateikiama lyginamoji statistika, kurioje atskleidžiama, kiek vidutiniškai vertas interneto naudotojų

skaitmeninis turtas įvairiose pasaulio valstybėse. Pavyzdžiui, nurodoma, kad Jungtinių Amerikos Valstijų gyventojų turimas skaitmeninis turtas vidutiniškai vertinamas 55 000 USD, Italijos – 42 621 USD, Olandijos – 32 018 USD, Vokietijos – 22 727 USD, Ispanijos – 17 476 USD (McAfee Reveals Average Internet User..., 2011). Šie statistiniai duomenys atskleidžia, kad skaitmeninis turtas nėra tik abstraktus visuomenėje vartojamas terminas ar tik nišinis reiškinys. Priešingai, skaitmeninis turtas yra tapęs realia ir finansiškai apčiuopiama šiuolaikinio gyvenimo dalimi, kuri turi didelę ekonominę reikšmę plačiajai visuomenės daliai.

Nors skaitmeninis turtas egzistuoja jau ilgą laiką, yra tapęs skaitmeninės ekonomikos funkcionavimo pagrindu ir neatsiejama šiuolaikinės visuomenės gyvenimo dalimi, iki šiol nėra aiškaus ir nuoseklaus supratimo, kas tiksliai laikytina skaitmeniniu turtu, kokie objektai šiuo terminu gali būti įvardijami ir kokia yra skaitmeninio turto teisinė prigimtis. Kiekviena valstybė, kuri įstatymo lygmeniu jau yra pradėjusi reglamentuoti su skaitmeniniu turtu susijusius įvairius teisinius klausimus, kiekvienas teisės mokslininkas, analizuojantis skaitmeninį turtą, taip pat ir įvairios tarptautinės teisinės organizacijos, kurdamos įvairius su skaitmeniniu turtu susijusius minkštosios teisės šaltinius (angl. *soft-law*), pateikia skirtingą supratimą, kas laikytina skaitmeniniu turtu ir kokie objektai šiuo terminu įvardijami. Toks skaitmeninio turto sampratų pliuralizmas sukuria teisinį netikrumą. Vadovaujantis viena skaitmeninio turto samprata, konkretus skaitmeninis objektas gali būti laikomas skaitmeniniu turtu, tačiau tam pačiam objektui taikant kitą egzistuojančią ir pripažįstamą skaitmeninio turto sampratą, jis negali būti laikomas skaitmeniniu turtu, nes į ją nepatenka. Tokia situacija yra ganėtinai paradoksali, kadangi nors ir analizuojamas lygiai tas pats ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų reiškinys, vis dar nėra suformuotos aiškos ir nuoseklios skaitmeninio turto sampratos, kuri leistų objektyviai apibrėžti šio reiškinio esmę. Visa tai sukuria teisinio neapibrėžtumo problemą, kadangi, nesant aiškaus supratimo, kas laikytina skaitmeniniu turtu, nėra galimybės šio turto tinkamai integruoti į valstybės pozityviosios teisės sistemą, nustatyti jo teisinio statuso ir užtikrinti veiksmingos šį turtą sudarančių objektų teisinės apsaugos. Toks neapibrėžtumas lemia ne tik teisinio tikrumo stoką, bet taip pat neatitinka ir teisėtų lūkesčių principo, kadangi asmenys, turintys ar įsigyjantys skaitmeninio turto objektus, negali būti tikri, ar šie objektai valstybės teisinėje sistemoje bus pripažįstami turtu ir ar teisės į juos bus ginamos lygiai taip pat, kaip ir materialaus turto atveju.

Šį neapibrėžtumą dar labiau išryškina tai, kad daugelis žmonių skaitmeninio turto objektus laiko lygiai tokia pačia nuosavybe kaip ir bet kuriuos savo turimus materialius daiktus, kadangi dauguma šių skaitmeninių

objektų atlieka tokią pačią funkciją kaip ir šių objektų atitikmenys materialiaame pasaulyje. Pavyzdžiui, ta pati knyga gali egzistuoti tiek elektronine, tiek materialia forma, ta pati nuotrauka gali egzistuoti tiek skaitmenine, tiek materialia forma ir kt. Dauguma žmonių skaitmeninio turto objektus savinasi dar ir dėl to, kad šiems objektams įsigyti išleidžia savo pinigus, o kartais net ir rekordiškas sumas, pavyzdžiui, pirkdami skaitmeninį meną. Tad teisine prasme iškyla ir šių objektų kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu klausimas, t.y. ar šie skaitmeniniai objektai iš tiesų gali būti pripažįstami nuosavybe ir ar asmuo gali įgyti nuosavybės teisę į juos. Įvairiose valstybėse egzistuoja skirtingas požiūris į poreikį spręsti šį klausimą, nepaisant to, kad skaitmeninis turtas yra tapęs neatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo dalimi. Kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Jungtinė Karalystė, pamažu adaptuoja savo teisinę sistemą, siekdamos skaitmeniniam turtui suteikti aiškų teisinį statusą savo nacionalinėje teisėje. Tuo tarpu kitose valstybėse, įskaitant ir Lietuvą, šiuo klausimu vis dar vyrauja teisinis neapibrėžtumas. Dėl to kyla daug teisinių neaiškumų – ar skaitmeniniam turtui turi ir gali būti suteiktas nuosavybės teisės statusas, kaip jis turėtų būti kvalifikuojamas pagal pozityviąją teisę ir kt. Šis teisinis neapibrėžtumas atskirose valstybėse lemia ir įvairius teisinius ginčus. Pavyzdžiui, teismuose nagrinėjama, ar konkretūs skaitmeninio turto objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu, koks yra jų teisinis statusas pozityviosios teisės sistemoje, vertinama, ar skaitmeninis turtas gali būti paveldimas lygiai taip pat kaip ir materialaus turto objektai ir pan. Visi šie ir kiti klausimai, valstybės pozityviojoje teisėje esant neaiškiu skaitmeninio turto teisiniu statusui, faktiškai paliekami teismų vertinimui. Kaip bus analizuojama toliau, tokia situacija sukuria ne tik teisinį netikrumą, bet lemia ir tai, kad toje pačioje valstybėje yra priimami skirtingi teismų sprendimai vertinant ir nagrinėjant panašaus pobūdžio klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu.

Ne mažiau ryškus teisinis neaiškumas skaitmeninio turto atžvilgiu egzistuoja ir teisės doktrinoje, kurioje taip pat nėra pateikiami aiškūs atsakymai kaip turėtų būti sprendžiami įvairūs klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu. Pavyzdžiui, teisės mokslininkai nesutaria, kokiai turto rūšiai skaitmeninis turtas turėtų būti priskiriamas, kokią vietą jis užima valstybės pozityviosios teisės sistemoje ir pan. Vis dėlto, esminiai nesutarimai teisės doktrinoje išryškėja sprendžiant klausimą, kaip ir koku būdu skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu ir koks teisinis reguliavimas turėtų būti taikomas užtikrinant efektyvią jo teisinę apsaugą. Teisės mokslininkus, turinčius skirtingas pozicijas šiuo klausimu, galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji teisės mokslininkų grupė siūlo

skaitmeninį turtą laikyti visiškai nauju ir unikaliu teisiniu reiškiniu, jį kvalifikuojant *sui generis* objektu ir jam sukuriant specialų, atskirą teisinį reglamentavimą, kurio pagrindu skaitmeninis turtas būtų pripažįstamas nuosavybės teisės objektu. Jų teigimu, dabartinės nuosavybės teisės koncepcijos negali būti tiesiog adaptuojamos ar pritaikomos skaitmeniniam turtui, kadangi jos paremtos visiškai kitomis prielaidomis ir principais, kurie nesuderinami su skaitmeninio turto prigimtimi (Toygar *et al.*, 2013, p. 114-115) (Allen *et al.*, 2020) (Castillo Parrilla, 2021, p. 825) (Giang, Huong, 2023, p. 11). Antroji teisės mokslininkų grupė laikosi visiškai priešingos pozicijos ir teigia, kad skaitmeniniam turtui nereikia kurti jokio atskiro teisinio reglamentavimo, kadangi teisiniai santykiai, atsirandantys skaitmeninėje erdvėje dėl skaitmeninio turto objektų, visiškai atitinka jau seniai žinomas ir egzistuojančias civilinių teisinių santykių rūšis, todėl jie nėra nauji, lyginant juos su jau egzistuojančiais. Tad atsižvelgiant į visa tai, skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu ir jo teisinė apsauga gali būti grindžiami taikant tradicines, šiuo metu egzistuojančias civilinės teisės normas (Castillo Parrilla, 2021, p. 824) (A. Slipchenko, S. O. Slipchenko, 2023, p. 76) (Giang, Huong, 2023, p. 12).

Šis nuomonių susiskaldymas teisės doktrinoje kyla dėl to, kad privatinė teisė, kurią mes žinome ir taikome šiandien, yra stipriai pagrįsta XIX amžiuje susiformavusiomis idėjomis ir principais, kurie buvo sukurti reguliuojant teisinius santykius, susiklostančius dėl materialaus turto objektų. Teisės doktrinoje netgi teigiama, kad tuo metu, kai buvo kuriami privatinės teisės pagrindai, niekas negalėjo numatyti, kad po kelių šimtų metų visuomenė gyvens hibridiniame pasaulyje, kuriame realus pasaulis bus neatsiejamai susijęs su virtualiuoju ir kuriame egzistuojantys skaitmeninio turto objektai bus lygiai tokie patys vertingi ar net brangesni nei XIX amžiuje taurieji metalai (van Erp, 2023, p. 11). Atsižvelgiant į tai, teisės doktrinoje išreiškiamos abejonės, ar šios istoriškai materialiam turtui sukurtos teisinės koncepcijos gali būti tinkamai pritaikomos skaitmeniniam turtui, kuris pagal savo prigimtį yra nematerialus ir egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje. Dėl šios priežasties kyla esminis klausimas – ar tradicinės nuosavybės teisės koncepcijos yra pakankamos tam, kad skaitmeninis turtas galėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu, ar visgi tam reikalingos naujos, šiam turtui specialiai pritaikytos teisinės konstrukcijos. Šis klausimas tampa ypač aktualus, atsižvelgiant į tai, jog skaitmeninis turtas jau yra tapęs neatsiejamu šiuolaikinės ekonomikos dalimi, o kiekvienas asmuo, turintis skaitmeninio turto, turi teisėtą lūkestį, kad šiam turtui bus užtikrinta tokia pati teisinė apsauga kaip ir materialaus turto objektams. Todėl būtina išanalizuoti, ar šiandien galiojančios nuosavybės teisės koncepcijos leidžia skaitmeninį

turtą pripažinti nuosavybės teisės objektu, įvertinant jų taikymo ribas, galimus trūkumus ir poreikį naujoms, šiuolaikinės skaitmeninės ekonomikos realijas atitinkančioms reguliavimo priemonėms.

Tyrimo objektas. Šio disertacinio tyrimo objektas - skaitmeninio turto samprata ir jo kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybės. Tyrime vertinami ir analizuojami požymiai, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Taip pat vertinamas poreikis suteikti skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusą ir nagrinėjama, kokia forma skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu.

Pažymėtina, kad šis tyrimas grindžiamas technologiniu neutralumu, t.y. disertacijoje nėra nagrinėjamos konkrečios skaitmeninės technologijos, jų veikimo principai ir kiti tik su atskiromis technologijomis susiję ypatumai. Disertacinis tyrimas yra orientuotas tik į bendro pobūdžio aspektus, kurie būdingi visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad siekiant išsamiau atskleisti tyrimo objektą ir parodyti, kaip tas pats tyrime nagrinėjamas klausimas pasireiškia skirtingų skaitmeninio turto objektų atžvilgiu, tyrime analizuojami ir bendro pobūdžio technologiniai aspektai. Visa tai leidžia geriau suprasti, kaip tyrime nagrinėjami klausimai atsiskleidžia skirtingų skaitmeninio turto objektų kontekste. Pavyzdžiuose dažniausiai nurodomi tie skaitmeninio turto objektai ir jų technologinės ypatybės, kurie šiandien ypač populiarūs ir kurių asmenys daugiausiai turi – kriptovaliutos, nepakeičiamieji žetonai (angl. *Non-fungible tokens*, NFT), domenų vardai, socialinių tinklų paskyros, virtualiuose internetiniuose žaidimuose esantys vertingi objektai ir kt.

Tyrimo tikslas. Išsamiai ir visapusiškai ištirti ir įvertinti, kokie skaitmeniniai objektai ir kokiais kriterijais vadovaujantis turėtų būti pripažįstami skaitmeniniu turtu ir kaip jie turėtų būti kvalifikuojami pagal valstybės pozityviąją teisę siekiant juos pripažinti nuosavybės teisės objektu.

Tyrimo tikslui įgyvendinti keliami šie uždaviniai:

- 1) Atskleisti skaitmeninio turto sampratą ir suformuoti specifinius požymius, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu.
- 2) Išanalizuoti užsienio valstybių teisinės sistemas, kuriose skaitmeniniam turtui suteiktas nuosavybės teisės statusas, siekiant įvertinti, dėl kokių priežasčių šis statusas buvo suteiktas, kartu įvertinant ir rizikas, kurios valstybėse kyla esant neaiškiam skaitmeninio turto nuosavybės teisiniam statusui.

- 3) Atskleisti civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą skirtingose daiktinės teisės doktrinos ir užsienio valstybių teisinėse sistemose, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, ar *sui generis* objektu, jam sukuriant atskirą teisinį reglamentavimą, kartu įvertinant vienos ir kitos nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formos privalumus ir trūkumus.
- 4) Išanalizuoti Lietuvos nuosavybės teisės koncepciją, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu jį priskiriant prie bent vienos iš Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objekto kategorijų.

Išskirtini šie disertacinio tyrimo **ginamieji teiginiai**:

- 1) Skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama kompiuteriniu kodu, kuriuo išreiškiami objektai skaitmeninėje erdvėje turi pasižymėti konkurencingumo, pastovumo, tarpusavio ryšio ir ekonominės vertės turėjimo požymiais.
- 2) Objekto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu, atsižvelgiant vien tik į jo egzistavimo formą, šiandien nebeturi jokio racionalaus teisinio pagrindo.
- 3) Skaitmeninio turto kvalifikavimas *sui generis* objektu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jeigu valstybės nuosavybės teisės koncepcija grindžiama klasikine daiktinės teisės doktrina.
- 4) Skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę jį priskiriant „kito turto“ nuosavybės teisės objektų kategorijai.

Tyrimo metodai. Rengiant daktaro disertaciją naudojami keli pagrindiniai tyrimo metodai. Kiekvienas naudojamas tyrimo metodas derinamas su kitais tyrimo metodais, siekiant pasiekti išsikeltą tyrimo tikslą ir išspręsti keliamus uždavinius.

Pirmausia, naudojamas analizės tyrimo metodas. Šis metodas tyrime taikytas siekiant atskleisti skaitmeninio turto prigimtį, sampratą ir suformuoti kriterijus, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Šis metodas taip pat leido išanalizuoti civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą tiek klasikinėje, tiek novatoriškoje daiktinės teisės doktrinoje, taip pat ir užsienio valstybėse, kurios savo nuosavybės teisės sistemą grindžia vienu iš šių doktrininių modelių. Taikant

ši metodą taip pat buvo išanalizuota ir Lietuvos nuosavybės teisės koncepcija, įvertinant galimybes skaitmeninį turtą priskirti vienai iš Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objekto kategorijų.

Antra, tyrime naudojamas lyginamasis metodas. Šio metodo taikymas atliekant tyrimą leido palyginti skaitmeninio turto sampratas, pateikiamas atskirų valstybių pozityviojoje teisėje, teisės doktrinoje ir minkštosios teisės šaltiniuose (angl. *soft-law*). Šio metodo pagrindu buvo nustatyta, kokie skaitmeniniai objektai ir kokiais kriterijais vadovaujantis pripažįstami skaitmeniniu turtu minėtų sampratų kontekste, kartu išskiriant ir kiekvienos analizuotos sampratos privalumus, trūkumus ir jų tarpusavio skirtumus. Taikant šį metodą taip pat buvo palygintos skirtingos skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybės tiek pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialų objektą, tiek pagal novatorišką daiktinės teisės doktriną, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta ir nematerialius objektus. Galiausiai, šio metodo taikymas leido atskleisti Lietuvos ir kontinentinės teisės tradicijai priskiriamų užsienio valstybių civilinės nuosavybės teisės objekto sampratų skirtumus bei panašumus ir parodyti, kaip vienas ir tas pats tyrimui reikšmingas klausimas vertinamas skirtingose jurisdikcijose. Atliekant šią analizę daugiausiai buvo remiamasi Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Olandijos, Austrijos ir Kvebeko nuosavybės teisės sistemomis. Šių jurisdikcijų pasirinkimą nulėmė tai, kad jų civiliniais kodeksais buvo remtasi tiek kuriant naująją Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, tiek ir kitų valstybių civilinius kodeksus, kuriuos receptavo Lietuvos įstatymų leidėjas (Mikelėnas, 2007, p. 40). Be to, tyrime taip pat lyginamos ir kitų kontinentinės teisės tradicijai priskiriamų valstybių nuosavybės teisės sistemos, siekiant užtikrinti platesnį ir nuoseklesnį tyrime analizuojamų problemų vertinimą.

Trečia, tyrime naudojami dokumentų analizės ir lingvistiniai metodai. Šie metodai naudojami tiek kartu, tiek kiekvienas atskirai, nagrinėjant tyrime naudojamus šaltinius, atskleidžiant skaitmeninio turto sampratą ir vertinant jo kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes. Dokumentų analizės metodas pasirinktas siekiant sistemškai įvertinti skirtinguose šaltiniuose pateikiamų skaitmeninio turto sampratų tarpusavio sąsajas ir jų ryšį su kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektais, o lingvistinis metodas – siekiant atskleisti analizuojamuose šaltiniuose vartojamų terminų semantinį turinį ir jų interpretacijos ypatumus.

Galiausiai, tyrime naudojamas sisteminis-analitinis metodas. Šis metodas taikomas siekiant apibendrinti ir įvertinti tyrimo metu gautus rezultatus bei nustatyti jų tarpusavio ryšį. Jo taikymas leidžia šiuos rezultatus ir įžvalgas susieti į vientisą sistemą, išryškinant pagrindinius tyrimo aspektus

ir pateikiant argumentuotus atsakymus į tyrime analizuojamus klausimus apie skaitmeninio turto prigimtį, jo sampratą ir kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes. Šio metodo pagrindu taip pat formuluojamos darbo autoriaus pozicijos ir tyrimo išvados.

Disertacijos temos iširtumo lygis. Skaitmeninis turtas vis dar yra naujai besivystanti turto rūšis, todėl jo samprata, nuosavybės teisės statusas ir kvalifikavimo aspektai teisės moksle dar nėra išsamiai ir nuodugniai tyrinėti. Šiuo metu išsamiausi tyrimai, susiję su skaitmeniniu turtu, atlikti tik užsienio teisės doktrinoje, kurioje daugiausiai buvo nagrinėti šie klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu: skaitmeninio turto teisiniai reguliavimo aspektai (Aksoy, 2023) (Kucheryavenko *et al.*, 2023); skaitmeninio turto paveldėjimas (Conner, 2011) (Banta, 2014) (Conway, Grattan, 2017) (Harbinja 2017) (Harbinja 2019); skaitmeninio turto teisinis statusas civilinėje teisėje (Egamberdiev, 2023); skaitmeninis turtas ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste (Giang, Huong, 2023); skaitmeninio turto objektų vieta nuosavybės teisės sistemoje (Gorobec, Maysun, 2021); skaitmeninio turto termino reikšmė (Kud, 2019); skaitmeninio turto reguliavimas, atsižvelgiant į blokų grandinės technologiją (Kud *et al.*, 2019); disponavimas skaitmeniniu turtu (Lehdonvirta, 2005); skaitmeninio turto ekonominė vertė (Manninen, Kujanpaa, 2007); skaitmeninio turto teisinė prigimtis ir rūšys į technologijas orientuotų startuolių veikloje (Nekit, 2023); skaitmeninio turto vieta skaitmeninių finansinių technologijų sektoriuje (Hrytsai, 2022); skaitmeninio turto pripažinimo nuosavybės teisės objektu pagrindai (Nekit, 2020a); skaitmeninis turtas kaip naujas civilinių teisinių santykių objektas (Slipchenko, 2023); skaitmeninis turtas kaip nauja turto rūšis (Toygar *et al.*, 2013); skaitmeninio turto įkeitimas (Yunus *et al.*, 2020) ir kt.

Teisės doktrinoje mokslininkų atliktus tyrimus skaitmeninio turto tema taip pat galima suskirstyti ir į atskiras kategorijas, priklausomai nuo to, koks skaitmeninio turto objektas moksliniame tyrime buvo analizuojamas, pavyzdžiui, kriptovaliutos (Low, Hara, 2022) (Aksoy, 2023); nepakeičiamieji žetonai (Mackenzie, Berzina, 2021) (Guntermann, 2022); MMORPG žaidimų objektai (Lastowka, Hunter, 2004) (Macdonald, 2016); elektroninės knygos, programėlės, filmai ir muzika (Erlank, 2013b); socialinių tinklų paskyros (Nekit, 2020b); skaitmeniniai failai (Michels, Millard, 2022); ir kt.

Kaip matyti, užsienio teisės doktrinoje nagrinėti tik atskiri ir pavieniai klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu. Visapusiškas, išsamus ir vientisas skaitmeninio turto tyrimas, kuriame būtų analizuojami skaitmeninio turto sampratos ir jo nuosavybės teisės statuso valstybės pozityviojoje teisėje klausimai, dar nėra atliktas. Be to, aukščiau minėti klausimai, kurie jau nagrinėti teisės doktrinoje, daugiausiai buvo analizuojami tik bendrosios

teisės tradicijos teisės mokslininkų, siekiant įvertinti nagrinėjamus klausimus skaitmeninio turto atžvilgiu Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų teisinių sistemų kontekste. Tuo tarpu kontinentinės teisės tradicijos, kuriai, be kita ko, priklauso ir Lietuva, teisės mokslininkai skaitmeninio turto temos dar nėra plačiai nagrinėję. Kontinentinės teisės doktrinoje galima rasti tik pavienių mokslininkų straipsnių, kuriuose nagrinėjamas skaitmeninis turtas.

Lietuvos teisės doktrinoje skaitmeninis turtas nagrinėtas tik fragmentiškai. Pirmą kartą Lietuvos teisės moksle apie skaitmeninį turtą ir jo kvalifikavimo aspektus buvo užsiminta 2018 m. gegužės 18 d. vykusios konferencijos „*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*“ metu, kurioje doc. dr. L. Didžiulis nurodė, kad skaitmeninis turtas yra naujai besiformuojanti nematerialaus turto rūšis, kelianti teisinio kvalifikavimo ir teisinės apsaugos šiam turtui užtikrinimo klausimus Lietuvos daiktinės teisės sistemoje. Vėliau tie patys klausimai šio teisės mokslininko iš dalies buvo analizuoti ir minėtos konferencijos pagrindu išleistoje mokslinių straipsnių ir pranešimų medžiagoje (Didžiulis, 2020, p. 47-48). Panašius aspektus šis teisės mokslininkas yra išdėstęs ir VU Teisės fakulteto išleistame vadovėlyje „*Daiktinė teisė*“, kuriame jis papildomai nurodo, kad skaitmeninio turto pripažinimas savarankišku daiktinių teisių objektu šiandien yra būtinybė, nes šis turtas jau dalyvauja civilinėje apyvartoje ir net formuoja atitinkamas skaitmenines rinkas, todėl šiems ekonominiams santykiams būtina suteikti adekvačią teisinę formą (Didžiulis, 2025, p. 124). Lietuvoje skaitmeninio turto aspektus yra nagrinėjusi ir dr. Neringa Gaubienė straipsnyje „*Digital Assets in the Process of Enforcement of Judgements at the Intersection of the Interests of Digital Economy*“. Šioje publikacijoje mokslininkė analizuoja ar skaitmeninis turtas laikytinas turtu klasikine šio termino prasme, nagrinėja pagrindinius skaitmeninio turto bruožus ir šio turto keliamus iššūkius (Gaubienė, 2022). Atskirai paminėtina, kad Lietuvoje vyko VU Teisės fakulteto organizuota tarptautinė mokslinė konferencija skaitmeninio turto tema – „*The Digital Asset Revolution: Opportunities and Challenges*“. Šioje konferencijoje teisės mokslininkai iš Lietuvos ir užsienio valstybių skaitė įvairius pranešimus, susijusius su skaitmeniniu turtu. Be šių mokslinių pranešimų ir aukščiau minėtų pavienių tyrimų, Lietuvos teisės moksle skaitmeninio turto tema plačiau nebuvo nagrinėta. Lietuvoje taip pat nėra ir teismų praktikos, kurioje būtų analizuota skaitmeninio turto tematika.

Tyrimo naujumas. Šis tyrimas yra pirmasis, kuriame detalai, visapusiškai ir kompleksiškai analizuojamas skaitmeninis turtas ir jo nuosavybės teisės statusas. Tyrimo naujumas atsiskleidžia keliais pagrindiniais aspektais.

Visų pirma, tyrime suformuluojami ir detaliai atskleidžiami specifiniai požymiai, kuriais turi pasižymėti skaitmeninis objektas, kad jis galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Ši analizė ir požymių suformulavimas ypač reikšmingi tuo aspektu, kad iki šiol teisės doktrinoje vis dar nėra vieningos nuomonės, sprendžiant, kas yra ir turėtų būti laikoma skaitmeniniu turtu.

Antra, tyrime pirmą kartą atliekama išsami lyginamoji analizė nagrinėjant užsienio valstybių teisinės sistemas, kuriose skaitmeniniam turtui suteiktas nuosavybės teisės statusas. Ši analizė ypač reikšminga tuo, kad atskleidžiamos pagrindinės priežastys, kurios lėmė nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimą skirtingose jurisdikcijose ir kokios teisinės rizikos valstybėse kyla esant neaiškiam skaitmeninio turto teisiniam statusui.

Trečia, tyrime detalai nagrinėjama civilinės nuosavybės teisės objekto samprata skirtingose daiktinės teisės doktrinos, siekiant įvertinti, kaip skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas – jį priskiriant civilinės nuosavybės teisės objekto kategorijai ar kvalifikuojant *sui generis* objektu. Šis tyrimo aspektas ypač reikšmingas tuo, kad pirmą kartą teisės doktrinoje sistemiškai analizuojamos skirtingos nuosavybės teisės doktrinos, vertinant jų pritaikymo galimybes skaitmeninio turto atžvilgiu.

Galiausiai, tyrime atliekama ir išsami Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijos analizė, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę. Tai pirmasis tyrimas Lietuvos teisės doktrinoje, kuriame šis klausimas visapusiškai ir išsamiai nagrinėjamas.

Tyrimui esminę reikšmę turėję šaltiniai ir literatūra. Atliekant tyrimą daugiausiai buvo naudota užsienio teisės literatūra, kadangi, kaip buvo minėta, Lietuvos teisės doktrinoje skaitmeninis turtas nagrinėtas tik fragmentiškai.

Analizuojant skaitmeninio turto sampratą ir kitus su tuo susijusius aspektus, didžiausią reikšmę turėjo prof. K. Nekit, prof. J. A. T. Fairfield, prof. W. Erlank atlikti moksliniai tyrimai.

Atliekant skirtingų daiktinės teisės doktrinų analizę, analizuojant civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą skirtingose užsienio valstybėse ir vertinant skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes, didelę reikšmę turėjo prof. S. van Erp, prof. Y. Emerich, prof. C. von Bar, prof. M. R. McGuire ir dr. D. Carre atlikti moksliniai tyrimai.

Nagrinėjant Lietuvos nuosavybės teisės koncepciją ir vertinant jos pritaikymo galimybes skaitmeniniam turtui, esminę reikšmę turėjo prof. R. Birštono, prof. V. Mikelėno, prof. V. Pakalniškio, doc. dr. L. Didžiulio, dr. A. Smaliuko ir dr. A. Jakutytės-Sungailienės paskelbtos mokslo publikacijos. Tyrimui svarbią reikšmę taip pat turėjo mokslinių straipsnių ir konferencijos

pranešimų medžiaga – „*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*“.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trijų dalių dėstomoji (tiriamoji) dalis ir išvados.

Pirmoje disertacinio tyrimo dalyje analizuojama ir atskleidžiama skaitmeninio turto koncepcija, kurioje visų pirma nurodoma, kad skaitmeninis turtas yra pagrindinis terminas, kuriuo įvardijami ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai. Tuomet analizuojama skaitmeninio turto samprata. Analizė pirmiausia pradedama nuo teisės doktrinoje pateikiamų skaitmeninio turto sampratų, kadangi skaitmeninio turto reiškinys pirmiausia buvo pradėtas analizuoti teisinėje literatūroje. Toliau analizuojama, kokia skaitmeninio turto samprata pateikiama valstybių pozityviojoje teisėje, kuriose tiesiogiai įstatymo lygmeniu jau pradėti spręsti įvairūs skaitmeninio turto teisiniai klausimai. Per paskutinius keletą metų įvairios tarptautinės ir nacionalinės teisinės organizacijos paskelbė įvairius minkštosios teisės šaltinius, susijusius su skaitmeniniu turtu. Atsižvelgiant į tai, taip pat tiriamos ir nagrinėjamos šių organizacijų paskelbtuose dokumentuose pateikiamos skaitmeninio turto sampratos. Ištyrus ir įvertinus minėtose šaltiniuose pateikiamas skaitmeninio turto sampratas, tiriami ir analizuojami skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų technologiniai egzistavimo pagrindai, siekiant įvertinti, kokie bendri požymiai būdingi visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams. Tai ištyrus, autorius suformuluoja savo skaitmeninio turto sampratą, kuria siūloma vadovautis.

Antroje dalyje vertinamas nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo poreikis, analizuojant situacijas, kodėl atskirose valstybėse skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas tiesiogiai įstatymo lygmeniu, kartu nagrinėjant ir teisinės problemas, kylančias valstybėse, kuriose nėra aiškaus skaitmeninio turto nuosavybės teisės statuso. Atlikus šią analizę, nurodomos priežastys, kodėl skaitmeninis turtas turi būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę. Toliau vertinami skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektai. Visų pirma, vertinami privalumai ir trūkumai skaitmeninį turtą kvalifikuojant *sui generis* objektu. Tuomet analizuojama civilinės nuosavybės teisės objekto samprata skirtingose daiktinės teisės doktrinos ir užsienio valstybėse, vertinant galimybę skaitmeninį turtą kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės objektu. Tai atlikus, autorius formuluoja savo poziciją, sprendžiant klausimą, kokia nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo forma turėtų būti pasirinkta ir nuo kokių aplinkybių tai priklauso.

Trečioje dalyje analizuojama Lietuvos nuosavybės teisės koncepcija, vertinant galimybę skaitmeninį turtą kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės

objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę. Visų pirma, analizė pradedama nuo nuosavybės teisės objekto reglamentavimo Lietuvoje, siekiant atskleisti Lietuvos įstatymų leidėjo požiūrį į tai, kas gali būti pripažįstama civilinės nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę. Atlikus šią analizę, nustatoma, kad Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijoje išskiriamos dvi nuosavybės teisės objektų kategorijos – daiktai (*res corporales*) ir „kitas turtas“ (*res incorporales*). Atsižvelgiant į tai, toliau vertinamos galimybės skaitmeninį turtą priskirti vienai iš minėtų Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objektų kategorijų.

Disertacijos pabaigoje pateikiamos tyrimo išvados.

1. SKAITMENINIO TURTO KONCEPCIJA

1.1. Ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų raida ir jų terminologiniai aspektai

XX a. antroje pusėje prasidėjusi skaitmeninių technologijų revoliucija kardinaliai pakeitė daugelio žmonių gyvenimą. Tai buvo laikotarpis, kai asmeninių kompiuterių įsigijimas ir interneto plėtra tapo masiniu reiškiniu, leidžiančiu žmonėms kurti, pasiekti ir keisti informacija naujais, anksčiau niekam dar nežinomais ir tuo metu net neįsivaizduojamais būdais. Skaitmeninės technologijos ne tik suteikė naujas informacijos keitimosi galimybes, bet ir fundamentaliai transformavo jos išraiškos formą bei vertės supratimą. Iki skaitmeninių technologijų revoliucijos pradžios ekonominę vertę turinčios vertybės tradiciškai buvo siejamos iš esmės tik su materialią išraišką turinčiais objektais, kuriuos galima apčiuopti ir fiziškai kontroliuoti, tačiau skaitmeninės technologijos kardinaliai pakeitė šį iki tol egzistavusį požiūrį į objekto vertę ir materialumą (Mikelėnas, 2020, p. 16). Skaitmeninės technologijos sukūrė skaitmeninę erdvę, kuri yra visiškai atsietą nuo fizinio, materialaus pasaulio ir egzistuoja už kompiuterio, telefono ar kito išmanaus įrenginio ekrano ribų (What is Digital Spaces). Skaitmeninėje erdvėje visa informacija išreiškiama specialia programavimo kalba – kompiuteriniu kodu, kuris yra sudarytas iš vienetų ir nulių – bitų (Binary, 2022). Kompiuterinis kodas leido daugelį materialaus pasaulio objektų, kurie anksčiau egzistavo tik fizine, materialia forma, išreikšti skaitmeninėje formoje, kuri suteikė visiems šiems objektams naujas funkcijas ir galimybes. Pavyzdžiui, tokia informacijos formos transformacija apėmė knygas, muzikos albumus, filmus, nuotraukas ir kitus materialaus pasaulio objektus. Skaitmeninių technologijų revoliucija neapsiribojo vien tik materialaus pasaulio objektų transformacija į skaitmeninę erdvę. Ji taip pat leido sukurti visiškai naujus ir unikalius skaitmeninius objektus, kurie neturi jokio atitikmens materialiaame pasaulyje, pavyzdžiui, socialinius tinklus, skaitmeninį meną ir kt. Visiems šiems skaitmeninėje erdvėje egzistuojantiems skaitmeniniams objektams žmonės pradėjo suteikinti lygiai tokią pačią ar net didesnę ekonominę ir socialinę vertę nei materialiems objektams.

Nors ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai atsirado ir jų rinka pradėjo formuotis nuo XX a. antrosios pusės, pavyzdžiui, kompiuterinės programos, domenų vardai, elektroninės duomenų bazės ir kt., teisės doktrinoje laikoma, kad ryškiausiai jų ekonominę vertę materialiaame pasaulyje pradėjo atsiskleisti XX a. pabaigoje - XXI a. pradžioje, kai

visuomenėje stipriai išpopuliarėjo masiniai daugelio žaidėjų internetinių vaidmenų žaidimai (toliau - ir **MMORPG**) (Nekit, 2020a, p. 76) (Nejaim, Novikov, 2022, p. 65) (Nekit, 2023, p. 320). Vienas pirmųjų mokslinių darbų, kuriame buvo užsiminta, kad virtualiame internetiniame žaidime esantis skaitmeninis objektas turi ekonominę vertę materialiaame pasaulyje, buvo publikuotas profesorius E. Castronovos, dar 2002 metais, kuriame jis atliko išsamų virtualaus internetinio žaidimo „Norrath“ ekonominį tyrimą. Šiame tyrime pateikiama iliustratyvi statistika: 2001 metų duomenimis, „Norrath“ žaidime buvo užsiregistravę 40 000 žaidėjų, apie 12 000 iš jų šį virtualų žaidimą laikė savo namais, šiame žaidime vidutiniškai praleisdami 28 valandas per savaitę arba 4 valandas per dieną; bendrasis žaidimo vidaus produktas tuo metu buvo įvertintas 135 milijonais JAV dolerių, o žaidime esanti valiuta antrinėse rinkose siekė 0,0107 JAV dolerio, o tai viršijo jos ir liros valiutų vertę. Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad šiame žaidime vidutinis žaidėjas buvo sukaukęs žaidimo objektų, kurių vertę materialiaame pasaulyje tuo metu siekė nuo 1 800 iki 3 000 JAV dolerių, o dėl šių objektų kasdien vidutiniškai būdavo sudaroma 112 pirkimo-pardavimo sutarčių realiame pasaulyje, kurių bendra vertė siekė 9 200 JAV dolerių (Castronova, 2001, p. 1, 26, 31). Panaši statistika tuo metu buvo ir kituose MMORPG žaidimuose. Pavyzdžiui, teigiama, kad kitame populiariame MMORPG žaidime „World of Warcraft“, per kiek daugiau nei 5 mėnesius nuo oficialaus šio žaidimo išleidimo 2004 metais, žaidėjai išleido daugiau nei 2 milijonus JAV dolerių įsigydami šiame žaidime esančius skaitmeninius objektus (Spot On: Virtual economies break...,2005).

Tuo metu vyraavęs virtualiųjų internetinių žaidimų fenomenas ir faktas, kad MMORPG žaidime egzistuojantys skaitmeniniai objektai gali turėti ekonominę vertę realiame pasaulyje, paskatino „Aukso ūkių“ (angl. *Gold farming*) atsiradimą. „Aukso ūkiai“ laikomi veikla, kai žmogus žaidžia virtualius internetinius žaidimus ne dėl savo malonumo ir laisvalaikio praleidimo, o siekdamas realios ekonominės naudos materialiaame pasaulyje. Tai tarsi darbas realiame gyvenime, kai žmogus investuoja savo laiką žaisdamas MMORPG žaidimą, kad jame įgytų vertingų ir išskirtinių objektų, žaidime esančios valiutos, tobulintų savo paskyrą (avatarą/personažą) ir pan., ir vėliau antrinėje rinkoje visą tai parduotų kitiems to paties MMORPG žaidimo dalyviams už realaus pasaulio pinigus (Steinberg, 2009, p. 403-407). Pavyzdžiui, vieno atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad MMORPG žaidimo „World of Warcraft“ objektų kaina antrinėje rinkoje tarp žaidėjų 2009 metais svyravo nuo 18,75 iki 69,99 USD, o šio žaidimo paskyros kaina tuo metu siekė iki 717 USD (Nelson, 2010, p. 287). Taip pat jau minėtame prof. E. Castronovos tyrime buvo nustatyta, kad MMORPG žaidime „Norrath“ vienas

žaidėjas vidutiniškai per valandą galėdavo užsidirbti 3,42 JAV dolerio vien tik žaisdamas šį žaidimą. „Aukso ūkių“ reiškinys atsirado dėl to, kad dalis žaidėjų dėl laiko stokos ar nenoro investuoti savo laiko ir pastangų į konkretaus žaidimo eigą, norėjo iš karto pradėti mėgautis aukštesniu avataro lygiu žaidime, turėti unikalius ir vertingus objektus, kurių kiti žaidėjai virtualioje žaidimo aplinkoje neturi ir pan. Pavyzdžiui, teigiama, kad jeigu žaidėjas nori, kad jo avataras virtualiame internetiniame žaidime „Word of Warcraft“ pasiektų vidutinį lygį, žaidėjui asmeniškai reikia praleisti maždaug 350 valandų žaidžiant šį žaidimą, o tai prilygsta devynių savaitių darbui visą darbo dieną (Nekit, 2020a, p. 83). Todėl dalis žaidėjų, nenorėdami investuoti savo laiko ir pastangų į žaidimo eigą, pradėjo vis dažniau įsigyti virtualių internetinių žaidimų paskyras ir juose esančius skaitmeninius objektus už tikrus materialaus pasaulio pinigus, kurie realiame pasaulyje visiškai neegzistuoja. Pavyzdžiui, vienas žaidėjas sumokėjo 330 000 JAV dolerių, kad MMORPG žaidime įsigytų virtualią kosminę stotį (Most Expensive Virtual Object Record Broken..., 2010).

MMORPG žaidimai ir jų pagrindu atsiradę „Aukso ūkiai“ XX a. pabaigoje - XXI a. pradžioje tapo vienu iš akivaizdžiausių skaitmeninių reiškinių, aiškiai parodžiusių, kad net ir materialios išraiškos neturintys objektai, egzistuojantys skaitmeninėje erdvėje, t.y. už materialaus pasaulio ribų, gali turėti realią ekonominę vertę materialiam pasaulyje, kaip ir materialią išraišką turintys objektai. Apskritai tuo metu, maždaug nuo 2000-ųjų iki 2005 metų, visuomenėje ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai daugiausiai buvo siejami su MMORPG žaidimų objektais, kadangi jie turėjo akivaizdžiai išreikštą ekonominę vertę materialiam pasaulyje, už kuriuos žaidėjai mokėdavo realius pinigus. Tai atspindėjo ir teisės doktrinoje, nes tuo laikotarpiu dauguma mokslinių tyrimų apie ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus buvo orientuoti į MMORPG žaidimų ir juose esančių objektų analizę. Vienas iš pirmųjų tuo laikotarpiu publikuotų teisės mokslo darbų, kuriame buvo analizuojamas ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų reiškinys, buvo parengtas Molly Stephens, dar 2002 metais. Savo moksliniame darbe ši autorė analizavo teisinius aspektus, susijusius su MMORPG žaidimų objektų pirkimu-pardavimu tarp žaidėjų realiame pasaulyje už tikrus pinigus, taip pat žaidimų kūrėjų teisę tokius sandorius tarp žaidėjų uždrausti. Šis mokslinis tyrimas tiesiogiai atspindėjo ir tuometinėje teisminėje praktikoje Jungtinėse Amerikos Valstijose - byloje *Black Snow v. Mythic Entertainment*.

„Black Snow“ buvo įmonė, įkurta Meksikoje, kurios pagrindinis tikslas buvo prieš tai minėtus „Aukso ūkius“ vystyti kaip verslo modelį. Ši įmonė Meksikoje pasamdė nekvalifikuotus darbuotojus ir jiems mokėjo darbo

užmokestį už tai, kad jie žaistų MMORPG žaidimą „*Dark Age of Camelot*“. Pagrindinis šių darbuotojų tikslas buvo žaidimo metu rinkti vertingus ir unikalius žaidime esančius objektus, kaupti žaidimo valiutą, tobulinti žaidimo avatarą, pavyzdžiui, kelti jo lygį ir kt. Visus šiuos darbuotojų sukauptus objektus, įskaitant ir žaidimo avatus, įmonė „BlackSnow“ pardavinėjo „eBay“ platformoje kitiems to paties MMORPG žaidėjams už realius materialaus pasaulio pinigus. Žaidimo kūrėjas, atradęs šį vykdumą „BlackSnow“ verslo modelį, užblokavo visas „BlackSnow“ darbuotojų žaidimo paskyras ir kreipėsi į „eBay“ su prašymu iš jų platformos pašalinti visus „BlackSnow“ patalpintus skelbimus, kuriuose jie pardavinėjo žaidimo objektus kitiems žaidėjams, kadangi tokia vykdoma „BlackSnow“ veikla pažeidė žaidimo taisykles. Reaguodama į tai, „BlackSnow“ kreipėsi į teismą su ieškiniu reikalaudama atkurti jos darbuotojų žaidimo paskyras. „BlackSnow“ nurodė, kad ji pardavinėja ne virtualaus internetinio žaidimo objektus, o individualų savo darbuotojų laiką, kurį jie skyrė šiems objektams žaidime įgyti. Visgi, šioje byloje teismo sprendimas nebuvo priimtas, kadangi „BlackSnow“ susidūrė su kitomis teisinėmis, taip pat ir finansinėmis problemomis, todėl nusprendė savo teismui pateiktą ieškinį atsiimti (Chao, 2010, p. 6-7). Nors ši byla ir nebuvo išnagrinėta, ji buvo viena iš pirmųjų pasaulyje, kuri atskleidė teisinius iššūkius, susijusius su ekonominę vertę turinčiais skaitmeniniais objektais.

Prie tuometės ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų analizės prisijungė ir daugiau teisės mokslininkų, kurie, kaip ir Molly Stephens, nagrinėjo teisinius klausimus, susijusius su MMORPG žaidimais ir juose esančiais objektais. Vienas tuo metu garsiausių ir net šiandien plačiai cituojamų tyrimų teisės doktrinoje buvo 2004 metais prof. G. Lastowka ir prof. D. Hunter atliktas tyrimas, kuriame jie analizavo teisės taikymą MMORPG žaidimų pasaulyje (Lastowka, Hunter, 2004). Šis tyrimas svarbus tuo, kad jis buvo vienas pirmųjų, kuriame ekonominę vertę turintiems skaitmeniniams objektams teisės doktrinoje buvo suformuluotas terminas – „virtuali nuosavybė“. Prof. G. Lastowka ir prof. D. Hunter šį terminą apibrėžė kaip įrašus duomenų bazėje, esančius serveryje, kurie leidžia kompiuterio monitoriuje rodyti įvairius vaizdus (Lastowka, Hunter, 2004, p. 40). Šią sąvoką autoriai suformulavo nagrinėdami galimybę MMORPG žaidimuose esančius objektus laikyti žaidėjo nuosavybe materialiaame pasaulyje. Autoriai šiame tyrime analizuoja nuosavybės sistemas, taikomas virtualiuose pasaulyje, tiria juose esančią ekonomiką ir visa tai lygina su materialiaame pasaulyje egzistuojančia nuosavybės teisės sistema, nurodydami, kad virtualiuose pasaulyje taikomos nuosavybės sistemos labai mažai kuo skiriasi nuo realiaame pasaulyje egzistuojančios nuosavybės teisės sistemos.

Atsižvelgdami į tai, autoriai nurodo, kad iš esmės nėra jokio įtikinamo prieštaravimo, kodėl MMORPG žaidimų dalyviai negalėtų įgyti nuosavybės teisės į MMORPG žaidimų objektus. Šiam teiginiui pagrįsti autoriai taip pat remiasi Bentamo (angl. *Jeremy Bentham*), Loko (angl. *John Locke*) ir Hegelio (angl. *Georg Wilhelm Friedrich Hegel*) normatyvinėmis nuosavybės teorijomis (Lastowka, Hunter, 2004, p. 43-50).

Kaip minėta, šis tyrimas svarbus tuo, kad jame viename pirmųjų buvo suformuluotas ekonominę vertę turintiems skaitmeniniams objektams skirtas terminas – virtuali nuosavybė. Šioje vietoje reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad terminas „virtuali nuosavybė“ neturėtų būti suprantamas pažodžiui, t.y. kaip skaitmeninis objektas, į kurį asmuo turi nuosavybės teisę, ar kaip nuosavybės teisės institutas, kurį sudaro materialinės teisės normos, taikomos skaitmeninėje erdvėje ir pan. Kaip nurodo autoriai, terminas virtuali nuosavybė reiškia duomenų bazės įrašus, esančius serveryje, kurie išreiškia MMORPG žaidime esantį objektą, t.y. terminas „virtuali nuosavybė“ nėra teisinis terminas, jis jokios tiesioginės teisinės reikšmės neturi. Kitaip sakant, šiuo terminu teisės doktrinoje tuo metu buvo pradėti įvardyti ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, egzistuojantys MMORPG žaidimuose, pavyzdžiui, MMORPG žaidimų avatarai, šių žaidimų valiuta ir kt. Terminas „virtuali nuosavybė“ iš esmės buvo suformuluotas siekiant atspindėti ypatingą šių objektų statusą skaitmeninėje erdvėje, kadangi jie turėjo ir šiuo metu turi akivaizdžiai išreikštą ekonominę vertę materialiam pasaulyje. Minėti autoriai šį terminą taip pat suformulavo siekdami atkreipti dėmesį, kad į tokius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus – virtualią nuosavybę, asmeniui turėtų būti suteiktos teisės materialiam pasaulyje dėl tokių objektų unikalumo skaitmeninėje erdvėje.

Iki 2005 metų ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai visuomenėje dažniausiai buvo siejami su MMORPG žaidimų objektais. Tačiau vystantis skaitmeninei ekonomikai ir tobulėjant technologijoms, vis didesnę pripažinimą ėmė įgyti ir kiti skaitmeniniai objektai, kurie taip pat turėjo realią ekonominę vertę materialiam pasaulyje. Vienas pirmųjų teisės mokslininkų, atkreipusių į tai dėmesį, buvo prof. Fairfield, kuris prie ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų priskyrė ne tik MMORPG žaidimų objektus, bet ir kitus skaitmeninius objektus – domenų vardus, URL (vienodų išteklių lokatorius), interneto svetaines, el. pašto paskyras, pokalbių kambarius, interneto puslapius. Visus šiuos skaitmeninius objektus prof. Fairfield taip pat įvardijo virtualios nuosavybės terminu. Profesoriaus Fairfield teigimu, virtuali nuosavybė yra kodas, kuris virtualiame pasaulyje imituoja materialaus pasaulio objektų savybes. Tam, kad konkretus skaitmeninis objektas būtų priskiriamas virtualios nuosavybės kategorijai,

profesoriaus Fairfieldo teigimu, skaitmeninis kodas, kurio pagrindu yra išreikštas skaitmeninis objektas, privalo turėti tris savybes. Pirmą, kompiuterinis kodas turi būti konkurencingas – jei vienas asmuo jį turi ir kontroliuoja, kiti asmenys šio kodo kontroliuoti negali. Šis kodas turi būti pastovus – jis turi neišnykti po kiekvieno jo panaudojimo, pavyzdžiui, išjungus kompiuterį ar kitą išmanųjį įrenginį. Kodas taip pat privalo turėti tarpusavio ryšį – su juo turi būti galima sąveikauti (Fairfield, 2005, p. 1048-1050). Tad jeigu kompiuterinis kodas, kurio pagrindu yra išreiškiamas skaitmeninis objektas, atitinka šias tris minėtas savybes, jis turėtų būti priskiriamas virtualios nuosavybės kategorijai.

Kaip matyti, profesorius Fairfieldas virtualios nuosavybės koncepciją lygiai taip pat, kaip ir prof. Lastowka ir prof. Hunter, sieja su kompiuteriniu kodu, kuris išreiškia skaitmeninį objektą. Vis dėlto, vadovaujantis profesoriaus Fairfieldo išskirtais požymiais, prie virtualios nuosavybės kategorijos gali būti priskiriami ne tik MMORGP žaidimų objektai, tačiau ir daugiau skaitmeninių objektų, atitinkančių minėtus požymius, t.y. jau minėti domenų vardai, interneto svetainės ir kt. Šioje vietoje taip pat atkreiptinas dėmesys, kad profesorius Fairfieldas, priešingai nei prof. Latowska ir prof. Hunteris, skaitmeninio objekto, priskirtino virtualiai nuosavybei, į kurią asmeniui turėtų būti suteiktos tam tikros teisės materialiaame pasaulyje, nesiejo su ekonominės vertės turėjimu. Profesoriaus Fairfieldo virtualios nuosavybės koncepcija grindžiama tuo, kad skaitmeninėje erdvėje esantys objektai imituoja realaus pasaulio objektų savybes. Atsižvelgiant į tai, profesoriaus teigimu, skaitmeniniams objektams, atitinkantiems minėtus tris požymius, turėtų būti taikoma lygiai tokia pati teisinė apsauga, kaip ir materialaus pasaulio objektams, kadangi jie pasižymi iš esmės tokiomis pat savybėmis kaip ir jų atitikmenys materialiaame pasaulyje (Fairfield, 2005, p. 1053).

Nors profesoriaus Fairfieldo virtualios nuosavybės koncepcijoje skaitmeniniai objektai ir nėra išimtinai siejami su ekonominės vertės turėjimu, ją netiesiogiai galima išvesti iš jau minėto konkurencingumo požymio, kuriuo turi pasižymėti skaitmeninis objektas, kad jis būtų priskiriamas virtualios nuosavybės kategorijai. Konkurencingumo požymis reiškia, kad konkretų skaitmeninį objektą vienu metu gali valdyti ir naudoti tik vienas asmuo, arba, priklausomai nuo skaitmeninio objekto pobūdžio – apibrėžtas asmenų ratas (Fairfield, 2005, p. 1053-1054). Šį požymį atitinkantys skaitmeniniai objektai visuomet yra unikalūs, kadangi jų paklausa rinkoje ribota. Atitinkamai dėl tokių skaitmeninių objektų unikalumo ir jų ribotos paklausos šie objektai dažnu atveju turi arba gali turėti ekonominę vertę materialiaame pasaulyje. Taigi, nors profesoriaus Fairfieldo virtualios nuosavybės koncepcijoje skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimo kriterijus ir nėra tiesiogiai

nurodytas, jį galima išvesti iš konkurencingumo požymio, kuriuo skaitmeninis objektas turi pasižymėti, kad jis būtų priskiriamas virtualios nuosavybės kategorijai.

Aukščiau nagrinėti Molly Stephens, prof. Latowskos, prof. Hunterio ir prof. Fairfieldo tyrimai buvo vieni pirmųjų teisės doktrinoje, kuriuose pradėti analizuoti skaitmeniniai objektai, turintys ekonominę vertę. Minėti autoriai taip pat buvo tarp pirmųjų, kurie teisės doktrinoje iškėlė klausimus dėl ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų teisinio statuso ir teisių į juos suteikimo materialiaame pasaulyje. Šie autoriai iš esmės paklojo teorinius pagrindus tolimesnei šių objektų analizei. Profesorių Latowskos, Hunterio ir Fairfieldo tyrimai taip pat reikšmingi tuo, kad jie buvo vieni pirmųjų, kurie ekonominę vertę turintiems skaitmeniniams objektams suformulavo terminą – „virtuali nuosavybė“. Šis terminas net ir šiandien naudojamas teisės mokslininkų, analizuojančių įvairius klausimus, susijusius su ekonominę vertę turinčiais skaitmeniniais objektais (Nekit, 2020a) (Nekit, 2020b) (Erlank, 2013a).

Viena iš didžiausių XXI a. skaitmeninių technologijų revoliucijų, kuri taip pat praplėtė tuo metu buvusį ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų supratimą, yra blokų grandinės technologijos (angl. *Blockchain*) ir kriptovaliutų atsiradimas. Pirmoji kriptovaliuta – Bitkoinas (angl. *Bitcoin*), pasirodė 2009 metais, kai Satoshi Nakamoto paskelbė dokumentą, kuriame pristatė Bitkoiną kaip pirmąją decentralizuotą skaitmeninę valiutą, kuri grindžiama blokų grandinės technologijos pagrindu (Gayvoronskaya, Meinel, 2021, p. 5-6) (Raju, Sneha, 2023). Blokų grandinė yra vieša decentralizuota duomenų saugojimo sistema, susidedanti iš informacija užpildytų blokų, kurie jungiami vienas prie kito chronologine tvarka taip, kad sudarytų blokų grandinę. Kiekvienas blokas turi kriptografiškai užkoduotą identifikacinį numerį, kuris priklauso nuo visų iki tol buvusių blokų numerių. Taip užtikrinamas bloke esančios informacijos patikimumas ir skaidrumas – norint pakeisti vieną grandinės elementą, tektų pakeisti visą blokų istoriją, o tai pareikalautų ne tik itin didelių skaičiavimo išteklių, bet ir pritarimo iš 50% +1 blokų grandinės tinklo dalyvio (Adriekutė, 2018, p. 42). Blokų grandinė turi daug privalumų, tačiau vienas iš pagrindinių yra tai, kad sandorių sudarymas blokų grandinėje vyksta be trečiųjų šalių dalyvavimo ar patvirtinimo, t.y. be centrinio subjekto, pavyzdžiui, finansų įstaigos. Centrinio subjekto dalyvavimas sudarant sandorius blokų grandinėje nėra reikalingas, kadangi blokų grandinės sistema grindžiama decentralizuotu tinklu, kuriame kiekvienas dalyvis turi visos blokų grandinės kopiją. Ši blokų grandinės savybė leidžia padidinti sudaromų sandorių skaidrumą ir saugumą bei sumažina operacijų kaštus. Atsižvelgiant į šį blokų grandinės išskirtinumą,

manoma, kad ši technologija labai išpopuliarėjo dėl 2008 metais prasidėjusios pasaulinės finansų krizės, kadangi tuo metu stipriai sumažėjo pasitikėjimas centrinėmis finansų institucijomis, o, kaip minėta, blokų grandinėje atliekant įvairias operacijas centrinio subjekto dalyvavimas nėra reikalingas (Sarmah, 2018) (Kud *et al.*, 2019, p. 11-12) (Miah *et al.*, 2019, p. 6-8) (Aarvik, 2020, p. 14).

Dėl blokų grandinės privalumų visame pasaulyje stipriai išpopuliarėjo Bitkoinas ir kitos kriptovaliutos, į kurias žmonės ėmė masiškai investuoti dideles pinigų sumas, t.y. investuoti realius pasaulio pinigus į skaitmeninius objektus, kurie materialiam pasaulyje visiškai neegzistuoja ir veikia tik blokų grandinės technologijos pagrindu. Pavyzdžiui, Bitkoino ekonominė vertė nuo šios kriptovaliutos atsiradimo patyrė įvairius ekonominius svyravimus, tačiau ilgainiui ši kriptovaliuta įgijo reikšmingą ekonominę vertę – 2024 metų gruodžio mėnesį vieno Bitkoino kaina pirmą kartą viršijo 100 000 USD ribą (Bitcoin's price history: From its..., 2025). Antroji pagal populiarumą kriptovaliuta – Eteriumas (angl. *Ethereum*), nuo savo atsiradimo ilgainiui taip pat pasiekė aukštą ekonominę vertę, kuri didžiausia buvo 2025 metų rugpjūčio mėnesį. Tuo metu šios kriptovaliutos vertė siekė 4 946 USD (ETH Historical Price, 2025).

Atsižvelgiant į itin didelį kriptovaliutų populiarumą ir į tai, kad žmonės pradėjo į jas masiškai investuoti savo pinigus bei su jomis sudaryti įvairius sandorius, iš kurių jie taip pat gali gauti realią ekonominę naudą tiek materialiam, tiek skaitmeniniam pasaulyje, visuomenėje atsirado ir buvo pradėtas vartoti dar vienas naujas terminas tokiems ekonominei vertę turintiems skaitmeniniams objektams įvardyti – „skaitmeninis turtas“ (Kud, 2019, p. 42) (Kucheryavenko *et al.*, 2023, p. 8). Šis terminas, priešingai nei prieš tai minėtas terminas „virtuali nuosavybė“, kuris, kaip minėta, irgi reiškia ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, buvo suformuluotas ne teisės doktrinoje ar teisės mokslininkų, o kasdieninėje vartojamoje kalboje, neturėdamas jokios iš anksto nustatytos teisinės reikšmės. Dėl šios priežasties šis terminas greitai paplito ir visuomenėje tapo plačiai vartojamas.

Iš pradžių terminas „skaitmeninis turtas“, kaip minėta, buvo siejamas išimtinai tik su kriptovaliutomis, taip atspindint tuo metu buvusį jų itin didelį populiarumą skaitmeninės ekonomikos kontekste. Kriptovaliutų įvardijamas skaitmeninio turto terminu buvo visiškai pagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad tuo metu jos buvo vienos iš nedaugelio pirmųjų skaitmeninių objektų, turėjusių akivaizdžią ekonominę vertę materialiam pasaulyje, kurią ilgainiui pradėjo pripažinti didžioji visuomenės dalis. Tačiau, laikui bėgant, šio termino vartojimas išsiplėtė ir juo buvo pradėti vadinti ir kiti ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, kurie įvardijami ir virtualiosios nuosavybės terminu -

domenų vardai, elektroninės knygos, interneto svetainės, elektroninio pašto paskyros, interneto puslapiai, MMORPG žaidimų objektai ir kt. (Nekit, 2020a, p. 77) (Nekit, 2023, p. 306) (Kucheryavenko *et al.*, 2023, p. 8). Skaitmeninio turto termino platesnį vartojimą ir jo siejimą ne tik su kriptovaliutomis nulėmė du pagrindiniai šį terminą sudarantys komponentai – žodžiai „skaitmeninis“ ir „turtas“, kadangi, vadovaujantis bendraja šių žodžių reikšme, skaitmeninio turto terminu gali būti įvardijami iš esmės bet kokie ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai. Tokią išvadą galima daryti iš toliau pateikiamos žodžių „skaitmeninis“ ir „turtas“ bendrųjų reikšmių analizės.

Žodis „skaitmeninis“ bendruoju požiūriu reiškia informaciją, kuri egzistuoja elektroniniu formatu ir yra užkoduota bei perduodama specialia programavimo kalba – vienetais ir nuliais, kurie įvardijami bitais (What is digital?, 2023) (What is binary? 2022). Kaip buvo minėta anksčiau, ši skaitmeninių technologijų pagrindu atsiradusi elektroninė informacija leido daugelį materialaus pasaulio objektų išreikšti skaitmeninėje erdvėje, kuri yra visiškai atsieta nuo fizinio, materialaus pasaulio ir egzistuoja tik už kompiuterio, telefono ar kito išmanaus įrenginio ribų. Pavyzdžiui, knygos, muzika, filmai, nuotraukos ir pan., kurie anksčiau egzistavo tik materialiu formatu, skaitmeninių technologijų pagrindu buvo transformuoti į elektroninę informaciją – bitus, ir tapo išreikštais skaitmeninėje erdvėje. Apskritai netgi teigiama, kad visuomenė perėjo nuo atomų, kurių pagrindu išreiškiamas visas materialus pasaulis, prie bitų, kurių pagrindu, kaip minėta, išreiškiama elektroninė informacija skaitmeninėje erdvėje (Schmitt, 2019, p. 825). Dvejetainiu formatu užkoduota elektronine informacija išreiškiami visi ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, pavyzdžiui, domenų vardai, socialinių tinklų ir el. pašto paskyros, MMORPG žaidimų objektai, skaitmeninės nuotraukos, vaizdo ir garso įrašai, duomenų bazės ir kiti duomenų rinkiniai (What is digital?, 2023) (What Does Digital Mean?, 2024). Visa dvejetainiu formatu užkoduota elektroninė informacija laikoma ir išreiškiama skaitmeninėse laikmenose – kompiuteriuose, išmaniuosiuose įrenginiuose, debesų saugykloje, serveriuose ir kt. (This is where all your digital data lives, 2021). Taigi, žodis „skaitmeninis“ pačia bendriausia prasme reiškia skaitmeninėje laikmenoje esančią elektroninę informaciją, užkoduotą dvejetainiu formatu ir išreikštą skaitmeninėje erdvėje.

Žodis „turtas“ gali būti analizuojamas iš įvairių mokslinių disciplinų perspektyvos – ekonominės, teisinės, mokestinės, sociologinės ir kt. Priklausomai nuo to, iš kurios perspektyvos šis žodis bus analizuojamas, dažnu atveju skirsis ir supratimas, kokia yra šio termino reikšmė. Visgi, analizuojant šį terminą pačia bendriausia prasme, žodis „turtas“ įprastai

siejamas su ekonominiais ištekliais, atitinkamai dėl to šiuo terminu įvardijami bet kokie objektai, turintys ekonominę vertę (Meaning of asset – Learner’s Dictionary) (What Is an Asset? Definition..., 2024). Dažnu atveju analizuojant žodžio „turtas“ reikšmę pabrėžiama, kad šis terminas yra daugialypis, kuriam gali būti priskiriami įvairūs ekonominę vertę turintys objektai. Dėl tokių objektų gausos visi jie skirstomi į įvairias rūšis, priklausomai nuo konkrečių objekto savybių. Pavyzdžiui, skiriamas materialus ir nematerialus turtas, kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, trumpalaikis ir ilgalaikis turtas ir kt. Ekonominę vertę turinčių objektų skirstymas į šias ir į kitas kategorijas taip pat leidžia geriau suvokti konkretaus ekonominę vertę turinčio objekto pobūdį ir teikiamą ekonominę naudą. Analizuojant žodžio „turtas“ reikšmę skaitmeniniame kontekste, reikia turėti omenyje, kad terminas „turtas“ nėra siejamas su konkretaus ekonominę vertę turinčio objekto išraiška, t.y. turtu gali būti įvardijami tiek materialią išraišką turintys, tiek tokios išraiškos neturintys objektai. Iš esmės pagrindinis reikalavimas, kuris keliamas konkrečiam objektui, kad jis galėtų būti įvardijamas turtu, yra ekonominės vertės turėjimas. Tokią vertę turi tik riboti ištekliai, kurie gali būti naudingai panaudoti žmogaus veikloje tenkinant jo poreikius. Jei tokie objektai prieinami visiems ir yra neriboti, jie negali būti laikomi turinčiais ekonominę vertę ir atitinkamai negali būti įvardijami turtu (Didžiulis, 2020, p. 42). Nustatant, ar tam tikras objektas turi ekonominę vertę, svarbu yra tai, kad ekonominė vertė būtų nustatoma vadovaujantis objektyviu kriterijumi, t.y. visuotiniu turto ekvivalentu – pinigais, o ne subjektyviu objekto turėtojo vertinimu. Tai reiškia, kad tokie objektai, kurie neturi jokios objektyvios ekonominės vertės, t.y. jų objektyviai negalima įvertinti pinigais, neturėtų būti įvardijami turtu. Priešingu atveju, žodis „turtas“ prarastų savo reikšmę. Taigi, žodis „turtas“ yra daugialypis terminas, kuris pačia bendriausia prasme reiškia bet kokia forma egzistuojantį objektą, turintį ekonominę vertę, kurią galima išreikšti pinigais.

Sujungus aukščiau analizuotų žodžių „skaitmeninis“ ir „turtas“ bendrąsias reikšmes, galima teigti, kad terminas „skaitmeninis turtas“, pačia bendriausia prasme, reiškia skaitmeninėje laikmenoje esančią, dvejetainiu formatu užkoduotą ir skaitmeninėje erdvėje išreikštą elektroninę informaciją, turinčią ekonominę vertę. Vadovaujantis tokia skaitmeninio turto termino reikšme, iš esmės bet kokie skaitmeniniai objektai, turintys ekonominę vertę, gali būti įvardijami skaitmeniniu turtu. Tokia skaitmeninio turto termino reikšmė ir nulėmė tai, kad skaitmeninio turto samprata stipriai išsiplėtė, skaitmeniniu turtu pradedant įvardyti nebe tik kriptovaliutas, kurių atžvilgiu, kaip minėta, skaitmeninio turto terminas iš pradžių ir buvo suformuluotas, tačiau ir žymiai platesnį ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų ratą.

Virtualios nuosavybės ir skaitmeninio turto terminai nėra vieninteliai, kurie buvo suformuluoti siekiant įvardyti ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus. Teisės mokslininkai ir įstatymų leidėjai, analizuodami skaitmeninių technologijų pagrindu atsirandančius ir išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje egzistuojančius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, šiems objektams įvardyti suformulavo ir daugiau panašių terminų – „virtualus turtas“; „skaitmeninis daiktas“; „virtualus daiktas“; „nematerialus daiktas“; „virtualus objektas“; „*res digitales*“ ir kt. Bendruoju požiūriu gali atrodyti, kad visi šie terminai turi skirtingas reikšmes, tačiau taip nėra. Visi šie terminai buvo suformuluoti siekiant apibūdinti vienus ar kitus ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus. Taip pat, dažnu atveju tas pats ekonominę vertę turintis skaitmeninis objektas teisės doktrinoje įvardijamas ir keliais skirtingais terminais. Visa tai galima matyti toliau pateiktoje lentelėje, kurios pirmame stulpelyje nurodomas terminas, kuriuo teisės doktrinoje įvardijamas ekonominę vertę turintis skaitmeninis objektas, o antrame stulpelyje pateikiamas skaitmeninių objektų sąrašas, kuriuos apima atitinkamas teisės doktrinoje vartojamas terminas:

Terminas	Ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai įvardijami šiuo terminu
Skaitmeninis turtas	El. pašto ir socialinių tinklų paskyros, elektroninės knygos, mobiliosios aplikacijos, skaitmeninės nuotraukos, vaizdo įrašai ir filmai, interneto svetainės, operacinėje sistemoje esantys skaitmeniniai failai (Nekit, 2023, p. 306) (MacDonald, 2016, p. 23); Kriptovaliutos, domenų vardai (Kucheryavenko <i>et al.</i> , 2023, p. 8); MMORGP žaidimų objektai (England and Wales Law Commission, 2023, p. 1); Lojalumo programos taškai (Banta, N. M., 2017, p. 1099) ir kt.
Virtuali nuosavybė	MMORGP žaidimų objektai, URL adresai, elektroninės knygos, el. pašto ir socialinių tinklų paskyros, skaitmeninis turinys (filmai ir muzika, sudarantys skaitmeninės bibliotekos dalį) (Erlank, 2013b, p. 196-197); Pokalbių kambariai, domenų vardai, interneto tinklalapiai (Nekit, 2020a, p. 77) (Nekit, 2020b, p. 202) (Fairfield, 2005, p. 1052-1053); ir kt.

Terminas	Ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai įvardijami šiuo terminu
Virtualus turtas	MMORGP žaidimų objektai (Manninen, Kujanpaa, 2007) (Lehdonvirta, 2005); Kripto valiutos (Cerecedo Hernandez <i>et al.</i> , 2019) (Hrytsai, 2022); Skaitmeninės nuotraukos, elektroninio pašto ir socialinių tinklų paskyros, domenų vardai, interneto puslapiai (Walker, Blachly, 2011); ir kt.
Skaitmeninis daiktas	Nepakeičiamieji žetonai (Mackenzie, Berziņa, 2021); Interneto svetainės, elektroninio pašto paskyros, elektroninės knygos (Maydanyk <i>et al.</i> , 2022); ir kt.
Virtualus daiktas	MMORGP žaidimų objektai (Nekit, 2020a) (Sitek, 2021); Nepakeičiamieji žetonai (Fairfield, 2022) (Fairfield, 2023); Kripto valiutos, operacinėje sistemoje esantys skaitmeniniai failai (Michels, Millard, 2022, p. 30); Interneto svetainės, socialinių tinklų paskyros, skaitmeninis menas (Sitek, 2021); ir kt.
Nematerialus daiktas	Domenų vardai, interneto svetainės, kripto valiutos, MMORPG žaidimų objektai (Nekit, 2021); ir kt.
Virtualus objektas	MMORPG žaidimų objektai (Carre, 2018) (Glenn Muijen); Domenų vardai, interneto svetainės, el. pašto ir socialinių tinklų paskyros (Gorobec, Maysun, 2021); ir kt.
<i>Res digitales</i>	MMORGP žaidimų objektai, kompiuteriniai failai, interneto svetainės, kripto valiutos (Palka, 2017, p. 154).

Taigi, kaip matyti, nors visi šie terminai yra skirtingi bendruoju požiūriu, iš tikrųjų taip nėra. Visi šie terminai buvo suformuluoti teisės mokslininkų ir įstatymų leidėjų siekiant apibūdinti lygiai tą patį skaitmeninių technologijų sukurtą reiškinių – ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus. Be kita ko, visi šie terminai yra ir vienas kito sinonimai, kadangi, kaip matyti pateiktoje lentelėje, kiekvienas nurodytas terminas teisės doktrinoje apima iš esmės lygiai tuos pačius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, nepaisant to, kad šie objektai teisės mokslininkų ir yra

įvardijami skirtingais terminais. Autoriaus vertinimu, ši terminologinį nesuderinamumą galima paaiškinti tuo, kad ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai vis dar yra naujas reiškinys valstybių jurisdikcijose, todėl tiek teisės mokslininkai, tiek įstatymų leidėjai, analizuodami šį reiškinį ir bandydami jam pritaikyti įvairius konkrečios valstybės teisės institutus, suformulavo savo terminus siekdami atspindėti jų atstovaujamos valstybės teisinės sistemos specifiką. Pavyzdžiui, terminai „skaitmeninis daiktas“, „virtualus daiktas“ ir „nematerialus daiktas“, tikriausiai buvo suformuluoti atsižvelgiant į tai, kad konkrečiose valstybėse yra pateikiama materialių daiktų sąvoka, kurių atžvilgiu taikoma aiški ir nusistovėjusi teisinė sistema. Tad siekiant integruoti ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus į tą pačią valstybės pozityviosios teisės sistemą ir išvengti naujos kūrimo ar modifikavimo šių objektų atžvilgiu, minėtos sąvokos, manytina, buvo suformuluotos juos taip pat įvardijant „daiktais“. Tik šiuo atveju papildomai pabrėžiama, kad šie „daiktai“ egzistuoja ne materialiaame pasaulyje, o skaitmeninėje erdvėje, t.y. aiškiai nurodoma, kad šie „daiktai“ yra „skaitmeniniai“, „virtualūs“ ar „nematerialūs“.

Kiti terminai taip pat leidžia aiškiai suprasti, kad jie yra tapatūs, pavyzdžiui, „skaitmeninis turtas“ ir „virtualus turtas“. Šiais terminais ne tik įvardijami lygiai tie patys ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, tačiau ir patys žodžiai „skaitmeninis“ ir „virtualus“ turi tą pačią bendrąją reikšmę – abu jie nusako, kad šiam terminui priskiriami ekonominę vertę turintys objektai, egzistuojantys išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje (Meaning of digital) (Meaning of virtual). Teisės doktrinoje taip pat galima rasti tyrimų, kuriuose teisės mokslininkai, analizuodami įvairius klausimus, susijusius su ekonominę vertę turinčiais skaitmeniniais objektais, tame pačiame tyrime juos įvardija skirtingais terminais ir šių terminų niekaip neatskiria, pavyzdžiui, „skaitmeninis turtas“ ir „virtuali nuosavybė“ (Conner, 2011, p. 303) (Nekit, 2023, p. 321); „skaitmeninis daiktas“ ir „virtualus daiktas“ (Erlank, 2013b, p. 195); „virtuali nuosavybė“ ir „virtualus objektas“ (Gorobec, Maysun, 2021, p. 54); „virtualus turtas“ ir „virtuali nuosavybė“ (MacDonald, 2016, p. 99-101); „skaitmeninis turtas“ ir „virtualus turtas“ (Harbinja, 2017, p. 18) (Nekit, 2023, p. 305); ir kt. Taigi, visi aukščiau lentelėje pateikti terminai, nepaisant jų lingvistinių skirtumų, yra laikomi vienas kito sinonimais, kurie buvo suformuluoti siekiant apibūdinti lygiai tą patį skaitmeninių technologijų sukurtą reiškinį - ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus.

Analizuojant teisės doktriną, galima matyti, kad nepaisant įvairių terminų egzistavimo, teisinėje literatūroje daugiausiai vartojami jau prieš tai minėti du terminai, kuriais įvardijami ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai – „virtuali nuosavybė“ ir „skaitmeninis turtas“. Nors šie terminai ir

yra dažniausiai vartojami įvardijant ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, visgi pagrindinis terminas, skirtas apibūdinti šį skaitmeninių technologijų sukurtą reiškinių, yra „skaitmeninis turtas“. Šis terminas labiau priimtinas tiek visuomenėje, tiek teisės doktrinoje, kadangi jis, priešingai nei „virtuali nuosavybė“, turi aiškią bendrąją reikšmę ir yra geriau suprantamas plačiajai visuomenei bei leidžia prie jo priskirti bet kokią ekonominę vertę turintį skaitmeninį objektą, nepaisant konkretaus objekto išskirtinumo ar unikalių savybių, kaip yra virtualiosios nuosavybės termino atveju (Fairfield, 2005, p. 1052-1055). Didesnį skaitmeninio turto termino priimtinumą rodo ir tai, kad šiuo metu jis taip pat yra įtvirtintas ir jau kai kurių valstybių pozityviojoje teisėje, be kita ko, jis naudojamas ir daugelio tarptautinių teisinių organizacijų (Fiduciary Access to Digital Assets..., 2015) (Law On Digital Assets, 2020) (England and Wales Law Commission, 2023) (UNIDROIT, 2023) (ELI, 2022). Taigi, nors šiuo metu ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai dažniausiai įvardijami dviem skirtingais terminais – skaitmeniniu turtu arba virtualia nuosavybe, tiek valstybių pozityviojoje teisėje, tiek teisės doktrinoje, tiek minkštosios teisės šaltiniuose ir plačiojoje visuomenėje dominuojantis terminas yra skaitmeninis turtas. Kituose šio darbo poskyriuose bus išsamiai analizuojama šio termino samprata ir nagrinėjama, kokius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus jis apima.

1.2. Skaitmeninio turto samprata

Nors skaitmeninio turto terminas įvairiuose kontekstuose vartojamas jau daugelį metų, šiuo metu vis dar nėra jokio bendro supratimo, ką šis terminas reiškia ir kokius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus jis apima. Kiekvienas teisės mokslininkas, analizuodamas skaitmeninio turto reiškinį, kiekviena valstybė, kuri savo pozityviojoje teisėje jau yra pradėjusi reglamentuoti įvairius su skaitmeniniu turtu susijusius teisinius klausimus, taip pat ir įvairios tarptautinės teisinės organizacijos, kurdamos įvairius su skaitmeniniu turtu susijusius minkštosios teisės šaltinius, pateikia skirtingą supratimą, kas laikytina skaitmeniniu turtu ir kokie objektai šiuo terminu įvardijami. Tokia situacija sudaro neapibrėžtumą, kadangi, vadovaujantis viena skaitmeninio turto samprata, konkretus skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas ir laikomas skaitmeniniu turtu, tačiau tam pačiam objektui taikant kitą egzistuojančią ir pripažįstamą skaitmeninio turto sampratą jis negali būti laikomas skaitmeniniu turtu, kadangi į ją nepatenka. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu egzistuoja daug ir įvairių skaitmeninio turto sampratų, toliau bus tiriamos ir analizuojamos pagrindinės skaitmeninio turto sampratos,

siekiant nustatyti kiekvienos analizuojamos sampratos privalumus ir trūkumus bei tiriamų sampratų tarpusavio skirtumus. Analizuojant konkrečią skaitmeninio turto sampratą taip pat bus vertinama, kokie skaitmeniniai objektai ir kokiais kriterijais vadovaujantis pripažįstami skaitmeniniu turtu analizuojamos sampratos kontekste.

Skaitmeninio turto sampratų analizė pradedama nuo teisės doktrinoje pateikiamų sampratų, kadangi skaitmeninio turto reiškinys pirmiausia buvo pradėtas analizuoti teisinėje literatūroje. Toliau analizuojama, kokia skaitmeninio turto samprata įtvirtinta tų valstybių pozityviosios teisės sistemose, kuriose tiesiogiai įstatymo lygmeniu jau reglamentuojami įvairūs skaitmeninio turto klausimai. Per paskutinius keletą metų įvairios tarptautinės ir nacionalinės teisinės organizacijos paskelbė įvairių minkštosios teisės šaltinių, susijusių su skaitmeniniu turtu. Tad toliau pateikiamoje skaitmeninio turto sampratos analizėje taip pat bus tiriamos ir nagrinėjamos šių organizacijų paskelbtuose dokumentuose pateikiamos skaitmeninio turto sampratos.

1.2.1. Skaitmeninio turto samprata teisės doktrinoje

Teisės doktrinoje nėra bendros ir vieningos skaitmeninio turto sampratos. Pagrindinė to priežastis yra tai, kad kiekvienas teisės mokslininkas, analizuodamas skaitmeninio turto reiškinį, pateikia savąją jo interpretaciją, kuri yra nulemta jo atstovaujamos teisinės sistemos tradicijos, tuo metu esamų ekonominių aplinkybių ir skirtingo požiūrio į technologinius aspektus. Dėl šios priežasties teisės doktrinoje egzistuoja daugybė skaitmeninio turto sampratų, kurios skirtingai apibrėžia, kas turėtų būti laikoma skaitmeniniu turtu ir kokie skaitmeniniai objektai šiuo terminu turėtų būti įvardijami. Nepaisant to, visus teisės mokslininkus, analizuojančius skaitmeninį turtą, galima suskirstyti į tris plačias grupes, priklausomai nuo to, kokią skaitmeninio turto sampratą teisės mokslininkas pateikia savo atliekamame tyrime. Pirmąją grupę sudaro tie teisės mokslininkai, kurie skaitmeninio turto sampratą pateikia išvardydami skaitmeninius objektus, kurie, jų nuomone, turėtų būti įvardijami skaitmeniniu turtu. Antroji teisės mokslininkų grupė yra neatsiejamai susijusi su pirmąją grupe. Šie teisės mokslininkai skaitmeninio turto sampratą pateikia ne per atskirus skaitmeninius objektus, o per šių objektų kategorijas, t.y. šiuos objektus suskirstydami į įvairias kategorijas, jas įvardijant skaitmeninio turto rūšimis. Trečioji teisės mokslininkų grupė skaitmeninio turto sampratą atskleidžia ne per atskirus skaitmeninius objektus ar jų kategorijas, o pateikdama skaitmeninio turto apibrėžimą, pagal kurį galima nustatyti, kokie konkretūs skaitmeniniai objektai laikytini skaitmeniniu turtu. Pažymėtina, kad šios išskirtos trys teisės mokslininkų

grupės nėra griežtai atribotos, kadangi kai kuriuos teisės mokslininkus, vadovaujantis jų atliktais skirtingais skaitmeninio turto tyrimais, galima priskirti ir prie kelių minėtų grupių. Pavyzdžiui, yra teisės mokslininkų, kurie skaitmeninio turto sampratą atskleidžia ne tik išskirdami atskiras skaitmeninio turto rūšis, tačiau tuo pačiu prie kiekvienos iš jų išvardindami ir atskirus skaitmeninius objektus, kurie, jų nuomone, priskirtini konkrečiai skaitmeninio turto rūšiai ir turėtų būti įvardijami skaitmeniniu turtu (Cahn, 2011, p. 36-37). Toliau bus analizuojamos aukščiau išskirtų teisės mokslininkų grupių pateikiamos skaitmeninio turto sampratos.

Pirmajai teisės mokslininkų grupei, kaip minėta, galima priskirti tuos teisės mokslininkus, kurie savo tyrimuose skaitmeninio turto sampratą atskleidžia išvardydami atskirus skaitmeninius objektus, kurie, jų nuomone, turėtų būti įvardijami skaitmeniniu turtu. Kitaip sakant, šie teisės mokslininkai pateikia konkrečius pavyzdžius, nurodydami skaitmeniniam turtui priskiriamų skaitmeninių objektų sąrašą. Tai galima matyti toliau pateikiamoje lentelėje, kurios pirmame stulpelyje nurodomas teisės mokslininkas, o antrame stulpelyje – šio teisės mokslininko pateikiama skaitmeninio turto samprata, kurią jis atskleidžia nurodydamas skaitmeninius objektus, kurie, jo nuomone, pripažįstami skaitmeniniu turtu.

Teisės mokslininkas	Pateikiama skaitmeninio turto samprata:
A. Lehavi	Sąvoka „skaitmeninis turtas“ gali reikšti daugybę išteklių, pavyzdžiui, el. pašto ir socialinių tinklų paskyros, skaitmeninės formos elektroninės laikmenos, pavyzdžiui, muzika, vaizdo įrašai ir knygos, atlygio taškai, kuriuos asmenys uždirba dalyvaudami mažmeninės prekybos programoje arba naudodamiesi tam tikra kredito kortele (Lehavi, 2019, p. 200).
N. Banta	Skaitmeninis turtas – tai asmens el. pašto paskyros, asmeniniai tinklalapiai, tinklaraščiai, socialinių tinklų paskyros, dokumentai, vaizdo įrašai, nuotraukų saugyklos (Banta, 2014, p. 801).
J. Conner	Skaitmeninis turtas – bet koks asmens kompiuteryje esantis failas, taip pat internetinės paskyros ir narystės (Conner, 2011, p. 303).

Teisės mokslininkas	Pateikiama skaitmeninio turto samprata:
H. Conway ir S. Grattan	Skaitmeninis turtas – tai elektroninio pašto paskyros, tinklaraščiai, socialinių tinklų paskyros, skaitmeninės muzikos kolekcijos, skaitmeninių nuotraukų ir vaizdo įrašų saugyklos, domenų vardai, finansinės investicijos ir kt. (Conway, Grattan, 2017).
L. Edwards ir E. Harbinja	Skaitmeninis turtas – socialinių tinklų paskyros, domenų vardai, elektroninės knygos, MMORGP žaidimų avatarai, skaitmeniniai tekstai, vaizdai, muzika ir garsai, pavyzdžiui, vaizdo filmai, elektroninės knygos ir kt. (Edwards, Harbinja, 2020, p. 267).
V. Tweehuysen	Skaitmeninis turtas - domenų vardai, MMORPG žaidimų objektai, kriptovaliutos, elektroninės parduotuvės kreditai, įvairūs kompiuteriniai failai, pavyzdžiui, nuotraukos ir kt. (Tweehuysen, 2019, p. 1050).
M. Macdonald	Skaitmeninis turtas – socialinių tinklų profiliai, internete sukurti ir saugomi dokumentai, elektroninės knygos, skaitmeninė muzika, MMORGP žaidimų objektai, skaitmeninis turinys ir kt. (MacDonald, 2016, p. 23).

Taigi, kaip matyti, ši teisės mokslininkų grupė skaitmeninio turto sampratą atskleidžia išvardydamą konkrečius skaitmeninius objektus, kurie, jų nuomone, turėtų būti laikomi skaitmeniniu turtu. Nors tokia skaitmeninio turto samprata iš esmės ir leidžia atskleisti, kas laikoma skaitmeniniu turtu, nes minėti autoriai aiškiai nurodo konkrečius skaitmeninius objektus, kurie yra ar turėtų būti juo įvardijami, autoriaus vertinimu, tokia skaitmeninio turto samprata nėra visiškai tinkama. Pagrindinė problema pateikiant tokią skaitmeninio turto sampratą yra tai, kad nei vienas iš aukščiau nurodytų autorių, atskleisdami skaitmeninio turto sampratą, nenurodo jokių kriterijų ar neįvardija jokių konkretaus skaitmeninio objekto požymių, kuriais vadovaujantis jie vieną ar kitą skaitmeninį objektą savo atliktame tyrime įvardija skaitmeniniu turtu. Tokia skaitmeninio turto samprata sudaro tam tikrą teisinį neapibrėžtumą, kadangi ja vadovaujantis iš esmės kiekvienas

skaitmeninis objektas, nepriklausomai nuo to, koks jis būtų, kokiomis savybėmis pasižymėtų ar net kiek žmonių turėtų prieigą prie jo, galėtų būti įvardijamas skaitmeniniu turtu. Kita vertus, vadovaujantis tokia skaitmeninio turto samprata, taip pat gali susidaryti įspūdis, kad tai yra baigtinis skaitmeninio turto objektų sąrašas. Tad jeigu tobulėjant skaitmeninėms technologijoms atsirastų naujų skaitmeninių objektų, vadovaujantis tokia skaitmeninio turto samprata, jie į šį sąrašą nebegalėtų patekti, kadangi jis yra baigtinis. Atsižvelgiant į tai, autoriaus vertinimu, teisinė skaitmeninio turto samprata turėtų būti tikslesnė, t.y. išvardijant konkrečius skaitmeninius objektus, kurie laikomi skaitmeniniu turtu, būtina nurodyti ir konkrečius kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima nustatyti, ar konkretus skaitmeninis objektas gali būti įvardijamas skaitmeninio turto terminu. Tai leistų išvengti teisinio neapibrėžtumo ir neužkirstų kelio naujų skaitmeninių objektų pripažinimui skaitmeniniu turtu.

Antrosios teisės mokslininkų grupės pateikiama skaitmeninio turto samprata yra neatsiejamai susijusi su pirmąja grupe. Kaip minėta, ši teisės mokslininkų grupė skaitmeninio turto sampratą atskleidžia per skaitmeninių objektų suskirstymą į atskiras kategorijas jas įvardijant skaitmeninio turto rūšimis. Teisės doktrinoje vieną iš plačiausių skaitmeninio turto rūšių sąrašą yra pateikusi prof. N. Cahn. Ji skaitmeninio turto sampratą atskleidžia skaitmeninius objektus suskirstydama į keturias plačias skaitmeninio turto rūšis: 1) asmeninis skaitmeninis turtas; 2) socialinių tinklų paskyros; 3) finansinių įstaigų ir elektroninių parduotuvių paskyros; 4) su komercine veikla susijęs skaitmeninis turtas. Siekiant geriau suprasti šias išskiriamas skaitmeninio turto rūšis, jos bus išanalizuotos kiek detaliau (Cahn, 2011, p. 36-37).

Pirmoji prof. N. Cahn išskiriama skaitmeninio turto rūšis yra asmeninis skaitmeninis turtas. Profesorė šiuo skaitmeniniu turtu laiko tokius skaitmeninius objektus, kurie saugomi kompiuteryje, išmaniajame telefone ar kurie buvo įkelti į interneto svetainę. Asmeniniu skaitmeniniu turtu gali būti pripažįstamos nuotraukos, vaizdo įrašai, el. laiškai, grojaraščiai ir kt. Skaitmeninių objektų sąrašas, ką kiekvienas žmogus gali laikyti skaitmeninėse laikmenose, iš esmės yra begalinis. Antroji išskiriama skaitmeninio turto rūšis yra socialinių tinklų paskyros. Kaip nurodo prof. N. Cahn, socialiniuose tinkluose žmonės ne tik bendrauja, tačiau juose taip pat saugo savo nuotraukas, vaizdo įrašus ir kitus skaitmeninius objektus. Šiai skaitmeninio turto rūšiai gali būti priskiriamos tokios socialinių tinklų paskyros kaip „Facebook“, „Instagram“, „TikTok“, „Youtube“ ir kt. Prie šios skaitmeninio turto rūšies prof. N. Cahn taip pat priskiria ir elektroninio pašto paskyras. Trečioji skaitmeninio turto rūšis yra finansų įstaigų ir elektroninių

parduotuvių paskyros. Prie šios skaitmeninio turto rūšies priskiriamos elektroninės bankininkystės paskyros, pavyzdžiui, „Paypal“, „Revolut“, taip pat tokių elektroninių parduojuvių paskyros kaip „Amazon“, „eBay“ ir pan. Ketvirtoji rūšis – su komercine veikla susijęs skaitmeninis turtas. Šiai skaitmeninio turto rūšiai priskiriami visi skaitmeniniai objektai, kurie yra neatsiejamai susiję su komercine veikla, pavyzdžiui, domenų vardai, interneto puslapiai, el. pašto adresai ir kt. (Cahn, 2011, p. 36-37).

Teisės doktrinoje galima rasti ir kitokių panašaus pobūdžio išskiriamų skaitmeninio turto rūšių. Pavyzdžiui, skiriamas asmeninis skaitmeninis turtas, skaitmeninis turtas turintis ekonominę vertę, su verslu susijęs skaitmeninis turtas. Šios skaitmeninio turto rūšys apima iš esmės tuos pačius skaitmeninius objektus, kuriuos išskiria ir prof. N. Cahn, tačiau vienintelis skirtumas yra tas, kad vadovaujantis šiuo skirstymu, į skaitmeninio turto, turinčio ekonominę vertę, kategoriją gali patekti tik tie skaitmeniniai objektai, kurie turi aiškiai išreikštą piniginę vertę. Tokiais objektais gali būti laikomi, pavyzdžiui, interneto svetainės ar tinklaraščiai, iš kurių gaunamos pajamos, skaitmeninis menas, domenų vardai, įvairios sąskaitos, kuriose yra piniginių lėšų ar kitų vertingų kreditų, ir kt. (Nekit, 2023, p. 306).

Dar skiriamos tokios skaitmeninio turto rūšys kaip skaitmeniniai žetonai (pavyzdžiui, kriptovaliutos), skaitmeninis turinys (nuotraukos, vaizdo įrašai, dokumentai ir kt.), skaitmeniniai modeliai (virtualios realybės objektai), domenų vardai, tinklo infrastruktūros elementai (IP adresai, socialinių tinklų ir elektroninio pašto paskyros ir kt.), taip pat skiriamas sentimentalią vertę turintis skaitmeninis turtas (pavyzdžiui, skaitmeninės nuotraukos, asmeniniai vaizdo įrašai, elektroniniai laišakai ir kiti skaitmeniniai objektai, kurie turi sentimentalią vertę konkrečiam asmeniui) ir praktinę vertę turintis skaitmeninis turtas (pavyzdžiui, elektroninės knygos, skaitmeninės kolekcijos, programinės įrangos ir kt.) (Nekit, 2023, p. 306-307).

Visos šios išskiriamos skaitmeninio turto rūšys leidžia detalai apibūdinti, kas yra arba galėtų būti laikoma skaitmeniniu turtu. Skirtingai nei pirmosios teisės mokslininkų grupės atveju, šioje grupėje skaitmeniniam turtui priskirtini objektai ne tik išvardijami, bet ir susisteminami bei suskirstomi į itin plačias kategorijas. Be to, tokiu būdu nesudaromas baigtinis skaitmeninio turto objektų sąrašas, priskiriamas konkrečiai skaitmeninio turto rūšiai. Visgi, autoriaus vertinimu, tokia skaitmeninio turto samprata taip pat nėra visiškai tinkama, kadangi ji yra pernelyg abstrakti ir nevisiškai apibūdina, kas turėtų būti laikoma skaitmeniniu turtu.

Pirmiausia, nors skaitmeninių objektų skirstymas į atskiras rūšis leidžia geriau suvokti galimą skaitmeninio turto daugialypumą, tačiau, kaip ir pirmosios teisės mokslininkų kategorijos atveju, nėra aišku, dėl kokių

priežasčių ir kokiais kriterijais vadovaujantis vienas ar kitas skaitmeninis objektas yra įvardijamas skaitmeniniu turtu. Antra, kai kurie skaitmeniniai objektai gali būti priskiriami prie kelių skaitmeninio turto rūšių, todėl susidaro tam tikras neapibrėžtumas, vertinant, kokia išskiriama skaitmeninio turto rūšimi šis skaitmeninis objektas turėtų būti įvardijamas. Trečia, išskiriant konkrečias skaitmeninio turto rūšis, gali susidaryti jau minėta situacija, kai tobulėjant skaitmeninėms technologijoms atsiras naujų objektų, kurie taip pat galės būti įvardijami skaitmeniniu turtu, tačiau dėl pateikiamo baigtinio skaitmeninio turto rūšių (kategorijų) sąrašo jie į šias rūšis gali nepatekti. Ketvirta, kai kurios išskiriamos skaitmeninio turto rūšys arba kai kurie prie jų priskirtini objektai gali neturėti ekonominės vertės. Kaip minėta, terminas skaitmeninis turtas pačia bendriausia prasme reiškia, kad tam, jog konkretus skaitmeninis objektas galėtų būti įvardijamas skaitmeniniu turtu, jis privalo turėti ekonominę vertę. Jeigu skaitmeninis objektas ekonominės vertės neturi, net ir potencialios, jis negali būti įvardijamas skaitmeninio turto terminu. Todėl tokios skaitmeninio turto rūšys kaip „sentimentalią vertę turintis skaitmeninis turtas“ neturėtų būti išskiriamos atskleidžiant skaitmeninio turto sampratą, kadangi prie šios rūšies priskiriami tokie skaitmeniniai objektai, kurie turi ne ekonominę, o išskirtinai sentimentalią vertę, reikšmingą tik konkrečiam asmeniui. Taip pat kai kurie nurodyti skaitmeniniai objektai, priskirtini prie kitų skaitmeninio turto rūšių, dažnu atveju irgi gali neturėti jokios ekonominės vertės, pavyzdžiui, el. laiškai, grojaraščiai ir kt. Taigi, nors ši antrosios teisės mokslininkų grupės pateikiama skaitmeninio turto samprata yra žymiai platesnė ir suteikia aiškesnį vaizdą, kas laikytina skaitmeniniu turtu, ji, kaip ir prieš tai aptarta pirmosios grupės formuluojama samprata, yra pernelyg abstrakti. Be to, ši skaitmeninio turto samprata lygiai taip pat nepateikia jokių aiškių kriterijų, kurie leistų nustatyti, kokie skaitmeniniai objektai gali būti įvardijami skaitmeniniu turtu ir kuriai skaitmeninio turto rūšiai jie turėtų būti priskiriami.

Trečioji teisės mokslininkų grupė, analizuodama skaitmeninio turto sampratą, kaip minėta, ją atskleidžia pateikdama savo suformuluotą skaitmeninio turto apibrėžimą. Kai kurie mokslininkai pačiame apibrėžime arba tame pačiame tyrime taip pat nurodo ir kriterijus, kurie leidžia nustatyti, kokie skaitmeniniai objektai gali būti įvardijami skaitmeniniu turtu. Toliau pateiktoje lentelėje galima matyti teisės mokslininkų suformuluotus skaitmeninio turto apibrėžimus. Atskirai paminėtina, kad lentelėje taip pat nurodomi ir teisės doktrinoje suformuluoti virtualiosios nuosavybės apibrėžimai, kadangi, kaip minėta, šis terminas yra skaitmeninio turto sinonimas, kuris, lygiai taip pat kaip ir terminas skaitmeninis turtas, teisės doktrinoje dažnai vartojamas siekiant įvardyti ekonominę vertę turinčius

skaitmeninius objektus (Conner, 2011, p. 303). Be kita ko, kaip buvo nurodyta, virtualiosios nuosavybės terminu teisės doktrinoje įvardijami lygiai tie patys ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, kurie įvardijami ir skaitmeninio turto terminu (Lehavi, 2019, p. 200) (Erlank, 2015, p. 2526) (Nekit, 2020a, p. 77).

Teisės mokslininkas (-ai)	Apibrėžimas
A. Toygar, C.E. Taibe Rohm ir J. Zhu	„Nuosavybė, susijusi su bet kokia informacija, išreikšta dvejetainiu formatu ir saugoma kompiuteryje, internete arba debesijoje“ (Toygar <i>et al.</i> , 2013, p. 113).
J. Hopkins	„Bet koks turtas, egzistuojantis skaitmeniniu formatu ir išreikštas dvejetainė forma“ (Hopkins, 2013, p. 211).
K. Nekit	„Skaitmeniniu turtu pripažįstami tokie skaitmeniniai objektai, kurie: 1) susideda iš informacijos, pateiktos elektroninėje laikmenoje; 2) gali būti atskiriami nuo asmens ir perduodami kitam asmeniui; 3) gali būti valdomi konkretaus asmens per tam tikrą laiką; 4) yra konkurencingi; 5) yra daugkartinio naudojimo“ (Nekit, 2023, p. 323).
A.A. Kud.	„Skaitmeninių objektų, kurie yra savarankiški, unikalios identifikacijos ir turi tam tikrą vertę, rinkinį“ (Kud, 2019, p. 42).
V. Giang ir V. T. M. Huong	„Informacija, egzistuojanti kompiuterinio kodo pavidalu specializuotoje informacinėje sistemoje, kurią tam tikra bendruomenė pripažįsta ir naudoja subjekto teisėms ar interesams patvirtinti“ (Giang, Huong, 2023, p. 2).
L. McCarthy	„Informacija, saugoma nematerialioje laikmenoje kompiuteriuose ar kitose su kompiuteriais susijusiose technologijose“ (McCarthy, 2015).
E. Harbinja	„Bet koks asmeninę ar ekonominę vertę turintis internetinis turtas“ (Harbinja, 2017, p. 24).
M. Averianov, S. Evtušenko ir E. Kochetova	„Bet kokie įvykiai, faktai, jų charakteristikos ir aprašymai, kurie buvo transformuoti į

Teisės mokslininkas (-ai)	Apibrėžimas
	skaitmeninę formą ir todėl turi tam tikrą vertę“ (Kud, 2019, p. 47).
J. A. T. Fairfield	„Kompiuterinis kodas, kuris virtualiame pasaulyje imituoja materialaus pasaulio objektų savybes“ (Fairfield, 2005, p. 1053).
D. Hunter ir G. Lastowska	„Duomenų bazės įrašai, esantys serveryje, kurie leidžia kompiuterio monitoriuje rodyti įvairius vaizdus“ (Lastowka, Hunter, 2004, p. 40).
A.B. Steinberg	„Kompiuterinio kodo eilutės, vienetai ir nuliai, kurie atsiranda tik tada, kai šį kodą interpretuoja mašina“ (Steinberg, 2009, p. 390).
N. DaCunha	„Programinės įrangos kodas, sukurtas taip, tarsi jis turėtų fizinių, materialiam pasauliui būdingų savybių“ (DaCunha, 2010, p. 41).
S.B. Buletsa	„Elektroninis įrašas, turintis tam tikras savybes ir egzistuojantis virtualaus tinklo erdvėje, įskaitant ir pačio virtualaus tinklo struktūrą, kuri apima įvairias paskyras ir internetinių žaidimų objektus“ (Buletsa, 2023, p. 144).
Ch. Blazer	„Nuolatinis kompiuterinis kodas, saugomas netolydžioje išteklių sistemoje, kai išimtinai tik vienam ar keliems asmenims suteikiama teisė šį kompiuterinį kodą kontroliuoti“ (Blazer, 2006, p. 141).
W. Erlank	„Sukuriamas iš kompiuterinio kodo, kuris paprastai įgyvendinamas taip, kad virtualusis objektas atliktų tą pačią funkciją kaip ir jo materialus atitikmuo, pavyzdžiui, programinis elektroninės knygos kodas sukurtas taip, kad elektroninės knygos (eBook) turinys būtų toks pat kaip fizinės knygos“ (Erlank, 2013b, p. 197).

Kaip matyti aukščiau pateiktoje lentelėje, įvairūs teisės mokslininkai pateikia skirtingus apibrėžimus, ką jie laiko skaitmeniniu turtu ir kokius skaitmeninius objektus šiuo terminu įvardija. Ši situacija galėtų būti paaiškinama tuo, kad aukščiau nurodyti teisės mokslininkai yra iš skirtingų valstybių, todėl jie, dažnu atveju, įvairius klausimus, susijusius su

skaitmeniniu turtu, analizuoja išimtinai tik savo atstovaujamos valstybės pozityviosios teisės sistemos kontekste. Tad ir kai kurie jų pateikti skaitmeninio turto apibrėžimai formuluojami taip, kad galėtų būti integruoti į konkrečios valstybės pozityviosios teisės sistemą. Be kita ko, tarp visų aukščiau nurodytų teisės mokslininkų nėra bendro supratimo, ką jie laiko skaitmeniniu turtu, dar ir dėl to, kad daugumos valstybių pozityviojoje teisėje skaitmeninis turtas nėra reglamentuojamas ir nėra pateikiamas jo apibrėžimas. Todėl iš esmės kiekvienas teisės mokslininkas tam tikra prasme yra laisvas suformuluoti savąjį apibrėžimą, ką jis laiko skaitmeniniu turtu. Viena vertus, tokia laisva skaitmeninio turto interpretacija, kas juo turėtų būti laikoma, gali būti vertinama tam tikra prasme kaip teigiamas aspektas, kadangi taip galima reaguoti į vis tobulėjančias skaitmenines technologijas, kurių pagrindu ir atsiranda skaitmeniniai objektai, įvardijami skaitmeniniu turtu. Kita vertus, pateikiamas skirtingas supratimas, kas laikytina skaitmeniniu turtu, be kita ko, kuris dažnu atveju gali ir kisti, sudaro didelį teisinį neapibrėžtumą, kadangi tampa neaišku, kokie skaitmeniniai objektai gali būti pripažįstami skaitmeniniu turtu.

Vis dėlto, nepaisant egzistuojančių skirtumų, ką kiekvienas iš nurodytų teisės mokslininkų laiko skaitmeniniu turtu, iš visų pateiktų apibrėžimų matyti, kad jiems visiems būdingi keli bendri požymiai.

Visų pirma, dauguma nurodytų teisės mokslininkų teigia, kad skaitmeniniu turtu laikytinas kompiuterinis kodas, kuris užkoduotas dvejetainiu formatu ir yra išreiškiamas skaitmeninėje laikmenoje. Kitaip sakant, kompiuterinio kodo pagrindu būtent ir yra išreiškiami visi skaitmeniniai objektai, kurie įvardijami skaitmeniniu turtu, virtualia nuosavybe ir kitais minėtais panašiais terminais – domenų vardai, MMORGP žaidimų objektai, el. pašto ir socialinių tinklų paskyros, skaitmeninis turinys ir visi kiti skaitmeniniai objektai. Nors bendruoju požiūriu žiūrint gali atrodyti, kad visi šie skaitmeniniai objektai skirtingi savo pobūdžiu ir paskirtimi, visi jie yra išreikšti kompiuterinio kodo pagrindu. Kaip fiziniame pasaulyje iš atomų galima sukurti viską – nuo dirbtinių žmogaus kepenų iki „Airbus A380“, taip ir skaitmeninėje erdvėje kompiuterinis kodas yra kiekvieno skaitmeninio objekto sudedamoji dalis (Murray, 2019, p. 6). Nors visi skaitmeniniai objektai išreiškiami kompiuterinio kodo pagrindu, kiekvienas iš jų įvardijamas skirtingais terminais, leidžiančiais juos vienas nuo kito atskirti ir geriau juos suvokti eiliniam jų naudotojui. Todėl vartojami tokie skaitmeninių objektų terminai, kaip, pavyzdžiui, „elektroninė knyga“ ar „skaitmeninė knyga“, o ne knygos formą ir funkcijas skaitmeninėje erdvėje atvaizduojantis kompiuterinis kodas, išreikštas dvejetainiu kodu skaitmeninėje laikmenoje ir pan. Taigi, nors bendruoju požiūriu visi

skaitmeniniai objektai įvardijami skirtingais terminais, taip juos vieną nuo kito atskiriant ir pabrėžiant jų skirtingą paskirtį ir turimą vertę, techniniu požiūriu visi skaitmeniniai objektai yra kompiuterinis kodas, išreikštas dvejetainiu kodavimo formatu ir egzistuojantis tam tikroje skaitmeninėje laikmenoje.

Antra, išanalizavus visus aukščiau nurodytus teisės mokslininkų suformuluotus skaitmeninio turto apibrėžimus, galima daryti išvadą, kad kai kurie teisės mokslininkai tiesiogiai, o kai kurie netiesiogiai, nurodo, kad konkretus skaitmeninis objektas privalo turėti ekonominę vertę tam, kad jis galėtų būti įvardijamas skaitmeninio turto terminu. Kaip minėta prieš tai, ekonominės vertės turėjimas yra vienas iš pagrindinių kriterijų skaitmeniniam objektui, kad jis galėtų būti įvardijamas skaitmeniniu turtu. Ekonominės vertės turėjimas reiškia, kad skaitmeninis objektas privalo turėti piniginę vertę rinkoje, kurią lemia šio objekto pasiūla ir paklausa, t.y. skaitmeninis objektas turi turėti tam tikrą paklausą, kuri gali būti net ir potenciali, ir bent vienas žmogus turi būti pasiryžęs už jį sumokėti tam tikrą pinigų sumą (Economic Value: Definition, Examples..., 2023) (Law of Supply and Demand..., 2024). Šis kriterijus ypatingai svarbus, nes jis leidžia atskirti, kokie skaitmeniniai objektai gali būti įvardijami skaitmeniniu turtu, kadangi, kaip minėta, teisės doktrinoje yra nemažai atvejų, kai skaitmeniniu turtu įvardijami tokie skaitmeniniai objektai, kurie turi ne ekonominę, o sentimentalią vertę konkrečiam žmogui, pavyzdžiui, asmeninės nuotraukos, el. laiškai, grojaraščiai ir kt. (Cahn, 2011, p. 36-37). Be kita ko, kaip bus nurodoma toliau, ekonominės vertės turėjimas taip pat yra vienas iš būtinų reikalavimų tam, kad konkretus skaitmeninis objektas galėtų būti kvalifikuojamas ir nuosavybės teisės objektu.

Nors aukščiau pateiktoje teisės mokslininkų suformuluotų skaitmeninio turto apibrėžimų lentelėje ir nėra nurodyta, analizuojant teisės doktriną galima matyti, kad skaitmeninio turto samprata kartais yra išimtinai siejama tik su vienu ekonomine verte turinčiu skaitmeniniu objektu – kriptovaliutomis (Gurinovich *et al.*, 2022). Nors tokia pozicija tam tikra prasme ir yra teisinga, kadangi, kaip buvo minėta, būtent kriptovaliutų atžvilgiu ir buvo suformuluotas skaitmeninio turto terminas, visgi, dabartinėje ir aktualiausioje teisės doktrinoje skaitmeninio turto samprata nebeturėtų būti siejama išimtinai tik su kriptovaliutomis. Skaitmeninio turto terminas stipriai evoliucionavo nuo jo atsiradimo tiek visuomenės vartojamoje kalboje, tiek ir teisės doktrinoje, todėl šiuo metu skaitmeninio turto terminu įvardijamos ne tik kriptovaliutos, bet ir itin platus ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų spektras. Kriptovaliutos šiuo metu laikomos tik kaip viena iš skaitmeninio turto subkategorijų (Nekit, 2023, p. 316).

Aukščiau analizuotos trečiosios teisės mokslininkų grupės pateikiama skaitmeninio turto samprata visiškai išsiskiria iš prieš tai analizuotų pirmųjų dviejų skaitmeninio turto sampratų grupių. Trečioji teisės mokslininkų grupė savo tyrimuose orientuojasi ne į skaitmeniniam turtui priskirtinų skaitmeninių objektų išvardijimą ar jų suskirstymą į atskiras rūšis, o apskritai į tai, kas laikytina skaitmeniniu turtu ir kokiais kriterijais vadovaujantis konkretus skaitmeninis objektas šiuo terminu gali būti įvardytas. Atsižvelgiant į tai, ši skaitmeninio turto samprata yra pati išsamiausia iš prieš tai nagrinėtų, nes ji orientuota į skaitmeninio turto reiškinio esmės analizę.

1.2.2. Skaitmeninio turto samprata valstybių pozityviojoje teisėje

Šiuo metu visame pasaulyje yra tik kelios valstybės, kuriose tiesiogiai įstatymo lygmeniu pateikiamas skaitmeninio turto apibrėžimas su jį atskleidžiančia samprata. Tokios valstybės šiuo metu yra Jungtinės Amerikos Valstijos, Serbija ir Ukraina. Toliau bus nagrinėjama ir atskleidžiama šių valstybių pozityviojoje teisėje pateikiama skaitmeninio turto samprata.

1.2.2.1 Skaitmeninio turto samprata Jungtinių Amerikos Valstijų pozityviojoje teisėje

Jungtinės Amerikos Valstijos buvo pirmoji valstybė visame pasaulyje, kuri tiesiogiai įstatymo lygmeniu pradėjo reglamentuoti įvairius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu ir pirmą kartą pozityviojoje teisėje pateikė skaitmeninio turto apibrėžimą. Šioje valstybėje veikianti Vienodos teisės komisija (angl. *Uniform Law Commission*), kurios pagrindinis tikslas yra parengti pavyzdinius teisės aktus visoms JAV valstijoms, kad būtų užtikrintas vienodas teisės taikymas pagrindinėse srityse, 2014 metais paskelbė patikėtinių prieigos prie skaitmeninio turto įstatymą (toliau – **UFADAA**) (angl. *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*) (Uniform Fiduciary Access to Digital..., 2014) (About Us, 2025). Šis įstatymas buvo paskelbtas reaguojant į vis didėjančius teisinius ginčus tarp mirusiojo įpėdinių ir internetinių platformų bendrovių, kai įpėdiniai, be įprastai paveldimo palikėjo turto, pradėjo reikalauti taip pat ir galimybės paveldėti mirusiajam šiose platformose priklausiusius ar jo valdytus skaitmeninius objektus, pavyzdžiui, debesies saugykloje laikomus skaitmeninius failus, prieigas prie socialinių tinklų paskyrų ir kt. Šie teisiniai ginčai JAV kildavo dėl to, kad tuo metu nebuvo jokio įstatyminio reguliavimo, kuriame būtų reglamentuojami klausimai, susiję su skaitmeninių objektų paveldėjimu. Tad tuo metu

vienintelė galimybė įpėdiniams paveldėti mirusiojo skaitmeninius objektus buvo tik kreipiantis į teismą.

Teisės doktrinoje laikoma, kad viena iš pirmųjų bylų, kuri pradėjo diskusijas dėl tokio reglamentavimo būtinybės, yra byla *Justin Ellsworth v. Yahoo* (Harbinja, 2019, p. 12-13). Šioje byloje buvo nagrinėjamas klausimas, ar „Yahoo“ socialinis tinklas turi pareigą tėvams suteikti prieigą prie jų mirusiojo sūnaus turėtos „Yahoo“ elektroninio pašto paskyros. Tėvų teigimu, jų sūnus, tarnaudamas Irake, naudodamasis „Yahoo“ socialiniu tinklu reguliariai rašė elektroninius laiškus apie vykstantį karą Irake. Tėvai norėjo gauti šiuos elektroninius laiškus siekdami juos pavišinti ir taip parodyti dabartinei ir būsimoms kartoms, kaip Irake dislokuotas karys suvokė ir jautė visą tuo metu ten buvusią situaciją. Tačiau „Yahoo“ atsisakė suteikti prieigą tėvams prie jų mirusiojo sūnaus elektroninio pašto paskyros vadovaudamasi savo privatumo politika. Ši byla galiausiai baigėsi tuo, kad teismas įpareigojo „Yahoo“ perduoti tėvams jų mirusiojo sūnaus elektroninius laiškus (Perrone, 2012, p. 195-196). Šis teisminis ginčas buvo vienas pirmųjų visame pasaulyje, kuriame buvo sprendžiamas klausimas dėl skaitmeninių objektų paveldėjimo.

Tuo metu JAV nesant jokio įstatyminio reguliavimo dėl skaitmeninių objektų paveldėjimo, kilo ir daugiau panašaus pobūdžio teisminių bylų. Vienodos teisės komisija, siekdama sumažinti šiuos teisminius ginčus, paskelbė UFADAA įstatymą, kurio pagrindinis tikslas ir paskirtis yra reglamentuoti aiškia tvarką, kaip ir koku būdu įpėdiniai turi teisę paveldėti palikėjui priklausiusį ir jo valdytą skaitmeninį turtą (Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, 2014). Šiame įstatyme pirmą kartą valstybės pozityviojoje teisėje buvo pateiktas skaitmeninio turto apibrėžimas. Skaitmeninio turto terminas buvo suformuluotas tik dviem žodžiais - „elektroninis įrašas“. Šio įstatymo kontekste terminas „elektroninis“ suprantamas kaip „susijęs su technologijomis, turinčiomis elektrinių, skaitmeninių, magnetinių, belaidžio ryšio, optinių, elektromagnetinių, ar panašių galimybių“; terminas „įrašas“ apibrėžiamas kaip „informacija, įrašyta materialioje laikmenoje, arba saugoma elektroninėje ar kitoje laikmenoje, kurią galima atkurti suvokiama forma“ (Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, 2014). Įstatymo aiškinamajame komentare nurodoma, kad skaitmeninis turtas, t.y. „elektroninis įrašas“, apima šiuo metu egzistuojančius ir dar neišrastus objektus, kurie egzistuoja tik elektroniniu formatu. Elektroniniai įrašai reiškia bet kokios rūšies elektroniniu formatu saugomą informaciją, pavyzdžiui, bet kokią kompiuteryje ir kituose skaitmeniniuose įrenginiuose saugomą informaciją, į interneto svetainės įkeltą turinį, pradedant nuotraukomis, baigiant dokumentais, ir teises į skaitmeninę nuosavybę, pavyzdžiui, domenų vardus, arba skaitmenines teises, susijusias

su internetiniais žaidimais. Skaitmeniniu turtu pagal šį įstatymą taip pat pripažįstami elektroninių pranešimų katalogai ir jų turinys, pavyzdžiui, el. pašto ir socialinių tinklų paskyros, el. laiškai ir bet kokie kiti susirašinėjimai internete (Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, 2014). Taigi, šiame įstatyme pateiktas skaitmeninio turto apibrėžimas yra be galo platus, vadovaujantis tokiu apibrėžimu iš esmės bet kuris skaitmeninis objektas gali būti įvardijamas skaitmeninio turto terminu, kurį įpėdinis turi teisę paveldėti.

UFADAA teisės aktas dėl savo turinio susilaukė labai daug kritikos tiek Amerikos teisės doktrinoje, tiek ir iš JAV įsikūrusių didžiųjų technologinių bendrovių, ypač dėl to, kad šiame įstatyme įpėdiniais suteikiamos itin plačios teisės paveldėti palikėjui priklausiusius skaitmeninius objektus (Sy, 2016, p. 664-665). Atsižvelgiant į šią kritiką, daugumoje JAV valstijų buvo priimtas riboto turinio UFADAA teisės aktas (Hall, 2016, p. 22). Vienintelė JAV valstija, kuri tiesiogiai inkorporavo iš esmės visą UFADAA įstatymo turinį į savo pozityviosios teisės sistemą, buvo Delavaro valstija, kuri priėmė atskirą įstatymą dėl patikėtinių prieigos prie skaitmeninio turto ir skaitmeninių sąskaitų (Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act, 2014) (Delaware Passes Fiduciary Access to..., 2014). Delavaro valstija šiame įstatyme detalizavo UFADAA pateikiamą itin abstraktų skaitmeninio turto apibrėžimą ir nurodė, kad pagal šį valstijos įstatymą skaitmeninis turtas suprantamas kaip „*duomenys, tekstai, el. laiškai, dokumentai, garso ir vaizdo įrašai, socialinės žiniasklaidos turinys, socialinių tinklų turinys, kodai, sveikatos priežiūros įrašai, sveikatos draudimo įrašai, kompiuterio išeities kodai, kompiuterių programos, programinė įranga, programinės įrangos licencijos, duomenų bazės ir panašiai, įskaitant naudotojo vardus ir slaptažodžius, kurie sukurti, sugeneruoti, išsiųsti, iškomunikuoti, perduoti, gauti ar laikomi elektroninėmis priemonėmis skaitmeniniame įrenginyje*“ (Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act, 2014).

Kaip matyti, šiame įstatyme pateiktas skaitmeninio turto apibrėžimas tiesiogiai atspindi prieš tai analizuotą pirmosios teisės mokslininkų grupės pateikiamą skaitmeninio turto sampratą, kai skaitmeninis turtas apibrėžiamas apsiribojant tik skaitmeniniam turtui priskirtinų objektų išvardijimu. Tačiau, priešingai nei pirmosios teisės mokslininkų grupės pateikiamoje sampratoje, šiame įstatyme nurodomas žymiai platesnis skaitmeninio turto objektų sąrašas. Analizuojant visą šį sąrašą, galima matyti, kad Delavaro valstijos įstatymų leidėjas skaitmeniniu turtu siekė įvardyti kuo platesnį spektrą skaitmeninių objektų, į jį įtraukiant netgi tokius objektus kaip sveikatos priežiūros ir sveikatos draudimo įrašai, prisijungimo prie įvairių paskyrų informacija ir kt. Visgi, vertinant visus šiuos nurodytus skaitmeninius objektus per anksčiau analizuotą bendrąją skaitmeninio turto termino reikšmę,

galima teigti, kad šis skaitmeninio turto objektų sąrašas yra pernelyg platus, kadangi jis apima ir tokius objektus, kurie dažnu atveju neturi jokios ekonominės vertės. Pavyzdžiui, elektroniniai laišakai, minėti sveikatos priežiūros ir sveikatos draudimo įrašai ir kt. Suprantama, kad palikėjo įpėdinis gali būti suinteresuotas paveldėti šiuos ir kitus panašaus pobūdžio skaitmeninius objektus, kadangi visa tai gali turėti sentimentalią reikšmę įpėdiniui apie mirusį asmenį, tačiau tokio pobūdžio skaitmeniniai objektai neturėtų būti įvardijami skaitmeniniu turtu, kadangi jie neatitinka tiesioginės skaitmeninio turto termino reikšmės.

Po visos išsakytos kritikos UFADAA teisės aktui, 2015 metais Vienodos teisės komisija paskelbė naują šio teisės akto redakciją - peržiūrėtą patikėtinių prieigos prie skaitmeninio turto įstatymą (toliau – **RUFADAA**) (Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, 2015). Šiame įstatyme iš dalies buvo modifikuotas skaitmeninio turto apibrėžimas, be kita ko, jame taip pat buvo atsižvelgta ir į išsakytą kritiką dėl mirusiojo įpėdiniais suteikiamų pernelyg plačių teisių paveldėti palikėjui priklausiusių skaitmeninį turtą (Sy, 2016, p. 670-676). Naujai paskelbtame įstatyme skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip „*elektroninis įrašas, į kurį asmuo turi teisę arba interesą*“. Terminų „elektroninis“ ir „įrašas“ apibrėžimai šiame įstatyme liko nepakitę, lyginant juos su UFADAA teisės aktu, tačiau, kaip galima aiškiai matyti, RUFADAA pateikiamas skaitmeninio turto apibrėžimas yra žymiai siauresnis. Pagal RUFADAA, skaitmeniniu turtu laikomi ne bet kokie skaitmeniniai objektai, o tik tie, į kuriuos asmuo turi teisę arba interesą. Pačiame įstatyme ir šį įstatymą aiškinančiame komentare nėra detalizuota, kokia tai turėtų būti asmens teisė ar interesas į konkretų skaitmeninį objektą (Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, 2015). Tad viena vertus, toks skaitmeninio turto apibrėžimo susiaurinimas pagrįstas, kadangi akivaizdu, kad ne kiekvienas skaitmeninis objektas, egzistuojantis skaitmeninėje erdvėje, gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, kaip tai buvo UFADAA teisės akto atveju. Kita vertus, tokios įstatyminės nuostatos visiškai abstraktumas sukelia didelį teisinį neapibrėžtumą, kadangi visiškai neaišku, kokią teisę asmuo privalo turėti į konkretų skaitmeninį objektą arba koks interesas jį turi sieti su objektu, kad šis galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu. Pavyzdžiui, neaišku, ar asmeniui pakanka turėti tik prieigą prie konkretaus skaitmeninio objekto, ar asmuo privalo turėti ir galimybę juo disponuoti, kad šis objektas galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu; kokio pobūdžio interesas turi sieti asmenį su konkrečiu skaitmeniniu objektu - ar šis interesas turėtų būti ekonominis, t.y., kad asmuo turėtų gauti tam tikrą ekonominę naudą iš šio skaitmeninio objekto, jog šis galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu, ar vis dėlto interesas į skaitmeninį objektą turėtų būti

kitokio pobūdžio. Suprantama, kad įstatyminiame reguliavime neįmanoma detalizuoti visų įstatyme pateikiamų nuostatų, kadangi jų taikymas visuomet priklauso nuo individualios situacijos. Tačiau, autoriaus vertinimu, įstatyminiame reguliavime turėtų būti nurodytos bent jau tam tikros minimalios gairės, pagal kurias būtų galima skaitmeniniu turtu kvalifikuoti vieną ar kitą skaitmeninį objektą, taip siekiant išvengti visiškai laisvo skaitmeninio turto termino taikymo bet kurių skaitmeninių objektų atžvilgiu. Be kita ko, ypač RUFADAA įstatymo taikymo atveju, tinkamas skaitmeninių objektų kvalifikavimas skaitmeniniu turtu yra itin svarbus, kadangi nuo to priklauso konkretaus skaitmeninio objekto paveldėjimo galimybė. Taigi, nors priėmus RUFADAA šio įstatymo taikymo kontekste ir buvo susiaurintas skaitmeninio turto apibrėžimas, atsiradę du nauji papildomai kriterijai, apibrėžiantys skaitmeninį turtą, yra palikti visiškai laisvai kiekvieno asmens interpretacijai, dėl kurios gali kilti įvairūs teisiniai ginčai tarp įpėdinių ir internetinių platformų, nors būtent jų ir buvo siekiama išvengti priimant tiek UFADAA, tiek RUFADAA teisės aktus.

Amerikos pozityviojoje teisėje yra dar vienas teisės aktas, kuriame reglamentuojamas skaitmeninis turtas ir atskleidžiama jo samprata šio teisės akto taikymo kontekste. Šis teisės aktas yra Vieningasis komercinis kodeksas (angl. *Uniform Commercial Code*) (toliau – UCC). Nors tai nėra federalinis įstatymas, šis kodeksas laikomas vienu iš pagrindinių teisės aktų visoje Amerikoje, reglamentuojantis visus komercinius sandorius. Šis įstatymas buvo parengtas siekiant nustatyti vienodas teises taisykles komerciniams sandoriams, sudaromiems bet kurioje valstijoje, kad kilusio teisinio ginčo atveju visi komerciniai sandoriai bet kurios valstijos teisme būtų traktuojami ir vertinami vienodai. Tokiu būdu skatinami verslo santykiai tarp skirtingose Amerikos valstijose esančių subjektų (Uniform Commercial Code, 2025). Vienodos teisės komisija (angl. *Uniform Law Commission*) ir Amerikos teisės institutas (angl. *American Law Institute*), reaguodami į nuolat besikeičiančias skaitmenines technologijas ir į vis didėjančią skaitmeninio turto reikšmę, 2019 metais nusprendė peržiūrėti ir pakeisti UCC, siekiant jį pritaikyti prie naujos skaitmeninių technologijų realybės (ULC Approves ALI Joint Project on..., 2022). 2022 m. liepos mėn. buvo paskelbta nauja UCC redakcija, kurioje skaitmeniniam turtui buvo sukurtas visiškai atskiras ir specialus teisinis režimas, reglamentuojamas naujai sukurtame UCC 12 straipsnyje (Uniform Commercial Code Amendments, 2022). Šiame straipsnyje skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip „kontroliuojamas elektroninis įrašas“. Pateikiamame apibrėžime nurodytų terminų „elektroninis“ ir „įrašas“ reikšmė yra ta pati kaip ir UFADAA ar RUFADAA teisės akte, tačiau UCC nurodytas skaitmeninio turto apibrėžimas iš šių dviejų teisės aktų išsiskiria tuo, kad skaitmeniniu turtu

laikomas tik toks elektroninis įrašas, kuris yra kontroliuojamas. Kas laikytina elektroninio įrašo kontrole, atskleidžiama UCC 12-105 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad asmuo kontroliuoja elektroninį įrašą, jeigu jis atitinka tris sąlygas: 1) turi teisę gauti iš esmės visą naudą iš elektroninio įrašo; 2) turi išimtinę teisę neleisti kitiems asmenims naudotis elektroninio įrašo teikiama nauda; 3) turi išimtinę teisę perduoti elektroninio įrašo kontrolę kitam asmeniui arba priversti kitą asmenį įgyti kito kontroliuojamo elektroninio įrašo kontrolę dėl elektroninio įrašo perdavimo. Šios trys nurodytos sąlygos šio įstatymo taikymo kontekste yra kumuliatyvios, t.y., asmuo konkretaus elektroninio įrašo atžvilgiu privalo turėti visas šias tris teises, kad šis elektroninis įrašas galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu ir jam būtų taikomos UCC nuostatos.

Nors šiame skaitmeninio turto apibrėžime ir nėra nurodoma, kad elektroninis įrašas privalo turėti ekonominę vertę tam, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, Amerikos teisės doktrinoje nurodoma, kad toks elektroninis įrašas turi ekonominę vertę dėl to, kad asmuo šį įrašą gali valdyti ir kontroliuoti (Gordon, 2023, p. 431). Kitaip sakant, ekonominės vertės kriterijų galima netiesiogiai išvesti iš minėtos elektroninio įrašo kontrolės apibrėžimo, kadangi pagal jį iš konkretaus elektroninio įrašo visą naudą gali gauti tik vienas asmuo arba apibrėžta asmenų grupė. Kiti asmenys, neturintys elektroninio įrašo kontrolės, jokios naudos iš šio įrašo gauti negali. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad dėl minėtos elektroninio įrašo kontrolės turėjimo toks elektroninis įrašas įgyja tam tikrą ekonominę vertę. Kad UCC nurodytas kontroliuojamas elektroninis įrašas privalo turėti ekonominę vertę, galima išvesti ir atsižvelgiant į UCC paskirtį. Kaip minėta, UCC reglamentuoja išimtinai tik komercinius sandorius, todėl tam, kad konkretus sandoris, sudaromas dėl elektroninio įrašo, būtų vertinamas kaip komercinis ir patektų į UCC reglamentavimo sritį, toks sandoris privalo turėti ekonominę vertę, kadangi ekonominės vertės turėjimas yra vienas iš būtinų komercinio sandorio elementų (Uniform Commercial Code: Definition, Purpose..., 2024). Taigi, nors UCC pateikiamoje skaitmeninio turto sampratoje tiesiogiai nėra nurodyta, jog elektroninis įrašas privalo turėti ekonominę vertę, kad jam būtų taikomos UCC nuostatos, šį reikalavimą galima netiesiogiai išvesti iš elektroninio įrašo kontrolės apibrėžimo ir UCC paskirties.

Autoriaus vertinimu, UCC įtvirtinta skaitmeninio turto samprata yra žymiai išsamesnė ir pagrįstesnė, lyginant ją su UFADAA ir RUFADAA teisės aktuose pateiktomis sampratomis. Visų pirma, UCC aiškiai nurodoma, kokius kriterijus privalo atitikti skaitmeninis objektas, kad jis galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu ir jam būtų taikomos šio įstatymo nuostatos. Šie kriterijai detalizuoti atskiruose UCC straipsniuose, pavyzdžiui, 12-105 straipsnyje,

kuriame apibrėžiama, kas laikytina elektroninio įrašo kontrole. Tuo tarpu vadovaujantis tiek UFADAA, tiek RUFADAA, skaitmeniniu turtu gali būti įvardijami iš esmės bet kokie skaitmeniniai objektai, nepriklausomai nuo jų pobūdžio. Kaip minėta, tokio vertinimo nepakeičia ir RUFADAA nurodomi du alternatyvūs kriterijai kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu, kadangi šie kriterijai yra itin abstraktūs, visiškai nedetalizuoti, todėl jų aiškinimas šio įstatymo taikymo kontekste yra paliktas laisvai kiekvieno asmens interpretacijai. Taigi, šiuo aspektu lyginant UFADAA ir RUFADAA su UCC, galima teigti, kad UCC nurodyti ir detalizuoti elektroninio įrašo kontrolės kriterijai užtikrina teisinį apibrėžtumą kvalifikuojant skaitmeninius objektus skaitmeniniu turtu. Amerikos teisės doktrinoje taip pat teigiama, kad UCC pasirinktas skaitmeninio turto apibrėžimas yra tinkamiausias, lyginant jį su kitose įstatymuose pateikiamais skaitmeninio turto apibrėžimais (Gordon, 2023, p. 429-430). Antra, priešingai nei UFADAA ar RUFADAA atveju, iš UCC pateikto skaitmeninio turto apibrėžimo, nors ir netiesiogiai, galima išvesti, kad skaitmeninis objektas privalo turėti ekonominę vertę tam, kad galėtų būti laikomas skaitmeniniu turtu. Kaip minėta, skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas atspindi bendrąją skaitmeninio turto termino reikšmę. Taigi, remiantis aukščiau analizuotais Amerikos pozityviosios teisės aktais, galima teigti, kad UCC pateikiamas skaitmeninio turto apibrėžimas ir jį atskleidžianti samprata yra pati išsamiausia ir užtikrinanti teisinį apibrėžtumą bei tikrumą tiek skaitmeninio turto savininkui, tiek ir jo valdytojiui.

Atskirai paminėtina, kad skaitmeninio turto atžvilgiu reformuojant UCC buvo sukurtas ne tik naujas 12 straipsnis, tačiau buvo pakeistas ir UCC 9 straipsnis. Šiuo pakeitimu buvo sudaryta galimybė skaitmeninį turtą naudoti kaip įkeitimo teisės objektą, t.y., sudarant komercinius sandorius skaitmeninis turtas Amerikos pozityviojoje teisėje šiuo metu gali būti naudojamas ir kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė (UCC Amendments Embrace Digital Assets..., 2023).

1.2.2.2. Skaitmeninio turto samprata Europos valstybių pozityviojoje teisėje

Europoje šiuo metu yra tik kelios valstybės, kuriose tiesiogiai įstatymo lygmeniu reglamentuojamas skaitmeninis turtas ir pozityviojoje teisėje atskleidžiama jo samprata. Tokios valstybės šiuo metu yra Serbija ir Ukraina.

2020 m. gruodžio 21 d. Serbijoje buvo priimtas skaitmeninio turto įstatymas (Law on Digital Assets, 2020), o 2022 m. vasario 17 d. Ukrainoje buvo priimtas virtualaus turto įstatymas (Ukrainos virtualaus turto įstatymas,

2022). Abu šie įstatymai reglamentuoja teisinius santykius, susiklostančius dėl skaitmeninio turto, juose nustatomas skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusas, reglamentuojama skaitmeninio turto prekyba ir kiti įvairūs teisiniai aspektai, susiję su skaitmeniniu turtu. Serbijoje skaitmeninio turto įstatymas šį turtą apibrėžia kaip „*skaitmeninės vertės atvaizdą, kuris gali būti skaitmeniniu būdu perkamas, parduodamas, keičiamas ar perduodamas ir naudojamas kaip mainų priemonė arba investavimo tikslais*“ (Law On Digital Assets, 2020). Ukrainos virtualaus turto įstatyme skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip „*nematerialioji prekė, kuri yra civilinių teisių objektas, turi vertę ir yra išreikšta kaip duomenų rinkinys elektronine forma*“ (Ukrainos virtualaus turto įstatymas, 2022). Nors šiuose įstatymuose skaitmeninio turto apibrėžimai ir suformuluoti skirtingai, esminiai bruožai, kuriais turi pasižymėti skaitmeninis objektas, kad jis patektų tiek į vieną, tiek į kitą skaitmeninio turto apibrėžimą, iš esmės yra tapatūs.

Visų pirma, Serbijos įstatyme nurodoma, kad skaitmeninis turtas yra skaitmeninės vertės atvaizdas. Pagal Ukrainos įstatymą skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip duomenų rinkinys, egzistuojantis elektronine forma. Taigi, tiek pagal Serbijos, tiek pagal Ukrainos įstatymą skaitmeniniu turtu laikomas tik išimtinai skaitmeninėje erdvėje egzistuojantis objektas. Antra, abiejuose įstatymuose *expressis verbis* nurodoma, kad šis objektas privalo turėti ekonominę vertę. Tai reiškia, kad pagal šiuos abu apibrėžimus ne kiekvienas skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, kaip tai, pavyzdžiui, yra jau minėtų UFADAA ir RUFADAA įstatymų atveju, o tik toks, kuris turi objektyviai įvertinamą ekonominę vertę. Kaip minėta, šis reikalavimas yra vienas iš esminių kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu. Ekonominės vertės turėjimas šiuose valstybėse apskritai buvo viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių atsirado poreikis užtikrinti tokių objektų teisinę apsaugą ir reglamentuoti įvairius klausimus, susijusius su jais (Nekit, 2023, p. 313-314) (Serbia: Implementation of Law on..., 2023). Trečia, tiek pagal Serbijos, tiek pagal Ukrainos įstatymą skaitmeninis turtas laikomas civilinės apyvartos objektu, t.y. objektu, kuris yra integruotas į visą civilinės teisės sistemą ir dėl kurio gali susiklostyti įvairūs civiliniai teisiniai santykiai tarp asmenų, pavyzdžiui, dėl tokio turto pirkimo-pardavimo ir pan. Taigi, abu šie įstatymai skaitmeninį turtą apibrėžia kaip civilinėje apyvartoje dalyvaujančią ekonominę vertę turintį skaitmeninį objektą. Vadovaujantis tokia skaitmeninio turto samprata ir aukščiau išskirtais jos bruožais, skaitmeniniu turtu gali būti kvalifikuojamas platus skaitmeninių objektų ratas. Visgi, sistemiškai analizuojant tiek Serbijos, tiek Ukrainos įstatymų turinį, galima matyti, kad abiejų įstatymų nuostatos yra orientuotos ir pritaikytos tik vienam skaitmeninio turto objektui – kriptovaliutomis. Tad nors pagal analizuotus

Serbijos ir Ukrainos įstatymuose nurodytus skaitmeninio turto apibrėžimus šiuo turto galima kvalifikuoti įvairius ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, tiek Serbijos, tiek Ukrainos įstatymo nuostatos yra pritaikytos iš esmės tik kriptovaliutomis. Ukrainos teisės doktrinoje toks platus skaitmeninio turto apibrėžimas kritikuojamas, teigiant, kad nors, pavyzdžiui, skaitmeniniu turto pagal Ukrainos įstatyme pateiktą apibrėžimą gali būti kvalifikuojami ekonominę vertę turintys MMORPG žaidimų objektai, šio įstatymo nuostatos šiems objektams negali būti pritaikytos (Nekit, 2023, p. 314).

Autoriaus nuomone, tiek Serbijos, tiek Ukrainos įstatymai, reglamentuojantys skaitmeninį turtą, siejami iš esmės tik su kriptovaliutomis dėl vis dar tiek visuomenėje, tiek teisės doktrinoje egzistuojančio skirtingo požiūrio į skaitmeninio turto sampratą. Kaip minėta, teisės doktrinoje taip pat galima rasti pozicijų, kurios skaitmeninį turtą išimtinai sieja tik su kriptovaliutomis (Gurinovich *et al.*, 2022). Nors toks požiūris iš pat pradžių ir buvo teisingas, kadangi, kaip minėta, skaitmeninio turto terminas buvo suformuluotas būtent kriptovaliutų atžvilgiu, ilgainiui skaitmeninio turto samprata evoliucionavo nuo siauros prie plačios ir dabartinėje teisės doktrinoje skaitmeniniu turto nebėra įvardijamos tik kriptovaliutos. Šiuo metu šis terminas apima itin didelį spektrą ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų, pavyzdžiui, domenų vardus, elektronines knygas, el. pašto ir socialinių tinklų paskyras, skaitmeninį meną ir kitus ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus (Lehavi, 2019, p. 200) (Conway, Grattan, 2017). Tad šiuo metu skaitmeninis turtas, net ir įstatymo lygmeniu, nebeturėtų būti išimtinai siejamas tik su kriptovaliutomis ir turėtų apimti žymiai platesnį skaitmeninių objektų ratą.

Atskirai paminėtina, kad Europos Sąjungoje šiuo metu yra tik vienas teisės aktas, kuriame pateikiamas skaitmeninio turto apibrėžimas. Šis teisės aktas yra Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2854 dėl suderintų sąžiningos prieigos prie duomenų ir jų naudojimo taisyklių (2023 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2854 dėl suderintų sąžiningos prieigos prie duomenų ir jų naudojimo taisyklių). Šiame teisės akte skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip: „*skaitmeninės formos elementai, įskaitant taikomąsias programas, kurių naudojimo teisę klientas turi, nepriklausomai nuo sutartinių santykių su duomenų tvarkymo paslauga, kurią jis ketina pakeisti*“. Šiuo skaitmeninio turto apibrėžimu vadovaujamasi išskirtinai tik šio teisės akto taikymo kontekste, todėl, kaip matyti, jis yra labai specifinis ir visiškai išsiskiriantis iš prieš tai analizuotų skaitmeninio turto sampratų tiek teisės doktrinoje, tiek ir valstybių pozityviojoje teisėje, todėl plačiau jis nebus analizuojamas.

1.2.3. Skaitmeninio turto samprata minkštosios teisės šaltiniuose

Įvairios tarptautinės ir nacionalinės teisinės organizacijos, reaguodamos į tai, kad šiuo metu atskirose valstybėse vis dar nėra aiškaus skaitmeninio turto teisinio statuso, ir į tai, kad dėl šio turto kyla vis daugiau teisinių ginčų bei nėra aiškių jų sprendimo būdų, paskelbė įvairius konsultacinius dokumentus, kuriuose pateikiamos gairės, kaip turėtų būti sprendžiami įvairūs teisiniai klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu. Tokius dokumentus šiuo metu yra paskelbęs Europos teisės institutas (angl. *European Law Institute*), Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas (angl. *International Institute for the Unification of Private law*) bei Anglijos ir Velso teisės komisija (angl. *Law Commission*). Toliau bus nagrinėjama, kokia skaitmeninio turto samprata pateikiama šių organizacijų paskelbtuose dokumentuose.

1.2.3.1. Skaitmeninio turto samprata Europos teisės instituto konsultaciniame dokumente

Europos teisės institutas (toliau – **ELI**) 2019 metais pradėjo vykdyti projektą, kuriuo siekiama nacionalinėms teisinėms sistemoms pateikti gaires, pagal kurias valstybės galėtų spręsti įvairius teisinius iššūkius, susijusius su skaitmeniniu turtu. Įgyvendinant šį projektą, 2022 metų vasario mėnesį buvo paskelbtas dokumentas – *„Europos teisės instituto principai naudojant skaitmeninį turtą kaip įkeitimo objektą“* (angl. *ELI Principles on the Use of Digital Assets as Security*) (ELI, 2022). Šiame dokumente pateikiami principai, kuriais valstybių nacionalinės teisinės sistemos turėtų vadovautis, kai prievolės įvykdymo užtikrinimui sutarties šalys įkeičia skaitmeninį turtą. Kaip nurodo šio dokumento rengėjai, skaitmeniniame turte slypi didelis ekonominis potencialas, todėl principuose siūlomi praktiniai būdai, kaip asmenys, norėdami išnaudoti šį ekonominį potencialą, gali tai padaryti naudodami skaitmeninį turtą kaip įkeitimo teisės objektą (ELI, 2022, p. 24). Šiuose principuose skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip „bet koks įrašas, turintis vertę ir atitinkantis šiuos kriterijus: (1) yra saugomas, rodomas ir administruojamas išimtinai elektroniniu būdu, virtualioje platformoje ar duomenų bazėje, arba per jas, įskaitant atvejus, kai tai yra realaus, prekiaujamo turto įrašas ar atvaizdas, ir neatsižvelgiant į tai, ar pats skaitmeninis turtas laikomas tiesiogiai, ar per tarpininko sąskaitą, ar ne; (2) jis gali būti kontroliuojamas - valdomas ir naudojamas, nepriklausomai nuo to, ar tokios teisės į šį objektą kyla iš nuosavybės, prievolių ar kitokio pobūdžio teisių; (3) jį gali perduoti viena šalis kitai, įskaitant ir savanorišką

perleidimą“ (ELI, 2022, p. 17). Visi šie trys kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y. tam, kad konkretus skaitmeninis objektas būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, jis privalo atitikti visus minėtus tris požymius. Principų autoriai šiuos tris požymius yra detalizavę principų aiškinamajame komentare ir įvairiose konferencijose, kuriose vyko šių principų pristatymas visuomenei. Atsižvelgiant į šiuose šaltiniuose pateiktą informaciją, toliau bus analizuojami visi aukščiau nurodyti kriterijai, siekiant atskleisti kiekvieno iš jų turinį.

Pirmasis kriterijus, kad objektas privalo būti saugomas, rodomas ir (arba) administruojamas išimtinai tik skaitmeniniu būdu, reiškia nematerialų objekto pobūdį, t.y., kad tik skaitmeninis objektas gali būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu (ELI, 2022, p. 18).

Antrasis požymis įtvirtinta du aspektus – pirma, teisinio neutralumo taikymą skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu. Antra – įrašo kontrolę, t.y., kad asmuo privalo turėti galimybę įrašą valdyti ir naudoti.

Teisinio neutralumo taikymas skaitmeniniam turtui reiškia, kad visiškai nėra svarbu, kokių teisiniu pagrindu asmuo turi teisę į konkretų skaitmeninio turto objektą. Kitaip sakant, principuose akcentuojama, kad asmuo turi turėti galimybę skaitmeninį turtą kontroliuoti - jį valdyti ir naudoti, o kokių teisiniu pagrindu asmuo tai gali daryti, nėra vertinama. Kaip nurodo šių principų autoriai, tiek darbo grupėje rengiant ELI principus, tiek ir plačioje visuomenėje egzistuoja skirtingos nuomonės, koks yra ar turėtų būti skaitmeninio turto teisinis statusas. Todėl ieškant bendro konsensuso, principų darbo grupėje buvo nuspręsta šį kriterijų suformuluoti kaip teisiškai neutralų, t.y., nurodyti, kad teisine prasme nesvarbu ir nėra vertinama, kokių teisiniu pagrindu asmuo turi teisę skaitmeninį turtą kontroliuoti. Taikant šį kriterijų vertinama tik tai, ar asmuo apskritai turi kontrolės galimybę (Access to Digital Assets, 2024) (ELI, 2022, p. 19).

ELI principuose skaitmeninio turto kontrolė apibrėžiama kaip *„fizinio ar juridinio asmens teisiniai įgaliojimai arba faktinės galimybės sudaryti sandorius dėl tokio turto ir (arba), priklausomai nuo aplinkybių, tokį turtą sunaikinti“*. Kaip nurodo principų autoriai ir kaip matyti iš pateikto kontrolės apibrėžimo, skaitmeninio turto kontrolė gali būti mišri, t.y. teisinė ir (arba) faktinė. Teisinė skaitmeninio turto kontrolė reiškia, kad asmeniui turi būti suteikta teisė sudaryti įvairius sandorius, susijusius su konkrečiu skaitmeninio turto objektu. Pavyzdžiui, asmuo turi turėti teisę konkretų skaitmeninio turto objektą parduoti, teisę suteikti prieigą prie šio objekto kitiems asmenims ir pan. Kaip minėta, kokių teisiniu pagrindu asmeniui tokios teisės suteikiamos, nėra vertinama. Svarbu tik tai, kad asmuo apskritai tokią teisę turėtų. Faktinė skaitmeninio turto kontrolė reiškia, kad asmuo privalo turėti techninę galimybę skaitmeninį turtą valdyti ir naudoti. Pavyzdžiui, per slaptažodžius,

prisijungimo ar prieigos kodus, kitus skaitmeninių technologijų įrankius, kurie suteikia faktinę galimybę asmeniui skaitmeninį turtą valdyti, jį perduoti kitam asmeniui, sunaikinti ir pan. ELI principų aiškinamajame komentare pažymima, kad kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu nėra būtina, kad asmuo tuo pačiu metu turėtų ir teisinę, ir faktinę skaitmeninio objekto kontrolę. Tam, kad kontrolės kriterijus skaitmeninio objekto atžvilgiu būtų įgyvendintas, asmeniui pakanka turėti arba tik teisinę, arba tik faktinę kontrolę, t.y. abiejų kontrolių turėjimas vienu metu nėra būtinas (ELI, 2022, p. 20-21). Nepaisant to, dažnu atveju, jeigu asmuo turi faktinę skaitmeninio turto kontrolę, teigiama, kad toks asmuo turi ir teisinę kontrolę, t.y. jeigu asmuo turi faktinę galimybę kontroliuoti skaitmeninį turtą, preziumuojama, kad jis turi ir teisinę šio turto kontrolę (ELI, 2022, p. 20-21). Visgi, nors asmeniui pakanka turėti tik vieną kontrolės rūšį konkretaus skaitmeninio objekto atžvilgiu kvalifikuojant šį objektą skaitmeniniu turtu, lyginant faktinę ir teisinę kontrolę įkeitimo teisės kontekste, faktinė kontrolė turi žymiai didesnę teisinę apsaugą įkaito davėjui, lyginant ją su teisinės kontrolės rūšimi. Faktinė kontrolė suteikia didesnę teisinę apsaugą įkaito gavėjui, kadangi jis turi tiesioginę prieigą prie įkeisto skaitmeninio turto jo užtikrintos prievolės neįvykdymo atveju. Tuo tarpu turint tik teisinę skaitmeninio turto kontrolę, užtikrintos prievolės neįvykdymo atveju įkaito gavėjui būtina imtis papildomų teisinių veiksmų įkaito davėjo atžvilgiu, kad jis įgytų faktinę prieigą prie įkeisto skaitmeninio turto ir galėtų juo pasinaudoti.

Pagal trečiąją ELI principuose nurodytą kriterijų kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu, vertinama, ar asmuo turi galimybę šį skaitmeninį objektą perduoti kitam asmeniui. Terminas „perdavimas“ šioje skaitmeninio turto apibrėžtyje aiškinamas plačiai ir iš esmės apima bet kurį skaitmeninio objekto perdavimo būdą kitam asmeniui, pavyzdžiui, galimybę disponuoti konkrečiu skaitmeniniu objektu, jį paveldėti ir pan. Šis požymis taip pat apima ir teismo teisę skaitmeninį objektą iš vieno asmens priteisti kitam asmeniui. (Access to Digital Assets, 2020).

Vienas aiškiausių skaitmeninių objektų pavyzdžių, atitinkančių visus aukščiau analizuotus kriterijus, taikomus kvalifikuojant objektą skaitmeniniu turtu, yra kriptovaliutos. Jos egzistuoja išimtinai skaitmeninėje erdvėje, t.y. kaip įrašai blokų grandinės technologijoje. Asmenys, turintys kriptovaliutų, gali jas kontroliuoti naudodami privačius raktus ir kriptovaliutų pinigines. Be to, kriptovaliutos gali būti perleidžiamos kitam asmeniui jas pervedant į to asmens kriptovaliutų piniginę naudojantis blokų grandinės technologija.

Vienas iš išskirtinių požymių pateiktame ELI skaitmeninio turto apibrėžime yra tai, kad jame tiesiogiai nurodyta, jog įrašas, t.y. skaitmeninis objektas, privalo turėti vertę tam, kad galėtų būti kvalifikuojamas

skaitmeniniu turtu. Apibrėžime vartojamas terminas „vertė“ turi būti suprantamas ekonomine prasme, t.y., kad skaitmeninis objektas privalo turėti objektyviai įvertinamą ekonominę vertę. Kaip nurodo principų autoriai, atskirų skaitmeninių objektų vertės turėjimas gali pasireikšti skirtingai. Pavyzdžiui, kriptovaliutų ar kito kriptografinio turto ekonominė vertė yra tiesiogiai susieta su pačiu objektu. Tuo tarpu kiti skaitmeniniai objektai gali turėti ekonominę vertę dėl jų potencialo generuoti pajamas, jų suteikiamų teisių, paslaugų ar privilegijų konkrečioje srityje (ELI, 2022, p. 19). Taigi, atskirų skaitmeninių objektų turima ekonominė vertė gali pasireikšti įvairiai ir teikti skirtingą ekonominę naudą. Nepaisant to, nėra svarbu, kaip konkretaus skaitmeninio objekto turima ekonominė vertė pasireiškia. Svarbu yra tik tai, kad skaitmeninis objektas apskritai turėtų ekonominę vertę tam, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu pagal ELI principuose suformuluotą skaitmeninio turto sampratą.

ELI principuose tiesiogiai nurodytas skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas skiriasi nuo prieš tai analizuotos UCC pateikiamos skaitmeninio turto sampratos. Kaip minėta, vadovaujantis UCC 9 straipsniu, skaitmeninį turtą galima naudoti kaip įkeitimo teisės objektą lygiai taip pat kaip ir pagal ELI principus. Visgi, UCC skaitmeninio turto sampratoje nėra tiesiogiai nurodyta, kad skaitmeninis objektas privalo turėti ekonominę vertę, kad galėtų būti įvardijamas skaitmeniniu turtu. Kaip minėta, šis reikalavimas išvedamas tik netiesiogiai aiškinant UCC įtvirtintą elektroninio įrašo kontrolės sampratą ir pačią UCC paskirtį, nepaisant to, kad ekonominės vertės turėjimas skaitmeniniam objektui yra vienas iš esminių reikalavimų naudojant jį kaip įkeitimo teisės objektą prievolės įvykdymo užtikrinimui. Priešingu atveju, jeigu skaitmeninis objektas neturėtų jokios ekonominės vertės, jis negalėtų būti naudojamas kaip įkeitimo teisės objektas, kadangi toks įkeitimas neturėtų visiškai jokios prasmės. Taigi, skirtingai nei UCC skaitmeninio turto sampratoje, ELI principai *expressis verbis* nustato ekonominės vertės turėjimą kaip privalomą reikalavimą skaitmeniniam objektui, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Be kita ko, kaip buvo minėta, tiesioginis ekonominės vertės reikalavimo įtvirtinimas skaitmeninio turto sampratoje, kurį turi atitikti skaitmeninis objektas, tiesiogiai atspindi ir bendrąją skaitmeninio turto termino reikšmę.

Principuose *expressis verbis* nurodoma, kad ELI pateikiamas skaitmeninio turto apibrėžimas grindžiamas technologiniu neutralumu – „*taikant skaitmeninio turto apibrėžimą nėra svarbu kokia yra atitinkamos platformos ar duomenų bazės konstrukcija ir veikimo ypatybės, ar atitinkamo skaitmeninio turto apsauga nuo neteisėto kopijavimo, perdavimo ir (arba) naudojimo priklauso nuo kriptografijos naudojimo, ar atitinkamas*

skaitmeninis turtas yra piniginis reikalavimas (ir atitinkamai įsipareigojimas) identifikuojamai šaliai kaip jo emitentui, saugotojui ar valdytojui, ar atitinkamas turtas atlieka pinigų ar valiutos funkcijas“ (ELI, 2022, p. 17). Ši principuose atskirai išskirta technologinio neutralumo nuostata reiškia, kad skaitmeniniu turtu pagal minėtą apibrėžimą gali būti pripažįstami bet kokie skaitmeniniai objektai, atitinkantys nurodytus tris kriterijus, nepriklausomai nuo to, kokių skaitmeninių technologijų pagrindu šie objektai atsirado ir šiuo metu egzistuoja, taip pat, visiškai nepriklausomai nuo šių objektų pobūdžio ir paskirties. Kitaip sakant, visi skaitmeniniai objektai, tiek egzistuojantys šiuo metu, taip pat ir tie, kurie dėl tobulėjančių skaitmeninių technologijų atsiranda ateityje, bus traktuojami ir vertinami lygiai taip pat, jeigu jie atitiks minėtus tris kriterijus. Visa tai reiškia, kad į ELI principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą gali patekti labai platus skaitmeninių objektų ratas – tiek kriptografinio turto objektai, pavyzdžiui, jau minėtos kriptovaliutos, nepakeičiamieji žetonai ir pan., tiek ir bet kokie kiti ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai, visiškai nesusiję su paskirstytųjų duomenų technologija (angl. *Distributed Ledger Technology, DLT*). ELI pasirinktas technologinio neutralumo taikymas skaitmeninio turto apibrėžimui leidžia užtikrinti, kad nepaisant tobulėjančių skaitmeninių technologijų ir jų pagrindu atsirandančių vis naujų skaitmeninio turto objektų, visi skaitmeniniai objektai, patenkantys į ELI principuose suformuluotą skaitmeninio turto sampratą, bus traktuojami ir vertinami vienodai. Tokiu būdu užtikrinama, kad tobulėjant skaitmeninėms technologijoms bus išvengiama teisinio reguliavimo spragų ir bus užtikrintas teisinis tikrumas naujai atsirandančių skaitmeninio turto objektų atžvilgiu (Access to Digital Assets, 2020).

Aiškinamajame ELI principų komentare, prie skaitmeninio turto sampratos, atskirai nurodoma, kad į ELI pateikiamą skaitmeninio turto apibrėžimą patenka ir internetinės paskyros, pavyzdžiui, socialinių tinklų paskyros, virtualių internetinių žaidimų paskyros ir pan. Kaip nurodo principų autoriai, nors šių objektų teisinė prigimtis ir yra sutartinė, t.y. jie atsiranda ir egzistuoja tik sudarius sutartį su internetinės platformos teikėju, pavyzdžiui, socialinio tinklo administratoriumi, jie gali atitikti visus anksčiau analizuotus skaitmeninio turto sampratos požymius ir būti kvalifikuojami skaitmeniniu turtu.

Visų pirma, internetinės paskyros egzistuoja ir yra prieinamos išimtinai tik skaitmeniniu būdu. Antra, internetinės paskyros gali būti kontroliuojamos, pavyzdžiui, asmuo, turintis prisijungimo prie paskyros informaciją, gali tokią paskyrą valdyti ir naudoti. Atsižvelgiant į sutartinį internetinių paskyrų pobūdį, internetinės paskyros naudotojas dažnu atveju turi tiek faktinę, tiek ir teisinę tokios paskyros kontrolę. Trečia, priklausomai nuo internetinės

platformos ir jos su naudotoju sudarytos sutarties sąlygų bei tokių sąlygų teisėtumo, internetinės paskyros gali būti perduodamos iš vienos šalies kitai, pavyzdžiui, perleidžiant prisijungimo prie paskyros informaciją kitam asmeniui (ELI, 2022, p. 20). Taigi, internetinės paskyros gali atitikti ELI principuose nurodytus kriterijus ir būti kvalifikuojamos skaitmeniniu turtu.

Vis dėlto, kaip minėta, be šių trijų kriterijų būtina, kad skaitmeninis objektas turėtų ir ekonominę vertę, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Tad atitinkamai skaitmeniniu turtu pagal ELI suformuluotą sampratą gali būti kvalifikuojamos tik tokios internetinės paskyros, kurios turi ekonominę vertę. Kriterijai, pagal kuriuos nustatoma internetinės paskyros ekonominė vertė, priklauso nuo jos pobūdžio. Pavyzdžiui, teisės doktrinoje nurodoma, kad vienas iš kriterijų, pagal kurį nustatoma, ar socialinio tinklo paskyra turi ekonominę vertę, yra paskyros turimas sekėjų skaičius, kadangi socialinio tinklo paskyros sekėjai prilyginami klientų sąrašui (Nekit, 2020b, p. 214-215). Tad kuo daugiau socialinio tinklo paskyra turi sekėjų, tuo ji ekonomiškai vertingesnė. Socialinių tinklų paskyrų ekonominė vertė taip pat gali būti nustatoma ir įvairiose aukcionuose, kuriuose tokios paskyros parduodamos. Pavyzdžiui, tokie socialinių tinklų paskyrų aukcionai šiuo metu vykdomi Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Prancūzijoje (Panel on Access to Digital..., 2022). Taigi, ekonominę vertę turinčios internetinės paskyros pagal ELI principus kvalifikuojamos skaitmeniniu turtu ir gali būti naudojamos kaip įkeitimo teisės objektas užtikrinant prievolės įvykdymą. Visgi, priklausomai nuo įkaito gavėjo, ekonominę vertę turinčių internetinių paskyrų naudojimas prievolės įvykdymo užtikrinimui gali būti visiškai nepatrauklus ir nepraktiškas, tačiau tai nereiškia, kad toks įkeitimas teisine prasme yra neįmanomas (ELI, 2022, p. 20).

1.2.3.2. Skaitmeninio turto samprata UNIDROIT konsultaciniame dokumente

Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas (toliau – **UNIDROIT**), reaguodamas į sparčiai besivystančią skaitmeninę ekonomiką ir į visuomenėje vis augantį poreikį spręsti su skaitmeniniu turtu susijusius teisinius klausimus, 2020 metais pradėjo vykdyti projektą „*Skaitmeninis turtas ir privatinė teisė*“ (Digital Assets and Private Law Project). Šiuo projektu buvo siekiama valstybių nacionalinėms teisinėms sistemoms parengti teises gaires, kuriomis vadovaujantis valstybės galėtų užtikrinti, kad jų privatinė teisė atitiktų geriausią praktiką ir tarptautinius standartus, susijusius su skaitmeniniu turtu (UNIDROIT, 2023, p. 2). Įgyvendinus šį projektą, 2023

metų gegužės mėnesį buvo paskelbti „UNIDROIT skaitmeninio turto ir privatinės teisės principai“ (angl. *UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law*) (toliau ir – **UNIDROIT principai**) (UNIDROIT, 2023). Šiuose principuose analizuojami ir sprendžiami įvairūs privatinės teisės klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu, ir pateikiamos gairės valstybių nacionalinėms teisinėms sistemoms, kaip reikėtų užtikrinti teisinį tikrumą skaitmeninio turto atžvilgiu. Pavyzdžiui, analizuojamas skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusas, klausimai, susiję su skaitmeninio turto įkeitimu, nustatomos tarptautinės privatinės teisės taisyklės dėl taikytinos teisės skaitmeninio turto atžvilgiu ir kt. Principuose yra pateiktos gairės valstybėms dėl to, koks turėtų būti galutinis teisinis rezultatas sprendžiant įvairius privatinės teisės klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu, tačiau juose nėra nurodyta, kaip šis rezultatas valstybių nacionalinėje teisėje turėtų būti pasiektas (UNIDROIT, 2023, p. 6).

UNIDROIT principuose skaitmeninis turtas apibrėžiamas kaip „elektroninis įrašas, kurį galima kontroliuoti“ (UNIDROIT, 2023, p. 16). Iš šio apibrėžimo galima išvesti, kad objektas privalo atitikti du kriterijus tam, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Visų pirma, tai turi būti elektroninis įrašas. Antra, šį įrašą turi būti galima kontroliuoti.

Principuose elektroninis įrašas apibrėžiamas kaip „informacija, kuri saugoma elektroninėje laikmenoje ir kurią galima atkurti“. Elektroninė laikmena šių principų taikymo kontekste reiškia bet kokią skaitmeninę technologiją, kurioje informacija gali būti saugoma skaitmeniniu būdu. Pavyzdžiui, kompiuteriai, išmanieji telefonai, serveriai, debesijos saugykla, blokų grandinės technologija, išoriniai kietieji diskai, USB atmintinės, CD/DVD-R/Blu-Ray laikmenos ir pan. Informacija, kuri laikoma elektroniniu įrašu ir saugoma elektroninėje laikmenoje, gali būti bet kokio pobūdžio. Svarbu tik tai, kad tokią informaciją turi būti galima atkurti suvokiama forma (UNIDROIT, 2023, p. 17).

Tam, kad elektroninis įrašas galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu pagal UNIDROIT principus, kaip minėta, jis turi atitikti ir antrąjį kriterijų – jį turi būti galima kontroliuoti. Elektroninio įrašo kontrolė yra vienas iš esminių reikalavimų UNIDROIT principuose skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu, kadangi ji leidžia atskirti kontroliuojamus elektroninius įrašus nuo įrašų, kurie jokios kontrolės neturi, tačiau visuomenėje vis tiek yra įvardijami skaitmeninio turto terminu (UNIDROIT, 2023, p. 17).

Elektroninio įrašo kontrolė apibrėžiama 6 principu, kuriame nurodoma, kad asmuo turi kontrolę elektroninio įrašo atžvilgiu, jeigu elektroninis įrašas, protokolas ar atitinkama sistema, kurioje elektroninis įrašas yra, suteikia

asmeniui: 1) galimybę pačiam asmeniškai gauti visą naudą iš elektroninio įrašo; 2) išimtinę galimybę neleisti kitiems asmenims gauti naudos iš elektroninio įrašo; 3) išimtinę galimybę perduoti pirmame ir antrame punkte nurodytas galimybes kitam asmeniui, t.y. perduoti kitam asmeniui galimybę gauti visą naudą iš elektroninio įrašo arba uždrausti šią naudą gauti kitiems asmenims. Kontrolės apibrėžime taip pat nurodyta, kad elektroninis įrašas, protokolas ar sistema, kurioje šis įrašas yra, turi leisti identifikuoti konkretų asmenį, kuriam suteiktos pirmiau nurodytos galimybės (UNIDROIT, 2023, p. 38). Taigi, jeigu asmuo, kuris gali būti identifikuojamas, turi galimybę asmeniškai gauti visą naudą iš elektroninio įrašo, taip pat jeigu turi galimybę neleisti kitiems asmenims gauti naudos iš šio įrašo ir jeigu gali šias abi galimybes perleisti kitam asmeniui, jis yra laikomas turinčiu kontrolę konkretaus elektroninio įrašo atžvilgiu, kuris, be kita ko, pripažįstamas ir skaitmeniniu turtu.

Aiškinamajame UNIDROIT principų komentare nurodoma, kad elektroninio įrašo kontrolė iš esmės yra tapati materialių kilnojamųjų daiktų valdymui (UNIDROIT, 2023, p. 38). Tai reiškia, kad lygiai taip pat, kaip galima valdyti materialų daiktą, pavyzdžiui, dviratį, stalą ar kėdę, turi būti galima kontroliuoti ir skaitmeninį turtą. Žinoma, reikia turėti omenyje, kad materialaus kilnojamojo daikto valdymas negali būti laikomas visiškai tapačiu skaitmeninio turto kontrolei, kadangi skaitmeninis turtas yra nematerialus ir egzistuoja tik skaitmeninėje erdvėje. Pavyzdžiui, priklausomai nuo skaitmeninio turto objekto pobūdžio, jo kontrolei (valdymui) gali reikėti specifinių technologinių priemonių, pavyzdžiui, slaptažodžių, prieigos kodų ar kitų skaitmeninių technologijų įrankių. Taip pat skiriasi ir veiksmų pobūdis, kuriuos galima atlikti su materialiu daiktu ir skaitmeniniu turtu. Taigi, nors šios dvi koncepcijos principuose ir sutapatinašos, autoriaus nuomone, jos negali būti laikomos visiškai lygiavertėmis.

Kontrolės samprata UNIDROIT principuose grindžiama išimtinai tik faktine skaitmeninio turto kontrole, o ne teisine. Tai reiškia, kad nustatant, ar asmuo turi elektroninio įrašo kontrolės galimybę, nėra vertinama, ar asmuo turi teisę jį kontroliuoti, pavyzdžiui, ar pagal valstybės pozityviąją teisę asmuo laikomas to elektroninio įrašo savininku, ar jis elektroninį įrašą gali kontroliuoti sutartiniu pagrindu ir pan. UNIDROIT principuose pasirinkta taikyti ne teisinę, o faktinę įrašo kontrolę atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas atskirose valstybėse vis dar yra nauja koncepcija, neturinti aiškaus teisinio statuso. Tai reiškia, kad atskirų jurisdikcijų kontekste šiuo metu nėra aišku, kaip skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas ir ar apskritai vadovaujantis konkrečios valstybės nacionaline teise šiam turtui turėtų būti suteiktas koks nors teisinis statusas. Tad jeigu principuose elektroninio įrašo

kontrolės samprata būtų grindžiama ne faktine, o teisine, ar konkretus elektroninis įrašas gali būti kontroliuojamas, priklausytų išimtinai tik nuo to, ar atskiroje jurisdikcijoje skaitmeniniam turtui yra suteiktas koks nors teisinis statusas ir ar asmuo šį teisinį statusą skaitmeninio turto atžvilgiu turi. Atsižvelgiant į tai, UNIDROIT principuose pasirinkta taikyti išimtinai tik faktinę elektroninio įrašo kontrolę, visiškai nevertinant elektroninio įrašo teisinio statuso ir asmens turimos teisinės padėties šio įrašo atžvilgiu. Tokia elektroninio įrašo kontrolės samprata skiriasi nuo prieš tai analizuotos ELI principuose nurodytos kontrolės sampratos, pagal kurią, kaip minėta, kontrolė gali būti tiek teisinė, tiek faktinė, arba mišri – kai abi šios kontrolės formos elektroninio įrašo atžvilgiu egzistuoja kartu.

Nustatant, ar asmuo turi faktinę elektroninio įrašo kontrolę, kaip minėta, vertinama, ar asmuo turi faktinę galimybę, naudodamasis elektroniniu įrašu, iš jo asmeniškai gauti visą naudą bei ar turi galimybę šia nauda neleisti naudotis kitiems asmenims. Be kita ko, taip pat vertinama, ar asmuo, kuris tokias galimybes turi, gali būti identifikuojamas ir ar gali visa tai perleisti kitam asmeniui. Faktinė elektroninio įrašo kontrolė UNIDROIT principų autorių paaiškinama per batų ir jų užsirišimo pavyzdį (Webinar on the ELI Principles..., 2022). Teigiama, kad elektroninio įrašo kontrolės turėjimas yra panašus į batų, kuriuos asmuo avi, užsirišimą, t.y., kai asmuo užsiriša savo avimus batus, jis įgyja faktinę galimybę juos nešioti. Tai reiškia, kad jis turi išimtinę galimybę kontroliuoti savo avimus batus ir juos naudodamas gali gauti visą naudą asmeniškai, be kita ko, tokiu būdu neleidamas šios naudos be savo leidimo gauti kitiems asmenims. Lygiai taip pat ir elektroninio įrašo faktinė kontrolė turi būti suprantama kaip tik konkretaus asmens išimtinė galimybė naudotis elektroniniu įrašu, gaunant iš jo visą naudą, tokiu būdu taip pat užtikrinant, kad niekas kitas be jo sutikimo negalėtų šios naudos gauti. Šioje vietoje taip pat reikėtų pažymėti, kad UNIDROIT principuose nurodoma, kad asmuo gali būti laikomas turinčiu elektroninio įrašo faktinę kontrolę, net jeigu jis ir neturi išimtinės galimybės kitiems asmenims uždrausti naudotis tuo pačiu elektroniniu įrašu ir gauti iš jo naudą. Ši principuose numatyta išimtis taikoma tais atvejais, kai elektroninis įrašas, protokolas ar sistema, kurioje šis įrašas yra, riboja naudojimąsi elektroniniu įrašu arba yra užprogramuota jį pakeisti, įskaitant kontrolės pakeitimą ar praradimą, arba kai asmuo, kontroliuojantis elektroninį įrašą, sutiko pasidalyti su kitais asmenimis iš elektroninio įrašo gaunama nauda (UNIDROIT, 2023, p. 40). Ši principuose nustatyta išimtis taikoma atsižvelgiant į tai, kad elektroninio įrašo faktinę kontrolę gali turėti keli asmenys arba tokia kontrolė gali būti ribojama atsižvelgiant į technologinius ar sutartinius apribojimus, kurie taikomi elektroninio įrašo atžvilgiu. Pavyzdžiui, tokia išimtis taikoma tuo atveju, jeigu

prieigą prie kriptovaliutų piniginės turi du asmenys ir ši piniginė užprogramuota taip, kad norint atlikti bet kokias operacijas su piniginiėje esančiomis kriptovaliutomis, būtinas abiejų asmenų turimų privačių raktų panaudojimas. Tad tokiu atveju, nors nei vienas iš asmenų negali atlikti jokių operacijų su kriptovaliutomis be kito asmens privataus rakto, jie abu vis tiek laikomi turinčiais faktinę kontrolę kriptovaliutų atžvilgiu pagal UNIDROIT principus.

UNIDROIT principuose įtvirtintas elektroninio įrašo kontrolės apibrėžimas yra beveik identiškas prieš tai analizuotai kontrolės sampratai, kuri pateikiama UCC. Kaip minėta, pagal UCC 12-105 straipsnį, laikoma, kad asmuo kontroliuoja elektroninį įrašą, jeigu jis atitinka tris sąlygas: 1) turi teisę gauti iš esmės visą naudą iš elektroninio įrašo; 2) turi išimtinę teisę neleisti kitiems asmenims naudotis elektroninio įrašo teikiama nauda; 3) turi išimtinę teisę perduoti elektroninio įrašo kontrolę kitam asmeniui arba priversti kitą asmenį įgyti kito kontroliuojamo elektroninio įrašo kontrolę dėl elektroninio įrašo perdavimo (Uniform Commercial Code Amendments, 2022). Taigi, kaip matyti, UNIDROIT principų ir UCC kontrolės sampratos yra beveik identiškos.

Teigiama, kad tiek UNIDROIT principų rengėjai, tiek autoriai, papildę UCC nauju 12 straipsniu, elektroninio įrašo kontrolės apibrėžimą suformulavo atsižvelgdami į Jungtinės Amerikos Valstijose nagrinėtą bylą *Kremen v. Cohen* (England and Wales Law Commission, 2022, p. 90). Šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl domeno vardo nuosavybės. Byloje kilo ginčas dėl to, kad domenų vardų registratorius perregistravo Cohenui domeno vardą, kuris buvo registruotas Kremeno įmonės vardu. Domenų vardų registratorius tai padarė gavęs suklastotą Coheno laišką, kuriame jis nurodė, kad Kremeno įmonė atsisako jos vardu registruoto domeno vardo ir jis turėtų būti perregistruotas Coheno vardu. Apie tai sužinojęs Kremenai kreipėsi į teismą, nurodydamas, kad domeno vardas yra jo nuosavybė, kurią Cohenas neteisėtai veiksmais pasisavino, todėl ji turėtų būti jam grąžinta. Teismas šioje byloje pritaikė ankstesniuose precedentuose suformuluotus kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, ar konkretus objektas gali būti kvalifikuojamas nuosavybe pagal Jungtinių Amerikos Valstijų pozityviąją teisę. Pagal šiuos kriterijus, objektas, visų pirma, turi būti aiškiai ir tiksliai apibrėžiamas, antra – objektas turi būti valdomas ir kontroliuojamas konkretaus asmens, trečia – asmuo, pretenduojantis tapti šio objekto savininku, turi galėti įrodyti savo teisėtą interesą į šį objektą. Bylą nagrinėjusio teismo teigimu, domeno vardas atitinka visus šiuos tris kriterijus, todėl jis gali būti kvalifikuojamas asmens nuosavybe pagal pozityviąją teisę. Vienas iš esminių kriterijų, kuriuo teismas vadovavosi pateikdamas tokį vertinimą, buvo minėtas antrasis kriterijus, t.y. asmens teisė

kontroliuoti ir valdyti konkretų objektą. Pasak teismo, šis kriterijus domenų vardų atžvilgiu yra svarbus dėl kelių priežasčių. Visų pirma, tik asmuo, kurio vardu registruotas domeno vardas, turi išimtinę galimybę kontroliuoti, kur internete bus nukreipti tie asmenys, kurie įveda konkretų domeno vardą į interneto naršyklę, patenka į jį per hipersaitą ir pan. Kitaip sakant, tik domeno vardo registruotojas turi techninę galimybę per domeno vardą nukreipti asmenis į savo pasirinktą IP adresą ar serverį. Teismo teigimu, tokia išskirtinė domeno vardo registruotojo galimybė tiesiogiai atspindi nuosavybės teisės sampratą. Antra, atsižvelgiant į domeno vardo savybę, kad tik registratorius turi išskirtinę galimybę jį valdyti ir kontroliuoti, domenų vardai įgyja ekonominę vertę. Teismo teigimu, dėl turimos domenų vardų kontrolės jie yra perkami-parduodami, o kartais net už milijonus JAV dolerių, todėl egzistuoja būtinybė užtikrinti tokių objektų teisinę apsaugą. Atsižvelgdamas į šiuos ir į kitus aspektus, susijusius su domeno vardo registratoriaus turimomis techninėmis galimybėmis jį valdyti ir kontroliuoti, teismas pripažino, kad domenų vardai, nepaisant jų nematerialaus pobūdžio, laikomi nuosavybės teisės objektu pagal Jungtinių Amerikos Valstijų pozityviają teisę (Jungtinių Amerikos Valstijų devintosios apygardos apeliacinio teismo 2003 m. sausio 3 d. sprendimas byloje *Kremen v. Cohen*). Atsižvelgiant į tai, kaip šioje byloje buvo pritaikytas kontrolės kriterijus nematerialaus objekto atžvilgiu, teigiama, kad būtent ši byla ir paskatino tiek UNIDROIT principų rengėjus, tiek UCC reformos autorius suformuluoti panašią kontrolės sampratą, kurią turi turėti asmuo elektroninio įrašo atžvilgiu, kad šis galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu (England and Wales Law Commission, 2022, p. 90).

UNIDROIT principuose pateikiama skaitmeninio turto samprata, lygiai taip pat kaip ir ELI principuose, grindžiama technologiniu neutralumu. Tačiau skirtingai nuo ELI principų, UNIDROIT principuose įtvirtintas technologinis neutralumas pasireiškia trimis aspektais.

Visų pirma, UNIDROIT principuose nurodytas technologinis neutralumas reiškia, kad kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu nėra vertinama, kokios skaitmeninės technologijos pagrindu šis objektas egzistuoja, koks yra šio objekto technologinis pobūdis, paskirtis ir pan. Nustatant, ar konkretus skaitmeninis objektas laikomas skaitmeniniu turtu, vertinama tik tai, ar jis atitinka prieš tai minėtus du kriterijus, t.y., ar jis laikytinas elektroniniu įrašu, kurį galima atkurti suvokiama forma, bei ar šį įrašą galima kontroliuoti. Jeigu skaitmeninis objektas šiuos du kriterijus atitinka, jis pagal UNIDROIT principus kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, visiškai nepriklausomai nuo technologijos, kurios pagrindu jis egzistuoja, pavyzdžiui, ar tai būtų blokų grandinė, ar bet kokia kita technologija. Technologinio neutralumo laikymasis, kaip minėta, taip pat užtikrina ir tai,

kad tobulėjančios skaitmeninės technologijos neturės jokios įtakos UNIDROIT principuose pateikiamai skaitmeninio turto sampratai, t.y., dėl tobulėjančių skaitmeninių technologijų atsirandantys skaitmeniniai objektai bus traktuojami ir vertinami lygiai taip pat kaip ir šiuo metu egzistuojantys objektai (CODIFI - Digital Economy/UNIDROIT Digital..., 2022).

Antrasis technologinio neutralumo aspektas pasireiškia tuo, kad UNIDROIT principai yra neutralūs jurisdikcijos atžvilgiu. Kitaip sakant, šie principai parengti nenaudojant konkrečios jurisdikcijos ar teisinės sistemos terminologijos, t.y., juose vengiama konkrečiai teisei sistemai būdingų teisinių terminų. Atsižvelgiant į tai, šie principai gali būti taikomi tiek bendrosios teisės, tiek ir civilinės teisės sistemose (UNIDROIT, 2023, p. 11).

Trečiasis technologinio neutralumo aspektas pasireiškia tuo, kad šiuose principuose nėra nustatyta, kaip jie konkrečios valstybės teisinėje sistemoje turėtų būti įgyvendinti, t.y., ar turėtų būti sukurtas atskiras teisės aktas, kuriame turėtų būti įtvirtinti šie principai, ar visgi šie principai turėtų būti įtraukti į jau galiojančius teisės aktus, juos atitinkamai pakeičiant. Kaip minėta, UNIDROIT principai nustato tik galutinį teisinį rezultatą, kuris turėtų būti pasiektas privatinėje teisėje sprendžiant klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu, tačiau jie nenustato, kaip šis rezultatas valstybių nacionalinėje teisėje turi būti pasiektas. Kaip pasiekti principuose nurodytą teisinį rezultatą kiekviena valstybė gali pasirinkti pati (UNIDROIT, 2023, p. 6).

Skirtingai nuo ELI principų, pagal UNIDROIT principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą elektroniniam įrašui nėra būtina turėti ekonominę vertę, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Principų autorių teigimu, ekonominės vertės kriterijus į skaitmeninio turto apibrėžimą nebuvo įtrauktas atsižvelgiant į tai, kad yra sudėtinga nustatyti aiškią ribą tarp objektų, turinčių rinkos vertę, ir objektų, kurie rinkos vertės neturi, kadangi skaitmeninių objektų rinkos vertė gali būti nuolatos kintanti ir priklauso nuo įvairių veiksnių. Be to, principų autorių teigimu, kai kurie skaitmeniniai objektai gali ir neturėti ekonominės vertės, tačiau jie vis tiek gali būti kontroliuojami, iš jų gali būti gaunama nauda, jie gali būti perleidžiami kitiems asmenims ir kt. (Access to Digital Assets: Use..., 2021¹). Autoriaus nuomone, tokia UNIDROIT pozicija, kad elektroniniam įrašui nėra būtina ekonominė vertė jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu, yra kritikuotina.

Visų pirma, kaip buvo minėta, skaitmeninio turto ekonominė vertė yra vienas iš esminių faktorių, dėl kurių jam turi būti suteikiama teisinė apsauga. Jeigu konkretus skaitmeninis objektas ekonominės vertės neturi, kaip minėta, jis negali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, kadangi toks objektas neatitinka bendrosios skaitmeninio turto termino reikšmės. Taip pat gali kilti ir klausimas, ar ekonominės vertės neturintys skaitmeniniai objektai,

priklausomai nuo jų pobūdžio, apskritai yra verti teisinės apsaugos, kuri valstybių teisinėse sistemose pagal UNIDROIT principus jiems turėtų būti suteikta.

Antra, UNIDROIT principuose nustatyta, kad skaitmeninis turtas gali būti naudojamas ir kaip įkeitimo teisės objektas užtikrinant prievolės įvykdymą. Tai atitinkamai reiškia, kad skaitmeninio turto objekto turima ekonominė vertė yra vienas iš esminių faktorių norint jį naudoti kaip įkeitimo teisės objektą. Jeigu objektas gali neturėti jokios ekonominės vertės, tačiau, nepaisant to, jis vis tiek gali būti įkeičiamas prievolės įvykdymui užtikrinti, toks įkeitimas neturėtų jokios prasmės, kadangi užtikrintos prievolės neįvykdymo atveju kreditorius negalėtų patenkinti savo reikalavimo iš tokio objekto.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, kritikuotinas UNIDROIT principų rengėjų požiūris į skaitmeninio turto sampratą neištraukti ekonominės vertės kriterijaus ir skaitmeniniu turtu laikyti ir tokius elektroninius įrašus, kurie neturi jokios ekonominės vertės.

Aiškinamajame UNIDROIT principų komentare atskirai nurodoma, kad socialinių tinklų paskyros pagal UNIDROIT principus nėra pripažįstamos skaitmeniniu turtu. Pasak principų autorių, socialinių tinklų paskyros yra susijusios su licencijavimo susitarimais tarp socialinių tinklų administratorių ir socialinių tinklų naudotojų ir yra grindžiamos sutartiniu pobūdžiu, todėl socialinio tinklo naudotojas negali įgyti išskirtinės kontrolės socialinio tinklo paskyros atžvilgiu, kaip tai nurodyta 6 principe (UNIDROIT, 2023, p. 19). Kaip matyti, tokia UNIDROIT principų autorių pozicija kardinaliai skiriasi nuo ELI principuose pateikiamos skaitmeninio turto sampratos, pagal kurią, kaip minėta, socialinių tinklų paskyros pripažįstamos skaitmeniniu turtu ir, be kita ko, gali būti naudojamos kaip įkeitimo teisės objektas užtikrinant prievolės įvykdymą (ELI, 2022, p. 19-20; 24). Autoriaus vertinimu, UNIDROIT principų rengėjų pozicija, kad socialinių tinklų paskyros pagal jų principus neturėtų būti laikomos skaitmeniniu turtu, yra prieštaringa, atsižvelgiant į jų pačių principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą.

Visų pirma, UNIDROIT principuose aiškiai nurodoma, kad juose pateikiama skaitmeninio turto samprata grindžiama technologiniu neutralumu. Kaip minėta, tai reiškia, kad elektroninio įrašo kvalifikavimas skaitmeniniu turtu neturi būti siejamas su konkrečia skaitmenine technologija, kurios pagrindu šis įrašas egzistuoja. Kaip nurodo patys UNIDROIT principų rengėjai, ar elektroninis įrašas gali būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, vertinama tik pagal tai, ar toks įrašas gali būti atkuriamas suvokiama forma ir ar jis gali būti kontroliuojamas. Tad UNIDROIT principų rengėjų pateikiamas socialinių tinklų paskyrų vertinimas skaitmeninio turto sampratos kontekste

visiškai neatitinka jų pačių deklaruojamo technologinio neutralumo taikymo elektroniniams įrašams.

Antra, pagrindinis argumentas, kuriuo remiantis principų rengėjai nurodo, kad socialinių tinklų paskyros negali būti kvalifikuojamos skaitmeniniu turtu, yra tas, kad socialiniais tinklais asmenys naudojasi pagal licencijavimo susitarimus, kurie yra sutartinio pobūdžio, todėl vadovaudamiesi jais naudotojai negali įgyti kontrolės socialinių tinklų paskyrų atžvilgiu. Kitaip sakant, principų autorių teigimu, socialinio tinklo paskyros kontrolės galimybė ribojama sutartimis tarp socialinių tinklų administratorių ir socialinių tinklų naudotojų. Kaip buvo minėta prieš tai, UNIDROIT principuose pateikiama kontrolės samprata grindžiama išimtinai tik faktine, o ne teisine elektroninio įrašo kontrole. Tai reiškia, kad kvalifikuojant elektroninį įrašą skaitmeniniu turtu, visiškai nėra vertinamas elektroninio įrašo teisinis statusas ir koku teisiniu pagrindu asmuo šį elektroninį įrašą kontroliuoja. Tad šis UNIDROIT principuose pateikiamas argumentas, kad socialinių tinklų naudotojai, pagal sudarytas sutartis su socialinių tinklų administratoriais, negali kontroliuoti socialinių tinklų paskyrų, kuriomis jie naudojasi, neatitinka pačių principų rengėjų deklaruojamos faktinės kontrolės sampratos.

Trečia, autoriaus vertinimu, socialinių tinklų paskyros atitinka UNIDROIT principuose pateikiamą elektroninio įrašo kontrolės sampratą. Kaip minėta, UNIDROIT principai apibrėžia elektroninio įrašo kontrolę kaip identifikuojamo asmens galimybę asmeniškai gauti visą naudą iš elektroninio įrašo, taip pat jo galimybę neleisti kitiems asmenims gauti naudos iš to paties elektroninio įrašo bei galimybę visą tai perleisti kitam asmeniui. Nors socialinių tinklų naudotojai gali būti ribojami socialinio tinklo administratoriaus nustatytą taisyklių, naudotojai vis tiek turi pakankamai didelį socialinio tinklo paskyros kontrolės lygį, kuris atitinka UNIDROIT principuose nurodytą elektroninio įrašo kontrolės sampratą. Visų pirma, priklausomai nuo konkretaus socialinio tinklo pobūdžio, naudotojai gali kurti, redaguoti ar ištrinti turinį savo socialinio tinklo paskyroje. Taip pat jie gali kontroliuoti, kas gali matyti ir komentuoti jų įrašus socialinio tinklo paskyroje. Visa tai suteikia socialinio tinklo naudotojui galimybę asmeniškai gauti visą naudą iš socialinio tinklo paskyros, t.y. elektroninio įrašo, kuriuo jis naudojasi. Antra, socialinio tinklo naudotojai gali nusistatyti privatumo nustatymus, ribojančius kitų asmenų prieigą prie jų paskyroje skelbiamo turinio, jie gali ištrinti kitų socialinių tinklų naudotojų komentarus po savo paskyroje esančiais įrašais. Daugelis socialinių tinklų taip pat suteikia galimybę savo naudotojams užblokuoti kitus to paties socialinio tinklo naudotojus, kad šie nebeturėtų galimybės matyti jų socialinio tinklo paskyros ir joje skelbiamo

turinio. Visa tai rodo, kad socialinio tinklo naudotojas turi išskirtinę galimybę kitiems asmenims neleisti gauti naudos iš jo socialinio tinklo paskyros, t.y. elektroninio įrašo. Trečia, neatsižvelgiant į teisinius aspektus, reglamentuojančius socialinio tinklo administratoriaus ir socialinio tinklo naudotojo tarpusavio santykius, ir vertinant tik technines galimybes, socialinio tinklo naudotojas turi faktinę galimybę kitam asmeniui perleisti prieigą prie savo socialinio tinklo paskyros, kuria jis naudoja, perduodamas šiam asmeniui prisijungimo prie paskyros informaciją. Prisijungimo informacija šio asmens gali būti pakeista, tad atitinkamai tokiu būdu jis gali įgyti šios socialinio tinklo paskyros kontrolę. Taigi, autoriaus vertinimu, socialinių tinklų paskyrų naudotojai, turintys galimybę naudotis minėtomis funkcijomis socialiniame tinkle, atitinka visus UNIDROIT principuose nustatytus kriterijus, keliamus elektroninio įrašo kontrolei, todėl turėtų būti laikoma, kad tokios socialinių tinklų paskyros atitinka UNIDROIT principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą.

1.2.3.3. Skaitmeninio turto samprata Anglijos ir Velso teisės komisijos konsultaciniame dokumente

Jungtinėje Karalystėje veikianti teisės komisija (toliau – **Komisija**), kurios pagrindinis tikslas yra užtikrinti, kad Anglijos ir Velso teisės sistema atitiktų šiuolaikinės visuomenės poreikius, 2020 m. kovo mėn. pradėjo vykdyti projektą, susijusį su skaitmeniniu turtu (About us) (Digital assets). Šio projekto pagrindinis tikslas buvo ištirti ir įvertinti, kaip Anglijos ir Velso privatinės teisės sistema – konkrečiai asmeninės nuosavybės teisė (angl. *personal property*) - yra pritaikyta skaitmeniniam turtui (England and Wales Law Commission, 2023, p. 1). 2023 m. birželio mėn. buvo paskelbta Komisijos ataskaita, kurioje pateikiama skaitmeninio turto ir bendrosios teisės nuosavybės teisės analizė. Nors ši ataskaita skirta tik Anglijos ir Velso teisei sistemai, ataskaitoje pateikta skaitmeninio turto samprata naudinga visoms jurisdikcijoms, sprendžiančioms skaitmeninio turto kvalifikavimo klausimus, kadangi šioje ataskaitoje pateikiami kriterijai, pagal kuriuos skaitmeninis objektas turėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu.

Komisija šioje ataskaitoje skaitmeninį turtą apibrėžia kaip „*bet koki turtą, kuris pateikiamas skaitmeniniu ar elektroniniu būdu*“ (England and Wales Law Commission, 2023, p. ix). Kaip galima matyti, šis skaitmeninio turto apibrėžimas yra atviras ir labai platus. Atsižvelgiant į tai, Komisija skaitmeninio turto sampratai priskiria tokius skaitmeninius objektus kaip skaitmenines bylas, skaitmeninius įrašus, el. pašto ir MMORPG žaidimų paskyras, MMORPG žaidimų objektus, domenų vardus, apyvartinius taršos

leidimus (anglies dioksido emisijos kvotas), kriptografinius žetonus ir nepakeičiamuosius žetonus (England and Wales Law Commission, 2023, p. 1). Komisija savo pateiktoje ataskaitoje taip pat yra išskyrusi ir kriterijus, kuriuos turi atitikti skaitmeninis objektas, kad jis pagal Anglijos ir Velso teisę būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Pagal šiuos kriterijus taip pat nustatoma, ar Anglijos ir Velso teisėje skaitmeniniam turtui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas jį priskiriant trečiajai nuosavybės teisės kategorijai, kurią Komisija šioje ataskaitoje siūlo įtvirtinti Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje.

Ataskaitoje nurodoma, kad tam, jog skaitmeninis objektas būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu ir jam būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas, skaitmeninis objektas turi atitikti du kriterijus: 1) skaitmeninis objektas turi egzistuoti nepriklausomai nuo asmens ir nuo teisinės sistemos; 2) skaitmeninis objektas turi būti konkurencingas (England and Wales Law Commission, 2023, p. 56-58). Komisija iš pradžių buvo pasiūliusi ir trečiąjį kriterijų, kuris nustatė, kad objektas turėtų būti sudarytas iš elektroninėje laikmenoje esančių duomenų, tačiau po gautų pastabų iš konsultantų šio kriterijaus buvo atsisakyta. Konsultantų teigimu, skaitmeniniai objektai nėra vien tik duomenys, kadangi kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu ir priskiriant jį trečiajai nuosavybės teisės kategorijai, yra svarbus ir tokio objekto funkcionalumas, pavyzdžiui, ką su tokiu objektu galima daryti. Atsižvelgdama į šią pastabą, Komisija nusprendė, kad kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu ir suteikiant jam nuosavybės teisės statusą, turi būti vertinamas tik objekto galėjimas egzistuoti nepriklausomai nuo asmenų ir teisinės sistemos bei šio objekto konkurencingumas, o ne iš kokios duomenų struktūros šis objektas yra sudarytas (England and Wales Law Commission, 2023, p. 56-58).

Pirmasis kriterijus, pagal kurį vertinama, ar skaitmeninis objektas kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu ir ar jam gali būti suteikiamas nuosavybės teisės statusas, kaip minėta, yra objekto nepriklausomas egzistavimas nuo asmenų ir teisinės sistemos. Kaip galima matyti, šis kriterijus susideda iš dviejų pagrindinių aspektų: visų pirma, objekto egzistavimo nepriklausomai nuo asmenų, ir antra – jo egzistavimą nepriklausomai nuo valstybės teisinės sistemos.

Pirmasis aspektas, kad objektas turi egzistuoti nepriklausomai nuo asmenų, reiškia, kad skaitmeninis objektas turi egzistuoti kaip savarankiškas ir atskiras vienetas ir jo egzistavimas neturi priklausyti nuo konkretaus asmens. Pavyzdžiui, blokų grandinėje kriptovaliutos egzistuoja visiškai nepriklausomai nuo asmens, kuris šias kriptovaliutas turi savo kriptovaliutų piniginėje ir jas valdo. Pagrindinis kriterijus, pagal kurį nustatoma, ar

skaitmeninis objektas atitinka šį aspektą, yra vertinimas, ar konkretų skaitmeninį objektą galima atskirti nuo vieno asmens ir jį perleisti kitam asmeniui, pavyzdžiui, jį perkant-parduodant, dovanojant, ar perleidžiant kitokiais būdais. Jei objektą galima perleisti, laikoma, kad skaitmeninis objektas egzistuoja nepriklausomai nuo asmenų (England and Wales Law Commission, 2022, p. 82-84) (England and Wales Law Commission, 2023, p. 62-65).

Antrasis šio kriterijaus aspektas yra tas, kad skaitmeninis objektas taip pat turi egzistuoti nepriklausomai nuo teisinės sistemos. Tai reiškia, kad objektas turi egzistuoti nepriklausomai ir nuo to, ar pagal valstybės pozityviąją teisę šiam objektui suteiktas koks nors teisinis statusas, ar ne. Pavyzdžiui, fiziniame pasaulyje materialaus objekto faktinis egzistavimas visiškai nepriklauso nuo jo teisinio statuso ir jo teisinio vertinimo valstybės pozityviojoje teisėje. Tai reiškia, kad materialią išraišką turinčio objekto egzistavimas nėra siejamas su valstybėje galiojančia teisine sistema. Atitinkamai šis reikalavimas keliamas ir skaitmeniniam objektui, t.y., kad skaitmeninis objektas turi egzistuoti skaitmeninėje erdvėje visiškai nepriklausomai nuo to, ar jį teisinė sistema pripažįsta ir ar jam suteikia kokį nors teisinį statusą, ar ne. Autoriaus vertinimu, tokio aspekto taikymas kvalifikuojant skaitmeninį objektą skaitmeniniu turtu neturi jokios praktinės reikšmės, kadangi faktiškai visi skaitmeniniai objektai egzistuoja skaitmeninėje erdvėje, nepriklausomai nuo to, ar valstybės pozityvioji teisė juos kaip nors pripažįsta, ar ne. Tačiau, kaip minėta, pagal Komisijos išskirtus kriterijus skaitmeninis objektas ne tik kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, tačiau pagal juos nustatoma ir tai, ar šiam objektui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas jį priskiriant Komisijos siūlomai trečiajai nuosavybės teisės kategorijai. Komisijos teigimu, šis papildomas aspektas, kad objektas turi egzistuoti ir nepriklausomai nuo teisinės sistemos, leidžia šią naujai siūlomą trečiąją nuosavybės teisės kategoriją atskirti nuo bendrojoje teisėje įtvirtintos veiksmo objektų (angl. *things in action*) nuosavybės teisės kategorijos, į kurią patenka nematerialūs objektai, pavyzdžiui, reikalavimo teisės, kurios pripažįstamos nuosavybės teisės objektu tik todėl, kad pagal valstybės pozityviąją teisę joms yra suteiktas nuosavybės teisės statusas (England and Wales Law Commission, 2022, p. 84-86) (England and Wales Law Commission, 2023, p. 62-65). Taigi, tam, kad skaitmeninis objektas būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu Anglijos ir Velso teisėje, jį, visų pirma, turi būti galima atskirti nuo vieno asmens ir perleisti kitam asmeniui, t.y., jis turi egzistuoti nepriklausomai nuo asmenų, ir, antra, jo faktinis egzistavimas skaitmeninėje erdvėje neturi priklausyti nuo jo teisinio statuso pagal valstybės pozityviąją teisę.

Antrasis kriterijus, pagal kurį skaitmeninis objektas kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, yra konkurencingumas. Komisijos teigimu, šis kriterijus yra vienas iš esminių tiek skaitmeninį objektą priskiriant skaitmeniniam turtui, tiek jam suteikiant nuosavybės teisės statusą. Konkurencingumo kriterijaus esmė yra ta, kad skaitmeninis objektas privalo turėti ribotą juo naudojimosi galimybę. Tai reiškia, kad jeigu vienas asmuo ar apibrėžta asmenų grupė naudojasi konkrečiu skaitmeniniu objektu, kiti asmenys tuo pačiu metu šio skaitmeninio objekto naudoti negali. Tokiu atveju šis skaitmeninis objektas laikomas konkurencingu ir atitinkančiu šį kriterijų. Ir priešingai, jeigu skaitmeninis objektas prieinamas neapibrėžtai asmenų grupei, t.y., juo naudotis gali bet kuris asmuo ir šio objekto naudojimas niekaip neapriboja kitų asmenų galimybės tuo pačiu metu naudotis šiuo skaitmeniniu objektu, toks objektas laikomas nekonkuruojančiu ir neatitinkančiu šio kriterijaus. Taigi, konkurencingumo kriterijus reiškia, kad konkrečiu skaitmeniniu objektu turi galėti naudotis tik vienas asmuo arba apibrėžtas asmenų ratas, kiti asmenys neturi turėti galimybės šio objekto valdyti ir naudoti. Atskirai pažymėtina, kad skaitmeninio objekto konkurencingumo kriterijus neturi būti visiškai suabsoliutintas. Kai kuriais skaitmeniniais objektais, priklausomai nuo jų pobūdžio ir technologijos, kurios pagrindu jie egzistuoja, vienu metu gali naudotis ir keli asmenys, tačiau, nepaisant to, tokie objektai ir toliau gali išlikti konkurencingi dėl tokių objektų egzistavimo ribotumo ar technologinių funkcijų, kuriomis gali naudotis tik konkreti asmenų grupė (England and Wales Law Commission, 2022, p. 87-94) (England and Wales Law Commission, 2023, p. 65-69). Siekiant geriau suprasti tokį atvejį, kai objektas išlieka konkurencingas, net jeigu jį naudoja ir keli asmenys, Komisija tai paaiškina per sofos naudojimo pavyzdį. Komisijos teigimu, didele sofa vienu metu gali naudotis keli žmonės, tačiau priklausomai nuo sofos dydžio ir ant jos sėdinčių asmenų skaičiaus, kažkuriuo momentu pasiekama riba, kai ant sofos nebegali atsisėsti daugiau žmonių dėl vietos trūkumo. Tokiu atveju, nors sofa naudojasi keli asmenys, kiekvienas iš jų apriboja kitų galimybę tuo pačiu metu naudotis šia sofa, t.y. ant jos atsisėsti. Taigi, nepaisant to, kad sofa vienu metu gali būti naudojama kelių asmenų, ji vis tiek išlieka konkurencinga (England and Wales Law Commission, 2023, p. 69). Tad panaši situacija gali būti ir su skaitmeniniu objektu, kai vienu metu juo gali naudotis daugiau nei vienas asmuo, tačiau, kaip minėta, priklausomai nuo skaitmeninio objekto pobūdžio ar skaitmeninės technologijos, kurios pagrindu jis egzistuoja, toks objektas gali ir toliau išlikti konkurencingas net ir tuo atveju, kai juo naudojasi keli asmenys, nes kitiems asmenims tuo pačiu metu šio objekto naudojimosi galimybė gali būti apribota.

Taigi, jeigu skaitmeninis objektas egzistuoja nepriklausomai nuo asmenų ir nuo teisinės sistemos bei yra konkurencingas, Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje toks objektas kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, kuriam, be kita ko, siūloma suteikti ir nuosavybės teisės statusą jį priskiriant trečiajai nuosavybės teisės kategorijai. Visgi, reikia turėti omenyje, kad aukščiau analizuoti kriterijai turi būti laikomi tik orientaciniais (England and Wales Law Commission, 2023, p. 52-52). Komisijos teigimu, jeigu būtų nustatyti privalomi reikalavimai, kuriuos turi atitikti kiekvienas skaitmeninis objektas jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu ir priskiriant siūlomai trečiajai nuosavybės teisės kategorijai, atsirastų rizika, kad šie reikalavimai gali būti arba per siauri, arba pernelyg platūs, o tai padidintų teisinį neapibrėžtumą tokių objektų atžvilgiu (England and Wales Law Commission, 2023, p. 21). Atsižvelgiant į tai, aukščiau analizuoti kriterijai neturi būti suabsoliutinti, jie turėtų būti laikomi rekomendacinio pobūdžio. Komisijos teigimu, konkretūs reikalavimai, kuriuos skaitmeniniai objektai turės atitikti, bus suformuoti vystantis Anglijos ir Velso bendrajai teisei (England and Wales Law Commission, 2024, p. 13). Tai reiškia, kad Anglijos ir Velso teismai, nagrinėdami bylas, susijusias su skaitmeniniu turtu, savo precedentuose nustatys ir plėtos šiuos reikalavimus, kuriuos turės atitikti skaitmeniniai objektai, kad jie Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje būtų kvalifikuojami skaitmeniniu turtu ir jiems būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas juos priskiriant trečiajai nuosavybės teisės kategorijai.

1.3. Skaitmeninių objektų kvalifikavimas skaitmeniniu turtu

Išanalizavus skaitmeninio turto sampratą, galima daryti išvadą, kad tiek teisės doktrinoje, tiek analizuotų valstybių pozityviojoje teisėje, tiek ir minkštosios teisės šaltiniuose šiuo metu nėra bendros skaitmeninio turto sampratos. Kiekvienas teisės mokslininkas analizuodamas skaitmeninį turtą, kiekviena valstybė, kuri tiesiogiai įstatymo lygmeniu jau yra pradėjusi reglamentuoti su skaitmeniniu turtu susijusius įvairius teisinius klausimus, taip pat ir tarptautinės teisinės organizacijos, pateikia savąjį supratimą, kas laikytina skaitmeniniu turtu ir kokie skaitmeniniai objektai šiam turtui priskiriami. Ši situacija yra ganėtinai paradoksali, kadangi nors ir analizuojamas lygiai tas pats ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų reiškinys, nėra pasiekiamas bendras supratimas apie šio reiškinio esmę. Autoriaus vertinimu, pagrindinė priežastis, dėl kurios egzistuoja tokia situacija, yra ta, kad iš esmės niekas neanalizuoja pačio skaitmeninio turto reiškinio esmės, t.y., iš ko apskritai yra sudaryti skaitmeniniam turtui priskiriami objektai, kas sudaro jų pagrindą, kokie yra šių objektų struktūriniai komponentai ir pan. Teisės

doktrinoje dauguma teisės mokslininkų savąją skaitmeninio turto sampratą formuluoja išanalizavę atskirus skaitmeninius objektus ir tik jiems būdingas savybes. Lygiai to paties požiūrio laikomasi ir valstybių pozityviojoje teisėje bei tarptautinių teisinių organizacijų pateikiamose skaitmeninio turto sampratos, kurios lygiai taip pat daugiausiai paremtos tik konkrečių skaitmeninių objektų pobūdžio analize, iš kurių didžiausias dėmesys skiriamas išimtinai tik kriptovaliutoms, nors skaitmeniniu turtu šiuo metu pripažįstamas itin platus skaitmeninių objektų ratas (Nekit, 2023, p. 306-307). Tad iš esmės visos pirmiau nagrinėtos skaitmeninio turto sampratos yra suformuluotos indukcinio metodu, t.y. atliekant tik vieno ar kelių skaitmeniniam turtui priskiriamų skaitmeninių objektų ir jų funkcijų analizę, ir vadovaujantis ja pateikiama visus skaitmeninio turto objektus apimanti samprata. Visgi, akivaizdu, kad vieno ar kelių skaitmeninių objektų analizės pagrindu suformuluota skaitmeninio turto samprata nebūtinai yra tinkama visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams. Pavyzdžiui, kaip minėta, dauguma skaitmeninio turto sampratų, pateikiamų tiek teisės doktrinoje, tiek valstybių pozityviojoje teisėje, tiek ir minkštosios teisės šaltiniuose buvo suformuluotos indukcinio pagrindu atlikus kriptovaliutų analizę. Tačiau visiškai akivaizdu, kad kriptovaliutų analizė, kurios pagrindu yra suformuluota bendro pobūdžio skaitmeninio turto samprata, nebūtinai gali būti tinkamai pritaikoma ir kitiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams – domenų vardams, elektroninėms knygoms, socialinių tinklų paskyroms, MMORPG žaidimų objektams ir pan. Visi šie objektai pasižymi visiškai kitokiomis savybėmis ir techninėmis funkcijomis nei kriptovaliutos, nepaisant to, kad šie objektai, lygiai taip pat kaip ir kriptovaliutos, egzistuoja skaitmeniniu formatu ir turi ekonominę vertę.

Autoriaus vertinimu, formuluojant skaitmeninio turto sampratą ir siekiant ją integruoti į valstybės pozityviosios teisės sistemą, ji turėtų būti orientuota ne į atskirų skaitmeninių objektų funkcinį ar techninį pobūdį, jų paskirtį ar teikiamą naudą, kaip šiuo metu nurodoma daugumoje sampratų, o atsižvelgiant į visų skaitmeninio turto objektų technologinę prigimtį ir šių objektų struktūrinius komponentus. Kitaip sakant, skaitmeninio turto samprata turėtų būti orientuota į skaitmeniniam turtui priskiriamų objektų fundamentalius technologinio egzistavimo aspektus ir į šių objektų esmines savybes, kurios yra bendros visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams, visiškai nepriklausomai nuo šių objektų skirtingo pobūdžio, paskirties ar teikiamos naudos. Skaitmeninio turto sampratą grindžiant fundamentaliomis šio turto egzistavimo savybėmis, būtų galima suformuluoti bendrą ir visus skaitmeninio turto objektus apimančią sampratą. Tai taip pat leistų išvengti fragmentiškų ir viena kitai prieštaraujančių skaitmeninio turto

sampratų, kurios šiuo metu pateikiamos ir kuriomis siūloma vadovautis integruojant skaitmeninį turtą į valstybių pozityviosios teisės sistemą.

Dauguma tyrėjų, analizuodami skaitmeniniu turtu pripažįstamus objektus ir šios analizės pagrindu pateikdami indukcinę skaitmeninio turto sampratą, visiškai ignoruoja ir praleidžia tai, kad visi skaitmeninio turto objektai turi vieną ir tą patį technologinį pagrindą – visi jie sukurti ir egzistuoja išimtinai tik kompiuterinio kodo pagrindu. Kompiuterinis kodas yra fundamentalus skaitmeninio pasaulio elementas, kuris sudaro visų skaitmeninių technologijų ir jų kuriamų objektų pamatą. Kiekvienas kompiuterinis kodas susideda iš instrukcijų sekos, parašytos tam tikra programavimo kalba, kurią kompiuteris gali suprasti ir vykdyti. Šios instrukcijos paverčiamos į dvejetainį kodą – vienetų ir nulių seka, kurią kompiuterinis, telefonas, ar kitas išmanusis įrenginys interpretuoja ir vykdo, taip sukurdamas skaitmeninį objektą, turintį formą ir išvaizdą. Šis kompiuterinio kodo interpretavimo procesas yra fundamentalus kiekvieno skaitmeninio objekto egzistavimo pagrindas, kadangi be jo skaitmeniniai objektai neturėtų jokio funkcionalumo ir praktiškai negalėtų egzistuoti (Binary, 2022) (What is Binary Code, 2024). Tad kompiuterinis kodas laikomas bendra visų skaitmeniniam turtui priskirtinų skaitmeninių objektų fundamentalia savybe. Pavyzdžiui, kriptovaliutos sudarytos iš kompiuterinio kodo, kuris detalai apibrėžia jų veikimo taisyklės ir funkcionalumą - jis nustato, kaip kriptovaliutos sukuriamos, saugomos, perduodamos iš vieno asmens kitam asmeniui ir pan. Kompiuterinis kodas yra pamatinis elementas, ant kurio pastatyta ir toliau kuriama visa blokų grandinės ir kriptovaliutų ekosistema. MMORPG žaidimų objektai lygiai taip pat egzistuoja tik kompiuterinio kodo pagrindu. Kompiuterinis kodas apibrėžia ir nustato MMORPG žaidimuose esančių objektų išvaizdą, savybes, kaip šie objektai sąveikauja vienas su kitu žaidime ir kt. Ta pati situacija yra ir su kitais skaitmeninio turto objektais, pavyzdžiui, elektroninėmis knygomis ar internetinėmis paskyromis. Elektroninės knygos yra išmaniajame įrenginyje egzistuojantys skaitmeniniai failai, kurie yra sudaryti iš kompiuterinio kodo. Šis kodas išmaniajame įrenginyje apibrėžia ir nustato visą knygos turinį – tekstą, vaizdus, jų išdėstymą, teksto formatavimą ir apskritai visą įrenginyje matomą knygos struktūrą. Lygiai taip pat ir kiekviena internetinė paskyra, nepriklausomai nuo to, ar tai socialinio tinklo paskyra, el. pašto paskyra ar kt., yra kompiuterinio kodo išraiška. Kompiuterinis kodas yra esminis elementas, kuriuo pagrindu nustatomas kiekvienas internetinės paskyros aspektas – kaip ši paskyra veikia, kokiomis funkcijomis šioje paskyroje galima naudotis, kokios galimos sąveikos su kitomis paskyromis ir kt. Šie pavyzdžiai rodo, kad kompiuterinis kodas yra neatsiejama skaitmeninio turto dalis, kuri lemia visų

skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų egzistavimą ir funkcionalumą. Taigi, kiekvienas skaitmeniniu turtu pripažįstamas skaitmeninis objektas, nepriklausomai nuo šio objekto pobūdžio, funkcijų, naudojimo paskirties, teikiamos naudos, turimos ekonominės vertės ir pan., skaitmeninėje erdvėje egzistuoja dvejetainio kompiuterinio kodo pagrindu. Atsižvelgiant į tai, autoriaus vertinimu, siekiant integruoti skaitmeninį turtą į valstybės pozityviosios teisės sistemą ir suteikiant šiam turtui teisinę apsaugą, skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama skaitmeniniam turtui priskirtinų objektų esminiu egzistavimo pagrindu – kompiuteriniu kodu ir šiam kodui būdingomis savybėmis. Tokia skaitmeninio turto samprata būtų lanksti ir universali, kadangi ji apimtų visus skaitmeniniu turtu pripažįstamus objektus, nepriklausomai nuo jų funkcijų ir naudojimo sričių. Būtent to pasigendama dabartinėse skaitmeninio turto sampratos, kadangi jos dažnu atveju yra per siauros ir neapimančios visų egzistuojančių ar potencialių skaitmeninio turto objektų arba šiems objektams yra sunkiai pritaikomos. Be kita ko, skaitmeninio turto samprata, pagrįsta kompiuteriniu kodu, išliktų stabili ir būtų lanksčiai pritaikoma nuolat besikeičiančių skaitmeninių technologijų kontekste, kadangi kiekvienas naujai atsiradęs skaitmeninis objektas, kuris ateityje taip pat bus priskiriamas skaitmeniniam turtui, bus paremtas identišku technologiniu pagrindu, t.y. kompiuteriniu kodu, kaip ir visi šiandien egzistuojantys skaitmeninio turto objektai, nes, kaip minėta, jis yra esminis kiekvieno skaitmeninio objekto egzistavimo pagrindas.

Nors kompiuteriniu kodu skaitmeninėje erdvėje išreiškiami absoliučiai visi skaitmeniniai objektai, ne kiekvienas iš jų turėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Pavyzdžiui, teksto redagavimo programos pagrindu sukurtas ir išsaugotas tekstinis failas, kuriame nėra jokio teksto, vargu ar gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, nepaisant to, kad šis tekstinis failas yra kompiuterinio kodo pagrindu išreikštas skaitmeninis objektas. Skaitmeninėje erdvėje egzistuoja daugybė kompiuterinio kodo pagrindu išreikštų objektų, kurie neturi jokios reikšmingos vertės ar funkcionalumo, dėl kurių tokie skaitmeniniai objektai turėtų būti kvalifikuojami skaitmeniniu turtu. Dėl šios priežasties būtina aiškiai atskirti tuos kompiuterinius kodus, kurių pagrindu egzistuoja skaitmeniniu turtu pripažįstami skaitmeniniai objektai, nuo tų, kuriais išreiškiami jokios reikšmės ar funkcionalumo neturintys objektai. Distinkcija tarp kompiuteriniu kodu išreikšiamų objektų yra ypatingai svarbi, kadangi tik tokie kompiuterinių kodų pagrindu išreiškiami objektai, kurie yra unikalūs, riboti ir turintys reikšmę skaitmeninės ekonomikos kontekste, gali būti kvalifikuojami skaitmeniniu turtu, kuriems, be kita ko, turėtų būti taikoma ir teisinė apsauga pagal valstybės pozityviąją teisę. Priešingu atveju, nedarant jokios skirties tarp kompiuterinių kodų, skaitmeniniu turtu būtų pripažįstami

absoliučiai visi skaitmeninėje erdvėje egzistuojantys skaitmeniniai objektai. Tokiu atveju skaitmeninio turto sampratos grindimas šio turto objektus išreiškiančiu kompiuterinio kodo pagrindu neturėtų visiškai jokios prasmės.

Vienas iš pagrindinių būdų atskirti kompiuterinius kodus, kurių pagrindu išreiškiami skaitmeniniai objektai turėtų būti kvalifikuojami skaitmeniniu turtu, yra taikant kriterijų rinkinį, pagal kurį būtų nustatoma, ar konkretus skaitmeninis objektas atitinka esmines skaitmeninio turto savybes. Kriterijų rinkinio taikymas leidžia užtikrinti, kad skaitmeniniu turtu būtų pripažįstami tik tie kompiuterinio kodo pagrindu egzistuojantys skaitmeniniai objektai, kurie pasižymi specifinėmis savybėmis, dėl kurių šie objektai yra verti teisinės apsaugos juos kvalifikuojant skaitmeniniu turtu. Nors šiuo metu nėra atlikto išsamaus ir visapusiško skaitmeninio turto objektus išreiškiančio kompiuterinių kodų techninio tyrimo, teisės doktrinoje vienareikšmiškai pripažįstama, kad visi skaitmeninio turto objektus išreiškiantys kompiuteriniai kodai pasižymi trimis vienodomis techninėmis savybėmis, kurios juos išskiria iš kitų kompiuterinių kodų. Visų pirma, šie kompiuteriniai kodai yra konkurencingi, t.y., jei vienas asmuo turi ir kontroliuoja kompiuterinio kodo pagrindu išreiškiamą objektą, kiti asmenys šio objekto neturi ir negali kontroliuoti. Antra, visi skaitmeninio turto objektų kompiuteriniai kodai yra pastovūs – jie neišnyksta po kiekvieno jų panaudojimo, pavyzdžiui, išjungus kompiuterį ar kitą išmanųjį įrenginį. Trečia, visi šie kompiuteriniai kodai turi tarpusavio ryšį – su jais galima sąveikauti (Fairfield, 2005, p. 1048-1050). Šių trijų kompiuterinio kodo savybių kombinacija sudaro esminį techninį pagrindą, leidžiantį skaitmeniniu turtu pripažįstamus skaitmeninius objektus atskirti nuo paprastų skaitmeninių objektų, neturinčių jokios reikšmės ar funkcionalumo skaitmeninės ekonomikos kontekste. Nors šios techninės kompiuterinio kodo savybės kiekvieno skaitmeninio turto objekto atžvilgiu pasireiškia skirtingai, visos jos yra būdingos absoliučiai visiems šiuo metu pripažįstamiems skaitmeninio turto objektams.

Toliau bus detalios analizuojamas kiekvienas iš minėtų skaitmeninio turto objektų kompiuterinio kodo požymių – konkurencingumas, pastovumas ir tarpusavio ryšys, kartu atskleidžiant, kaip šie požymiai skaitmeninio turto objektų atžvilgiu pasireiškia skaitmeninėje erdvėje. Ši analizė leis geriau suvokti, kodėl visi šiuo metu pripažįstami skaitmeninio turto objektai turi visas šias savybes, dėl kurių jie išsiskiria iš visų kitų skaitmeninių objektų ir yra vertinami kaip turintys realią ekonominę vertę materialiaame pasaulyje. Kiekvienas kompiuterinio kodo požymis bus nagrinėjamas atskirai, siekiant išryškinti jo svarbą ir reikšmę skaitmeninio turto objektų atžvilgiu, be kita ko, taip parodant, kaip visos šios savybės sąveikaudamos viena su kita yra

neatsiejama kiekvieno kompiuterinio kodo dalis, išreiškianti skaitmeninio turto objektą.

1.3.1. Skaitmeninio objekto konkurencingumas

Skaitmeninio turto objektą išreiškiantis kompiuterinio kodo konkurencingumo požymis iš dalies jau buvo analizuotas praeitame poskyryje. Kaip buvo minėta, šis požymis reiškia, kad konkretų skaitmeninį objektą vienu metu gali valdyti ir naudoti tik vienas asmuo ar apibrėžta asmenų grupė (Fairfield, 2005, p. 1053-1054). Kitaip sakant, vienam asmeniui ar apibrėžtai asmenų grupei valdant ir naudojant konkretų skaitmeninį objektą, užkertamas kelias kitiems asmenims tuo pačiu metu naudotis šiuo skaitmeniniu objektu. Ir priešingai, jeigu skaitmeninis objektas prieinamas neapibrėžtai asmenų grupei, t.y., juo naudotis gali bet kuris asmuo ir šio objekto naudojimas niekaip neapriboja kitų asmenų galimybės tuo pačiu metu naudotis šiuo skaitmeniniu objektu, toks kompiuterinio kodo pagrindu išreikštas objektas laikomas nekonkuruojančiu ir neatitinkančiu šio kriterijaus. Konkurencingumas yra vienas iš fundamentalių kompiuterinio kodo požymių, kuris nulemia šio kodo pagrindu išreiškiamo skaitmeninio objekto ribotumą skaitmeninėje erdvėje, dėl kurio šis objektas įgyja vertę ir yra pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Konkurencingumo požymis taip pat yra pagrindinis kriterijus, kuris leidžia atskirti skaitmeninio turto objektus nuo kitų skaitmeninių objektų, neturinčių jokio unikalumo ar reikšmės skaitmeninėje erdvėje. Pavyzdžiui, skaitmeninė nuotrauka, kurią galima lengvai atsisiųsti iš viešosios nuotraukų dalijimosi platformos, neatitinka konkurencingumo požymio, kadangi ši nuotrauka laisvai prieinama visiems interneto naudotojams, kurie gali ją atsisiųsti, peržiūrėti ir naudoti be jokių reikšmingų apribojimų. Tad tokia nuotrauka neturi jokio unikalumo ir ribotumo, dėl kurio ji galėtų įgyti vertę skaitmeninėje erdvėje ir būtų pripažįstama skaitmeniniu turtu.

Skaitmeninio turto objektą išreiškiančio kompiuterinio kodo konkurencingumo požymis kildinamas iš materialaus pasaulio objektų savybių – bet kuriuo metu, kai naudojamas materialaus pasaulio objektas, įprastai užkertama galimybė tuo pačiu metu šiuo objektu naudotis kitiems asmenims. Pavyzdžiui, jeigu asmuo nešioja jam priklausančią kepurę, kiti asmenys tuo pačiu metu neturi galimybės šios kepurės turėti ir nešioti, kadangi ši kepurė jau naudojama. Taigi, ši kepurė laikoma konkurencinga. Tad lygiai tapatus reikalavimas keliamas ir skaitmeniniam objektui kvalifikuojant jį skaitmeniniu turtu, t.y., vieno asmens naudojimasis skaitmeniniu objektu turi

tiesiogiai riboti kitų asmenų galimybę tą patį skaitmeninį objektą naudoti tuo pačiu metu.

Konkurencingumo požymis būdingas absoliučiai visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų kompiuteriniams kodams. Dėl šio požymio skaitmeniniai objektai įgyja unikalumą ir išskirtinumą skaitmeninėje erdvėje bei dėl to yra pripažįstami skaitmeniniu turtu. Toliau bus aptarti konkretūs skaitmeninio turto objektų pavyzdžiai, siekiant parodyti, kaip konkurencingumo požymis pasireiškia kiekvieno jų atžvilgiu.

Vienas tipiškiausių skaitmeninio turto pavyzdžių yra kriptovaliutos. Konkurencingumo požymis kriptovaliutų kontekste ypatingai svarbus, kadangi kriptovaliutos būtent dėl šio požymio įgyja realią ekonominę vertę. Konkurencingumo požymis kriptovaliutų atžvilgiu pasireiškia keliais pagrindiniais aspektais. Visų pirma, kriptovaliutų kompiuterinio kodo konkurencingumo požymis užtikrina, kad konkretus kriptovaliutos vienetas egzistuoja unikaliu pavidalu ir gali būti valdomas tik vieno asmens ar apibrėžto asmenų rato vienu metu. Pavyzdžiui, jeigu asmuo turi vieną Bitkoiną, tik šis asmuo turi galimybę visą šį Bitkoiną ar jo dalį perleisti kitam asmeniui. Konkurencingumas užtikrina, kad konkretus Bitkoino vienetas egzistuoja tik kaip unikalus skaitmeninis objektas, kuris negali būti dubliuojamas, o prieiga prie jo įmanoma tik turint kriptografinį raktą. Tai reiškia, kad neįmanoma tokia situacija, kai tas pats Bitkoino vienetas galėtų priklausyti keliems skirtingiems asmenims tuo pačiu metu. Konkurencingumo požymis taip pat užtikrina ribotą kriptovaliutų pasiūlą. Dauguma kriptovaliutų iš anksto užprogramuojamos pagal tam tikrą algoritmą, kuris riboja jų vienetų kiekį. Pavyzdžiui, Bitkoino kompiuterinis kodas suprogramuotas taip, kad šios kriptovaliutos maksimaliai gali egzistuoti 21 milijonas vienetų (How Many Bitcoins Are There?, 2024). Dėl šio riboto vienetų skaičiaus Bitkoinas turi realią ekonominę vertę, kadangi ribotas ištekliaus kiekis sukuria jo vertę. Šie ir kiti kriptovaliutų kompiuterinio kodo konkurencingumo aspektai užtikrina, kad kriptovaliutos skaitmeninėje erdvėje yra unikalios, ribotos ir turinčios vertę bei būtent dėl šių savybių jos pripažįstamos skaitmeniniu turtu.

Kitas skaitmeninio turto objekto konkurencingumo pavyzdys yra virtualių internetinių žaidimų objektai. Virtualiame internetiniame žaidime kompiuterinio kodo konkurencingumo požymis pasireiškia tuo, kad šio požymio pagrindu užtikrinama, jog žaidime esančių vertingų objektų skaičius būtų ribotas ir jį galėtų turėti tik tam tikras skaičius žaidėjų, kadangi šių objektų turėjimas dažnu atveju suteikia žaidėjui pranašumą prieš kitus žaidėjus virtualiame internetiniame žaidime. Priklausomai nuo žaidimo pobūdžio, tokiais objektais žaidime gali būti įvairūs kardai, šarvai, drabužiai, automobiliai ir kt. Kadangi tokių objektų skaičius žaidime ribotas, vieniems

žaidėjams turint ir valdant šiuos objektus, kiti žaidėjai tuo pat metu negali jų turėti. Pavyzdžiui, MMORPG žaidime esantis unikalus kardas gali būti įgyjamas tik įveikus sunkų priešą ar įvykdžius tam tikrą misiją žaidime. Kadangi šis kardas priklauso konkrečiam žaidėjui, o kiti žaidėjai negali jo turėti ir naudoti tuo pačiu metu, šį kardą išreiškiantis kompiuterinis kodas yra konkurencingas ir būtent dėl šios priežasties jis šiame žaidime laikomas vertingu. Konkurencingumo požymis taip pat pasireiškia ir MMORPG žaidimų valiutos atžvilgiu. Daugelyje MMORPG žaidimų egzistuoja vidinė žaidimo valiuta, kuri funkcionuoja panašiai kaip ir realaus pasaulio pinigai. Priklausomai nuo žaidimo pobūdžio, žaidimo valiuta gali būti naudojama žaidime įsigyjant įvairias prekes, paslaugas, įrangą ar kitus išteklius, kurie reikalingi žaidimo progresui vystyti. Siekiant užtikrinti, kad žaidime esanti valiuta turėtų vertę žaidimo ekosistemoje, žaidimo valiutos programinis kodas suprogramuojamas taip, kad žaidime gali egzistuoti tik ribotas kiekis žaidimo valiutos. Tai reiškia, kad vieno žaidėjo turimas valiutos vienetas negali tuo pačiu metu būti valdomas kito žaidėjo. Būtent ši savybė parodo, kad žaidimo valiutą išreiškiantis kompiuterinis kodas pasižymi konkurencingumo požymiu, kuris ne tik užtikrina kiekvieno žaidimo valiutos vieneto unikalumą, bet ir suteikia jai vertę žaidimo ekosistemoje, kadangi ribotumas ir unikalumas yra būtinos sąlygos, kad skaitmeninis objektas būtų laikomas vertingu ir galėtų funkcionuoti kaip mainų priemonė ar resursas žaidimo ekosistemoje.

Kaip buvo minėta anksčiau, MMORPG žaidimų objektai buvo vieni pirmųjų, aiškiausiai parodę, kad net ir materialios išraiškos neturintys objektai realiaame pasaulyje gali turėti lygiai tokią pačią ar net didesnę ekonominę vertę nei materialią išraišką turintys objektai (Nekit, 2020a, p. 76) (Nejaim, Novikov, 2022, p. 65) (Nekit, 2023, p. 320). Virtualių internetinių žaidimų objektų turima ekonominė vertė yra tiesiogiai susijusi su šiuos objektus išreiškiančiu kompiuterinio kodo konkurencingumo požymiu. Šis požymis, kaip minėta, nulemia, kad konkretų objektą virtualiame internetiniame žaidime gali turėti tik vienas arba limituotas skaičius žaidėjų, taip sukuriant tokių objektų paklausą žaidime.

Virtualių internetinių žaidimų objektų prekyba ir šiuo metu yra itin paklausi. Pavyzdžiui, viename iš pasaulio populiariausių virtualių internetinių žaidimų „Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO)“ pardavinėjamos žaidime esančių ginklų ir aprangos vizualizacijos už tikrus materialaus pasaulio pinigus. Šios pardavinėjamos vizualizacijos yra konkuruojančios, kadangi konkrečią ginklo ar aprangos vizualizaciją vienu metu gali turėti tik vienas žaidėjas arba apibrėžtas jų ratas. Šios vizualizacijos kartais pardavinėjamos už rekordiškai dideles pinigų sumas. Pavyzdžiui, šiuo metu didžiausia suma, išleista įsigyjant šiame žaidime esančią ginklo vizualizaciją,

siekia 1 milijoną JAV dolerių (Counter-Strike 2 AK-47 Skin..., 2024). Tiesa, šių vizualizacijų turėjimas žaidėjui nesuteikia jokio pranašumo prieš kitus žaidėjus. Vizualizacijos žaidėjui suteikia tik vizualinį išskirtinumą, kadangi, kaip minėta, jos yra konkurencingos – konkrečios vizualizacijos turėjimas užkerta kelią kitiems žaidėjams turėti tokią pačią vizualizaciją žaidime. Jeigu šie virtualiame žaidime esantys objektai nebūtų konkurencingi ir būtų prieinami visiems, jų pirkimai-pardavimai už materialaus pasaulio pinigus nevyktų, kadangi tokių objektų turėjimas žaidėjui nesuteiktų jokio išskirtinumo prieš kitus tame pačiame žaidime esančius žaidėjus.

Dar vienas skaitmeninio turto objekto konkurencingumo pavyzdys yra domenų vardai. Kai konkretus domeno vardas užregistruojamas, jo registracijos laikotarpiu niekas kitas nebegali užregistruoti domeno tuo pačiu vardu. Ši domenų vardų savybė atspindi jį išreiškiančio kompiuterinio kodo konkurencingumo požymį – konkretaus domeno vardo naudojimas atima galimybę juo naudotis kitiems asmenims. Ta pati situacija egzistuoja ir su elektroninio pašto ir socialinių tinklų paskyromis, kurios lygiai taip pat pripažįstamos skaitmeniniu turtu. Abi šios paskyros yra konkuruojančios, kadangi du asmenys negali turėti to paties elektroninio pašto adreso (Fairfield, 2005, p. 1054), o konkrečia socialinio tinklo paskyra gali naudotis tik vienas asmuo (Nekit, 2020b, p. 213).

Taigi, tam, kad konkretus skaitmeninį objektą išreiškiantis kompiuterinis kodas būtų pripažįstamas skaitmeniniu turtu, visų pirma, šis kodas turi būti konkuruojantis – jo pagrindu išreiškiamu skaitmeniniu objektu vienu metu turi galėti naudotis tik vienas asmuo, arba, priklausomai nuo objekto pobūdžio, apibrėžtas asmenų ratas. Jeigu skaitmeninis objektas prieinamas visiems, pavyzdžiui, internete esantį dviračių takų žemėlapią gali atsisiųsti kiekvienas norintis, tokį objektą išreiškiantis kompiuterinis kodas nėra laikomas konkuruojančiu, todėl jis negali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu.

1.3.2. Skaitmeninio objekto pastovumas

Antrasis skaitmeninį turtą išreiškiančio kompiuterinio kodo požymis – pastovumas. Tai yra vienas iš fundamentalių skaitmeninio turto objektą išreiškiančių kompiuterinio kodo požymių. Jis reiškia, kad kompiuterinio kodo pagrindu išreiškiamas skaitmeninis objektas turi išlaikyti savo struktūrą, turinį ir funkcionalumą, visiškai nepriklausomai nuo to, kaip dažnai jis yra naudojamas (Fairfield, 2005, p. 1054). Kitaip sakant, net jeigu skaitmeninis objektas nėra naudojamas tam tikrą laiko tarpą, jis turi išlikti nepakitęs ir neišnykti. Pavyzdžiui, išjungus kompiuterį, kuriame yra skaitmeninis objektas

arba atsijungus nuo paslaugų teikėjo serverio, skaitmeninis objektas turi likti nepakitęs ir toliau egzistuoti – kompiuterio atmintyje, paslaugų teikėjo serveryje, duomenų bazėje ir pan. Ši kompiuterinio kodo savybė leidžia atskirti skaitmeninio turto objektus nuo trumpalaikių ar jokio funkcionalumo neturinčių objektų, kurie egzistuoja laikinoje kompiuterio atminties būsenoje arba išnyksta, kai programa baigia darbą, ar išjungiamas įrenginys, kuriame skaitmeninis objektas yra. Pavyzdžiui, interneto slapukai (angl. *cookies*) yra skaitmeniniai objektai, kuriuos interneto svetainės išsaugo įrenginyje, taip siekdamos pagerinti naudotojo naršymo patirtį konkrečiame internetiniame puslapyje. Šie skaitmeniniai objektai pasižymi laikinumu ir yra riboto funkcionalumo, kadangi jie dažniausiai ištrinami uždarius interneto naršyklę arba automatiškai po tam tikro nustatyto laiko (How long does a web..., 2025). Tad interneto slapukai nėra pripažįstami skaitmeniniu turtu, kadangi juos išreiškiantis kompiuterinis kodas neturi pastovumo savybės.

Šis kompiuterinio kodo požymis, lygiai taip pat kaip prieš tai analizuota jo konkurencingumo savybė, suteikia vertę skaitmeninio turto objektui. Kompiuterinio kodo pastovumo savybė užtikrina, kad skaitmeninio turto objektas išliktų stabilus ir visuomet prieinamas, nepriklausomai nuo laiko ar objekto naudojimo aplinkybių. Tai reiškia, kad skaitmeninio turto objektas išlaiko savo vertę ir naudingumą net tada, kai jis nėra aktyviai naudojamas. Jeigu skaitmeninio turto objektas išnyktų kiekvieną kartą išjungus įrenginį, kuriame šis objektas yra, atsijungus nuo paslaugų teikėjo serverio ar kiekvieną kartą pasinaudojus skaitmeniniu objektu, toks objektas negalėtų įgyti vertės, kadangi jis neturėtų tęstinio naudojimosi galimybės, kuri yra viena iš esminių ekonominės vertės sukūrimo ir išlaikymo sąlygų.

Kompiuterinio kodo pastovumo savybė taip pat būdinga ir materialaus pasaulio objektams. Pavyzdžiui, savininko per naktį garaže pastatytas automobilis neišnyksta ir savininkas savo automobilį ryte pagrįstai tikisi rasti toje pačioje vietoje, kurioje jį paliko ir tos pačios būklės (Blazer, 2006, p. 144); skulptūra išdrožiama tik vieną kartą ir po to šimtus metų ji gali stovėti miesto aikštėje (Egamberdiev, 2023, p. 35); gyvenamasis namas yra pastovus ir funkcionalus, visiškai nepriklausomai nuo to, ar kas nors šiame name gyvena ir ar juo naudojasi; ir pan. Taigi, lygiai ta pati savybė taikoma ir skaitmeninio turto objektą išreiškiančiam kompiuteriniam kodui – nenaudojamas skaitmeninis objektas turi neišnykti ir likti nepakitęs.

Kompiuterinio kodo pastovumo savybė kiekvieno skaitmeninio turto objekto atžvilgiu pasireiškia skirtingai. Pavyzdžiui, MMORPG žaidimuose kompiuterinio kodo savybė yra esminė tiek siekiant užtikrinti žaidimo ekosistemos stabilumą, tiek ir kiekvieno žaidėjo patirties nuoseklumą žaidime. Kompiuterinio kodo pastovumo savybė MMORPG žaidimuose

pasireiškia tuo, kad žaidimo objektai, tokie kaip žaidėjo personažas, žaidime įgyti ir turimi objektai bei kiti žaidėjo pasiekimai, išlieka nepakitę ir prieinami nepriklausomai nuo to, ar žaidėjas yra prisijungęs prie žaidimo, ar ne. Pavyzdžiui, žaidėjas gali prisijungti prie MMORPG žaidimo, atlikti įvairias užduotis žaidime, pagerinti savo personažo lygį, įgyti naujų vertingų objektų ir atsijungti. Visus šiuos MMORPG žaidimo objektus išreiškiančio kompiuterinio kodo pastovumo savybė užtikrina, kad šie žaidėjo pasiekimai automatiškai išsaugomi žaidimo serveriuose ir juose išlieka, kol žaidėjas yra atsijungęs nuo žaidimo. Nepriklausomai nuo to, po kiek laiko žaidėjas vėl prisijungs prie savo žaidimo paskyros, jis žaidime ras lygiai tą patį savo žaidimo personažą ir visus su juo susijusius objektus toje pačioje būsenoje, kurioje juos paliko prieš atsijungdamas nuo žaidimo. Būtent ši MMORPG žaidimo objektus išreiškianti kompiuterinio kodo pastovumo savybė suteikia žaidėjui tęstinumo jausmą, dėl kurio žaidėjas investuoja savo laiką ir pastangas į ilgalaikį žaidimo progresą, žinodamas, kad jo žaidime turimi MMORPG žaidimo objektai išliks stabilūs, nepriklausomai nuo jo aktyvumo žaidime.

Kripto valiutas išreiškiančio kompiuterinio kodo pastovumo savybė pasireiškia per nuolatinę ir nekintamą finansinių operacijų, susijusių su kriptovaliutomis, įrašymą ir saugojimą blokų grandinės technologijoje. Pastovumo savybė taip pat užtikrina, kad asmens turimos kriptovaliutos egzistuoja blokų grandinėje, visiškai nepriklausomai nuo to, ar jos per tam tikrą laikotarpį naudojamos finansinėms operacijoms, ar ne. Ši kompiuterinio kodo pastovumo savybė panašiai pasireiškia ir domenų vardų atveju – užregistruotas domeno vardas yra pastovus, kadangi kai jis nenaudojamas, jis neišnyksta ir gali būti pasiekiamas visą domeno vardo registracijos laikotarpį. Lygiai ta pati situacija egzistuoja ir su kitais skaitmeninio turto objektais, pavyzdžiui, elektroninių laiškų ir socialinių tinklų paskyromis. Kai šios paskyros nenaudojamos, jose esanti informacija niekur nepradingsta, ji saugoma paslaugų teikėjų serveriuose. Pavyzdžiui, elektroninio pašto paskyroje esantys laiškai neišnyksta ilgą laiką neprisijungus prie paskyros. Šios paskyros naudotojas, prisijungęs po kelių mėnesių ar daugiau, pagrįstai tikisi gautųjų laiškų dėžutėje rasti tuos pačius elektroninius laiškus, kuriuos jis skaitė paskutinį kartą, kai buvo prisijungęs prie savo paskyros.

Taigi, tam, kad konkretus skaitmeninį objektą išreiškiantis kompiuterinis kodas būtų pripažįstamas skaitmeniniu turtu, jis turi pasižymėti pastovumo savybe – jo pagrindu išreiškiamas skaitmeninis objektas turi galėti išlikti nepakitęs, prieinamas ir funkcionalus, nepriklausomai nuo šio objekto naudojimo dažnumo.

1.3.3. Skaitmeninio objekto tarpusavio ryšys

Trečiasis skaitmeninį turtą išreiškiančio kompiuterinio kodo požymis – tarpusavio ryšys. Jis taip pat yra vienas iš fundamentalių skaitmeninio turto objektus išreiškiančių kompiuterinio kodo požymių. Šis požymis reiškia, kad su skaitmeniniu objektu, išreiškiamu kompiuterinio kodo pagrindu, turi būti galima sąveikauti ir sąveiką su juo gali turėti ne tik šio objekto naudotojas, tačiau ir kiti asmenys (Fairfield, 2005, p. 1054). Kitaip sakant, kompiuterinio kodo pagrindu išreiškiamas skaitmeninis objektas neturi būti izoliuotas, jis turi būti integruotas į plačią skaitmeninę ekosistemą, kurioje šį objektą vienu ar kitu būdu turi galėti patirti platesnė asmenų grupė nei tik šio skaitmeninio objekto naudotojas. Priklausomai nuo skaitmeninio objekto pobūdžio, jį galima patirti įvairiais būdais. Pavyzdžiui, skaitmeninis objektas gali būti patiriamas vizualiai, garsu ar bet koku kitu interaktyviu būdu. Minėti objekto patyrimo būdai gali pasireikšti ir kompleksiskai, pavyzdžiui, priklausomai nuo skaitmeninio objekto pobūdžio, jo patyrimas gali būti tiek vizualinis, tiek garsinis, t.y., kiti asmenys skaitmeninį objektą gali patirti matydami jo vizualinę interpretaciją ekrane ir tuo pačiu metu girdėti šio objekto generuojamus ar su juo susijusius garsus, ir pan. Taigi, kompiuterinio kodo tarpusavio ryšio savybės pagrindu skaitmeniniam objektui suteikiama galimybė tapti suvokiamu ar matomu ne tik šio objekto naudotojui, tačiau ir kitiems asmenims, kurie vienu ar kitu būdu su juo sąveikaudami gali jį patirti. Tarpusavio ryšio savybės pagrindu skaitmeniniai objektai gali sąveikauti ne tik su kitais asmenimis, tačiau ir su kitais skaitmeniniais objektais tarpusavyje, taip sudarydami kompleksines skaitmenines aplinkas, kuriose kiekvienas atskiras skaitmeninis objektas prisideda prie visos sistemos bendro funkcionalumo ir jos vertės sukūrimo. Pavyzdžiui, tokia tarpusavio skaitmeninių objektų sąveika pasireiškia socialinių tinklų paskyrose, kadangi kiekviena socialinio tinklo paskyra įprastai sąveikauja su kitomis to pačio socialinio tinklo paskyromis ar su tokiais socialinio tinklo elementais, kaip, pavyzdžiui, įrašai, nuotraukos, komentarai ir pan.

Dėl tarpusavio ryšio savybės kompiuterinio kodo pagrindu išreiškiami skaitmeniniai objektai įgyja ir ekonominę vertę, kadangi kiti asmenys turi galimybę su šiais objektais sąveikauti. Pavyzdžiui, kaip buvo minėta prieš tai, viename pasaulyje populiariausių internetinių žaidimų „Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO)“ yra pardavinėjamos žaidime esančių ginklų ir aprangos vizualizacijos. Šios vizualizacijos turi piniginę vertę materialiaame pasaulyje ne tik dėl to, kad, kaip minėta, jos yra konkuruojančios, tačiau ir dėl to, kad vienam žaidėjui įsigijus šias vizualizacijas ir jas naudojant žaidime, kiti žaidėjai gali matyti šias žaidėjo vizualizacijas, t.y., gali su jomis

sąveikauti. Tad šios vizualizacijos tampa vertingomis ne tik dėl jų estetinio patrauklumo ir išskirtinumo, tačiau ir dėl to, kad jos yra viešai matomos kitų žaidėjų, kurie dalyvauja tame pačiame žaidime. Jeigu šios vizualizacijos būtų matomos tik jas įsigijusiam žaidėjui, jos už rekordines pinigų sumas nebūtų pardavinėjamos ir neturėtų tokios išskirtinės reikšmės žaidime, kaip turi šiuo metu (The Most Expensive CS:GO..., 2024).

Sąveika su kiekvienu skaitmeninio turto objektu priklauso nuo šio objekto prigimties, pobūdžio ir funkcionalumo. Pavyzdžiui, sąveika su socialinio tinklo paskyra pasireiškia tuo, kad socialinio tinklo naudotojai turi galimybę per savo paskyras siųsti asmenines žinutes į kitas socialinio tinklo paskyras, priklausomai nuo socialinio tinklo pobūdžio, dalintis turiniu ant profilio „informacinės sienos“, peržiūrėti kito socialinio tinklo naudotojo paskyros nuotraukas, jas komentuoti ar atlikti kitokius sąveikus veiksmus. Tokia sąveikos galimybė egzistuoja dėl to, kad konkretaus socialinio tinklo paskyros, veikiančios viename tinkle, turi tarpusavio ryšį viena su kita. Domenų vardų atveju sąveika pasireiškia galimybe kiekvienam asmeniui prisijungti prie konkretaus domeno pagrindu veikiančio internetinio puslapio ir jame atlikti įvairiausių veiksmus – naršyti, palikti komentarą ar atsiliepimą, jeigu tai internetinis puslapis, kuriame veikia elektroninė parduotuvė, – įsigyti įvairiausių paslaugų, prekių ir kt. Sąveika su virtualiame internetiniame žaidime esančiais objektais priklauso nuo žaidimo pobūdžio. Ši sąveika gali pasireikšti žaidėjo galimybe keisti žaidimo objektų formą, padėtį, būklę, spalvą ir pan. Skaitmeninių filmų, muzikos ar knygų atveju sąveika pasireiškia kelių žmonių turima galimybe vienu metu šiuos objektus patirti, pavyzdžiui, visai šeimai vienu metu žiūrėti filmą, kuris išreikštas skaitmeniniame objekte, klausytis muzikos albumo, įrašyto grotuve, ar keliems žmonėms vienu metu matyti tame pačiame įrenginyje elektroninės knygos turinį (Erlank, 2013b, p. 211).

Taigi, tam, kad konkretus skaitmeninį objektą išreiškiantis kompiuterinis kodas būtų pripažįstamas skaitmeniniu turtu, jis turi pasižymėti tarpusavio ryšio savybe, t.y. galimybe sąveikauti su šio kodo pagrindu išreiškiamu skaitmeniniu objektu.

1.3.4. Skaitmeninio turto objektus išreiškiančių kompiuterinių kodų požymių apibendrinimas ir jų taikymas skaitmeninio turto sampratoje

Išanalizavus aukščiau nurodytus skaitmeninio turto objektus išreiškiančių kompiuterinių kodų požymius, galima daryti išvadą, kad visi šie požymiai yra neatsiejama kiekvieno skaitmeninio turto objektą išreiškiančio kompiuterinio kodo dalis. Nepriklausomai nuo skaitmeninio turto objekto pobūdžio,

funkcijų, naudojimosi paskirties ar kitų objekto savybių, konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio požymiai būdingi absoliučiai visiems skaitmeninio turto objektams. Kitaip sakant, šios kompiuterinio kodo savybės yra esminiai techniniai elementai, sudarantys kiekvieno skaitmeninio turto objekto techninį pagrindą. Tad atsižvelgiant į tai, autoriaus vertinimu, skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama šiomis skaitmeninio turto objektus išreiškiančiomis techninėmis kompiuterinio kodo savybėmis. Nors tokia skaitmeninio turto samprata teisės doktrinoje ir nėra plačiai pripažįstama, ji turi daug privalumų, iš kurių vienas pagrindinių yra tokios sampratos universalumas, pasireiškiantis keliais pagrindiniais aspektais.

Visų pirma, tokia skaitmeninio turto samprata leidžia apimti visus šiuo metu egzistuojančius ir plačiojoje visuomenėje bei teisės doktrinoje pripažįstamus skaitmeninio turto objektus, nepriklausomai nuo atskirų objektų specifinių savybių, pobūdžio, funkcionalumo ar kitų tik su šiuo objektu susijusių aspektų. Kaip buvo minėta anksčiau, dauguma šiuo metu pripažįstamų skaitmeninio turto sampratų yra suformuotos indukciniu metodu, kai analizuojamas tik vienas ar keli skaitmeniniu turtu pripažįstami objektai ir vadovaujantis šių objektų pobūdžio analize pateikiama visus skaitmeninio turto objektus apimanti samprata. Tačiau, vadovaujantis tokio pobūdžio skaitmeninio turto sampratomis, dažnai susidaro situacija, kai vienas ir tas pats skaitmeniniu turtu pripažįstamas objektas gali patekti į vieną skaitmeninio turto sampratą, tačiau į kitą egzistuojančią ir pripažįstamą skaitmeninio turto sampratą nepatenka, kadangi ši samprata buvo suformuota vadovaujantis visiškai kito skaitmeninio turto objekto specifinėmis savybėmis. Pavyzdžiui, tokia situacija egzistuoja tarptautinių teisinių organizacijų UNIDROIT ir Europos Teisės Instituto pateikiamose skaitmeninio turto sampratose. Analizuojant UNIDROIT principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą, matyti, kad ji grindžiama iš esmės tik blokų grandinėje egzistuojančiais skaitmeninio turto objektais, pavyzdžiui, kriptovaliutomis, nepakeičiamaisiais žetonais ir kt. Tai yra patvirtinusi ir viena iš UNIDROIT principų rengėjų, nurodydama, kad blokų grandinėje esantys skaitmeniniai objektai sudaro UNIDROIT principuose pateikiamos skaitmeninio turto sampratos „šerdį“ (2022 ELI AC: Panel on Access..., 2023). Tad atitinkamai dėl šios priežasties į šią skaitmeninio turto sampratą nepatenka tokie skaitmeninio turto objektai kaip socialinių tinklų paskyros, nepaisant to, kad jos yra pripažįstamos skaitmeniniu turtu tiek plačiojoje visuomenėje, tiek teisės doktrinoje ir netgi kai kurių valstybių teisės aktuose (UNIDROIT, 2023, p. 19) (ELI, 2022, p. 20) (Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act) (Nekit, 2023, p. 306) (Digital Asset: Meaning, Types, and..., 2024). Tuo tarpu analizuojant Europos Teisės

Instituto principuose pateikiamą skaitmeninio turto sampratą, matyti, kad ši samprata grindžiama žymiai platesnio pobūdžio skaitmeninio turto objektų analize nei UNIDROIT principuose. Dėl to, vadovaujantis šia samprata, socialinių tinklų paskyros pripažįstamos skaitmeniniu turtu. Be kita ko, Europos Teisės Institutas netgi nurodo, kad socialinių tinklų paskyros, priklausomai nuo jų pobūdžio, gali būti laikomos ir įkeitimo teisės objektu, t.y., jeigu asmens turima socialinio tinklo paskyra turi ekonominę vertę, jis gali įkeisti šią paskyrą savo prievolės įvykdymo užtikrinimui (ELI, 2022, p. 19-20; 24). Taigi, vadovaujantis pripažįstamomis indukcinio metodo pagrindu suformuotomis skaitmeninio turto sampratomis, susidaro paradoksali situacija, kai vienas ir tas pats skaitmeninis objektas pagal vieną sampratą gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, tačiau tam pačiam objektui taikant kitą egzistuojančią ir pripažįstamą skaitmeninio turto sampratą, jis negali būti laikomas skaitmeniniu turtu, kadangi į ją nepatenka. Tad autoriaus vertinimu, tokių situacijų galima išvengti skaitmeninio turto sampratą grindžiant prieš tai minėtomis skaitmeninio turto objektus išreiškiančiomis kompiuterinio kodo techninėmis savybėmis – konkurencingumu, pastovumu ir tarpusavio ryšiu. Kaip minėta, tokia skaitmeninio turto samprata yra universali ir visapusiška, leidžianti į tą pačią skaitmeninio turto sampratą įtraukti visus šiuo metu egzistuojančius ir pripažįstamus skaitmeninio turto objektus. Kitaip sakant, kriptovaliutos, domenų vardai, socialinių tinklų ir elektroninių laiškų paskyros, elektroninės knygos, skaitmeninio turinio objektai, MMORPG žaidimų objektai ir bet kurie kiti šiuo metu plačiojoje visuomenėje ir teisės doktrinoje pripažįstami skaitmeninio turto objektai, nepriklausomai nuo jų pobūdžio, gali būti integruoti į bendrą, vientisą ir visapusišką skaitmeninio turto sampratą. Toks skaitmeninio turto sampratos universalumas yra ypatingai svarbus siekiant integruoti skaitmeninį turtą į valstybės pozityviosios teisės sistemą ir šio turto objektams suteikti vienodą teisinę apsaugą bei užtikrinti vienodą teisinį reguliavimą, nepriklausomai nuo į šią skaitmeninio turto sampratą patenkančio objekto pobūdžio.

Antra, tokia skaitmeninio turto samprata taip pat yra ir technologiškai neutrali, kadangi ji nėra susieta su konkrečiomis skaitmeninėmis technologijomis ar platformomis, kurių pagrindu egzistuoja skaitmeninio turto objektas, nes ši skaitmeninio turto samprata grindžiama fundamentaliu skaitmeninio turto objektų egzistavimo techniniu pagrindu – kompiuteriniu kodu ir šiam kodui būdingomis savybėmis. Tai reiškia, kad tokia skaitmeninio turto samprata leidžia apimti ne šik šiuo metu visus pripažįstamus skaitmeninio turto objektus, tačiau ir tuos, kurie dėl tobulėjančių skaitmeninių technologijų atsiras ateityje ir bus pripažįstami skaitmeniniu turtu. Kitaip sakant, nepaisant tobulėjančių skaitmeninių technologijų, ši skaitmeninio

turto samprata išliks stabili ir visapusiškai pritaikoma, kadangi ji grindžiama konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio kompiuterinio kodo požymiais, kurie nėra apriboti išimtinai tik konkrečiomis skaitmeninėmis technologijomis. Šie požymiai yra universalūs ir leidžiantys bet kurį ateityje atsirasantį naują skaitmeninį objektą, atitinkantį šiuos požymius, kvalifikuoti skaitmeniniu turtu, nepriklausomai nuo to, kokia skaitmeninė technologija šis objektas bus grindžiamas. Toks skaitmeninio turto sampratos universalumas ypač svarbus nuolat besivystančiame ir tobulėjančiame skaitmeninių technologijų pasaulyje, kadangi jis leidžia lanksčiai reaguoti į nuolatinius skaitmeninių technologijų pokyčius.

Atskirai pažymėtina, kad kaip jau iš dalies buvo minėta, šios skaitmeninio turto objektus išreiškiančios kompiuterinio kodo savybės tam tikra prasme taip pat atspindi ir materialaus pasaulio objektų savybes, kurias atitinkantys materialūs objektai pripažįstami materialiu turtu ir jiems suteikiama teisinė apsauga pagal valstybės pozityviąją teisę. Pavyzdžiui, konkurencingumas skaitmeninėje erdvėje atitinka materialaus turto naudojimo išimtinį pobūdį – įprastai tik vienas asmuo gali valdyti ir naudoti konkretų materialų daiktą vienu metu, pavyzdžiui, vairuoti automobilį, avėti konkrečius batus ir kt. Pastovumas skaitmeniniame pasaulyje atspindi materialaus turto patvarumą, pavyzdžiui, knyga neišnyksta ir nepraranda savo paskirties ją perskaičius. Galiausiai, tarpusavio ryšys skaitmeninėje erdvėje yra analogiškas materialaus turto sąveikos su asmenimis galimybei. Taigi, šios trys esminės skaitmeninio turto pripažįstamų objektų savybės ne tik apibrėžia fundamentalius skaitmeninio turto techninius aspektus, tačiau atspindi ir tam tikrą paralelę su materialaus turto koncepcija. Žinoma, šios trys skaitmeninio turto objektų savybės nėra visiškai analogiškos materialaus turto objektų savybėms ir jos negali būti lygiagrečiai sutapatinamos, kadangi skiriasi šių objektų prigimtis. Vis dėlto, šis palyginimas padeda geriau suvokti, kodėl šiomis savybėmis pasižymintis kiekvienas skaitmeninis objektas įgyja panašią reikšmę skaitmeninės ekonomikos kontekste kaip ir materialaus turto objektas realiame pasaulyje.

Nors konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio kompiuterinio kodo savybės, išreiškiančios skaitmeninio turto objektus, jokioje pozityviojoje teisėje ir nėra įtvirtintos normatyviniu lygmeniu, teisės doktrinoje pripažįstama, kad šios kompiuterinio kodo savybės turi būti laikomos *de facto* standartu, kurį turi atitikti kiekvienas skaitmeninis objektas, kad jis būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu (Erlank, 2013b, p. 209). Vis dėlto, svarbu pažymėti, kad šie trys kompiuterinio kodo požymiai neturėtų būti visiškai suabsoliutinti ir turėtų būti taikomi lanksčiai. Skaitmeninės technologijos vystosi labai sparčiai, todėl nauji skaitmeniniai objektai gali būti tokio

pobūdžio, kuris ne visiškai atitiks konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio kriterijus, tačiau jie vis tiek galėtų būti pripažįstami skaitmeniniu turtu, jei šiuos objektus išreiškiantis kompiuterinis kodas turi esminius šių požymių elementus. Atsižvelgiant į tai, skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu, turėtų būti vertinamas ne tik kiekvieno minėto požymio buvimas ar nebuvimas, bet ir kiekvieno požymio buvimo ir nebuvimo laipsnis (Blazer, 2006, p. 149). Pavyzdžiui, priklausomai nuo skaitmeninio objekto pobūdžio, vienu metu šiuo objektu gali naudotis keli asmenys kartu, tačiau šis objektas vis tiek bus laikomas atitinkančiu konkurencingumo kriterijų, jeigu šio objekto naudojimosi galimybė yra apribota kitiems asmenims. Kaip buvo minėta, tokia situacija gali būti iliustruojama sofos pavyzdžiu - ant didelės sofos vienu metu gali sėdėti daugiau nei vienas žmogus, tačiau, priklausomai nuo žmonių skaičiaus, ši sofa galiausiai pasiekia tokią ribą, kai ant jos nebegali atsistoti daugiau žmonių, taip apribojant kitų žmonių galimybę ja naudotis tuo pačiu metu. Tad nors tokia sofa gali naudotis ir daugiau nei vienas žmogus vienu metu, ji vis tiek laikytina konkurencinga (England and Wales Law Commission, 2023, p. 69). Taigi, panaši situacija gali susiklostyti ir su skaitmeniniu objektu, kai vienu metu juo gali naudotis daugiau nei vienas asmuo, tačiau, priklausomai nuo šio objekto pobūdžio, jis vis tiek galėtų būti laikomas atitinkančiu konkurencingumo kriterijų. Tad konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio kriterijai, nors ir yra esminiai skaitmeninio turto objektus išreiškiantys kompiuterinio kodo požymiai, neturėtų būti pernelyg suabsoliutinami. Kiekviena situacija, taikant šių požymių visumą skaitmeniniam objektui ir jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu, turėtų būti vertinama individualiai.

Aukščiau analizuoti konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio kriterijai yra esminiai techniniai elementai, kuriais turi pasižymėti kiekvienas skaitmeninį objektą išreiškiantis kompiuterinis kodas, kad šis būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Visgi, autoriaus vertinimu, vien tik šių kriterijų skaitmeninį objektą kvalifikuoti skaitmeniniu turtu nepakanka. Tam, kad konkretus skaitmeninis objektas būtų kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu, jį išreiškiantis kompiuterinis kodas turi pasižymėti ne tik konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio požymiais, tačiau jo pagrindu egzistuojantis skaitmeninis objektas taip pat privalo turėti ir realią arba potencialią ekonominę vertę. Skaitmeninio objekto turima ekonominė vertė yra vienas iš fundamentalių kriterijų skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu. Šis reikalavimas, visų pirma, kyla iš skaitmeninio turto reiškinio esmės. Kaip buvo analizuota anksčiau, skaitmeninio turto reiškinys atsirado ir pradėjo būti plėtojamas vien tik dėl to, kad visuomenėje buvo pastebėta, jog materialios išraiškos neturintys ir išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje egzistuojantys

objektai realiame pasaulyje pradėjo įgyti lygiai tokią pačią ar net didesnę ekonominę vertę nei materialią išraišką turintys objektai. Šis ekonominės vertės pripažinimas materialios išraiškos neturinčioms vertybėms pakeitė tuo metu buvusį tradicinį vertės supratimą, pagal kurį ekonominę vertę turinčiomis vertybėmis buvo laikomi tik materialią išraišką turintys objektai, kuriuos galima apčiuopti ir fiziškai kontroliuoti (Mikelėnas, 2020, p. 16). Šis vertės supratimo pasikeitimas leido ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus vertinti nebe tik kaip techninius informacijos rinkinius, egzistuojančius skaitmeninėje erdvėje, bet ir kaip ekonominę vertę turinčias vertybes, kurios, lygiai taip pat kaip ir materialaus turto objektai, gali dalyvauti civilinėje apyvartoje. Būtent šis ekonominės vertės supratimo pokytis ir jos pripažinimas skaitmeniniams objektams buvo vienas iš esminių veiksmų, lėmusiu skaitmeninio turto reiškinių atsiradimą, apibrėžiant jį kaip naują turto formą, apimančią objektus, turinčius ekonominę vertę ir egzistuojančius išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje. Tad ekonominės vertės turėjimas jau nuo pat skaitmeninio turto reiškinių atsiradimo pradžios yra esminė sąlyga skaitmeninį objektą priskiriant skaitmeninio turto kategorijai.

Ekonominės vertės turėjimas skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu taip pat kyla ir iš skaitmeninio turto terminą sudarančio žodžio „turtas“ bendrosios reikšmės. Kaip buvo analizuota anksčiau, pagrindinis reikalavimas, kuris keliamas konkrečiam objektui, kad jis galėtų būti įvardijamas turto terminu, yra ekonominės vertės turėjimas. Šis reikalavimas yra universalus, todėl jis taikomas kiekvienam „turtu“ įvardijamam objektui, visiškai nepriklausomai nuo šio objekto išraiškos formos, t.y., ar tai būtų materialią išraišką turintis, ar tokios išraiškos neturintis objektas. Todėl nepriklausomai nuo to, kad skaitmeninio turto objektas egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje, jis privalo turėti ekonominę vertę, kad galėtų būti įvardijamas turto terminu (What Is an Asset? Definition..., 2024). Priešingu atveju, jeigu skaitmeniniu turtu būtų pripažįstami ir ekonominės vertės neturintys skaitmeniniai objektai, terminas „turtas“ prarastų savo reikšmę. Tai lemtų, kad turtu būtų įvardijami nebe tik realią ar potencialią vertę turintys objektai, tačiau absoliučiai visi skaitmeniniai objektai, nepriklausomai nuo jų turimos ekonominės vertės arba turimo potencialo ją sukurti. Toks platus turto sąvokos išplėtimas ne tik paneigtų fundamentalią turto sampratą, tačiau civilinėje apyvartoje sukurtų ir teisinį neapibrėžtumą, kadangi tai prieštarautų nusistovėjusiems principams, kuriais grindžiama turto samprata ir ekonominę vertę turinčių vertybių teisinė apsauga. Taigi, ekonominės vertės turėjimas yra pagrindinis reikalavimas, leidžiantis skaitmeninį objektą laikyti turtu ir atitinkamai jį įvardyti skaitmeninio turto terminu.

Atskirai paminėtina, kad kai kuriose pasaulio valstybėse, kur skaitmeninis turtas jau tiesiogiai reglamentuojamas įstatymo lygmeniu, skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas yra vienas iš esminių kriterijų jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu ir suteikiant jam teisinę apsaugą. Pavyzdžiui, anksčiau analizuotose skaitmeninio turto sampratos, kurios pateikiamos Serbijos ir Ukrainos pozityviojoje teisėje, skaitmeninio turto apibrėžime *expressis verbis* nurodyta, kad skaitmeninis objektas privalo turėti ekonominę vertę jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu (Law on Digital Assets, 2020) (Ukrainos virtualaus turto įstatymas, 2022). Skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas šiose valstybėse buvo vienas iš esminių veiksnių, lėmusių šiems objektams teisinės apsaugos suteikimą ir įvairių teisinių klausimų, susijusių su šių objektų pobūdžiu, reglamentavimo pradžia (Nekit, 2023, p. 313-314) (Serbia: Implementation of law on...,2023) (Predrag, 2023, p. 22).

Nustatant, ar tam tikras objektas turi ekonominę vertę, svarbu yra tai, kad ekonominė vertė būtų nustatoma vadovaujantis objektyviu kriterijumi, t.y. visuotiniu turto ekvivalentu – pinigais, o ne subjektyviu paties objekto turėtojo vertinimu. Tai reiškia, kad objektas privalo turėti realią arba potencialią piniginę vertę rinkoje, kurią būtų galima nustatyti vadovaujantis šio objekto pasiūla ir paklausa, jo unikalumu ar kitais objektyviais piniginės vertės nustatymo kriterijais, bet ne šio objekto turėtojo sentimentalium ir asmeniniu vertinimu (What Is an Asset? Definition..., 2024). Pavyzdžiui, asmeninės skaitmeninės nuotraukos ar vaizdo įrašai gali turėti didelę sentimentalią reikšmę šių skaitmeninių objektų turėtojui, tačiau tai savaime nereiškia, kad šie objektai taip pat turi ir ekonominę vertę rinkoje. Todėl objektyvus skaitmeninio objekto ekonominės vertės nustatymo kriterijus yra būtinas siekiant atskirti realią ekonominę vertę turinčius skaitmeninius objektus, kurie gali dalyvauti civilinėje apyvartoje, nuo tų objektų, kurie turi tik asmeninę ar sentimentalią reikšmę šių objektų turėtojui.

Skaitmeninio objekto ekonominės vertės nustatymas yra žymiai sudėtingesnis nei materialaus turto objektų atveju, kadangi jis dažnai priklauso nuo konkretaus objekto specifinių savybių ir jo pobūdžio. Pavyzdžiui, kriptovaliutų ekonominė vertė nustatoma ir priklauso nuo rinkos pasiūlos ir paklausos dinaminį pokyčių (Law of Supply and Demand..., 2024) (Crypto Prices: Why Do They..., 2024); nepakeičiamųjų žetonų ekonominė vertė nustatoma atsižvelgiant į šių objektų unikalumą, ribotą kiekį rinkoje ir į jų meninę bei kultūrinę reikšmę (How NFT Valuations are determined, 2025); socialinių tinklų paskyrų ekonominė vertė nustatoma vertinant socialinio tinklo paskyros sekėjų skaičių, kadangi socialinio tinklo paskyros sekėjai prilyginami klientų sąrašui, tad kuo daugiau socialinio tinklo

paskyra turi sekėjų, tuo didesnę ekonominę vertę ji turi (Nekit, 2020b, p. 214-215); MMORPG žaidimo objektų ekonominė vertė nustatoma atsižvelgiant į konkretaus objekto unikalumą, jo turimą reikšmę žaidime ir pan. Taigi, priklausomai nuo konkretaus skaitmeninio objekto pobūdžio ir jo specifinių savybių, kiekvieno skaitmeninio objekto ekonominė vertė gali būti nustatoma skirtingais būdais. Visgi, šiuo atveju svarbu ne tai, kaip nustatoma skaitmeninio objekto ekonominė vertė, o tai, ar skaitmeninis objektas apskritai turi ekonominę vertę, kadangi, kaip minėta anksčiau, tai yra viena iš esminių sąlygų skaitmeninį objektą kvalifikuojant skaitmeniniu turtu.

Atskirai pažymėtina, kad skaitmeninio objekto ekonominė vertė, kaip vienas iš kriterijų jį kvalifikuojant skaitmeniniu turtu, nebūtinai turi būti tiesiogiai išreikšta pinigine forma konkrečiu metu. Skaitmeninis objektas turėtų būti laikomas atitinkančiu ekonominės vertės kriterijų ir tuo atveju, jeigu jis turi ir tik potencialią ekonominę vertę. Kitaip sakant, skaitmeninis objektas šiuo metu galbūt ir gali neturėti tiesioginės finansinės išraiškos, tačiau dėl įvairiausių veiksnių, tokių kaip technologiniai pokyčiai, rinkos dinamika, unikalios skaitmeninio objekto savybės ir pan., šis objektas gali įgyti ekonominę vertę ateityje (What Is an Asset? Definition..., 2024). Pavyzdžiui, domenų vardai, kurie visiškai neturi jokios ekonominės vertės, gali ją įgyti, jeigu tam tikra industrija ar prekės ženklas pradeda sparčiai augti arba pasikeitus rinkos tendencijoms atsiranda didesnė paklausa specifiniams raktiniams žodžiams ar prekės ženklo pavadinimams (Three Crucial Tips For Increasing..., 2020). Viena iš tokių situacijų buvo susiklosčiusi su „fb.com“ domeno vardu. Iš pradžių šis domenas priklausė JAV ūkininkų federacijai (angl. *American Farm Bureau Federation*) ir buvo naudojamas išimtinai tik federacijos poreikių tenkinimui ir jos veiklos vykdymui. Tačiau 2010 metais, tuo metu sparčiai populiarėjantis socialinis tinklas „Facebook“, nusprendė įsigyti šį domeno vardą už 8,5 milijonus JAV dolerių su tikslu, kad kiekvienas interneto naudotojas, naudodamasis šiuo domeno vardu, būtų nukreipiamas į oficialų socialinio tinklo „Facebook“ interneto puslapį. Kitaip sakant, ši rekordinė pinigų suma buvo išleista įsigyjant skaitmeninį objektą, kurio vienintelis tikslas buvo tik interneto naudotojų peradresavimas (Facebook Paid \$8.5 Million For..., 2011). Taigi, vertinant, ar skaitmeninis objektas atitinka ekonominės vertės kriterijų, svarbu atsižvelgti ne tik į dabartinę jo vertę, bet ir į tai, ar šis skaitmeninis objektas gali įgyti ekonominę vertę ateityje. Jeigu skaitmeninis objektas šiuo metu ekonominės vertės neturi, tačiau vadovaujantis objektyviais kriterijais įmanoma nustatyti, kad jis šią vertę gali potencialiai įgyti ateityje, turėtų būti laikoma, kad toks skaitmeninis objektas atitinka ekonominės vertės kriterijų ir gali būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu. Tad nors ekonominės vertės turėjimas yra fundamentalus

kriterijus skaitmeninį objektą priskiriant skaitmeninio turto kategorijai, jis neturėtų būti pernelyg suabsoliutintas ir siejamas tik su šiuo metu esančia skaitmeninio objekto ekonomine verte.

Apibendrinant aukščiau šiame poskyryje nurodytus argumentus, autoriaus vertinimu, tam, kad konkretus skaitmeninis objektas galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu, jį išreiškiantis kompiuterinis kodas turėtų pasižymėti konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio požymiais, o pats kompiuterinio kodo pagrindu egzistuojantis skaitmeninis objektas privalo turėti realią arba potencialią ekonominę vertę, kurią būtų galima nustatyti objektyviu kriterijumi – pinigais. Nors nei vieno iš šių kriterijų taikymas neturi būti pernelyg sureikšminamas ir suabsoliutinamas, visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y. skaitmeninis objektas privalo pasižymėti šių kriterijų visetu, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas skaitmeniniu turtu.

2. NUOSAVYBĖS TEISĖS STATUSO SKAITMENINIAM TURTUI SUTEIKIMAS

2.1. Nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo poreikis

Pasaulyje yra tik kelios valstybės, kuriose skaitmeniniam turtui suteiktas nuosavybės teisės statusas tiesiogiai pagal valstybės pozityviąją teisę. Pirmosios valstybės, kurios pradėjo reguliuoti atskirus skaitmeninio turto objektus ir skaitmeniniam turtui suteikė nuosavybės teisės statusą, buvo Azijos valstybės (Singapūras, Pietų Korėja, Taivanas). XXI amžiaus pradžioje šiose valstybėse buvo stipriai paplitęs MMORPG žaidimų paskyrų ir juose esančių objektų vagysčių skaičius. Nepaisant to, Azijos valstybių pozityviojoje teisėje šiems skaitmeninio turto objektams tūkstamčio pradžioje nebuvo suteiktas joks teisinis statusas, tad tiek nukentėjusios šalys, tiek ir valstybės institucijos neturėjo jokių teisinių priemonių, kurių būtų galėjusios imtis kaltininkų atžvilgiu. Šią situaciją puikiai atskleidžia viena iš tuo metu nagrinėtų bylų, kuri visuomenėje tapo žinoma kaip virtualaus internetinio žaidimo „Legend of Mir“ byla. Šioje byloje įvyko tragiška situacija, susijusi su dviem šio MMORPG žaidimo žaidėjais – Qiu Chengwei ir Zhu Caoyuan. Qiu Chengwei buvo vienas iš MMORPG žaidimo „Legend of Mir“ žaidėjų, kuris šiame žaidime praleidęs daugybę valandų įgijo itin retą kardą – „Dragon Sabre“. Šis kardas buvo ypatingai vertinamas žaidėjų bendruomenėje, jis taip pat turėjo ir realią ekonominę vertę materialiaame pasaulyje, kadangi šiuo objektu dažnai būdavo prekiaujama už realius pinigus. Qiu Chengwei, pasitikėdamas savo draugu Zhu Caoyuan, suteikė jam galimybę pasinaudoti šiuo kardu, perduodamas jį į Zhu Caoyuan žaidimo paskyrą. Tačiau Zhu Caoyuan, be Qiu Chengwei žinios, šį kardą pardavė kitam žaidėjui „eBay“ platformoje už 870 USD. Apie tai sužinojęs Qiu Chengwei kreipėsi į teisėsaugos institucijas, prašydamas ištirti šį atvejį ir padėti jam atgauti prarastą virtualų kardą žaidime. Visgi, teisėsaugos institucijos atsisakė imtis kokių nors veiksmų Zhu Caoyuan atžvilgiu, nurodydamos, kad šis virtualus kardas materialiaame pasaulyje neegzistuoja ir jis nėra pripažįstamas nuosavybės teisės objektu pagal galiojančius teisės aktus. Nusivylęs tokiu teisėsaugos institucijų atsakymu Qiu Chengwei nusprendė imtis kraštutinių veiksmų ir nuvykęs į Zhu Caoyuan namus, po kilusio konflikto, mirtinai jį sužalojo peiliu, už ką jam buvo paskirta mirties bausmė. Po šio tragiško įvykio tiek visuomenėje, tiek ir teisės doktrinoje prasidėjo diskusijos, ar šios situacijos būtų pavykę išvengti, jeigu MMORPG žaidimų objektams valstybės pozityviojoje teisėje būtų buvęs suteiktas bent

koks nors teisinis statusas (Rumbles, 2011, p. 365) (Chinese online gamer gets life..., 2005).

Tam tikra prasme panaši situacija tuo metu įvyko ir kitoje Azijoje nagrinėtoje byloje. 2003 metais buvo išnagrinėta byla dėl MMORPG žaidimų objektų vagystės iš žaidėjo paskyros virtualiame internetiniame žaidime „Red Moon“. Byloje ginčas kilo dėl to, kad žaidimo kūrėjas atsisakė atkurti žaidėjui virtualiame internetiniame žaidime priklausiusius vertingus žaidimo objektus po to, kai į šio žaidėjo paskyrą žaidime įsilaužė trečioji šalis ir šiuos objektus pasisavino. Žaidimo kūrėjas nurodė, kad šie žaidime esantys objektai neturi jokios realios vertės ir yra tik informacijos rinkinys žaidimo serveryje. Tuo tarpu žaidėjas pareiškė, kad jis įdėjo darbo, išminties ir pastangų, kad šiuos objektus žaidime įgytų, todėl šie objektai turėtų būti pripažįstami jo nuosavybe, kuri turėtų būti žaidime jam atkurta. Teismas šioje byloje priėmė sprendimą, kuriuo sutiko su šiais argumentais ir įpareigojo žaidimo kūrėją atkurti žaidėjo prarastus objektus virtualiame internetiniame žaidime, nepaisant to, kad tuo metu MMORPG žaidimų objektams pozityvioje teisėje ir nebuvo suteiktas joks teisinis statusas (Chao, 2010, p. 9) (Erlank, 2015, p. 2543-2544).

Taigi, XXI amžiaus pradžioje Azijos valstybėse buvo stipriai paplitęs MMORPG žaidimų paskyrų ir juose esančių objektų vagysčių skaičius, kadangi šie skaitmeniniai objektai turėjo realią ekonominę vertę materialiam pasaulyje, o valstybės pozityviojoje teisėje jiems nebuvo suteikta jokia teisinė apsauga. Pavyzdžiui, teigiama, kad 2002 metais Taivane daugiau nei 37 procentai visų teisėsaugos institucijų nagrinėtų baudžiamųjų bylų buvo susijusios su MMORPG žaidimų objektų vagystėmis. Panaši statistika tuo metu buvo ir Pietų Korėjoje, Japonijoje ir Singapūre (Hobbs, Patterson, 2010, p. 165). Reaguodamos į šią situaciją, Azijos valstybės ėmėsi teisinio reglamentavimo veiksmų ir priėmė baudžiamosios teisės įstatymus, pagal kuriuos MMORPG žaidimų objektams buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas. Tai leido MMORPG žaidimų objektus laikyti nuosavybės teisės objektu pagal baudžiamąją teisę ir juos saugoti lygiai taip pat, kaip ir bet kuriuos materialaus turto objektus (Rumbles, 2011, p. 365-366). Šie įstatymų pakeitimai suteikė teisėsaugos institucijoms teisinių priemonių, kurias jos galėjo taikyti MMORPG žaidimų paskyrų vagystės ar žaidime esančių objektų neteisėto perleidimo atvejais. Be kita ko, baudžiamojoje teisėje nuosavybės teisės statuso suteikimas MMORPG žaidimų objektams taip pat sumažino ir aukščiau minėtą baudžiamųjų bylų statistiką, susijusią su MMORPG žaidimų objektų vagystėmis.

Azijoje nuosavybės teisės statuso suteikimas skaitmeninio turto objektams neapsiribojo vien tik baudžiamosios teisės normomis. Atskirose

Azijos valstybėse MMORPG žaidimų objektai buvo pradėti reglamentuoti ir saugoti pagal civilinės teisės normas, suteikiant šiems objektams nuosavybės teisės statusą civilinėje apyvartoje (Xiaojie, 2023). Kitaip sakant, šis nuosavybės teisės statuso suteikimas civilinėje apyvartoje leido MMORPG žaidimų objektus traktuoti lygiai taip pat, kaip ir bet kuriuos materialaus pasaulio objektus. Taivanas buvo viena iš pirmųjų jurisdikcijų Azijos žemyne, kuri ėmėsi teisinių priemonių pripažindama civilinės nuosavybės teisę į MMORPG žaidimų objektus. Taivano teisingumo ministerija išleido oficialią notą, kurioje nurodė, kad *„internetinių žaidimų paskyros ir vertybės yra saugomos kaip elektromagnetiniai įrašai žaidimo serveryje. Paskyros savininkas turi teisę kontroliuoti paskyros ir vertybių elektromagnetinį įrašą, laisvai jį parduoti ar perleisti. Nors minėtos paskyros ir vertybės yra virtualios, realiame pasaulyje jos yra vertingas turtas. Žaidėjai gali jas parduoti aukcione ar perleisti internetu. Paskyros ir vertybės turi būti traktuojamos lygiai taip pat, kaip ir materialaus turto objektai“* (Chao, 2010, p. 10). Azijos valstybėse MMORPG žaidimų objektams buvo suteiktas civilinės nuosavybės teisės statusas atsižvelgiant į tai, kad Azijoje milijonai žmonių pragyvena vien tik iš šių objektų prekybos (Making money from virtually nothing, 2003). Kaip buvo minėta anksčiau, Azijos valstybėse, pavyzdžiui, Japonijoje, Kinijoje ir pan., tūkstantmečio pradžioje buvo stipriai paplitęs „aukso ūkių“ reiškinys, kai milijonai žmonių pradėjo žaisti virtualius internetinius žaidimus ne dėl savo malonumo ar laisvalaikio praleidimo, o siekdami realios ekonominės naudos parduodant MMORPG žaidimuose įgytus objektus kitiems žaidėjams už materialaus pasaulio pinigus (Steinberg, 2009, p. 403-407). Tad civilinės nuosavybės teisės statuso suteikimas šiems skaitmeninio turto objektams turėjo itin didelę reikšmę, kadangi šie objektai buvo integruoti į teisėtą civilinę apyvartą ir jie tapo saugomais civilinės teisės normomis lygiai taip pat, kaip ir bet kurie kiti materialaus turto objektai.

Taigi, Azijos valstybėse, nesant aiškaus skaitmeninio turto objektų nuosavybės teisės statuso, tūkstantmečio pradžioje kilo įvairiausių teisinių problemų dėl tokių objektų teisinės apsaugos. Atsižvelgiant į tai, Azijos valstybės ėmėsi teisinių priemonių suteikiant skaitmeninio turto objektams nuosavybės teisės statusą tiek pagal baudžiamosios teisės, tiek ir pagal civilinės teisės normas, taip siekiant užtikrinti šių objektų teisinę apsaugą valstybės pozityviojoje teisėje bei tokiu būdu sudarant sąlygas šiems objektams teisėtai dalyvauti civilinėje apyvartoje. Tad nuosavybės teisės statuso suteikimas skaitmeninio turto objektams leido išspręsti teises problemas, tuo metu kilusias dėl šių objektų vagysčių, neteisėto jų perleidimo ir ginčus dėl nuosavybės teisių į šiuos objektus. Kai kurios Azijos valstybės, atsižvelgdamos į tai, kad MMORPG žaidimų objektams yra suteiktas

nuosavybės teisės statusas jų pozityviojoje teisėje, bei į tai, kad MMORPG žaidėjai sudaro sandorius dėl MMORPG žaidimų objektų pirkimo-pardavimo už realius materialaus pasaulio pinigus, nusprendė netgi apmokestinti tokius sandorius. Pavyzdžiui, Indonezija pradėjo taikyti 10 procentų PVM tarifą MMORPG žaidimų objektų pirkimo-pardavimo sandoriams, taip siekiant surinkti daugiau lėšų į valstybės biudžetą (Sung, Umar, 2020, p. 54-55).

Panaši situacija dėl neaiškaus nuosavybės teisės statuso skaitmeninio turto objektų atžvilgiu buvo susiklosčiusi ir Jungtinėje Karalystėje. Ši situacija išryškėjo Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje *AA v. Persons Unknown*, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl kriptovaliutų nuosavybės teisės statuso pagal Jungtinės Karalystės teisę. Šios bylos aplinkybės buvo susijusios su kibernetiniu išpuoliu prieš draudimo bendrovės klientą, kai į šio kliento informacines sistemas įsilaužė nežinomi asmenys ir užšifravo visas kliento kompiuterines sistemas. Mainais už dešifravimo kodą nežinomi asmenys pareikalavo išpirkos kriptovaliutomis, kurią sumokėjo kliento draudimo bendrovė. Atlikusi mokėjimą draudimo bendrovė vėliau atsekė, kad didžioji dalis kriptovaliutų buvo pervestos į „Bitfinex“ kriptovaliutų biržą, todėl draudikas, žinodamas kur yra laikomos jo pervestos kriptovaliutos, kreipėsi į teismą su reikalavimu šias kriptovaliutas areštuoti. Tad atitinkamai šioje byloje iškilo klausimas, ar kriptovaliutos pagal Jungtinės Karalystės nacionalinę teisę gali būti pripažįstamos nuosavybės teisės objektu, kadangi nuo atsakymo į šį klausimą priklauso arešto taikymas jų atžvilgiu. Jungtinės Karalystės teisėje nuosavybės teisės objektai tradiciškai skirstomi į dvi nuosavybės teisės kategorijas – turimus daiktus (angl. *things in possession*) ir veiksmo objektus (angl. *things in action*). Tam, kad konkretus objektas pagal Jungtinės Karalystės teisę būtų pripažįstamas nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę, jis privalo patekti į bent vieną iš minėtų nuosavybės teisės kategorijų. Jeigu dėl konkretaus objekto specifinių savybių, pobūdžio, ar kitų aplinkybių negalima jo priskirti nei vienai iš minėtų dviejų nuosavybės teisės kategorijų, laikoma, kad asmuo pagal Jungtinės Karalystės teisę negali įgyti nuosavybės teisės į tokį objektą (England and Wales Law Commission, 2022, p. 53). Šiomis nuosavybės teisės kategorijomis Jungtinės Karalystės teisinėje sistemoje vadovaujamosi jau daugiau nei šimtą metų. Taigi, šioje byloje buvo vertinama, ar kriptovaliutos gali patekti į bent vieną iš minėtų nuosavybės teisės kategorijų, kadangi, kaip minėta, nuo atsakymo į šį klausimą priklauso arešto taikymas jų atžvilgiu. Bylos nagrinėjimo metu buvo nustatyta, kad kriptovaliutos neturi jokių požymių, kurios leistų jas priskirti bent vienai iš minėtų nuosavybės teisės kategorijų, todėl pagal Jungtinės Karalystės pozityviąją teisę yra negalima įgyti nuosavybės teisės į kriptovaliutas. Visgi, nepaisant šių jau daugelį metų

galiojančių nuosavybės teisės objektų apribojimų, Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas priėmė novatorišką sprendimą, kuriuo pripažino, kad vadovaujantis Jungtinės Karalystės teise yra galima įgyti nuosavybės teisę į kriptovaliutas. Teismo teigimu, kriptovaliutos atitinka esminius nuosavybės teisės požymius – jos yra apibrėžiamos, identifikuojamos trečiųjų šalių, gali būti perleidžiamos ir atitinka pastovumo požymį, tad atsižvelgiant į tai, kriptovaliutos turi būti pripažįstamos nuosavybės teisės objektu, nepaisant to, kad jos nepatenka į nei vieną iš tradicinių nuosavybės teisės kategorijų. Teismas šioje byloje, nors ir netiesiogiai, pripažindamas kriptovaliutas nuosavybės teisės objektu, atsižvelgė ir į kriptovaliutų ekonominę vertę. Šioje byloje ginčas kilo dėl kriptovaliutų, kurių piniginė vertė rinkoje tuo metu siekė 950 000 USD. Ši pinigų suma buvo sumokėta kaip išpirka, siekiant gauti dešifravimo kodą, todėl teismas pripažino, kad tokio dydžio patirti piniginiai nuostoliai reikalauja teisinės apsaugos, kuri turi būti suteikta nukentėjusiajai šaliai (Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *AA v. Persons Unknown*) (*AA v Persons Unknown: Unmasking the...*, 2020).

Panašaus pobūdžio situacija buvo sprendžiama ir kitoje Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje „*Lavinia Deborah v. Persons Unknown*“. Šioje byloje buvo nagrinėjami lygiai tie patys klausimai, kaip ir prieš tai minėtoje, tik šioje buvo nagrinėjamas nepakeičiamųjų žetonų nuosavybės teisės statusas. Teismas šioje byloje konstatavo, kad nepakeičiamieji žetonai irgi pasižymi esminiais nuosavybės teisės objekto požymiais – yra aiškiai apibrėžiami, identifikuojami trečiųjų šalių, gali būti perleidžiami ir atitinka pastovumo požymį. Tad nors nepakeičiamieji žetonai taip pat nepatenka į nei vieną Jungtinėje Karalystėje pripažįstamą nuosavybės teisės kategoriją, Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas nepakeičiamuosius žetonus, lygiai taip pat kaip ir kriptovaliutas, pripažino nuosavybės teisės objektu (Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Osbourne v Persons Unknown*).

Taigi, nors skaitmeninis turtas negali patekti į bendrojoje teisėje taikomas tradicines nuosavybės teisės kategorijas, Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į šiuolaikinės visuomenės poreikius, skaitmeninio turto ekonominę vertę ir į nuolatos didėjančią skaitmeninių technologijų reikšmę kiekvieno asmens gyvenime, ėmėsi reikšmingų veiksmų šiai teisinei spragai užpildyti, pripažindamas, kad bendrojoje teisėje galima įgyti nuosavybės teisę į skaitmeninio turto objektus. Minėti teismų sprendimai buvo reikšmingas žingsnis Jungtinės Karalystės teisinėje sistemoje, suteikiant skaitmeninio turto objektams nuosavybės teisės statusą ir taip užtikrinant skaitmeninio turto objektų turinčių ir juos valdančių asmenų teisinius

interesus. Visgi, šie teismų sprendimai taip pat paliko ir nemažai neatsakytų klausimų, susijusių su skaitmeninio turto teisiniu statusu ir jo vieta nuosavybės teisės sistemoje, kadangi, kaip minėta, nors skaitmeniniam turtui ir buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas, tačiau skaitmeninio turto objektai nepatenka į nei vieną iš Jungtinėje Karalystėje galiojančių tradicinių nuosavybės teisės kategorijų – nei į turimus daiktus (angl. *things in possession*), nei į veiksmo objektus (angl. *things in action*) (England and Wales Law Commission, 2024, p. 2, 7). Tad šis teisinis neapibrėžtumas sukėlė teises diskusijas sprendžiant klausimą, kaip turėtų būti įgyvendinama nuosavybės teisė skaitmeninio turto objektų atžvilgiu. Dėl šių neaiškumų į diskusiją įsitraukė Anglijos ir Velso teisės komisija, kuri išsamiai išanalizavo skaitmeninio turto ypatybes bei Anglijoje ir Velse galiojančią asmeninės nuosavybės teisės sistemą (angl. *personal property system*).

Kaip jau buvo minėta anksčiau, 2023 metais birželio mėnesį ši komisija paskelbė ataskaitą, kurioje nurodė, kad atsižvelgiant į skaitmeninio turto unikalias technologines savybes, Anglijoje ir Velse galiojanti nuosavybės teisės sistema nėra pakankamai pritaikyta skaitmeniniam turtui. Dėl šios priežasties komisija savo pateiktoje ataskaitoje pasiūlė reformuoti Anglijos ir Velso nuosavybės teisės sistemą, sukuriant trečiąją nuosavybės teisės kategoriją, į kurią galėtų patekti skaitmeninio turto objektai (England and Wales Law Commission, 2024, p. 1). Komisijos teigimu, ši nauja nuosavybės teisės kategorija turėtų apimti tokius skaitmeninio turto objektus, kurie atitinka esminius nuosavybės teisės požymius, tačiau dėl savo pobūdžio ir unikalių savybių negali patekti į tradicinės nuosavybės teisės kategorijas (England and Wales Law Commission, 2024, p. 1) (England and Wales Law Commission, 2023, p. 52-53). Komisija savo paskelbtoje ataskaitoje taip pat pasiūlė, kad ši trečioji nuosavybės teisės kategorija, į kurią patenka skaitmeninis turtas, turėtų būti tiesiogiai įtvirtinta įstatymo lygmeniu pozityviojoje teisėje, o ne palikta vystyti vien tik teismų praktikoje. Komisijos teigimu, nuosavybės teisės statuso suteikimas skaitmeniniam turtui tiesiogiai įstatymo lygmeniu, pripažįstant naująją nuosavybės teisės kategoriją, leistų greičiau ir efektyviau reaguoti į technologinius pokyčius. Nors bendroji teisė pasižymi savo lankstumu, ji gali labai lėtai reaguoti į naujus teisinius iššūkius, ypač tokioje dinamiškoje srityje kaip skaitmeninis turtas. Todėl nuosavybės teisės statuso suteikimas skaitmeniniam turtui tiesiogiai įstatymo lygmeniu leistų formuoti teisinę sistemą iš anksto, nelaukiant, kol atitinkamos bylos, susijusios su skaitmeniniu turtu, pasieks teismus ir jų pagrindu bus formuojami precedentai, susiję su nuosavybės teisės įgyvendinimu į skaitmeninį turtą klausimais. Taip pat, vietoj to, kad teismai kiekvienu konkrečiu atveju turėtų nuolatos spręsti fundamentalius klausimus,

susijusius su skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusu, jie galėtų iš karto sutelkti visą dėmesį į faktines ginčo aplinkybes ir į kitus teisinius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu. Tad nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas tiesiogiai įstatymo lygmeniu, įvedant trečiąją nuosavybės teisės kategoriją, padidintų ne tik teismų sistemos efektyvumą, bet ir sudarytų prielaidas formuoti nuosekliai teismų praktikai skaitmeninio turto srityje (England and Wales Law Commission, 2024, p. 1, 4, 29). Atsižvelgiant į visa tai, 2024 metais rugsėjo mėnesį Jungtinės Karalystės parlamentui buvo pateiktas įstatymo projektas, kuriuo siūloma įtvirtinti trečiąją nuosavybės teisės kategoriją Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje. Tokiu būdu skaitmeniniam turtui būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas tiesiogiai įstatymo lygmeniu ir kartu įtvirtinta, kaip turėtų būti įgyvendinama nuosavybės teisė į skaitmeninio turto objektus (England and Wales Law Commission, 2024, p. 33) (Property (Digital Assets etc) bill..., 2024).

Taigi, Jungtinės Karalystės teisinėje sistemoje daugelį metų buvo vadovaujamasi tradicinėmis nuosavybės teisės kategorijomis, skirstant nuosavybės teisės objektus į turimus daiktus (angl. *things in possession*) ir į veiksmo objektus (angl. *things in action*). Šios nuosavybės teisės kategorijos ilgą laiką buvo pakankamos reguliuojant ir suteikiant teisinę apsaugą tradiciniams nuosavybės teisės objektams, tačiau sparti skaitmeninių technologijų raida ir skaitmeninio turto atsiradimas atskleidė šių nuosavybės teisės kategorijų ribotumą. Skaitmeninio turto objektai, nepaisant to, kad atitinka visus Jungtinėje Karalystėje keliamus esminius reikalavimus nuosavybės teisės objektui, negali būti priskiriami nei vienai iš tradicinių nuosavybės teisės kategorijų – nei turimiems daiktams (angl. *things in possession*) nei veiksmo objektams (angl. *things in action*). Tad šis skaitmeninio turto neatitikimas tradicinėms nuosavybės teisės kategorijoms atskleidė poreikį peržiūrėti ir reformuoti Jungtinės Karalystės nuosavybės teisės sistemą, siekiant skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą ir užtikrinti nuosavybės teisės į jį įgyvendinimą. Skaitmeninio turto pripažinimas nuosavybės teisės objektu buvo neišvengiamas ir būtinas žingsnis, siekiant atliepti šiuolaikinės skaitmeninės ekonomikos realijas. Šis reikšmingas pokytis ne tik suteikė aiškumą pozityviojoje teisėje dėl skaitmeninio turto teisinio statuso, bet ir leido modernizuoti Jungtinės Karalystės nuosavybės teisės sistemą, užtikrinant, kad skaitmeninio turto objektai būtų saugomi, o nuosavybės teisė į juos galėtų būti įgyvendinama lygiai taip pat, kaip ir materialaus turto objektų atžvilgiu.

Europoje šiuo metu yra tik kelios kontinentinės teisės tradicijos valstybės, kuriose skaitmeniniam turtui tiesiogiai įstatymo lygmeniu yra suteiktas nuosavybės teisės statusas. Šios valstybės šiuo metu yra Serbija ir

Ukraina. Kaip buvo minėta anksčiau, Serbijoje 2020 m. gruodžio 21 d. buvo priimtas skaitmeninio turto įstatymas (Law on Digital Assets, 2020), o Ukrainoje 2022 m. gruodžio 17 d. buvo priimtas virtualaus turto įstatymas (Ukrainos virtualaus turto įstatymas, 2022). Šių abiejų valstybių įstatymuose ne tik pateikiama skaitmeninio turto samprata, bet ir skaitmeninio turto objektams suteikiamas nuosavybės teisės statusas. 2023 metais rugpjūčio 10 d. Ukrainoje buvo priimtas dar vienas įstatymas, susijęs su skaitmeninio turto nuosavybės teisiniu statusu – „*Dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą*“ (Dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą, Nr. 3320-IX, 2023). Šiuo įstatymu buvo atlikti Ukrainos civilinio kodekso pakeitimai, kuriais buvo išplėstas civilinių teisių objektų ratas į jį įtraukiant ir skaitmeninį turtą. Pagal šį įstatymą skaitmeninis turtas Ukrainos civiliniame kodekse įvardijamas „skaitmeninio daikto“ terminu, kuris apibrėžiamas kaip „*objektas, sukurtas ir egzistuojantis tik skaitmeninėje aplinkoje ir turintis ekonominę vertę*“. Šie Ukrainos civilinio kodekso pakeitimai suteikė skaitmeniniam turtui aiškų teisinį statusą civilinėje apyvartoje, pripažįstant jį civilinės nuosavybės teisės objektu, kurio teisinė apsauga ir teisinės naudojimosi galimybės grindžiamos tais pačiais principais, kaip ir tradicinių nuosavybės teisės objektų.

Tiek Serbijoje, tiek Ukrainoje viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas, buvo šio turto turima ekonominė vertė. Kitaip sakant, šių valstybių įstatymų leidėjai atsižvelgė į tai, kad skaitmeninis turtas dėl turimos ekonominės vertės gali būti perkamas, parduodamas, mainomas ir kitaip naudojamas ekonominėje veikloje, todėl šiose valstybėse skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas (Nekit, 2023, p. 313-314) (Predrag, 2023) (Serbia: Implementation of law on..., 2023). Įstatymo aiškinamajame rašte, kuriuo Ukrainoje buvo išplėstas civilinių teisių objektų ratas į jį įtraukiant skaitmeninį turtą, nurodoma, kad viena iš pagrindinių priežasčių suteikti skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusą buvo ir tai, kad skaitmeninis turtas skaitmeninėje erdvėje gali tenkinti tiek fizinių, tiek juridinių asmenų interesus. Dėl šios priežasties, įstatymo rengėjų teigimu, egzistuoja poreikis apibrėžti skaitmeninio turto teisinę prigimtį, nustatyti jo teisinio reguliavimo principus ir sukurti efektyvius teisinius mechanizmus, kurie užtikrintų jo sklandų dalyvavimą civilinėje apyvartoje (Aiškinamasis raštas dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą). Apibendrinant galima teigti, kad tiek Serbijos, tiek Ukrainos įstatymų leidėjų priimti sprendimai suteikti skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusą atspindi šių valstybių siekį prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančios

skaitmeninės ekonomikos realijų. Šis teisinis žingsnis ne tik patvirtina augančią skaitmeninio turto svarbą šiose valstybėse, bet ir sukuria teisinį pagrindą efektyviam jo naudojimui bei teisinei apsaugai.

Priešingai nei prieš tai aptartose valstybėse, kuriose skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu jau yra įgijęs conceptualų teisinį aiškumą, Europos Sąjungos pozityviojoje teisėje skaitmeninio turto objektų nuosavybės teisės statusas yra nevienareikšmis. Tai galima matyti iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – **ESTT**) jurisprudencijos, kuri šiuo klausimu yra nenuosekli, fragmentiška ir prieštaringa.

ESTT pirmą kartą nagrinėjo skaitmeninio turto nuosavybės teisės klausimus byloje *UsedSoft GmbH* prieš *Oracle International Corp.* Pagal bylos faktines aplinkybes, *UsedSoft* perpardavinėjo *Oracle* sukurtos programinės įrangos naudojimo licencijas. Šias licencijas *UsedSoft* įsigydavo iš *Oracle* klientų, kurie buvo nusipirkę daugiau licencijų, nei faktiškai jų naudojo. Tokia situacija susiklostydavo dėl *Oracle* taikomos kainodaros, pagal kurią programinės įrangos naudojimo licencijos buvo pardavinėjamos grupėmis, o kiekviena grupė buvo sudaryta iš 25 vienetų licencijų. Tai reiškė, kad mažiausias galimų įsigyti licencijų skaičius buvo nustatytas 25 naudotojams. Todėl įmonės, kurios norėdavo įsigyti mažesnę programinės įrangos licencijų kiekį, pavyzdžiui, 27 licencijas, būdavo priverstos įsigyti dvi licencijų grupes, minėto pavyzdžio atveju – 50 licencijų. Dėl šios priežasties *Oracle* klientai įsigydavo perteklines programinės įrangos licencijas, kurios jiems buvo nereikalingos. Būtent šias perteklines licencijas iš *Oracle* klientų įsigydavo *UsedSoft* ir jas perpardavinėjo tretiesiems asmenims už mažesnę kainą, nei pačios *Oracle* taikoma oficiali pardavimo kaina. Asmenys, kurie įsigydavo *Oracle* programinės įrangos licenciją iš *UsedSoft*, galėdavo atsisiųsti programinę įrangą tiesiogiai iš *Oracle* interneto svetainės. Tuo atveju, jei programinė įranga jau buvo įdiegta jų sistemoje, jie galėjo suteikti prieigą prie jos papildomiems naudotojams pagal įsigytų licencijų skaičių. Dėl tokio *UsedSoft* vykdomo verslo modelio *Oracle* kreipėsi į teismą reikalaudama uždrausti *UsedSoft* perpardavinėti jos sukurtos programinės įrangos naudojimo licencijas. *Oracle* teigimu, tokia *UsedSoft* veikla pažeidžia jos turimas autorių teises į programinę įrangą, kurią ji sukūrė. Be kita to, *Oracle* licencijos sąlygose, kurias įsigydavo ir perpardavinėdavo *UsedSoft*, buvo nurodyta, kad ši licencija neperleidžiama. Todėl nei *Oracle* klientai, nei *UsedSoft* neturėjo teisės šių licencijų perleisti tretiesiems asmenims. Šis ginčas pasiekė Vokietijos Aukščiausiąjį Teismą, kuris atsižvelgdamas į šioje byloje nagrinėjamų klausimų sudėtingumą nusprendė kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Teismas prašė išaiškinti, ar platinimo teisės išsėmimo (išnaudojimo) principas yra taikomas programinei įrangai, kuri

platinama skaitmeniniu būdu atsisiunčiant ją iš interneto ir ar šis principas leidžia antrinę „naudotų“ programinės įrangos licencijų prekybą pagal Europos Sąjungos pozityviąją teisę (Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimas byloje Nr. I ZR 129/08).

2012 m. liepos 3 d. ESTT priėmė sprendimą, kuriame konstatavo, kad skaitmeniniu būdu platinamos programinės įrangos kopijos turi būti vertinamos lygiai taip pat kaip ir tos kopijos, kurios platinamos per fizinės laikmenos, pavyzdžiui, kai jos įrašytos į CD-ROM ar DVD diskus. Teismo teigimu, kai autorių teisių turėtojas leidžia naudotojui parsisiųsti programinės įrangos kopiją iš interneto ir sumokėjus atitinkamą kainą suteikia teisę neterminuotai šia kopija naudotis, toks sandoris turi būti vertinamas kaip programinės įrangos kopijos pardavimas ir nuosavybės teisės į ją perleidimas, kas būtų lygiai taip pat kaip ir tuo atveju, jei ta pati programa būtų parduodama materialioje laikmenoje, pavyzdžiui, CD-ROM ar DVD diske. ESTT nurodė, kad nėra jokio teisinio pagrindo skirti, ar programinės įrangos kopija perduodama materialioje laikmenoje, ar internetu, kadangi perdavimo internetu būdas funkcinio atžvilgiu yra ekvivalentiškas materialios laikmenos įteikimui. ESTT teigimu, skirtumo tarp programinės įrangos kopijos egzistavimo nedarymas yra būtinas, nes priešingu atveju autorių teisių turėtojas galėtų kontroliuoti iš interneto parsisiųstų kopijų perpardavimą ir kiekvieno perpardavimo atveju reikalauti naujo atlyginimo, nors pirmasis atitinkamos kopijos pardavimas jau leido tam teisių turėtojui gauti tinkamą atlyginimą. Taigi, ESTT konstatavo, kad skaitmeniniu būdu platinamoms programinės įrangos kopijoms turi būti taikomas platinimo teisės išsėmimo (išnaudojimo) principas lygiai taip pat, kaip ir materialiose laikmenose platinamoms kopijoms (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-128/11).

Kitas aspektas, kurį ESTT šioje byloje vertino, buvo licencijos sąlyga, kurioje nustatyta, kad naudotojui suteikiama neterminuota, neišimtinė ir neperleidžiama teisė naudotis programine įranga. Kaip buvo minėta, *Oracle* teigimu, ši sąlygą reiškė, kad naudotojas neturi teisės perleisti programinės įrangos kopijos trečiajam asmeniui. Teismas atmetė šį argumentą ir konstatavo, kad tokia sąlyga negali paneigti platinimo teisės išsėmimo (išnaudojimo) principo taikymo. Jei naudotojas sumokėjo visą kainą už programinės įrangos kopiją ir gavo teisę ja naudotis neterminuotai, tai reiškia, kad ši kopija buvo parduota, o jos platinimo teisė - išnaudota. Taigi, licencijoje esančių sąlygų turinys turi būti vertinamas ne formaliai, o pagal sudaromo sandorio esmę. Jei naudotojui buvo perduota teisė naudotis programine įranga neterminuotai ir už vienkartinį užmokestį, toks susitarimas tarp šalių savo turiniu prilygsta jos pirkimui-pardavimui, t.y. nuosavybės teisės į programinės

įrangos kopiją perleidimui, net jei formaliai toks perdavimas įvardijamas kaip „licencija“. Kitoks šios sąlygos aiškinimas leistų autorių teisių turėtojui dirbtinai apeiti platinimo teisės išnaudojimo taisyklę, paprasčiausiai į licenciją įtraukiant sąlygą, kad ji yra neperleidžiama. Tokiu būdu autorių teisių turėtojas galėtų neribotai kontroliuoti jau teisėtai parduotas jo programinės įrangos kopijas, nors už pirmąjį jų pardavimą jam jau buvo atlyginta (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-128/11).

Taigi, teismas šioje byloje pripažino, kad naudotojas įgyja nuosavybės teisę į skaitmeniniu būdu parduodamą programinės įrangos kopiją, jeigu už vienkartinį mokestį jam suteikiama teisė šia kopija naudotis neterminuotai. Toks sandoris savo esme priylgsta ne programinės įrangos kopijos naudojimo licencijavimui, o jos pardavimui, todėl šios kopijos įgijėjas turi teisę šią kopiją perleisti kitiems asmenims, net jei formaliai licencijos sąlygose tai yra draudžiama.

Kitus su skaitmeninio turto objektais susijusius klausimus ESTT nagrinėjo byloje *Vereniging Openbare Bibliotheken v. Stichting Leenrecht*. Joje buvo sprendžiama, ar teisinės nuostatos, kurios taikomos fizinių knygų panaudai materialiaame pasaulyje, gali būti taikomos ir elektroninių knygų panaudai virtualioje erdvėje. Pagal bylos faktines aplinkybes Olandijos viešųjų bibliotekų asociacija sukūrė skaitmeninę panaudos sistemą, pagal kurią elektroninės knygos kopija panaudai buvo perduodama ją įkeliant į bibliotekos serverį, iš kurio skaitytojas galėjo šią knygą parsisiųsti nustatytam laikui. Ši sistema užtikrino, kad vienu metu knygos kopiją galėtų naudotis tik vienas asmuo, o pasibaigus panaudos laikotarpiui prieiga prie jos skaitytojui būtų automatiškai panaikinta ir knyga vėl taptų prieinama kitiems bibliotekos naudotojams. Tokiu būdu buvo siekiama imituoti tradicinį fizinių knygų teikimo panaudai modelį, kai biblioteka turimą fizinės knygos egzempliorių vienu metu panaudai gali suteikti tik vienam skaitytojui. Dėl tokio elektroninių knygų teikimo panaudai modelio kilo ginčas tarp Olandijos viešųjų bibliotekų asociacijos ir organizacijų, kurios atstovavo bibliotekose panaudai teikiamų knygų autorių teises. Jų teigimu, elektroninių knygų teikimas panaudai virtualioje erdvėje skiriasi nuo fizinių knygų perdavimo panaudai materialiaame pasaulyje, nes kiekvieną kartą skaitytojui suteikiant prieigą prie elektroninės knygos sukuriamą naują jos kopiją, o tai laikoma knygos platinimu skaitmeninėje erdvėje, kuriam būtinas autoriaus sutikimas (Hagos pirmosios instancijos teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas).

Išnagrinėjęs šį ginčą, ESTT konstatavo, kad elektroninė knygų panauda skaitmeninėje erdvėje gali būti priylginta tradicinei fizinių knygų panaudai materialiaame pasaulyje, jeigu laikomasi trijų sąlygų. Pirma, elektroninės knygos kopiją vienu metu gali būti suteikiama naudotis tik vienam skaitytojui.

Antra, elektroninės knygos kopijos panauda gali būti suteikiama tik ribotam naudojimosi laikui, o jam pasibaigus skaitytojo prieiga prie kopijos turi būti panaikinama. Trečia, elektroninės knygos kopija turi būti gauta iš teisėto šaltinio. Laikantis šių sąlygų, elektroninių knygų panauda skaitmeninėje erdvėje laikoma iš esmės panašia į spausdintų leidinių panaudą, todėl ji nepriskiriama prie veiksmų, kuriems reikalingas autoriaus sutikimas dėl kūrinio platinimo. ESTT šioje byloje taip pat konstatavo, kad autorių teisių apsauga negali būti statiška – ji turi prisitaikyti prie naujų ekonominių realijų, įskaitant ir naujas kūrinių panaudojimo formas, o skaitmeninė elektroninių knygų panauda neginčijamai priskirtina prie tokių formų. Atsižvelgiant į tai, autorių teisių sistema turi adaptuotis prie šių naujų ekonominių pokyčių. Kitaip sakant, teisinis reguliavimas turi būti aiškinamas teleologiškai, atsižvelgiant į technologinę pažangą, ir jis neturėtų daryti skirtumo tarp objekto egzistavimo formos, t.y. materialios ar skaitmeninės, jeigu jų funkcinė paskirtis yra ekvivalentiška (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-174/15).

Apibendrinant aukščiau analizuotus abu ESTT sprendimus, t.y. *UsedSoft* prieš *Oracle* ir pastarąjį, galima konstatuoti, kad ESTT šiose bylose formavo nuoseklią praktiką dėl skaitmeninio turto objektų teisinio statuso vertinimo. Abiejose bylose teismas pripažino, kad skaitmeninio turto objektai gali būti vertinami taip pat, kaip ir fiziniai objektai, kai jų paskirtis bei naudojimo būdas atitinka materialiams daiktams taikomas taisykles. Kitaip sakant, ESTT nesusiejo ginčo objektų egzistavimo formos, o vertino, ar konkretus skaitmeninio turto objekto naudojimo pobūdis atitinka tradicinį materialaus daikto naudojimą. Kadangi abiejose bylose buvo nustatyta, kad skaitmeninio turto objektai buvo naudojami identišškai jų fiziniams atitikmenims, teismas padarė išvadą, jog nėra pagrindo jiems taikyti kitokio teisinio režimo.

Nors aukščiau analizuoti abu ESTT sprendimai gali sudaryti įspūdį, kad teismas formuoja nuoseklią ir vieningą praktiką skaitmeninio turto objektų atžvilgiu, ją grindžiant funkcinio ekvivalentiškumo principu, pagal kurį skaitmeniniai objektai vertinami taip pat, kaip jų atitikmenys materialiaame pasaulyje, toks požiūris nebuvo nuosekliai išlaikytas vėlesnėje ESTT nagrinėtoje byloje – *Tom Kabinet*.

Pagal šios bylos faktines aplinkybes 2014 m. Olandijoje buvo įsteigta įmonė „Tom Kabinet Internet BV“, kurios veikla buvo grindžiama „naudotų“ elektroninių knygų perpardavimo paslauga internete. Pradiniame veiklos etape įmonė veikė kaip tarpininkas tarp asmenų, kurie per jos sukurtą platformą galėjo pirkti-parduoti savo turimas elektronines knygas, o įmonė už tai imdavo tarpininkavimo mokestį. Įmonės platforma užtikrindavo, kad

egzistuojant tik vienas elektroninės knygos egzempliorius – pardavėjas, įkėlęs savo turimą knygą į platformą ir ją pardavęs, privalėjo ją pašalinti iš visų savo įrenginių, taip užtikrinant, kad šią elektroninę knygą galėtų turėti tik ją įsigijęs ir atsisiuntęs asmuo. Vėliau įmonė pakeitė savo verslo modelį ir sukūrė „skaitymo klubą“ (Toms Leesclub). Pagal šį verslo modelį įmonė pati ėmėsi elektroninių knygų prekybos siūlydama skaitymo klubo nariams iš jos įsigyti elektronines knygas. Įmonės siūlomų įsigyti elektroninių knygų sąrašą sudarė jos pačios įsigytos elektroninės knygos iš oficialių platintojų, taip pat skaitymo klubo narių jai perduotos e-knygos, kurias nariai buvo teisėtai įsigiję ir savanoriškai perdavė mainais už virtualius kreditus įmonės platformoje. Šiame verslo modelyje įmonė taip pat užtikrino, kad egzistuojant tik vienas teisėtas parduodamos elektroninės knygos egzempliorius. Kiekvieną savo siūlomą įsigyti elektroninę knygą, kurią įmonė buvo nusipirkusi pati, taip pat ir knygas, kurias gaudavo iš skaitymo klubo narių, įmonė pažymėdavo unikaliu skaitmeniniu vandens ženklų, leidžiančiu identifikuoti šios knygos failo kilmę ir kontroliuoti jos naudojimą. Be to, įmonės sistema užtikrindavo, kad vieną elektroninę knygą galėtų įsigyti tik vienas asmuo, t.y., kai konkrečią knygą įsigydavo klubo narys, kitiems nariams ji tapdavo nebe prieinama, nebent jis nusprendavo šią knygą įmonei parduoti atgal. Dėl šios veiklos tarp įmonės ir Olandijos leidėjų asociacijų kilo ginčas. Asociacijos teigė, kad įmonės vykdoma elektroninių knygų prekyba pažeidžia jų atstovaujamų narių autorių teises, nes elektroninių knygų perpardavimui antrinėje rinkoje negali būti taikoma fizinėms knygoms būdinga platinimo teisės išnaudojimo taisyklė. Ginčą nagrinėjęs Hagos pirmosios instancijos teismas nusprendė kreiptis į ESTT, prašydamas išaiškinti, ar ši taisyklė taikytina elektroninėms knygoms (Hagos pirmosios instancijos teismo 2017 m. liepos 12 d. sprendimas).

Išnagrinėjęs šią bylą, ESTT konstatavo, kad elektroninės knygos pardavimas internetu, kai pirkėjui suteikiama galimybė knygą atsisiųsti į savo įrenginį ir naudotis ja neterminuotai, negali būti prilygintas fizinės knygos pardavimui. Teismo teigimu, elektroninės knygos pardavimas laikomas viešu paskelbimu, kuriam būtinas autoriaus sutikimas, o ne platinimas, kaip tai būtų materialios knygos atveju, kai pardavus fizinę knygos egzempliorių autoriaus platinimo teisė laikytina išnaudota. ESTT tokį sprendimą priėmė vadovaudamasis keliais pagrindiniais argumentais.

Visų pirma, teismas konstatavo, kad pagal šioje byloje taikomą teisinį reglamentavimą platinimo teisės išnaudojimo (išsėmimo) taisyklė taikoma tik kūriniams, išreikštiems materialioje laikmenoje, pavyzdžiui, CD-ROM ar DVD diske, fizinėms knygoms ir pan. Tuo tarpu elektroninės knygos neturi materialios išraiškos, nes jos egzistuoja išimtinai tik skaitmeniniu formatu.

Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad platinimo teisės išnaudojimo taisyklė elektroninėms knygoms netaikytina, todėl internetu parsisiunčiamų elektroninių knygų pateikimas naudotis neribotą laiką laikytinas viešu paskelbimu, kuriam būtinas autoriaus sutikimas.

Antra, teismo teigimu, elektroninės knygos negali būti tapatinamos su fizinėmis knygomis. Pasak teismo, elektroninės knygos, priešingai nei fizinės, naudojamos nenusidėvi, todėl jos visuomet išlieka tokios pat, nepriklausomai nuo jų naudojimo trukmės. Dėl šios savybės elektroninės knygos gali konkuruoti su naujomis knygos kopijomis kaip puikūs jų pakaitalai, o tai gali paveikti autorių teisių turėtojų interesą gauti tinkamą atlyginimą už jų kūrinius.

Galiausiai, teismas pasisakė dėl anksčiau priimto sprendimo *UsedSoft* prieš *Oracle* byloje. Kaip minėta, šioje byloje teismas konstatavo, kad programinės įrangos kopijai, kuri buvo atsisiųsta iš interneto ir kurios naudotojui suteikta neterminuota naudojimosi teisė už vienkartinį mokestį, taikoma platinimo teisės išnaudojimo taisyklė. Teismas *Tom Kabinet* byloje pasisakė, kad *UsedSoft* sprendime pateiktas išaiškinimas negali būti taikomas elektroninėms knygoms, nes programinei įrangai taikomas specialus teisinis režimas. *UsedSoft* byloje ESTT šio režimo nuostatas išaiškino taip, kad pagal jas programinei įrangai gali būti taikoma platinimo teisės išnaudojimo taisyklė. Tuo tarpu elektroninėms knygoms taikomas kitas - bendrasis autorių teisių apsaugos režimas, pagal kurį platinimo teisės išnaudojimo taisyklė taikoma tik kūriniams, išreikštiems materialioje laikmenoje. Teismas taip pat papildomai pažymėjo, kad ginčo objektai abiejose bylose skiriasi, t.y. programinė įranga ir elektroninė knyga yra skirtingo pobūdžio objektai, todėl jiems negali būti taikomos tos pačios teisinės nuostatos (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-263/18).

Taigi, ESTT *Tom Kabinet* byloje pripažino, kad platinimo teisės išnaudojimo (išsėmimo) taisyklė elektroninėms knygoms negali būti taikoma ir, kad jų perdavimas internetu, suteikiant galimybę neribotam laikui jas atsisiųsti bei naudotis, laikytinas viešu paskelbimu, kuriam reikalingas autorių teisių turėtojo sutikimas. Kitaip sakant, teismas konstatavo, kad platinimo teisės išnaudojimo taisyklės taikymas knygos atžvilgiu išimtinai priklauso tik nuo to, kokia forma ji egzistuoja. Jei knyga fizinė – platinimo teisės išsėmimo taisyklė taikoma. Jei knyga elektroninė – ši taisyklė negali būti taikoma. Autoriaus vertinimu, šis teismo sprendimas yra nepagrįstas, pažeidžia teisės aiškinimo nuoseklumą, prieštarauja funkcinio ekvivalentiškumo ir technologinio neutralumo principams, todėl turi būti vertinamas itin kritiškai. Toliau nurodomi argumentai atskleidžia esminius šio sprendimo trūkumus.

Visų pirma, ESTT sprendimas *Tom Kabinet* byloje fundamentaliai prieštarauja to paties teismo anksčiau suformuotai praktikai *UsedSoft* prieš *Oracle* byloje. Kaip minėta, teismas šioje byloje suformulavo taisyklę, kad jeigu naudotojui suteikiama neterminuota teisė už vienkartinį mokestį naudotis programinės įrangos kopija, tokia situacija vertinama kaip kopijos pardavimas ir nuosavybės teisės į ją perleidimas. Ši taisyklė paremta funkcinio ekvivalentiškumo principu, pagal kurį vertinama ne objekto egzistavimo forma ar perdavimo būdas, o jo ekonominis ir funkcinis turinys, t.y. tai, ką naudotojas iš tikrųjų faktiškai gauna išsigydamas šį objektą. Teismas aiškiai konstatavo, kad nėra svarbu, ar kopija pateikiama materialioje laikmenoje, ar atsisiunčiama iš interneto, nes abiem atvejais naudotojui suteikiamos identiškos teisės ir jų apimtis, todėl objekto egzistavimo ir perdavimo būdas negali lemti jo skirtingo teisinio vertinimo (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-128/11). Tuo tarpu *Tom Kabinet* byloje ESTT šio suformuoto ekonominio ir funkcinio požiūrio visiškai nepaisė ir jo netaikė, nors abiejų bylų atvejais ginčo objektai pasižymėjo iš esmės tomis pačiomis savybėmis – tiek už programinės įrangos kopiją, tiek už elektroninę knygą buvo sumokamas vienkartinis mokestis, suteikiama neterminuota teisė naudotis objektu ir galimybė jį parsisiųsti į savo įrenginį. Nepaisant šio akivaizdaus panašumo, teismas pasirinko remtis vien tik formaliu teisinio režimo skirtumu, teigdamas, kad programinei įrangai taikomas specialus teisinis režimas (*lex specialis*), o elektroninėms knygoms – bendrasis autorių teisių apsaugos režimas, pagal kurį platinimo teisės išnaudojimo taisyklė gali būti taikoma tik kūriniams, išreikštiems materialioje laikmenoje. Šis teismo argumentas atskleidžia formalistinį ir siaurą požiūrį, kai ginčo objektų teisinis vertinimas grindžiamas byloje taikomų teisinių nuostatų skirtumais, visiškai ignoruojant jų funkcinę prigimtį ir ekonominį turinį. Toks teisės aiškinimas lemia, kad analogiškos faktinės situacijos vertinamos nevienodai vien dėl to, kad jos patenka į skirtingus teisinius režimus, nepaisant to, kad jų praktinis rezultatas ir naudotojui suteikiamų teisių apimtis yra identiški. Kitaip sakant, naudotojas, išsigydamas elektroninę knygą už vienkartinį mokestį su neterminuota jos naudojimosi teise, atsiduria prastesnėje teisinėje padėtyje nei tas, kuris tomis pačiomis sąlygomis išsigyja programinės įrangos kopiją, nors ekonomiškai abiejų sandorių turinys yra vienodas. Autoriaus vertinimu, skirtingų teisinių režimų taikymas negali paneigti tarp šalių sudaromo sandorio esmės. Priešingu atveju, tas pats ekonominis santykis tampa vertinimu skirtingai vien dėl formalių teisinių režimų skirtumų, nors praktinės sandorio pasekmės ir jo pagrindu įgyjamų teisių apimtis išlieka tokia pati.

Be kita ko, negali būti pateisinamas ir ESTT išsakytas argumentas, kad programinė įranga ir elektroninė knyga yra skirtingo pobūdžio objektai, nes

toks vertinimas prieštarauja technologinio neutralumo principo taikymui. Šis principas reikalauja, kad teisės normos būtų taikomos vienodai, nepriklausomai nuo technologijos, kurios pagrindu objektas yra sukurtas ar perduodamas, taip pat nuo jo pobūdžio, funkcijų, formos ar kitų tik konkrečiam objektui būdingų savybių. Pats ESTT šį principą faktiškai taikė *UsedSoft* prieš *Oracle* byloje, pripažindamas, kad programinės įrangos kopijos perdavimo būdas – materialioje laikmenoje, ar internetu, yra ekvivalentiškas ir neturi reikšmės teisiniam jo vertinimui. Apibendrinant šį argumentą, galima konstatuoti, kad ESTT sprendimas *Tom Kabinet* byloje ne tik prieštarauja technologinio neutralumo principui, bet ir visiškai nukrypta nuo paties teismo formuotos praktikos, pagal kurią objektai, turintys lygiavertę ekonominę reikšmę ir funkcinę paskirtį, turi būti vertinami vienodai.

Antra, ESTT sprendimas *Tom Kabinet* byloje taip pat visiškai nukrypsta nuo prieš tai analizuoto šio teismo priimto sprendimo *VOB v. Stichting Leenrecht* byloje. Kaip minėta, teismas pastarojoje byloje pripažino, kad elektroninių knygų panauda gali būti vykdoma be autorių teisių turėtojo sutikimo, jeigu įgyvendinamos techninės priemonės, užtikrinančios, kad vienu metu egzistuos tik viena knygos kopija. Šis sprendimas buvo grindžiamas taikant analogiją su fizinėmis knygomis, kai turimą knygos egzempliorių galima suteikti panaudai tik vienam asmeniui vienu metu. Vertinant šią ir *Tom Kabinet* bylas kartu, akivaizdu, kad abiejose bylose taikytas faktinis elektroninių knygų perdavimo modelis buvo iš esmės identiškas – tiek panaudos, tiek pardavimo atveju buvo užtikrinama, kad egzistuos tik viena elektroninės knygos kopija, o perdavus ją kitam asmeniui ankstesnis turėtojas netektų galimybės ja naudotis. Nepaisant to, teismas *VOB* prieš *Stichting Leenrecht* byloje tokį elektroninių knygų perdavimo modelį pripažino kaip suderinamą su autorių teisių apsauga, tuo tarpu *Tom Kabinet* byloje – analogišką modelį, kai elektroninė knyga suteikiama ne panaudai, o parduodama, įvertino kaip pažeidžiantį autorių teises, jei nėra gautas teisių turėtojo sutikimas. Toks skirtingas teisinis vertinimas, taikomas identiškam veikimo modeliui, yra nepagrįstas nei teisės aiškinimo nuoseklumu, nei autorių teisių apsaugos tikslais. Funkciniu požiūriu, abiem atvejais autorių teisių turėtojo kontrolė kūrinio panaudojimui užtikrinama vienodai – egzistuoja tik viena kūrinio kopija, o ją perleidus ankstesnis turėtojas netenka prieigos. Tai reiškia, kad elektroninės knygos pardavimas tokiu atveju nesukelia jokio papildomo pavojaus autorių teisių turėtojo ekonominiams interesams, lyginant su panaudos atveju. Nepaisant to, ESTT pasirinko taikyti skirtingą teisinį vertinimą panaudai ir pardavimui, nors praktiškai šie veiksmai abiejose veikimo modeliuose pasireiškia vienodai. Taigi, šis sprendimas

sukuria nepagrįstą situaciją, kai tas pats veiklos modelis vienu atveju laikomas teisėtu, o kitu atveju – neteisėtu, vien dėl sudaromo sandorio pobūdžio, nepaisant to, kad abiejų modelių poveikis autorių teisių apsaugai yra vienodas.

Trečia, ESTT sprendimas *Tom Kabinet* byloje faktiškai įtvirtinta skaitmeninį feodalizmą, t.y. teisinę situaciją, kai asmuo, sumokėjęs pilną kainą už elektroninę knygą ir įgijęs neterminuotą teisę ja naudotis, tampa visiškai priklausomu nuo pardavėjo. Šiuo atveju jis neturi teisės nei šios knygos perparduoti, padovanoti, ar kitaip jos perleisti, nors jeigu jis įgytų lygiai tą pačią knygą fiziniu formatu, tokias teises turėtų. Tad šis teismo sprendimas akivaizdžiai iškreipia pusiausvyrą tarp visuomenės interesų ir autorių teisių turėtojų, ją nepagrįstai nukreipdamas vien tik pastarųjų naudai, nepaisant to, kad funkcinio požiūriu elektroninė knyga, įsigyta už vienkartinį mokestį ir kuria galima naudotis neribotą laiką, niekuo nesiskiria nuo tos pačios knygos, kuri egzistuoja materialiu formatu. Autoriaus vertinimu, įgyjamų teisių apimtis konkretaus objekto atžvilgiu neturėtų priklausyti išimtinai tik nuo to, kokia forma jis egzistuoja, t.y. skaitmenine ar materialia, jei šis objektas, egzistuojantis tiek viena, tiek kita forma, turi lygiai tą pačią ekonominę vertę ir funkcinę paskirtį.

Ketvirta, *Tom Kabinet* byloje taikytos teisės normos, pagal kurias platinimo teisės išnaudojimo (išsėmimo) taisyklė apima tik kūrinis, išreikštus materialioje laikmenoje, buvo pradėtos kurti dar XX amžiaus pabaigoje, kai skaitmeninių kūrinių rinka buvo tik pradiniam vystymosi etape. Šių normų kūrimo pradžia atspindi laikotarpį, kai skaitmeninių technologijų pagrindu egzistuojantys objektai dar neturėjo tokios ekonominės reikšmės, kurią turi šiandien, todėl įstatymų leidėjas galėjo jiems nesuteikti tokio pat teisinio statuso kaip materialiams objektams. Tačiau per pastaruosius kelis dešimtmečius situacija radikaliai pasikeitė – skaitmeninių technologijų pagrindu egzistuojančių objektų apyvarta tapo milžiniška, jų ekonominė vertė šiandien prilygsta ar net viršija tradicinių materialių kūrinių vertę, o prieiga prie jų ir naudojimas yra tapęs neatsiejama šiuolaikinės ekonomikos dalimi. Atsižvelgiant į visą tai, ESTT šioje byloje pasirinko pernelyg pažodinį ir konservatyvų Europos Sąjungos pozityviosios teisės aiškinimą, praleisdamas progą modernizuoti autorių teisių doktriną taip, kad ji atitiktų skaitmeninio amžiaus realijas. Tai ypač reikšminga įvertinant ir tai, kad pats teismas ankstesnėje jurisprudencijoje yra pabrėžęs, kad autorių teisė turi prisitaikyti prie naujų ekonominių pokyčių, įskaitant ir naujas kūrinių panaudojimo formas. Todėl šioje byloje teismo pasirinktas formalus teisės normų taikymas ne tik neatitinka dabartinės skaitmeninės realybės, bet ir jo pačio anksčiau suformuotos doktrinos (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-174/15).

Galiausiai, teismas visiškai neatsižvelgė į šiuolaikinių technologijų galimybes, kurios leidžia užtikrinti elektroninių knygų perpardavimo kontrolę nei kiek ne prasčiau, nei fizinių knygų atveju. Pavyzdžiui, naudojant blokų grandinės technologiją galima kiekvienai skaitmeninei kopijai priskirti unikalų identifikatorių ir tiksliai sekti jos perleidimą, užtikrinant, kad vienu metu egzistuoūtų ir būtų naudojama tik viena teisėta elektroninės knygos kopija (Pech, 2020, p. 15, 41, 50) (Blockchain Comes to E-Books..., 2018). Be to, šiandien veikiančios skaitmeninių teisių valdymo technologijos (angl. *Digital Rights Management*, DRM) leidžia ne tik kontroliuoti elektroninių knygų naudojimą, bet ir užtikrinti, kad po kopijos perleidimo ankstesnis naudotojas netektų galimybės ja naudotis. Šie technologiniai sprendimai gali automatiškai panaikinti prieigą prie elektroninės knygos buvusio naudotojo įrenginyje, sinchronizuoti šį pakeitimą visose jo paskyrose ir suteikti prieigą tik naujam naudotojui (Digital Rights Management: How to Restrict...) (Understanding Ebook DRM..., 2025). Taigi, egzistuoja realios ir veiksmingos priemonės, galinčios sukurti patikimą techninį pagrindą elektroninių knygų antrinei rinkai, užtikrinant tiek autorių teisių apsaugą, tiek skaitmeninio turto objektą įsigijusio asmens teisę laisvai juo disponuoti. Nepaisant to, ESTT visiškai ignoravo šias egzistuojančias technines galimybes ir savo sprendimą grindė dabartinės technologinės pažangos neatitinkančia prielaida, kad teisėtai įsigytų elektroninių knygų perpardavimas gali kelti grėsmę autorių teisėms.

Apibendrinant aukščiau analizuotą ESTT jurisprudenciją, galima teigti, kad Europos Sąjungos pozityvioje teisėje skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusas išlieka neaiškus ir fragmentiškas. Vienose bylose teismas akcentuoja būtinybę teisinį reglamentavimą aiškinti teleologiškai, t.y., skaitmeninio turto objektus vertinant kaip lygiaverčius materialiams objektams ir jų atžvilgiu taikant funkcinio ekvivalentiškumo ir technologinio neutralumo principus, tačiau kitose bylose – pasirenka taikyti griežtai formalistinį požiūrį, iš esmės paneigiant tokių vertinimo metodų taikymą. Toks ESTT praktikos nenuoseklumas sukuria teisinį neapibrėžtumą, kadangi skaitmeninio turto objektų teisinio statuso vertinimas priklauso nuo byloje pasirinkto teisės aiškinimo metodo taikymo, t.y. teleologinio, ar formalistinio, ir nuo teismo požiūrio į skaitmeninio turto objekto prigimtį, o ne nuo objekto funkcinio ir ekonominio pobūdžio. Kitaip sakant, ekonomiškai ir funkciškai identiškos situacijos gali būti vertinamos skirtingai vien dėl objekto egzistavimo formos. Visa tai lemia, kad ESTT formuojama praktika taikant Europos Sąjungos pozityviąją teisę skaitmeninio turto objektų atžvilgiu yra nenuosekli, fragmentiška ir prieštaringa, todėl ne visada atliepianti skaitmeninio amžiaus ekonominius ir socialinius poreikius.

ESTT jurisprudencijos nenuoseklumas vertinant skaitmeninio turto objektų teisinį statusą nėra vien tik viršnacionalinio lygmens problema. Panašaus teisinio neapibrėžtumo situacijos susiklosto ir atskirose kontinentinės teisės tradicijos valstybėse, kuriose skaitmeniniam turtui pozityviojoje teisėje nėra suteiktas nuosavybės teisės statusas. Dėl šios priežasties šiose valstybėse neišvengiamai kyla įvairūs teisiniai ginčai dėl skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu ir jo vietos nacionalinėje teisinėje sistemoje.

Vienas pirmųjų tokių teisminių ginčų kontinentinės teisės tradicijos valstybėse buvo sprendžiamas Olandijoje. Byloje buvo nagrinėjamas klausimas, ar virtualiame internetiniame žaidime esantys objektai gali būti laikomi nuosavybės teisės objektu pagal Olandijos pozityviąją teisę. Pagal bylos fabulą du paaugliai privertė kitą paauglį prisijungti prie virtualaus internetinio žaidimo „Runescape“ ir prievarta atiduoti žaidime turėtus vertingus objektus (kaukes, amuletus, žaidimo pinigus ir kt.). Dėl tokio poelgio paaugliams buvo iškelta baudžiamoji byla, kurioje buvo sprendžiamas klausimas, ar šie žaidimo objektai gali būti laikomi nukentėjusiojo nuosavybe, kadangi nuo to priklauso nusikalstamos veikos kvalifikavimas. Kaltinamųjų atstovai teigė, kad žaidime esantys objektai negali būti laikomi žaidėjo nuosavybe, kadangi, visų pirma, šie objektai neapčiuopiami, antra, jie neturi jokios ekonominės vertės, ir trečia, šie objektai yra tik informacijos rinkinys žaidimo serveryje, todėl šie objektai yra tik elektroninė iliuzija. Ši byla pasiekė Olandijos Aukščiausiąjį Teismą, kuris atmetė tokius kaltinamųjų gynėjų teiginius ir paauglius nuteisė už plėšimą kvalifikuodamas žaidime esančius objektus kaip žaidėjo nuosavybę pagal Olandijos pozityviąją teisę. Olandijos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad objekto egzistavimo forma neturi jokios reikšmės kvalifikuojant jį nuosavybės teisės objektu. Svarbu yra tik tai, kad nematerialus objektas turėtų piniginę vertę ir būtų kontroliuojamas tam tikro asmens. Teismas taip pat konstatavo, kad virtualiame internetiniame žaidime esantys objektai turi būti kvalifikuojami žaidėjo nuosavybe, kadangi, visų pirma, šie objektai turi vertę, nes žaidėjas įdėjo laiko ir pastangų, reikalingų jiems gauti; antra, kaltinamųjų pasitelkta prievarta gauti šiuos objektus leidžia konstatuoti, kad šių objektų vertę pripažįsta kiti žaidėjai; trečia, nukentėjusysis turėjo šių objektų išimtinę kontrolę – jis galėjo šiuos objektus valdyti ir naudoti taip, kaip nori, tačiau kai šie objektai prievarta buvo perduoti kaltinamiesiems, nukentėjusysis prarado šių objektų išimtinę kontrolę, kadangi ją prievartos būdu įgijo kaltinamieji. Ši byla buvo viena pirmųjų kontinentinės teisės tradicijos valstybėse, kurioje skaitmeninio turto objektas buvo kvalifikuotas nuosavybės teisės objektu pagal valstybės

pozityviąją teisę (Olandijos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. sprendimas).

Neaiškus skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusas valstybės pozityviojoje teisėje kelia ne tik teisinius ginčus dėl jo kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu, bet ir teisinius ginčus dėl skaitmeninio turto objektų paveldėjimo. Viena iš tokių ginčų yra nagrinėjęs Vokietijos Aukščiausiasis Teismas, kuris sprendė klausimą, ar įpėdinis turi teisę kartu su palikėju paveldimu turtu paveldėti ir prieigą prie palikėjo socialinių tinklų paskyrų. Pagal bylos faktines aplinkybes motina siekė paveldėti prieigą prie savo mirusios dukros socialinio tinklo „Facebook“ paskyros, tačiau socialinio tinklo administratorius atsisakė tokią prieigą motinai suteikti. Vienas iš socialinio tinklo „Facebook“ administratoriaus atsisakymo motyvų buvo tai, kad naudojimosi socialiniu tinklu sąlygos nulemia socialinio tinklo paskyros neatsiejamą pobūdį nuo socialinio tinklo naudotojo asmens, todėl mirus socialinio tinklo naudotojui paslaugų teikimo sutartis su juo baigiasi. Vokietijos kasacinis teismas, išnagrinėjęs šią bylą, konstatavo, kad teisės ir pareigos, atsirandančios iš socialinio tinklo naudojimosi sutarties, nėra išimtinai asmeninio pobūdžio taip, kad būtų laikomos neatsiejamai susijusios su asmeniu. Teismas nurodė, kad socialinis tinklas „Facebook“ pagal sudarytą paslaugų teikimo sutartį išipareigoja savo socialinio tinklo naudotojui suteikti komunikacijos platformą, kurioje jis galėtų dalintis savo norimu turiniu, bendrauti su kitais to paties socialinio tinklo naudotojais ir kt. Atsižvelgiant į tai, teismo vertinimu, socialinio tinklo administratoriaus teikiama paslauga pagal sudarytą paslaugų teikimo sutartį yra ne asmeninio, o išimtinai techninio pobūdžio. Tai reiškia, kad pagal sudarytą paslaugų teikimo sutartį socialinio tinklo administratoriaus pareigos gali būti įvykdomos bet kuriam asmeniui, visiškai nekeičiant egzistuojančio prievolės turinio. Vokietijos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje socialinio tinklo paskyros turinį ir socialinio tinklo naudotojo komunikaciją su kitais naudotojais taip pat prilygino asmeniniam dienoraščiui ir laiškam, kurie palikėjo mirties atveju pagal Vokietijos pozityviąją teisę gali būti įpėdinių paveldimi kaip sudėtinė palikimo dalis. Teismo teigimu, paveldėjimo teisės požiūriu nėra jokios pagrįstos priežasties, dėl kurios skaitmeninių objektų paveldėjimas turėtų būti aiškinamas ir traktuojamas kažkaip kitaip nei materialių objektų paveldėjimas. Todėl, teismo vertinimu, prieigos prie socialinio tinklo paskyros paveldėjimui turėtų būti taikomos lygiai tos pačios taisyklės, kaip ir paveldint materialius objektus. Atsižvelgiant į minėtus argumentus, Vokietijos kasacinis teismas konstatavo, kad įpėdinis turi teisę kartu su palikėju paveldimu turtu paveldėti ir prieigą prie palikėjo turėtų socialinių tinklų paskyrų. Todėl teismas šioje byloje įpareigojo socialinio tinklo „Facebook“ administratorių suteikti

motinai prieigą prie jos mirusios dukros socialinio tinklo paskyros (Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimas byloje Nr. III ZR 183/17).

Apibendrinant aukščiau analizuotus teismų sprendimus, galima daryti išvadą, kad valstybės pozityviojoje teisėje esant neaiškiam skaitmeninio turto teisiniam statusui skaitmeninio turto teisinė apsauga tampa išimtinai priklausoma tik nuo teismų, o konkrečiai - nuo bylą nagrinėjančio teisėjo diskrecijos interpretuoti valstybės pozityviojoje teisėje galiojančias teisės normas skaitmeninio turto objektų atžvilgiu. Taigi, teismai šiuo atveju atlieka esminį vaidmenį apibrėžiant skaitmeninio turto teisinį statusą valstybės pozityviojoje teisėje. Visa tai sukuria dviprasmišką situaciją, kadangi, viena vertus, kai kurių bylų atvejais, pavyzdžiui, kurios buvo analizuotos prieš tai, teismų priimti sprendimai skaitmeninio turto objektų atžvilgiu pasižymi kompleksiniu ir plačiu požiūriu į byloje nagrinėjamus klausimus, taip siekiant reaguoti į skaitmeninių technologijų pažangą ir jų tapimą neatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo dalimi. Kita vertus, valstybėse, kuriose nėra aiškaus skaitmeninio turto teisinio statuso, gali būti priimami ir tokie teismų sprendimai, kuriuose atsispindi ir ganėtinais siauras požiūris į skaitmeninio turto objektus ar nenoras gilintis į jų techninius ypatumus.

Pastarąjį požiūrį galima įžvelgti vienoje iš Olandijos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtų bylų, kurioje teismas sprendė klausimą, ar pagal Olandijos baudžiamosios teisės normas galima konfiskuoti socialinio tinklo „Instagram“ paskyras, per kurias buvo pardavinėjamos prekės su padirbtais žinomų prekių ženklais. Vienas iš pagrindinių prokuroro argumentų, dėl kurio, jo teigimu, iš kaltinamųjų turėtų būti konfiskuojamos socialinio tinklo paskyros, buvo tas, kad šios paskyros turi ekonominę vertę, kadangi jos buvo naudojamos komerciniais tikslais – reklamai, prekių pardavimui, o šių paskyrų populiarumas, atsiradęs dėl didelio sekėjų skaičiaus, leido kaltinamiesiems generuoti pajamas. Tad prokuroro nuomone, socialinių tinklų paskyros buvo naudojamos kaip nusikalstamai veikai atlikti reikalingos priemonės, todėl jos turėtų būti konfiskuojamos. Bylą išnagrinėjęs Olandijos Aukščiausiasis Teismas atsisakė tenkinti šį prokuroro reikalavimą. Nesigilinant ir nevertinant šioje byloje kasacinio teismo išsakytų baudžiamosios teisės aspektų, susijusių su konfiskuotinam objektui keliamais reikalavimais, paminėtina tik tai, kad vienas iš teismo atsisakymo motyvų tenkinti šį prokuroro reikalavimą buvo teismo vertinimas, kad socialinio tinklo paskyros neturi savarankiškos ekonominės vertės, kurią būtų galima perleisti kitiems asmenims (Olandijos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 24 d. sprendimas). Autoriaus vertinimu, šis teismo nurodytas argumentas yra neviseiškai pagrįstas. Sutiktina, kad ne visos socialinių tinklų paskyros gali turėti ekonominę vertę, ypač tos, kurios naudojamos asmeniniams tikslams, kadangi tokios socialinių tinklų

paskyros įprastai neturi jokios ekonominės vertės. Visgi, atkreiptinas dėmesys, kad egzistuoja ir nemaža dalis tokių socialinių tinklų paskyrų, kurios, priklausomai nuo socialinio tinklo paskyros pobūdžio ir naudojimosi paskirties, turi ekonominę vertę, kuri atskirais atvejais gali būti netgi labai reikšminga. Kaip buvo minėta anksčiau, teisės doktrinoje nurodoma, kad vienas iš kriterijų, pagal kurį nustatoma, ar socialinio tinklo paskyra turi ekonominę vertę, yra paskyros turimas sekėjų skaičius, kadangi socialinio tinklo paskyros sekėjai prilyginami klientų sąrašui (Nekit, 2020b, p. 214-215). Tad kuo daugiau socialinio tinklo paskyra turi sekėjų, tuo ji ekonomiškai vertingesnė. Socialinių tinklų paskyrų ekonominė vertė taip pat atsispindi ir įvairiose aukcionuose, kuriuose socialinių tinklų paskyros yra pardavinėjamos. Pavyzdžiui, tokie aukcionai vykdomi Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Prancūzijoje (Panel on Access to Digital..., 2022). Tad šis teismo argumentas, kad socialinio tinklo paskyra negali turėti jokios ekonominės vertės, yra pernelyg siauro pobūdžio ir neturėtų būti suabsoliutintas, kadangi socialinio tinklo paskyra gali turėti ekonominę vertę bei egzistuoja įvairūs kriterijai, kurie leidžia šią vertę objektyviai nustatyti. Panašią kritiką šiam teismo sprendimui ir minėtam argumentui yra išsakę ir kai kurie teisės mokslininkai, nurodydami, kad teismas turėjo atsižvelgti ne tik į tai, ar socialinio tinklo paskyra, kaip skaitmeninis objektas, turi ekonominę vertę, bet ir į tai, ar socialinio tinklo paskyros naudojimas negali generuoti piniginės vertės. Pavyzdžiui, ar naudojant šią socialinio tinklo paskyrą, ypač jeigu ji turi didelį sekėjų skaičių, nėra galimybės generuoti pajamas iš šios socialinio tinklo paskyros per ją vykdant reklamos užsakymus ar produktų pardavimus (Panel on Access to Digital..., 2022). Taigi, atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, galima teigti, kad šioje byloje teismo išreikštas požiūris į socialinių tinklų paskyras ir į jų ekonominę vertę yra ne visiškai pagrįstas ir neatitinkantis šiuolaikinės skaitmeninės ekonomikos realijų.

Minėto teismo vertinimo skaitmeninio turto objekto atžvilgiu tikriausiai būtų pavykę išvengti, jeigu valstybės pozityviosios teisės sistemoje skaitmeniniam turtui būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas. Tai suteiktų teismui teisinį pagrindą visapusiškai įvertinti skaitmeninio turto objektą nagrinėjamos bylos kontekste, atsižvelgiant į jo reikšmę skaitmeninėje ekonomikoje ir šiuolaikiniame daugelio žmonių gyvenime. Be to, tai leistų toje pačioje valstybėje išvengti ir vienas kitam prieštaraujančių teismų sprendimų priėmimo. Kaip buvo minėta pirmiau, tas pats Olandijos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo bylą, susijusią su kitu skaitmeninio turto objektu – MMORPG žaidimų objektais, kurioje teismas, išanalizavęs virtualaus internetinio žaidimo specifiką, konstatavo, kad šie žaidimo objektai materialiaame pasaulyje turi vertę, kadangi žaidėjas įdėjo laiko ir pastangų, kad

šiuos objektus žaidime įgytų. Tuo tarpu šioje byloje teismas padarė priešingą išvadą socialinių tinklų paskyrų atžvilgiu, nepaisant to, kad tam, jog paskyra įgytų ekonominę vertę, socialinio tinklo naudotojui, lygiai taip pat kaip ir MMORPG žaidimo objektų atveju, reikia įdėti laiko ir pastangų, kad ji taptų ekonomiškai vertinga arba leistų generuoti pajamas.

Kitose kontinentinės teisės tradicijos valstybėse yra ir daugiau atvejų, kai nepaisant to, kad skaitmeninio turto objektas turi akivaizdžiai išreikštą ekonominę vertę, o kartais netgi labai didelę, teismai į visa tai visiškai neatsižvelgia, kadangi valstybės pozityviojoje teisėje skaitmeniniam turtui nėra suteiktas nuosavybės teisės statusas ir skaitmeninio turto teisinė apsauga nėra niekaip užtikrinama.

Viena iš tokių bylų buvo nagrinėjama Japonijoje, kurioje teismas sprendė klausimą, ar pagal Japonijos civilinės nuosavybės teisę galima įgyti nuosavybės teisę į kriptovaliutas. Ši byla susijusi su tuo metu veikusios vienos didžiausių kriptovaliutų biržų „Mt Gox“ bankroto procesu. 2014 metais buvo įsilaužta į šią kriptovaliutų biržą ir iš jos pavogta 850 000 Bitkoinų, kas tuo metu sudarė apie 7 procentus visų tuo laiku apyvartoje buvusių Bitkoinų. Po šio įvykio „Mt Gox“ tapo nemoki, dėl to 2014 metų balandžio 16 dieną jai buvo iškelta bankroto byla. Prasidėjus bankroto procesui vienas iš „Mt Gox“ klientų, kuris šioje kriptovaliutų biržoje laikė 458 vienetus Bitkoinų, kreipėsi į teismą, reikalaudamas, kad šie Bitkoinai jam būtų priteisti, teigiant, kad šios kriptovaliutos yra jo nuosavybė, todėl jos negali būti įtrauktos į bankrutuojančios įmonės bendrą turto masę, iš kurios bus tenkinami visų kreditorių reikalavimai. Taigi, šioje byloje buvo nagrinėjamas klausimas, ar pagal Japonijos civilinės nuosavybės teisę Bitkoinas gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu. Japonijos civilinė teisė didžiąja dalimi yra receptuota iš Vokietijos civilinės nuosavybės teisės, todėl Japonijoje, lygiai taip pat kaip ir Vokietijoje, civilinės nuosavybės teisės objektu pripažįstami tik materialūs daiktai (Low, Hara, 2022). Atsižvelgiant į tai, ieškovas šioje byloje siekė pagrįsti, kad Bitkoinai, nors ir neturi fizinės išraiškos, vis tiek gali būti laikomi materialiais daiktais, į kuriuos galima įgyti nuosavybės teisę. Ieškovo teigimu, Bitkoinai egzistuoja kaip elektroniniai įrašai kompiuterių sistemose, todėl jie turi tam tikrą materialų pagrindą ir juos, lygiai taip pat kaip ir materialius daiktus, galima kontroliuoti. Visgi, bylą išnagrinėjęs teismas šiuos argumentus atmetė ir konstatavo, kad Bitkoinai neatitinka Japonijos civilinio kodekso 85 straipsnyje nustatyto materialaus daikto apibrėžimo (Civil Code, 1896). Teismo teigimu, pagal Japonijos civilinę teisę nuosavybės teisės objektu pripažįstami tik materialiaame pasaulyje egzistuojantys objektai. Kadangi Bitkoinai yra blokų grandinėje egzistuojantys skaitmeniniai įrašai, jie neturi materialiems daiktams būdingų

savybių, todėl jie negali būti kvalifikuojami materialiu daiktu, tad atitinkamai nėra galimybės į šiuos objektus įgyti nuosavybės teisės (Tokijo apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 5 d. sprendimas byloje Nr. 25541521). Taigi, šis teismo sprendimas lėmė, kad ieškovo kriptovaliutų biržoje laikyti Bitkoinai, kurių vertė tuo metu siekė virš 200 tūkstančių eurų, jam nebuvo priteisti, o buvo įtraukti į bendrą „Mt Gox“ turto masę ir bankroto proceso metu paskirstyti visiems šios įmonės kreditoriams. Jeigu šioje byloje valstybės pozityvioji teisė būtų leidusi kriptovaliutas kvalifikuoti nuosavybės teisės objektu arba jeigu teismas, nepaisydamas valstybės teisinio reglamentavimo, būtų suteikęs nuosavybės teisės statusą kriptovaliutoms, kaip, pavyzdžiui, tai padarė Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas minėtoje *AA v. Persons Unknown* byloje, ši byla būtų pasibaigusi visiškai priešingai. Tokiu atveju būtų pripažinta, kad ieškovo kriptovaliutų biržoje laikyti Bitkoinai yra jo nuosavybė, atitinkamai dėl to jie negali būti įtraukti į bankrutuojančios įmonės turto masę ir skirstomi jos kreditoriams, o turi būti priteisti ieškovui, kaip teisėtam jų savininkui.

Visos aukščiau aptartos situacijos yra tik dalis problemų, kurios šiandien įvairiose pasaulio valstybėse kyla arba gali kilti esant neaiškiam skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusui. Atsižvelgiant į tai, įvairios tarptautinės teisinės organizacijos, siekdamos padėti valstybėms spręsti šias su skaitmeniniu turtu susijusias problemas, siūlo skaitmeninį turtą laikyti nuosavybės teisės objektu. Pavyzdžiui, kaip buvo minėta ir analizuota anksčiau, 2023 metais UNIDROIT parengė ir viešai paskelbė konsultacinio pobūdžio dokumentą „*UNIDROIT skaitmeninio turto ir privatinės teisės principai*“. Šiame dokumente yra išskiriamas atskiras principas, kuriame *expressis verbis* nurodoma, kad skaitmeninis turtas gali būti laikomas nuosavybės teisės objektu (UNIDROIT, 2023, p. 23). UNIDROIT principų rengėjų teigimu, skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu yra svarbus dėl kelių pagrindinių priežasčių.

Visų pirma, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas leidžia užtikrinti teisinį tikrumą skaitmeninio turto objektų atžvilgiu, taip siekiant išvengti dviprasmiškumų, kurie atskirose jurisdikcijose kyla dėl neaiškaus skaitmeninio turto nuosavybės teisinio statuso. Šiuo atveju principų rengėjai turi omenyje tas situacijas, kai vienoje jurisdikcijoje valstybės pozityvioji teisė arba teismas pripažįsta skaitmeninio turto objektą nuosavybės teisės objektu, tuo tarpu kitoje jurisdikcijoje sprendžiant lygiai tą patį klausimą skaitmeninio turto objektui nuosavybės teisės statusas nėra suteikiamas. Pavyzdžiui, tokią situaciją iliustruoja anksčiau aptartos bylos Jungtinėje Karalystėje, kai skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas, ir Japonijoje, kai skaitmeninis turtas nebuvo pripažintas

nuosavybės teisės objektu. Tad siekiant užtikrinti teisinį tikrumą skaitmeninio turto atžvilgiu UNIDROIT principų rengėjai teigia, kad skaitmeniniam turtui pagal valstybių pozityviąją teisę turi būti suteiktas nuosavybės teisės statusas pripažįstant, kad skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu (UNIDROIT, 2023, p. 23). Tai taip pat aktualu atsižvelgiant ir į tai, kad skaitmeninio turto objektai, priešingai nei materialus turtas, egzistuoja skaitmeninėje erdvėje, kurioje praktiškai nėra jokių fizinių ribų. Tad siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir išvengti situacijų, kai skaitmeniniam turtui vienoje jurisdikcijoje suteikiamas nuosavybės teisės statusas, o kitoje toks statusas nepripažįstamas, būtina siekti vieningo šio turto teisinio kvalifikavimo skirtingose teisinėse sistemose, t.y., kad skaitmeninis turtas būtų pripažįstamas nuosavybės teisės objektu.

Antra, teigiama, kad nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas sukuria teisinį pagrindą skaitmeniniam turtui dalyvauti civilinėje apyvartoje (UNIDROIT, 2023, p. 11, 13-14). Tai ypač svarbu atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas yra tapęs vertės išteklumi ir neatsiejama skaitmeninės ekonomikos dalimi.

Trečia, valstybės pozityviojoje teisėje pripažinus, kad į skaitmeninį turtą galima įgyti nuosavybės teisę, atsirastų teisinė galimybė skaitmeninio turto savininkui ginti savo pažeistą nuosavybės teisę į turimą skaitmeninio turto objektą prieš trečiąsias šalis (UNIDROIT, 2023, p. 24). Pavyzdžiui, imtis panašaus teisinių gynybos priemonių, kurių galima imtis pažeidus asmens turimą nuosavybės teisę į materialaus turto objektą.

Ketvirta, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas svarbus ir nemokumo kontekste. Kaip nurodo principų rengėjai, jeigu, pavyzdžiui, skolininkas taptų nemokus ir kreditorius pas skolininką laikytų savo skaitmeninį turtą, tokiu atveju šis kreditorius turėtų teisę reikšti reikalavimą bankroto administratoriui, reikalaudamas, kad jam priklausantys skaitmeninio turto objektai nebūtų įtraukti į bankrutuojančio skolininko bendrą turto masę ir būtų grąžinami jam, kaip teisėtam turto savininkui (UNIDROIT, 2023, p. 24). Šis aspektas būtų buvęs ypač aktualus prieš tai analizuotoje „Mt Gox“ byloje, jeigu šie UNIDROIT principai būtų buvę paskelbti iki šios bylos nagrinėjimo pradžios ir, žinoma, jeigu Japonija savo pozityviojoje teisėje vadovautųsi principuose pateikta rekomendacija pripažinti, kad skaitmeninis turtas gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu. Tokiu atveju, kaip buvo minėta anksčiau, būtų pripažinta, kad kriptovaliutų biržoje ieškovo laikyti Bitkoinai yra jo nuosavybė, todėl jam turėtų būti priteisti, kaip teisėtam jų savininkui.

Penkta, skaitmeniniam turtui suteikiant nuosavybės teisės statusą taip pat atsirastų galimybė skaitmeninį turtą naudoti ir kaip įkeitimo teisės objektą

(UNIDROIT, 2023, p. 62-64). Kitaip sakant, skaitmeninis turtas galėtų būti naudojamas kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė.

Taigi, atsižvelgiant į šiuos aukščiau nurodytus argumentus, UNIDROIT principų rengėjų teigimu, valstybių pozityviojoje teisėje skaitmeniniam turtui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas. UNIDROIT principų rengėjai taip pat atskirai nurodo, kad visos principuose nurodytos taisyklės, kuriomis turi būti vadovaujamos valstybėje sprendžiant įvairius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu, pirmiausia grindžiamos idėja, kad valstybėje skaitmeniniam turtui yra suteiktas nuosavybės teisės statusas (UNIDROIT, 2023, p. 23). Panašaus pobūdžio aukščiau nurodytus argumentus dėl nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo yra išsakyę Anglijos ir Velso teisės komisija. Atsižvelgiant į tai, kaip minėta anksčiau, Jungtinės Karalystės parlamentui buvo pateiktas įstatymo projektas, kuriuo siūloma skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą jį priskiriant trečiajai nuosavybės teisės kategorijai (England and Wales Law Commission, 2024) (Property (Digital Assets etc) bill..., 2024).

Autoriaus nuomone, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas pagal valstybių pozityviąją teisę šiuo metu yra nebeišvengiamas teisinis reiškinys. Šiandien iš esmės didžioji visuomenės dalis vis daugiau laiko praleidžia skaitmeninėje erdvėje, kurioje gali patenkinti savo turimus poreikius lygiai taip pat, kaip ir materialiaame pasaulyje. Skaitmeninė erdvė, elektroninės knygos, socialinių tinklų ir elektroninių laiškų paskyros, skaitmeninis menas ir kiti skaitmeninio turto objektai yra tapę neatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo dalimi. Dauguma skaitmeninio turto objektų atlieka lygiai tokią pačią funkciją skaitmeninėje erdvėje kaip ir šių objektų atitikmenys materialiaame pasaulyje. Pavyzdžiui, ta pati knyga gali egzistuoti tiek elektronine, tiek materialia forma, ta pati nuotrauka gali egzistuoti tiek skaitmenine, tiek materialia forma ir kt. Tad dauguma žmonių šiuos skaitmeninio turto objektus suvokia kaip lygiaverčius objektus turimiems materialiems daiktams. Todėl akivaizdu, kad dirbtinis skirtumas tarp materialių ir skaitmeninių objektų teisinio režimo negali būti pateisinamas šiuolaikinėje visuomenėje. Kai tas pats objektas gali egzistuoti tiek materialia, tiek skaitmenine forma ir nepriklausomai nuo to, jo funkcija ir vertė išlieka identiška, nėra jokio racionalaus teisinio pagrindo vienai objekto formai suteikti nuosavybės teisės statusą, o kitai jo egzistavimo formai šio statuso nesuteikti. Dirbtinis objekto atžvilgiu taikomo teisinio režimo atskyrimas, remiantis vien tik objekto egzistavimo forma, ne tik prieštarautų šiuolaikinės visuomenės poreikiams, tačiau ir teisės taikymo logikai. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninio turto objektai tampa vis labiau integruoti

į daugelio žmonių gyvenimą, valstybės teisinė sistema turi atspindėti šį pokytį suteikdama skaitmeninio turto objektams nuosavybės teisės statusą.

Skaitmeninis turtas šiuolaikinėje visuomenėje taip pat yra įgijęs reikšmingą ekonominę vertę ir turi didelę reikšmę civilinėje apyvartoje. Pavyzdžiui, kriptovaliutos, nepakeičiamieji žetonai, virtualių internetinių žaidimų objektai, domenų vardai ir kiti skaitmeninio turto objektai gali būti verti tūkstančių ar net milijonų eurų. Šių skaitmeninio turto objektų ekonominė vertė yra reali ir pripažįstama civilinėje apyvartoje – jie aktyviai perkami, parduodami, mainomi ir jais disponuojama kitokiais būdais. Be to, didelė dalis šiuolaikinių verslo subjektų savo veiklą grindžia būtent skaitmeninio turto objektų kūrimu ir jų prekyba. Pavyzdžiui, kriptovaliutų biržos, nepakeičiamųjų žetonų platformos, MMORPG žaidimų žaidėjai ir kt. generuoja dideles pinigų sumas vien tik iš disponavimo skaitmeninio turto objektais. Tad šių subjektų verslo veikimo modelis tiesiogiai priklauso nuo skaitmeninio turto civilinės apyvartos. Dar daugiau, skaitmeninio turto objektų turima ekonominė vertė dažnu atveju pranoksta tradicinio materialaus turto objektų vertę. Pavyzdžiui, virtualių internetinių žaidimų objektų kaina gali būti žymiai brangesnė nei prabangių materialių daiktų, taip pat kai kurie nepakeičiamųjų žetonų meno kūriniai kainuoja žymiai daugiau nei klasikiniai materialaus meno kūriniai. Apskritai šiuo metu kai kurie asmenys savo turimus fizinius meno kūrinius perkelia į nepakeičiamuosius žetonus ir juos pardavinėja, o turimą originalią fizinę meno kūrinio versiją sunaikina, taip siekdami užtikrinti į nepakeičiamą žetoną paversto meno kūrinio unikalumą skaitmeninėje erdvėje ir didesnę jo ekonominę vertę (Explained: Why some NFT creations..., 2022). Taigi, atsižvelgiant į skaitmeninio turto turimą reikšmę skaitmeninės ekonomikos kontekste, skaitmeniniam turtui turi būti suteikiamas nuosavybės teisės statusas, be kita ko, tokiu būdu taip pat siekiant užtikrinti jo teisinę apsaugą ir civilinės apyvartos teisėtumą. Priešingu atveju gali susiklostyti paradoksali situacija, kai asmuo, investavęs didelę pinigų sumą, pavyzdžiui, į nepakeičiamųjų žetonų pagrindu egzistuojantį meno kūrinį ar į kitą skaitmeninio turto objektą, neturėtų tokių pačių teisinių garantijų kaip asmuo, investavęs panašią pinigų sumą, ar net mažesnę, į materialų meno kūrinį ar į kitą panašaus pobūdžio materialų daiktą. Šis teisinis tokio pat pobūdžio objektų traktavimas ne tik pažeistų teisėtų lūkesčių principą ir neatitiktų teisinio tikrumo, bet ir sukurtų visiškai nepagrįstą teisinį vertinimą, kuris būtų grindžiamas vien tik objekto egzistavimo forma, o ne jo turima realia ekonomine verte ir reikšme civilinėje apyvartoje.

Nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas valstybės pozityviojoje teisėje taip pat leidžia išvengti ir įvairių teisinių ginčų, kurie valstybėse kyla dėl neaiškaus skaitmeninio turto teisinio statuso. Pavyzdžiui,

sprendžiant ginčus dėl įpėdinio teisės paveldėti palikėjui priklausiusį skaitmeninio turto objektą, santuokos nutraukimo byloje dalijant sutuoktinių turėtą skaitmeninį turtą, bankroto proceso metu vertinant ir skirstant bankrutuojančio asmens turėtą arba pas jį kitų asmenų laikytą skaitmeninį turtą ir kt. Valstybės pozityviojoje teisėje nesant aiškaus skaitmeninio turto nuosavybės teisės statuso, teisinio ginčo atveju teismai yra priversti kiekvienu atveju iš naujo spręsti fundamentalius klausimus, susijusius su skaitmeninio turto teisine prigimtimi. Tai apsunkina ne tik teismų darbą, tačiau sukuria ir teisinį netikrumą bylos šalims, kadangi panašaus pobūdžio bylose gali būti priimami visiškai skirtingi sprendimai dėl to paties klausimo. Tad valstybės pozityviojoje teisėje pripažinimas, kad į skaitmeninį turtą galima įgyti nuosavybės teisę, leistų išspręsti visus minėtus ir kitus galimus ginčus, susijusius su skaitmeniniu turtu.

Galiausiai, šiuolaikinėje visuomenėje skaitmeninis turtas yra tapęs ir asmens socialinio statuso dalimi. Pavyzdžiui, socialinių tinklų paskyros yra tapusios kai kurių asmenų pagrindiniu įrankiu karjeros vystymui ir verslo ryšių plėtojimui, o skaitmeninės meno kolekcijos ar MMORPG žaidimuose turimi vertingi objektai atspindi asmens kultūrinius interesus ir turimą socialinį statusą konkrečioje plotmėje. Visa tai rodo, kad skaitmeninis turtas nėra vien tik technologinis fenomenas – jis yra tapęs integralia šiuolaikinio žmogaus gyvenimo dalimi, kuri reikalauja adekvačios teisinės apsaugos iš valstybės pozityviosios teisės.

Apibendrinant galima teigti, kad atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės poreikius ir į skaitmeninių technologijų pažangą, skaitmeninio turto pripažinimas nuosavybės teisės objektu valstybių pozityviojoje teisėje šiuo metu yra būtinas ir nebeišvengiamas teisinis reiškiny. Skaitmeninis turtas jau yra tapęs neatsiejama kiekvieno žmogaus gyvenimo ir ekonominės veiklos dalimi, o jo turima ekonominė ir socialinė reikšmė tik didėja. Suteikiant skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusą valstybėje būtų ne tik užtikrinta efektyvi šio turto teisinė apsauga, bet ir sudarytos sąlygos skaitmeniniam turtui tapti pilnaverte ekonominės ir teisinės sistemos dalimi. Be to, nuosavybės teisės koncepcijos pritaikymas skaitmeniniam turtui nėra revoliucinis pokytis valstybės pozityviojoje teisėje. Priešingai, tai yra natūrali teisinės sistemos evoliucija, atspindinti fundamentalius pokyčius žmonių ekonominėje ir socialinėje elgsenoje. Tai yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir adekvačią turto apsaugą skaitmeniniame amžiuje.

2.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektai

Skaitmeninių technologijų pagrindu atsiradusi skaitmeninė erdvė, kurioje egzistuojantys skaitmeninio turto objektai turi realią ekonominę vertę ir yra tapę neatsiejama civilinės apyvartos dalimi, teisės doktrinoje sukėlė susiskaldymą dėl to, koku būdu šie objektai turėtų būti kvalifikuojami nuosavybės teisės objektu ir koks teisinis reguliavimas jiems turėtų būti taikomas siekiant užtikrinti efektyvią jų teisinę apsaugą. Šis susiskaldymas atsirado dėl to, kad privatinė teisė, kurią mes žinome ir taikome šiandien, yra stipriai pagrįsta XIX amžiuje susiformavusiomis idėjomis ir principais, kurie buvo sukurti reguliuojant teisinius santykius, susiklostančius dėl materialaus turto objektų (van Erp, 2023, p. 11). Teisės doktrinoje netgi teigiama, kad tuo metu, kai buvo kuriami privatinės teisės pagrindai, niekas negalėjo numatyti, kad po kelių šimtų metų visuomenė gyvens hibridiniame pasaulyje, kuriame realus pasaulis bus neatsiejamai susijęs su virtualiuoju ir kuriame egzistuojantys skaitmeninio turto objektai bus lygiai tokie patys vertingi ar net brangesni nei XIX amžiuje taurieji metalai (van Erp, 2023, p. 11). Tad ši skaitmeninių technologijų sukelta transformacija sukėlė diskusiją ir susiskaldymą teisės doktrinoje sprendžiant, ar esama teisinė sistema yra pajėgi ir gali prisitaikyti prie atsiradusių skaitmeninių technologijų, ar visgi dabartinė teisinė sistema yra pasenusi ir neatspindinti šiuolaikinės skaitmeninių technologijų realybės, todėl būtini radikalūs pokyčiai kuriant visiškai naują teisinį reguliavimą, kurio pagrindu skaitmeniniam turtui būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas ir taip užtikrinama efektyvi jo teisinė apsauga. Šiuo klausimu išsiskiria dvi kardinaliai skirtingos nuomonės.

Pirmosios pozicijos šalininkai teigia, kad skaitmeninių technologijų pagrindu atsirandantis ir egzistuojantis skaitmeninis turtas yra visiškai naujas ir unikalus reiškinys, todėl jis skiriasi nuo tradicinių nuosavybės teisės objektų, kurių atžvilgiu taikoma dabartinė nuosavybės teisės sistema. Tad atsižvelgiant į tai, skaitmeniniam turtui turėtų būti sukurtas atskiras, specialus teisinis reguliavimas, skaitmeninį turtą pripažįstant *sui generis* objektu ir pagal šį atskirą teisinį reguliavimą skaitmeniniam turtui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas. Taip pat teigiama, kad skaitmeniniam turtui sukūrus atskirą teisinį reglamentavimą iš karto būtų galima išspręsti visus teisinius iššūkius, su kuriais skaitmeninis turtas šiuo metu susiduria (Allen *et al.*, 2020) (Toygar *et al.*, 2013, p. 114-115; 117-118) (Castillo Parrilla, 2021, p. 825) (Giang, Huong, 2023, p. 11).

Antrosios pozicijos šalininkai laikosi visiškai priešingos nuomonės ir teigia, kad skaitmeniniam turtui nereikia kurti jokio atskiro teisinio

reguliavimo, kadangi teisiniai santykiai, atsirandantys skaitmeninėje erdvėje dėl skaitmeninio turto objektų, visiškai atitinka jau seniai egzistuojančias ir žinomas civilinių teisinių santykių rūšis, todėl jie nėra nauji lyginant juos su jau egzistuojančiais. Šių teisės mokslininkų teigimu, skaitmeninis turtas yra nauja nematerialaus turto forma, todėl ji gali būti reglamentuojama pagal tradicinės civilinės teisės normas (A. Slipchenko, S. O. Slipchenko, 2023, p. 76) (Castillo Parrilla, 2021, p. 824) (Giang, Huong, 2023, p. 12) (Didžiulis, 2020, p. 47-49). Kitaip sakant, skaitmeninis turtas šių teisės mokslininkų laikomas nauja nematerialaus turto rūšimi, kuri valstybių pozityviojoje teisėje nuosavybės teisės objektu pripažįstama jau labai seniai, dar nuo pat romėnų teisės laikų (Jonaitis, 2014, p. 173). Tad skaitmeninį turtą vertinant per šią prizmę, tradicinė teisinė sistema yra pakankamai lanksti prisitaikyti prie naujų technologinių, ekonominių ir socialinių pokyčių, kurie atsirado civilinėje apyvartoje, todėl naujas teisinio reguliavimo kūrimas skaitmeninio turto atžvilgiu, jį pripažįstant nuosavybės teisės objektu, nėra reikalingas.

Šios aukščiau minėtos dvi pozicijos toliau bus analizuojamos plačiau, siekiant įvertinti, kuri iš jų yra labiau priimtinesnė ir geriau atitinka šiuolaikinės skaitmeninės visuomenės poreikius.

2.2.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas *sui generis* objektu ir atskiro teisinio reguliavimo kūrimas

Pirmą kartą teisinės diskusijos apie tai, kad skaitmeninėje erdvėje susiklostantys visuomeniniai santykiai turėtų būti reglamentuojami jiems sukuriant specialų, atskirą teisinį reglamentavimą, o ne reglamentuojami pagal valstybėje galiojančią ir nusistovėjusią teisinę sistemą, prasidėjo dar 1996 metais. Tuo metu Jungtinėse Amerikos Valstijose, Čikagoje, vykusioje konferencijoje „Kibertinės erdvės teisė“ (angl. *Law of Cyberspace*) JAV apeliacinio teismo teisėjas Frankas Easterbrookas (angl. *Frank Easterbrook*) skaitė pranešimą tema „Nuosavybė kibernetinėje erdvėje“ (angl. *Property in Cyberspace*). Šiame pranešime teisėjas F. Easterbrook nurodė, kad nereikia kurti jokio atskiro teisinio reguliavimo skaitmeninėje erdvėje susiklosčiusiems santykiams reguliuoti. Jo teigimu, bandymas sukurti naują teisinį reguliavimą, skirtą išimtinai tik internetui, yra toks pat beprasmis, kaip bandymas sukurti „arklių teisę“. F. Easterbrooko pozicija buvo grindžiama tuo, kad teisininkai turėtų studijuoti bendrąsias nuosavybės teisės, sutarčių teisės, deliktų teisės ir kitų teisės šakų taisykles ir tuomet jie bus geriausiai pasirengę spręsti bet kokias naujas specializuotas teises problemas, įskaitant ir tas, kurios kyla skaitmeninėje erdvėje. Jis argumentavo, kad kaip nuosavybės teisės, sutarčių teisės ir deliktų teisės pagrindiniai principai ir

nuostatos gali būti pritaikyti arkliais reguliuoti (reguliuojant teisinius klausimus, susijusius su arkliais), taip jie gali būti taikomi ir sprendžiant bet kokį teisinį klausimą, kylanti iš skaitmeninės erdvės, kadangi minėtų pagrindinių teisės institutų principų taikymas visiškai nepriklauso nuo reguliuojamo objekto prigimties (Doyle, Jeremy, 2016, p. 164) (Of Horses and Cyberspace, 2022). Toks F. Easterbrooko požiūris į skaitmeninėje erdvėje susiklostančių santykių teisinį reglamentavimą tuo metu sukėlė didelę akademinę diskusiją, kurioje vienas iš ryškiausių F. Easterbrooko oponentų tapo Lawrence Lessig, kuris, atsakydamas į minėtus F. Easterbrooko teiginius, paskelbė kelias mokslines publikacijas: „*Arklių teisė – ko gali išmokyti kibernetinė teisė?*“ (angl. *The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach*) (Lessig, 1999a) ir „*Kodas ir kiti kibernetinės erdvės įstatymai*“ (angl. *Code and other Laws of Cyberspace*) (Lessig, 1999b).

Šiose publikacijose L. Lessig nurodė, kad skaitmeninė erdvė nėra tiesiog dar viena aplinka, kurioje susiklosčiusius santykius būtų galima reguliuoti taikant pagrindinių teisės institutų bendruosius principus. Jo teigimu, skaitmeninė erdvė yra unikali, turinti ypatingų savybių, dėl kurių tradiciniai teisės institutai šioje erdvėje sunkiai gali būti pritaikomi. L. Lessig savo poziciją grindė sisteminė skaitmeninės ir fizinės erdvės skirtumų analize, nurodydamas, kad skaitmeninė erdvė iš esmės skiriasi nuo fizinės erdvės dėl savo ypatumų ir reguliavimo mechanizmų specifikos. Anot jo, pagrindinis skirtumas yra tai, kad skaitmeninėje erdvėje svarbų vaidmenį atlieka ją išreiškiantis kodas, t.y. techninė infrastruktūra, kuri veikia kaip reguliavimo priemonė. Kodas skaitmeninėje erdvėje laikomas savotišku „įstatymu“, kadangi būtent jis nustato, kas skaitmeninėje erdvėje techniškai įmanoma ir kas ne. Kitaip nei fizinėje erdvėje, kurioje teisės aktai dažniausiai veikia tik *ex post facto* (po fakto), skaitmeninėje erdvėje kodas visuomet veikia kaip *ex ante* (iš anksto), užkirsdamas kelią tam tikrų veiksmų galimybei dar prieš jiems įvykstant. Pavyzdžiui, jeigu asmens patekimą į tam tikrą privačią teritoriją draudžia įstatymai, šis asmuo į šią teritoriją vis tiek gali fiziškai patekti, o tai draudžiančių įstatymų sukeltos teisinės pasekmės dėl šio veiksmo atlikimo asmeniui bus pritaikytos tik vėliau (*ex post facto*). Tuo tarpu skaitmeninėje erdvėje tokį asmens veiksmą gali tiesiogiai apriboti skaitmeninės erdvės kodas, kuris iš anksto užkerta kelią tokiam veiksmui įvykti (*ex ante*). Pavyzdžiui, skaitmeninėje erdvėje prieiga prie tam tikros paskyros ar failo gali būti techniškai apribota, nustatant, kad norėdamas atidaryti tam tikrą failą ar siekdamas prisijungti prie konkrečios paskyros, asmuo turi įvesti prisijungimo vardą, slaptažodį, autentifikavimo kodą ir pan. Jeigu asmuo tokios informacijos neturi, atitinkamai jis neturi galimybės nei atidaryti konkretaus failo, nei prisijungti prie norimos paskyros. Tad

priešingai nei fizinėje erdvėje, skaitmeninėje erdvėje kodas veikia kaip *ex ante* reguliavimo mechanizmas ir tam tikra prasme tampa lygiai tokiau pat svarbiu, kaip ir fizinėje erdvėje taikomi pozityviosios teisės įstatymai. L. Lessig teigimu, skaitmeninės erdvės kodas, skirtingai nei fizinėje erdvėje galiojantys gamtos dėsniai, gali būti keičiamas ir modifikuojamas. Tai reiškia, kad valstybė, siekdama reguliuoti elgesį skaitmeninėje erdvėje, gali priimti įstatymus, kurie gali daryti įtaką pačiam kodui, kuris nustato technines galimybes ir apribojimus. Atsižvelgdamas į visa tai, L. Lessig teigė, kad skaitmeninė erdvė sukūrė visiškai naują realybę, kurioje kylantys teisiniai klausimai reikalauja visiškai kitokio teisinio reguliavimo nei to, kuris taikomas fizinėje erdvėje. Tad norint užtikrinti veiksmingą ir tinkamą skaitmeninėje erdvėje susiklostančių santykių reguliavimą ir šių santykių objektų teisinę apsaugą, būtina sukurti specifinį teisinį reguliavimą, kuris atitiktų skaitmeninės erdvės specifiką (Lessig, 1999a) (Lessig, 1999b).

Teisės doktrinoje aukščiau nurodyti pagrindiniai L. Lessig teiginiai ir jo išreikštas požiūris sukurti atskirą teisinį reglamentavimą skaitmeninėje erdvėje susiklosčiusiems santykiams reguliuoti sulaukė įvairių vertinimų. Vieni teisės mokslininkai pritarė L. Lessig pozicijai, pripažindami skaitmeninės erdvės unikalumą ir poreikį joje susiklosčiusius santykius reguliuoti sukuriant jiems atskirą, specifinį teisinį reglamentavimą, tuo tarpu kita dalis teisės mokslininkų išreiškė kritinį požiūrį į minėtus teiginius. Vienas iš pagrindinių L. Lessig pozicijos kritikų buvo Viktor Mayer-Schönberger, kuris teigė, kad L. Lessig išreikštas požiūris į skaitmeninės erdvės reguliavimą yra pernelyg technologiškai deterministinis. Jo teigimu, L. Lessig pervertina technologinio kodo, kaip skaitmeninės erdvės reguliavimo mechanizmo, reikšmę, nepakankamai įvertindamas žmogiškojo faktoriaus svarbą, kadangi, nors skaitmeninės erdvės kodas iš anksto gali nustatyti galimus veiksmus skaitmeninėje erdvėje, žmonės nuolatos suranda būdų kaip išvengti skaitmeninės erdvės kodo nustatytų apribojimų (Mayer-Schönberger, 2008). Jack Goldsmith ir Tim Wu kritikavo L. Lessig poziciją dėl pernelyg supaprastinto požiūrio į tradicinių teisės institutų principų adaptyvumą. Jų teigimu, pagrindinių teisės institutų principai istoriškai parodė ypatingą gebėjimą prisitaikyti prie naujų technologinių iššūkių. Pavyzdžiui, nuosavybės teisės koncepcija evoliucionavo nuo fizinių objektų iki nematerialaus turto, sutarčių teisė prisitaikė prie skaitmeninėje erdvėje sudaromų sutarčių ir kt. (Goldsmith, Wu, 2006). Kiti teisės mokslininkai kritikavo L. Lessig poziciją, teigdami, kad negalima pernelyg griežtai atskirti skirtingus reguliavimo mechanizmus, taikomus skaitmeninėje erdvėje ir materialiaame pasaulyje. Pavyzdžiui, profesorės J. Cohen teigimu, realiame pasaulyje valstybės pozityvioji teisė, socialinės normos, civilinė apyvarta ir

technologijos nėra atskirtos vienos nuo kitų. Priešingai, šie elementai nuolat persipina ir sąveikauja tarpusavyje. Todėl bandymas skaitmeninei erdvei sukurti visiškai atskirą, specifinį teisinį reguliavimą, atsietą nuo bendros valstybėje galiojančios teisinės sistemos, gali būti ne tik nepraktiškas, tačiau ir neveiksmingas, kadangi būtų ignoruojami esminiai sąveikos mechanizmai tarp minėtų elementų (Cohen, 2007) (Cohen, 2012).

Aukščiau analizuota teisės mokslininkų akademinė diskusija atskleidė fundamentalų požiūrių skirtumą į skaitmeninėje erdvėje susiklostančių visuomeninių santykių teisinį reglamentavimą. Nuo šios akademinės diskusijos pradžios praėjo jau daugiau nei 20 metų, tačiau šiandien ji vėl tapo aktuali, tik sprendžiant iš dalies kitoki, tačiau labai panašų klausimą - ar skaitmeniniam turtui reikėtų sukurti atskirą, specifinį teisinį reglamentavimą, kurio pagrindu jam turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas ir užtikrinama efektyvi jo teisinė apsauga. Šiandieninėje teisinėje literatūroje teisės mokslininkai, pasisakantys už specialaus, atskiros teisinio reguliavimo sukūrimą skaitmeniniam turtui, nurodo įvairias priežastis, kodėl, jų manymu, toks sprendimas būtų tinkamesnis, nei bandymas pritaikyti esamą nuosavybės teisės koncepciją, kuri, jų teigimu, nėra pakankamai lanksti, kad galėtų efektyviai apimti visus skaitmeninio turto aspektus ir užtikrinti jo tinkamą teisinę apsaugą.

Visų pirma, teigiama, kad skaitmeniniam turtui sukūrus visiškai naują, atskirą teisinį reglamentavimą, įstatymų leidėjas įgytų galimybę atsiriboti nuo visų dabartinių valstybės pozityviojoje teisėje esančių teisinių koncepcijų ir galėtų pradėti kurti skaitmeninio turto teisinį reglamentavimą nuo švaraus, balto popieriaus lapo (Swinnen, 2020, p. 152). Kitaip sakant, ši pozicija grindžiama tuo, kad dabartinės teisinės koncepcijos, ypač nuosavybės teisės srityje, istoriškai buvo sukurtos ir šiandien vis dar yra taikomos tik materialaus turto objektų atžvilgiu. Todėl bandymas XIX amžiuje susiformavusias nuosavybės teisės koncepcijas pritaikyti skaitmeniniam turtui, t.y. koncepcijas, kurioms jau daugiau nei 200 metų, neišvengiamai sukuria jų pritaikomumo sunkumus skaitmeninio turto atžvilgiu. Tad vietoje to, kad būtų ieškoma būdų, kaip būtų galima pritaikyti tradicinės nuosavybės teisės koncepcijas skaitmeniniam turtui, teigiama, kad praktiškiau ir naudingiau būtų skaitmeniniam turtui sukurti visiškai naują, atskirą teisinį reglamentavimą, kuris leistų organiškai vystyti teisinę sistemą, konkrečiai atsižvelgiant į skaitmeninio turto prigimtį ir į tik šiam turtui būdingas savybes.

Antra, visiškai naujo ir atskiros teisinio reglamentavimo sukūrimas skaitmeniniam turtui leistų kompleksiškai ir iš karto išspręsti visas teises problemas, su kuriomis skaitmeninis turtas šiuo metu susiduria (Allen *et al.*, 2020) (Toygar *et al.*, 2013). Šis argumentas susijęs su prieš tai minėtu, nes

teigiama, kad vietoje bandymų ieškoti sprendimų, kaip dabartinės teisinės koncepcijos galėtų būti pritaikomos skaitmeniniam turtui, pavyzdžiui, jas interpretuojant kitaip, tikslingiau būtų to išvengti sukuriant atskirą teisinį reglamentavimą. Šiame reglamentavime būtų galima aiškiai apibrėžti skaitmeninio turto sampratą, užtikrinti jo teisinę apsaugą ir išspręsti įvairius probleminius klausimus, kurių dabartinė teisinė sistema neapima - pavyzdžiui, klausimus dėl skaitmeninio turto paveldėjimo, jo įkeitimo ir kt. Kitaip sakant, naujas teisinis reguliavimas leistų išvengti teisinių spragų ir neaiškumų, kurie šiuo metu kyla bandant pritaikyti tradicines teises koncepcijas skaitmeniniam turtui.

Trečia, skaitmeniniam turtui kuriant atskirą teisinį reglamentavimą dėmesys galėtų būti sutelktas į specifinius skaitmeninio turto aspektus ir į jų reguliavimo ypatumus (Castillo Parrilla, 2021, p. 825) (Swinnen, 2020, p. 152). Pavyzdžiui, būtų galima detalai apibrėžti skaitmeninio turto nuosavybės teisės įgijimo, perdavimo ir jo teisinės apsaugos taisykles, atsižvelgiant į skaitmeninio turto technologinius aspektus. Tokios taisyklės taip pat galėtų nustatyti teisinius mechanizmus, kaip užtikrinama skaitmeninio turto savininko autentifikacija skaitmeninėje erdvėje, reglamentuojama prieiga prie konkrečių skaitmeninio turto objektų, kaip dėl jų turėtų būti sprendžiami ginčai ir kt. Kitaip sakant, atskirame teisiniame reglamentavime būtų galima sukurti kompleksinę teisinę sistemą, specialiai pritaikytą tik skaitmeninio turto unikalumui.

Ketvirta, teigiama, kad skaitmeninis turtas yra nauja ekonominė realybė, todėl būtina sukurti naują taisyklių rinkinį, kuris ją atitiktų (Castillo Parrilla, 2021, p. 824). Šiuolaikinė ekonomika vis labiau persikelia į skaitmeninę erdvę, kurioje kuriama ir realizuojama vis didesnė ekonominė vertė. Pavyzdžiui, nurodoma, kad iki 2028 metų skaitmeninės ekonomikos vertė pasieks 16,5 trilijonų JAV dolerių, o visa tai sudarys 17 procentų viso pasaulio BVP (The Global Digital Economy Will Reach..., 2024). Tad atsižvelgiant į tai, teigiama, kad ši nauja ekonominė realybė reikalauja naujo teisinio požiūrio ir naujo teisinio reguliavimo mechanizmo, kuris būtų pritaikytas šiai ekonominei transformacijai.

Penkta, atskirame skaitmeninio turto teisiniame reguliavime būtų galima sukurti bendrus principus, kuriais vadovaujantis būtų galima sistemiškai spręsti visus su skaitmeniniu turtu susijusius klausimus – nuo teisinio statuso šiam turtui suteikimo iki įvairių teisinių procedūrų ir mechanizmų, susijusių su skaitmeniniu turtu, nustatymo (Giang, Huong, 2023, p. 12). Pavyzdžiui, tokie bendri principai leistų aiškiai apibrėžti skaitmeninio turto teisinį statusą ir jo vietą valstybės teisinėje sistemoje, kartu nustatant pagrindinius požymius ir charakteristikas, kurias turėtų atitikti

konkretus skaitmeninis objektas, kad jis galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu ir kt. Šis argumentas dėl bendrų principų sukūrimo atskirame teisiniame reguliavime iš esmės atspindi panašų požiūrį, kuris būtų, jei į valstybės pozityviosios teisės sistemą būtų perkelti principai, kuriuos yra paskelbusi UNIDROIT ir Europos Teisės Institutas konsultacinio pobūdžio dokumentuose, skirtuose skaitmeniniam turtui. Kaip buvo minėta ir analizuota anksčiau, šios tarptautinės teisinės organizacijos yra paskelbusios minkštosios teisės šaltinius (angl. *soft-law*), kuriuose yra suformuoti skaitmeninio turto principai, siūlomi valstybėms kaip gairės sprendžiant įvairius teisinius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu (ELI, 2022) (UNIDROIT, 2023).

Apibendrinant aukščiau nurodytus argumentus dėl atskiros teisinio reguliavimo skaitmeniniam turtui sukūrimo, kuriuo jam būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas ir užtikrinama jo teisinė apsauga, galima pastebėti, kad visos minėtos priežastys yra glaudžiai susijusios, o kai kurios iš jų taip pat yra ir persidengiančios, iš esmės pabrėžiant tik du pagrindinius aspektus.

Visų pirma, dabartinės valstybėse galiojančios nuosavybės teisės koncepcijos buvo sukurtos ir yra taikomos iš esmės tik fiziniams, materialiams objektams, todėl jos yra visiškai nepritaikytos skaitmeniniam turtui. Kitaip sakant, teigiama, kad dabartinės nuosavybės teisės koncepcijos negali būti tiesiog adaptuojamos ar pritaikomos skaitmeniniam turtui, kadangi jos remiasi visiškai kitomis prielaidomis ir principais, kurie nesuderinami su skaitmeninio turto prigimtimi. Pavyzdžiui, tradicinė nuosavybės teisės koncepcija apskritai nepripažįsta nuosavybės teisės į nematerialaus turto objektus, o šiuolaikinė nuosavybės teisės koncepcija yra per daug ribota, kad galėtų apimti visus skaitmeninio turto aspektus (van Erp, 2009, p. 12; 19). Tad atsižvelgiant į tai, teigiama, kad vienintelis sprendimas šioje situacijoje yra skaitmeniniam turtui sukurti naują, atskirą teisinį reguliavimą ir jo pagrindu skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą. Pavyzdžiui, kaip šiuo metu tai bandoma padaryti Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje (Property (Digital Assets etc) bill..., 2024).

Antrasis išskiriamas pagrindinis aspektas yra tai, kad skaitmeniniam turtui kuriant atskirą teisinį reglamentavimą būtų galima atsižvelgti į šio turto unikalumą ir specifiką, todėl naujame reguliavime būtų sukurtos teisės normos, pritaikytos spręsti naujus ir specifinius teisinius klausimus, kylančius dėl skaitmeninio turto prigimties ir jo funkcionavimo ypatumų.

Visi šie aukščiau nurodyti argumentai dėl poreikio skaitmeniniam turtui sukurti naują, atskirą teisinį reglamentavimą, o ne bandyti pritaikyti šiuo metu valstybėse galiojančias nuosavybės teisės koncepcijas, teisės doktrinoje susilaukia daugiau kritikos nei palaikymo. Teisės mokslininkai nurodo, kad

naujo ir atskiro teisinio reglamentavimo kūrimas skaitmeniniam turtui gali sukurti daugiau teisinių problemų, nei jų išspręsti.

Visų pirma, teigiama, kad skaitmeniniam turtui kuriant atskirą ir specialų teisinį reglamentavimą, egzistuoja nemaža rizika, kad šis teisinis reguliavimas gali būti neišbaigtas (Swinnen, 2020, p. 153) (Scassa, 2018, p. 17). Tai gali lemti, kad naujai sukurtos teisės normos nebus visiškai suderintos su bendraisiais civilinės teisės ir kitų teisės šakų principais, todėl tikėtina, jog atsirastų įvairių teisinių kolizijų ir praktinių problemų sprendžiant įvairius klausimus, susijusius su skaitmeninio turto objektais. Naujo reguliavimo neišbaigtumas gali pasireikšti ir dėl teisės subjektų teisių ir pareigų, susijusių su skaitmeniniu turtu, nustatymu ir neapibrėžtumu. Skaitmeniniam turtui kuriant naują ir specialų teisinį reglamentavimą, jame turėtų būti nustatytos skaitmeninio turto savininkų, valdytojų, naudotojų ir kitų su skaitmeniniu turtu susijusių subjektų teisės ir pareigos. Visgi, dėl ypač didelio skaitmeninio turto kompleksiskumo, ypatingos jo prigimties ir jam priskirtinų objektų įvairovės, tai gali būti itin sudėtinga užduotis. Tad nepakankamai aiškus teisių ir pareigų nustatymas naujame reglamentavime galėtų sukelti ir praktinių sunkumų asmenims įgyvendinant įstatyme nustatytas jų teises ir vykdant pareigas, susijusias su skaitmeniniu turtu.

Antra, teigiama, kad skaitmeniniam turtui sukūrus atskirą teisinį reglamentavimą, gali kilti įvairių problemų aiškinant ir taikant naujai sukurtą teisinio reguliavimo nuostatas (Swinnen, 2020, p. 153). Tokia situacija gali lemti teisinį neapibrėžtumą ir nenuoseklumą sprendžiant įvairius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu, kadangi tos pačios teisės normos teisinio reglamentavimo pradžioje ir kurį laiką po jo kiekvienoje situacijoje galės būti interpretuojamos ir aiškinamos visiškai skirtingai, priešingai nei tai būtų taikant šiuo metu egzistuojančias teisės normas, kurių aiškinimas ir taikymas tiek teisės doktrinoje, tiek ir teismų praktikoje šiandien jau yra išplėtotas ir nusistovėjęs.

Trečia, teigiama, kad skaitmeninės technologijos niekuomet nestovi vietoje, jos nuolat ir sparčiai tobulėja, todėl teisinis reglamentavimas, kuris būtų sukurtas šiandien atsižvelgiant į unikalias skaitmeninio turto savybes, rytoj jau gali būti pasenęs ir nebeatitiktis naujos technologinės realybės (Giang, Huong, 2023, p. 12) (Swinnen, 2020, p. 153). Dėl šios priežasties reikėtų nuolatos daryti įvairius teisinio reglamentavimo pakeitimus, o visa tai sukeltų reikšmingų praktinių problemų. Pavyzdžiui, nuolatiniai teisinio reglamentavimo pakeitimai kiekvieną kartą reaguojant į technologinę pažangą sukeltų teisinį nestabilumą ir neapibrėžtumą, o tai yra ypatingai žalinga nuolat besivystančioms ir tobulėjančioms skaitmeninėms technologijoms, kurioms yra būtinas aiškus ir prognozuojamas teisinis reguliavimas. Jeigu šiandien

sukurtos teisės normos, reglamentuojančios skaitmeninio turto objektų nuosavybės teisės perleidimo tvarką, rytoj jau taptų pasenusios ir nebeaktualios dėl atsiradusių technologinių naujovių, rinkos dalyviai būtų nuolatos verčiami prisiderinti prie vis kitokio teisinio reguliavimo. Be to, jeigu teisinis reguliavimas taptų priklausomu nuo skaitmeninių technologijų inovacijų tempo, gali stipriai sumažėti ir teisinės sistemos efektyvumas, kadangi reguliavimo procesai taptų visiškai nestabilūs. Visa tai taip pat apsunkintų ir teismų darbą formuojant vienodą teisės taikymą, kadangi teismams būtų sudėtinga kurti nuoseklią ir stabilią teismų praktiką nuolat besikeičiančio teisinio reguliavimo kontekste.

Ketvirta, teigiama, kad atskiro ir specialaus teisinio reguliavimo kūrimas skaitmeniniam turtui šiuo metu gali būti per ankstyvas, kadangi vis dar nėra aiškaus supratimo, kas apskritai yra skaitmeninis turtas ir kokia šio turto reikšmė visuomenėje. Tad teisinio reguliavimo kūrimas, neturint aiškaus supratimo apie reguliuojamą objektą, gali lemti neefektyvių ir praktiškai neįgyvendinamų teisės normų valstybės pozityviojoje teisėje atsiradimą (Steinberg, 2009, p. 418-419).

Penkta, teigiama, kad teisiniai santykiai, atsirandantys skaitmeninėje erdvėje, visiškai atitinka jau seniai žinomas civilinių teisinių santykių rūšis, todėl jie nėra nauji lyginant juos su jau egzistuojančiais. Atsižvelgiant į tai, nėra jokio poreikio keisti dabartinės teisinės sistemos, kadangi ji jau šiuo metu reguliuoja visuomeninius santykius, kurie vyksta ir yra įgyvendinami per internetą, interneto technologijas ar apskritai per telekomunikacijas (Slipchenko, Slipchenko, 2023, p. 76-77) (Egamberdiev, 2023, p. 34). Kitaip sakant, teigiama, kad dėl skaitmeninio turto susiklostantys teisiniai santykiai yra visiškai tokie patys, kaip ir šiuo metu egzistuojantys, nepaisant to, kad jie susiklosto ne materialiaame pasaulyje, o skaitmeninėje erdvėje.

Apibendrinant aukščiau nurodytus argumentus, galima teigti, kad požiūris į skaitmeninio turto kvalifikavimą *sui generis* objektu jam sukuriant atskirą teisinį reglamentavimą ir suteikiant nuosavybės teisės statusą, iš esmės priklauso nuo valstybės pozityviojoje teisėje įtvirtintų teisinių koncepcijų interpretavimo skirtumų ir nuo požiūrio į valstybės teisinės sistemos gebėjimą prisitaikyti prie skaitmeninio turto keliamų teisinio reguliavimo iššūkių.

Šiuo metu visame pasaulyje yra tik kelios valstybės, kurios skaitmeniniam turtui yra suteikusios nuosavybės teisės statusą jam sukuriant atskirą, specialų teisinį reglamentavimą, o ne jį integruojant į valstybėje galiojančią nuosavybės teisės sistemą.

Kaip buvo minėta anksčiau, viena iš pirmųjų tokių valstybių pasaulyje buvo Serbija, kurioje 2020 m. gruodžio 21 d. buvo priimtas Skaitmeninio turto įstatymas (Law on Digital Assets, 2020). Šiuo įstatymo pagrindu Serbijoje

buvo sukurtas skaitmeninės nuosavybės institutas, kuris skaitmeniniam turtui suteikė nuosavybės teisės statusą. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, iki šio įstatymo priėmimo skaitmeninis turtas egzistavo tam tikroje tarpinėje erdvėje, neturėdamas aiškaus nuosavybės teisės statuso. Tad šis įstatymas tapo svarbiu žingsniu valstybės pozityviojoje teisėje pradedant reglamentuoti tai, kas jau iki jo priėmimo egzistavo realiame gyvenime – naują nuosavybės teisės formą, atsiradusią skaitmeninių technologijų pagrindu (Predrag, 2023, p. 28). Serbijos skaitmeninio turto įstatyme reglamentuojami įvairūs klausimai, susiję su skaitmeninio turto nuosavybės teisės aspektais. Pavyzdžiui, įstatyme nurodyta, kad nuosavybės teisę į skaitmeninio turto objektus gali įgyti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys; reglamentuojama nuosavybės teisės įgijimo ir skaitmeninio turto objektų disponavimo tvarka; numatoma galimybė naudoti skaitmeninį turtą kaip įkeitimo teisės objektą jo pagrindu užtikrinant sutartinių įsipareigojimų vykdymą; reglamentuojama skaitmeninio turto nuosavybės teisės apsauga, numatant įvairias priemones, kurių teisės pažeidėjo atžvilgiu gali imtis skaitmeninio turto savininkas ir kt. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad šiame įstatyme reglamentuojami ne tik skaitmeninio turto nuosavybės teisės aspektai, tačiau ir kiti įvairūs klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu (Law on Digital Assets, 2020).

Šio įstatymo priėmimo aiškinamajame rašte nėra nurodyta, kodėl buvo pasirinkta tokia nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo forma, t.y. jo atžvilgiu sukuriant atskirą teisinį reglamentavimą. Vis dėlto, analizuojant Serbijos pozityviojoje teisėje įtvirtintą civilinės nuosavybės teisės koncepciją, darytina prielaida, kad tokį Serbijos įstatymų leidėjo pasirinkimą nulėmė Serbijos civiliniame kodekse esantis ribotas nuosavybės teisės objektų sąrašas (Serbijos skaitmeninio turto įstatymo projekto aiškinamasis memorandumas, 2020). Serbijos civilinio kodekso 135 ir 136 straipsniuose įtvirtinta, kad nuosavybės teisė gali atsirasti tik į materialius gamtoje egzistuojančius objektus, esančius fizinių ar juridinių asmenų valdymo sferoje (Zakon o obligacionim odnosima, 1978). Atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas savo prigimtimi yra nematerialus objektas ir egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje, jis negali patekti į šį Serbijos civiliniame kodekse pateikiamą nuosavybės teisės objekto apibrėžimą. Tad vadovaujantis tuo, autoriaus vertinimu, Serbijos įstatymų leidėjas, siekdamas išvengti prieštaravimo su Serbijos civiliniame kodekse įtvirtinta klasikine nuosavybės teisės doktrina, sukūrė atskirą teisinį reglamentavimą, kurio pagrindu skaitmeniniam turtui suteikė nuosavybės teisės statusą jį pripažindamas savarankišku nuosavybės teisės objektu, visiškai nepriklausančiu nuo valstybės pozityviojoje teisėje įtvirtintos civilinės nuosavybės teisės koncepcijos.

Lichtenšteine, lygiai taip pat kaip ir Serbijoje, skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas sukuriant atskirą, specialų įstatymą, skirtą išimtinai tik šio turto objektų teisiniam reguliavimui (Token-und VT-Dienstleister-Gesetz, 2019). Šio įstatymo aiškinamajame rašte nurodoma, kad šį Lichtenšteino įstatymo leidėjo sprendimą pasirinkti būtent tokią nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formą nulėmė Lichtenšteino pozityviojoje teisėje įtvirtinta klasikinė nuosavybės teisės doktrina. Lichtenšteino nuosavybės teisės įstatymo 171 straipsnyje nurodoma, kad nuosavybės teisės objektu laikomi tik materialiaame pasaulyje egzistuojantys objektai, įskaitant ir gamtos jėgas, kurios gali būti kontroliuojamos (Sachenrecht, 1922). Įstatymo rengėjų teigimu, skaitmeninis turtas technine prasme yra tik informacija arba įrašas, susidedantis iš skaitmeninių simbolių sekos ir egzistuojantis skaitmeninėje sistemoje, tad jis negali būti laikomas materialiu objektu ir būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lichtenšteino nuosavybės teisės įstatymą. Kaip nurodo įstatymo rengėjai, nors teoriškai ir buvo galima svarstyti galimybę išplėsti Lichtenšteino nuosavybės teisės objektų sąrašą pripažįstant, kad juo gali būti laikomi ir materialios išraiškos neturintys objektai, toks sprendimas būtų pareikalavęs reikšmingų pakeitimų visoje Lichtenšteino civilinės nuosavybės teisės sistemoje, kadangi būtų reikėję pakeisti daugelį teisės normų. Be to, civilinės nuosavybės teisės objektų sąrašo išplėtimas galėtų sukelti ir teisinį netikrumą visoje daiktinės teisės koncepcijoje, kadangi didelės apimties įstatymų pakeitimai palietų daugelį daiktinės teisės institutų (Lichtenšteino įstatymo Token-und VT-Dienstleister-Gesetz, 2019, aiškinamasis raštas, Nr. 54/2019). Taigi, iš esmės lygiai dėl tos pačios priežasties kaip ir Serbijoje, Lichtenšteino įstatymų leidėjas, siekdamas skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą, sukūrė atskirą teisinį reguliavimą, visiškai nepriklausomą nuo tradicinės nuosavybės teisės objektų sistemos. Kaip nurodoma teisės doktrinoje, toks Lichtenšteino įstatymų leidėjo sprendimas yra praktiškas, kadangi įstatymų leidėjas, užuot sugriovęs visą nuosavybės teisės sistemą, sukūrė lygiagretų autonominį režimą, kuris iš esmės yra analogiškas nuosavybės teisės sistemai, tokiu būdu užtikrinant teisinį tikrumą (Aksoy, 2023, p. 205-206).

Kaip buvo analizuota anksčiau, atskirose Azijos valstybėse skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusas taip pat yra suteiktas tiesiogiai įstatymo lygmeniu, jam sukuriant atskirą, specialų teisinį reglamentavimą. Pavyzdžiui, kaip buvo minėta, Taivane buvo išleista oficiali teisingumo ministerijos nota, pagal kurią skaitmeninio turto objektai turi būti traktuojami lygiai taip pat, kaip ir materialaus turto objektai (Chao, 2010, p. 10). Be to, kaip jau buvo minėta, Anglijos ir Velso teisės komisija Jungtinės Karalystės parlamentui yra pateikusi įstatymo projektą, kuriuo siūloma įtvirtinti trečiąją

nuosavybės teisės kategoriją Anglijos ir Velso teisinėje sistemoje. Priėmus šį įstatymą, skaitmeniniam turtui būtų suteiktas nuosavybės teisės statusas tiesiogiai įstatymo lygmeniu ir kartu nustatyta, kaip turėtų būti įgyvendinama nuosavybės teisė į skaitmeninio turto objektus (England and Wales Law Commission, 2024, p. 33) (Property (Digital Assets etc) bill..., 2024).

Atskirai paminėtinas Ukrainos teisinis reguliavimas, kuriuo skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas. Ukrainos nuosavybės teisės koncepcija, lygiai taip pat kaip ir Serbijos ar Lichtenšteino, grindžiama klasikine nuosavybės teisės doktrina, pripažįstant, kad nuosavybės teisės objektu gali būti tik materialią išraišką turintis objektas (Codex Civilis Ucrainae, 2003). Visgi, Ukraina, užuot skaitmeniniam turtui suteikusi nuosavybės teisės statusą jam sukuriant atskirą, specialų teisinį reglamentavimą, kaip, pavyzdžiui, buvo padaryta Serbijoje ir Lichtenšteine, nusprendė skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą atliekant atitinkamus civilinio kodekso pakeitimus. 2023 m. rugpjūčio 10 d. Ukrainoje buvo priimtas įstatymas „*Dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą*“. Kaip jau buvo analizuota anksčiau, šiuo įstatymo pagrindu Ukrainos civiliniame kodekse buvo išplėstas civilinių teisių ir nuosavybės teisės objektų sąrašas į jį įtraukiant ir skaitmeninį turtą. Pagal šį įstatymą, prie nuosavybės teisės objektų kategorijos, buvo sukurtas naujas straipsnis - 179¹, kuriame skaitmeninis turtas įvardijamas skaitmeninio daikto terminu, šio straipsnio antroje dalyje nurodant, kad skaitmeniniams daiktams taikomos visos civilinio kodekso nuostatos, susijusios su materialiais daiktais, jeigu civiliniame kodekse ar atskiruose įstatymuose nėra numatyta kitaip arba tai neišplaukia iš skaitmeninio daikto prigimties (Dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą, Nr. 3320-IX, 2023). Kitaip sakant, Ukraina, užuot skaitmeniniam turtui sukūrusi atskirą teisinį režimą, integravo jį į savo bendrąją civilinės teisės sistemą, pripažindama, kad skaitmeninis turtas teisine prasme yra lygiai toks pat nuosavybės teisės objektas kaip ir materialus daiktas.

Kitose pasaulio valstybėse klausimai, susiję su skaitmeninio turto nuosavybės teisės statusu, vis dar nėra sprendžiami ir yra ignoruojami, arba yra bandoma skaitmeninį turtą priskirti prie vienos iš valstybės pozityviojoje teisėje esančių nuosavybės teisės objektų kategorijų, taip siekiant skaitmeninį turtą integruoti į nuosavybės teisės sistemą.

2.2.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas civilinės nuosavybės teisės objektu

Kaip buvo minėta, nemaža dalis teisės mokslininkų teigia, kad skaitmeninis turtas nėra visiškai naujas ar unikalus teisinis reiškiny. Pasak jų, skaitmeninis turtas turi būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, kadangi teisiniai santykiai, susiklostantys dėl skaitmeninio turto, visiškai atitinka jau seniai žinomas ir egzistuojančias civilinių teisinių santykių rūšis (Castillo Parrilla, 2021, p. 824) (Giang, Huong, 2023, p. 12) (Slipchenko, Slipchenko, 2023, p. 76-77) (Egamberdiev, 2023, p. 34). Tad naujo ir išimtinai tik skaitmeniniam turtui skirto teisinio reguliavimo kūrimas nėra reikalingas. Be to, teigiama, kad skaitmeninio turto įtraukimas į valstybės nuosavybės teisės sistemą, jį kvalifikuojant civilinės nuosavybės teisės objektu, skaitmeninio turto savininkui suteiktų daug privalumų, kylančių iš nuosavybės teisės koncepcijos. Pavyzdžiui, skaitmeninio turto savininkas savo nuosavybės teisę galėtų ginti *erga omnes*; galėtų reikalauti jam priklausančio skaitmeninio turto objekto grąžinimo iš bet ko, kas jį neteisėtai turi; jo teisės nebūtų ribojamos laike; skaitmeninio turto savininko kreditoriai galėtų nukreipti savo reikalavimus į jam priklausančio tokio turto objektus ir kt. Taip pat teigiama, kad vienas iš privalumų kvalifikuojant skaitmeninį turtą civilinės nuosavybės teisės objektu yra ir tai, kad civilinės nuosavybės teisės sistema grindžiama jau seniai žinomu ir išplėtotu taisyklių rinkiniu (Castillo Parrilla, 2021, p. 824). Tad visa tai suteiktų teisinį aiškumą ir nuspėjamumą, sprendžiant įvairius nuosavybės teisės klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu. Visgi, ar skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, pirmiausia priklauso nuo to, kas apskritai pripažįstama civilinės nuosavybės teisės objektu ir ar skaitmeninis turtas gali būti jam priskiriamas. Atsižvelgiant į tai, toliau bus nagrinėjama, kokie objektai pripažįstami civilinės nuosavybės teisės objektu, kartu įvertinant, ar skaitmeninis turtas atitinka šiems objektams keliamus reikalavimus ir ar jis gali būti integruojamas į valstybės galiojančią civilinės nuosavybės teisės sistemą.

2.2.2.1. Nuosavybės teisės objekto samprata klasikinėje ir novatoriškoje daiktinės teisės doktrinoje

Tai, kas turėtų būti pripažįstama ir laikoma civilinės nuosavybės teisės objektu, keitėsi priklausomai nuo visuomenės ekonominių santykių raidos ir socialinės tikrovės. Pradiniame nuosavybės teisės vystymosi etape nuosavybės teisės objektu buvo pripažįstami tik elementariausi materialūs dalykai, būtini kasdieniam vartojimui – drabužiai, gyvuliai, ginklai, maistas ir

pan. Tuo metu net vergai ir moterys buvo laikomi nuosavybės teisės objektais, kurie šiuolaikinėje visuomenėje ir teisėje tokiais nebėra pripažįstami. Žmonėms tapus sėsliems ir pradėjus užsiimti žemdirbyste nuosavybės teisės objektu tapo žemė. Vėliau, prasidėjus pramonės revoliucijai, nuosavybės teisės objektų sąrašą išplėtė metalai ir naudingosios iškasenos. Vystantis finansiniams santykiams ir piniginiam ūkiui, nuosavybės teisės objektu tapo ir vertybiniai popieriai. Žmonėms išmokus iš gamtos pasisavintus objektus pritaikyti gamybai, atsirado nauja nuosavybės teisės objektų kategorija – gamybos priemonės. Tai buvo daiktai, kurie buvo naudojami ne tiesioginiams žmogaus vartojimo poreikiams tenkinti, o kitų daiktų gamybai. Galiausiai, tobulėjant gamybos priemonėms ir technologijoms, pradėjo formuotis nauji žmonių poreikiai, kurie savo ruožtu lėmė naujų nuosavybės teisės objektų atsiradimą (Pakalniškis, 2005, p. 80-81) (Jakutytė-Sungailienė, 2010, p. 26).

XVIII a. – XIX a. po Didžiosios Prancūzijos revoliucijos pradėjusioje formuotis klasikinėje daiktinės teisės doktrinoje nuosavybės teisės objektas buvo suvokiamas labai siaurai ir konkrečiai - juo buvo pripažįstami tik materialūs daiktai ir tik tie, kurie buvo naudojami tuo metu buvusiems žmogaus poreikiams tenkinti (van Erp, 2009, p. 12; 19) (Mikelėnas, 2020, p. 15). Kadangi visi aukščiau nurodyti objektai, kuriuos žmonės savinasi, turėjo materialią išraišką, visi jie pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną buvo pripažįstami nuosavybės teisės objektu, visus juos įvardijant bendru terminu – „daiktais“. Šis klasikinės daiktinės teisės doktrinos požiūris į nuosavybės teisės objektą kildinamas iš dar romėnų teisėje buvusios daiktų rūšies – *res corporales*, reiškusių daiktus, kuriuos žmonės galėjo suvokti savo pojūčiu, pirmiausia, lytėjimo dėka (Jonaitis, 2014, 173). Toks klasikinės daiktinės teisės doktrinos požiūris į nuosavybės teisės objektą to meto praktikai nekėlė jokių keblumų ir buvo priimtinas, kadangi klasikinės daiktinės teisės formavimosi laikotarpiu civilinė apyvarta nebuvo sudėtinga, ji daugiausiai apsiribojo tik materialių objektų prekyba. Tačiau pradėjus formuotis rinkos ekonomikai ir sudėtingėjant civilinei apyvartai, klasikinė nuosavybės teisės doktrina tapo nebepriimtina, kadangi civilinėje apyvartoje, greta materialių daiktų, atsirado ir nematerialūs objektai – kreditoriaus reikalavimo teisės, turtiniai įsipareigojimai, turtinės teisės, susijusios su asmeniniu neturtinių vertybių naudojimu ir kt., kurių pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną nebuvo galima priskirti prie nuosavybės teisės objektų, todėl tuo metu šie objektai negalėjo dalyvauti civilinėje apyvartoje (Pakalniškis, 2002, p. 76-77). Nuosavybės teisės objekto suvokimo kaitą skatino ir naujų visuomeninių poreikių formavimasis – be įprastų materialių poreikių atsirado ir dvasiniai, kuriems patenkinti susiformavo naujos vertybės, nebeturinčios materialios išraiškos formos, tačiau kurias asmenys vis tiek laiko savomis – tai įvairūs

intelektinės veiklos rezultatai, pavyzdžiui, išradimai, prekių ženklai ir kt. (Jakutytė-Sungailienė, 2009, p. 217)

Nuosavybės teisės objekto rato išplėtimas nuosavybės teisę pripažįstant ne tik į materialų daiktą, tačiau ir į vertybes, neturinčias materialios išraiškos, teisės doktrinoje ir įvairių valstybių jurisdikcijose tapo diskusijų objektu. Šiuo klausimu išsiskiria du kardinaliai skirtingi požiūriai.

Konservatyvesni teisininkai, kurie vadovaujasi klasikine daiktinės teisės doktrina, neigia bet kokią galimybę nuosavybės teisę pripažinti į vertybes, kurios neturi materialios išraiškos (van Erp, 2009, p. 12). Viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurios klasikinėje daiktinėje teisėje laikomasi tokios pozicijos, yra požiūris į dar romėnų teisės laikais buvusį *possessio civilis* institutą. Klasikinės daiktinės teisės atstovai laikosi pozicijos, kad šis institutas numatė, jog nuosavybės teisė gali būti įgyvendinama tik per faktinį objekto turėjimą ir valdymą, o faktinio valdymo objektu gali būti tik materialus daiktas (*res corporales*), nes tik tokie daiktai turi *corpus* (materialų pavidalą), kurį galima užvaldyti ir jo atžvilgiu įgyvendinti absoliučią valdžią (Praduroux, 2017, p. 55) (Jonaitis, 2014, p. 189; 201). Kitaip sakant, klasikinės daiktinės teisės doktrinos atstovai teigia, kad tik materialaus daikto atžvilgiu įmanoma įgyvendinti visas klasikinės nuosavybės teises – teisę turėti, teisę naudotis, teisę disponuoti ir teisę gauti vaisius (lot. *usus, fructus, abusus*) (Donewald *et al.*, 2020, p. 19). Taigi, klasikinės daiktinės teisės doktrinoje nuosavybės teisės objektų ratas yra uždaras, jam taikant objektų *numerus clausus* principą (van Erp, 2017, p. 238).

Novatoriški teisininkai, nepritariantys klasikinei daiktinės teisės doktrinai, laikosi visiškai priešingos pozicijos ir teigia, kad keičiantis žmonių poreikiams būtina nuosavybės teisę pripažinti ne tik į materialius daiktus, bet ir į materialios išraiškos neturinčias vertybes, kurios, lygiai taip pat kaip ir materialūs daiktai, gali tenkinti asmens poreikius bei teikti ekonominę naudą. Jie taip pat teigia, kad materialaus daikto imperIALIZMAS nebėra pateisinamas, nes nuosavybės teisės objekto samprata jau seniai yra peržengusi kūniškumo ribas ir yra tapusi vertės sinonimu. Pasak jų, lemiamas veiksnys nustatant, ar konkretus objektas gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu, yra ne jo išraiškos forma, o turima ekonominė vertė. Būtent objekto ekonominė vertė turi būti laikoma pagrindiniu kriterijumi, apibrėžiančiu nuosavybės teisės objektą (Emerich, 2018, p. 393; 403) (Carre, 2018, p. 204). Toks požiūris į nuosavybės teisės objektą iš esmės keičia visą nuosavybės teisės paradigmą – nuo anksčiau taikyto galėjimo įgyvendinti absoliučią savininko valdžią materialaus daikto atžvilgiu yra pereinama prie į objekto turimos ekonominės vertės orientuoto požiūrio. Visa tai reiškia, kad bet koks objektas, turintis

ekonominę vertę, nepriklausomai nuo jo materialios ar nematerialios prigimties, gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu.

Šios doktrinos atstovų pozicija, kad ir nematerialią išraišką turintys objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu, kildinama iš dar senovės romėnų daiktinėje teisėje įtvirtintos daiktų kategorijos – *res incorporales*, kuriais buvo laikomi abstraktūs objektai ir kurių, priešingai nei materialių daiktų (*res corporales*), negalima paliesti, tačiau kurių egzistavimą lėmė galiojanti pozityvioji teisė (Nekrošius *et al.*, 1999, p. 100). Teisės doktrinoje teigiama, kad nematerialiajam turtui (*res incorporales*) būdingi visi nuosavybės teisės požymiai: išimtinumas, absoliutumas, įgyvendinamumas ir perleidžiamumas, todėl nematerialus turtas teisiniu požiūriu laikomas lygiaverčiu materialiams daiktams (Carre, 2018, p. 213).

Nematerialią išraišką turinčių vertybių pripažinimas nuosavybės teisės objektu taip pat keičia ir nuosavybės teisės turinį. Klasikinėje daiktinėje teisėje susiformavęs nuosavybės teisės turinys, kuriame viena iš svarbiausių teisių yra faktinis objekto valdymas ir jo turėjimas savo žinioje, yra visiškai neatspindintis šiuolaikinių ekonominių santykių. Faktinio daikto valdymo koncepcija, sukurta išimtinai materialiams daiktams, šiandien negali būti pritaikoma materialios išraiškos neturinčių vertybių atžvilgiu, todėl ji neatitinka šiuolaikinių ekonominių santykių poreikių. Atsižvelgiant į tai, teisės doktrinoje teigiama, kad viena iš svarbiausių nuosavybės teisės turinio sudėtinių dalių – valdymas, užleidžia vietą naudojimui, t.y., šiuolaikinėje nuosavybės teisėje svarbiausia savininko teise tampa teisė gauti naudą iš savo turto. Šis nuosavybės teisės turinio pokytis lemia, kad nuosavybės teisiniai santykiai tampa labiau dinamiški, mažiau absoliutūs ir ne tokie individualistiniai, lyginant su klasikine daiktinės teisės doktrina (Jakutytė-Sungailienė, 2010, p. 32-33). Toks nuosavybės teisės turinio evoliucijos procesas geriau atspindi ir šiuolaikines ekonomikos realijas, kuriose nematerialaus turto vaidmuo nuolat auga ir didėja.

Pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, juo pripažįstant tiek *res corporales*, tiek *res incorporales* objektus, šiandien teisės doktrinoje yra vienareikšmiškai vyraujantis (Birštonas, 2014, p. 229) (Carre, 2018, p. 203). Šį požiūrį palaikančių atstovų teigimu, XX a. įvykę didžiuliai ekonominiai, technologiniai pokyčiai nulėmė, kad nuosavybės teisės objektas nebegali būti siejamas vien tik su materialiais daiktais (Mikelėnas, 2020, p. 16). Dabartinėje ekonomikoje vis didesnę asmenims priklausančio turto dalį sudaro nematerialus turtas, kuris dažnu atveju generuoja žymiai didesnę ekonominę vertę nei materialaus turto objektai. Todėl klasikinės daiktinės teisės koncepcijos požiūris į nuosavybės teisės objektą, tik kaip į materialų daiktą, šiandien nebeatspindi tikrosios visuomeninių santykių padėties. Tad ir

nuosavybės teisė šiuo metu nebegali būti apibrėžiama vien tik per asmenų santykius dėl daiktų.

Nuosavybės teisės statuso suteikimas nematerialioms vertybėms taip pat svarbus ir skaitmeninės ekonomikos kontekste, kuriame nematerialaus turto formos tampa vis įvairesnės ir kompleksiškesnės. Naujos turto formos, tokios kaip skaitmeninis turtas, finansinis turtas ir kt., sukuria naujus teisinius iššūkius, kurių klasikinė nuosavybės teisės doktrina yra nepajėgi išspręsti. Tad novatoriškoje nuosavybės teisės doktrinoje pagrįstai laikomasi pozicijos, kad objekto ekonominė vertė, o ne jo materialioji išraiška, yra esminis kriterijus, nustatant, ar objektas gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu (Emerich, 2018, p. 393; 403) (Carre, 2018, p. 204). Be kita ko, pliuralistinė nuosavybės teisės objekto samprata ne tik labiau atitinka šiuolaikinės ekonomikos realijas, tačiau ji sukuria ir teisinį pagrindą efektyvesniam naujų turto formų reguliavimui, kadangi toks požiūris į nuosavybės teisės objektą padeda išvengti dirbtinio valstybės teisinės sistemos fragmentavimo, kai naujos nematerialaus turto formos negali būti integruojamos į tradicinę nuosavybės teisės sistemą dėl materialios išraiškos reikalavimo neatitikimo ir yra priverstos vystytis kaip atskiros teisės šakos. Pavyzdžiui, teisės doktrinoje teigiama, kad intelektinės nuosavybės teisė negalėjo įsiliesti į klasikinę nuosavybės teisės sistemą dėl materialumo reikalavimo neatitikimo, todėl turėjo susiformuoti kaip atskira teisės sritis greta nuosavybės teisės, bet atskirai nuo jos (Aksoy, 2023, p. 196). Kaip nurodoma teisės doktrinoje – „*kūrybiniai žmogaus produktai tiesiog negalėjo tilpti į „tikrą“ daiktų pasaulį*“ (van Erp, 2017, p. 238). Taigi, nors teisės doktrinoje egzistuoja du kardinaliai skirtingi požiūriai į nuosavybės teisės objektą, dėl minėtų priežasčių pliuralistinis požiūris, pagal kurį tokiu objektu pripažįstami tiek materialią išraišką turintys, tiek tokios išraiškos neturintys objektai, šiandien yra vyraujantis.

2.2.2.1.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas skirtingas daiktines teises doktrinas pripažįstančiose valstybėse

Aukščiau analizuoti skirtingi klasikinės ir novatoriškos daiktinės teisės doktrinų požiūriai į nuosavybės teisės objektą atsispindi ir šiuolaikinėje valstybių pozityviojoje teisėje, sprendžiant, kas pagal jų civilinės nuosavybės teisę pripažįstama nuosavybės teisės objektu. Atsižvelgiant į tai, civilinės teisės tradicijos valstybės galima suskirstyti į dvi grupes, priklausomai nuo to, ar jos laikosi siauros nuosavybės teisės objekto sampratos, grindžiamos klasikine daiktinės teisės doktrina, ar plačios objekto sampratos, atspindinčios novatorišką daiktinės teisės doktriną. Toliau bus analizuojama, ar šiose

valstybėse, atsižvelgiant į jų teisinės sistemos vadovavimąsi klasikine ar novatoriška daiktinės teisės doktrina, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, siekiant išsiaiškinti, kaip skirtingi teisinių doktrinų požiūriai į nuosavybės teisės objektą lemia skaitmeninio turto kvalifikavimo galimybes.

2.2.2.1.1.1. Skaitmeninio turto kvalifikavimas klasikine daiktinės teisės doktrina pripažįstančiose valstybėse

Pirmąją grupę sudaro valstybės, kurios nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialius daiktus (*res corporales*). Kaip minėta, šios valstybės vadovaujasi klasikiniu daiktinės teisės doktrinos modeliu, laikant, kad nuosavybės teisė gali būti įgyvendinama tik per faktinį objekto turėjimą ir valdymą, o tai įmanoma tik materialią išraišką turinčių objektų atžvilgiu. Tokių valstybių požiūrį į nuosavybės teisės objektą galima matyti toliau pateiktoje lentelėje, kurioje nurodoma valstybė ir kaip jos civilinės teisės sistemoje apibrėžiamas nuosavybės teisės objektas:

Vokietija	Pagal įstatymą tik materialią išraišką turintys objektai laikomi daiktais (BGB 90 straipsnis) (Bürgerliches Gesetzbuch, 1900).
Graikija	Nuosavybės teisės objektu laikomi tik daiktai arba tai, kas pagal įstatymą pripažįstama daiktu (AK 999 straipsnis) (Astikos Kodikas, 1984).
Lenkija	Daiktai pagal šį kodeksą [civilinį] yra tik materialūs objektai (KC 45 straipsnis) (Kodeks cywilny, 1964).
Lichtenšteinas	Nuosavybės teisės objektu pagal savo prigimtį yra materialūs daiktai, taip pat ir gamtos jėgos, kurias galima kontroliuoti (Nuosavybės teisės įstatymo 171 straipsnis) (Sachenrecht, 1922).
Serbija	Nuosavybės teisės objektu pripažįstami materialiaame gamtos pasaulyje egzistuojantys objektai, taip pat ir įvairios energijos formos, kurias fiziniai ar juridiniai asmenys gali kontroliuoti (ZOO 135 ir 136 straipsniai) (Zakon o obligacionim odnosima, 1978).

Šveicarija	Nuosavybės teisės objektu pripažįstami tik materialūs, fiziškai apčiuopiami, trimačiai daiktai. Taip pat ir gamtos jėgos, pavyzdžiui, vandens energija, elektra, branduolinė energija ir pan. (ZGB 641 ir 713 straipsniai) (Zivilgesetzbuch, 1907) (Arnet, 2022, p.299-301).
Vengrija	Nuosavybės teisės objektu gali būti tik fiziniai objektai, kuriuos galima užvaldyti (PTK 5:14 straipsnis) (Polgari Torvenykonvyv, 2013).
Japonija	Šiame kodekse [civiliniame] vartojama sąvoka „daiktai“ reiškia tik materialius objektus (CC 85 straipsnis) (Civil Code, 1896).

Kaip matyti aukščiau pateiktoje lentelėje, nurodytose valstybėse visiškai akivaizdžiai yra įtvirtintas klasikinės daiktinės teisės doktrinos modelis nuosavybės teisės objektu pripažįstant tik materialią išraišką turinčius objektus, įskaitant ir įvairias gamtos jėgas, kurios taip pat egzistuoja materialiaame pasaulyje. Teisės doktrinoje teigiama, kad dauguma valstybių, ypač Europoje, savo pozityviojoje teisėje kurdamos civilinės teisės sistemas yra receptavusios Vokietijos civilinį kodeksą (BGB), kuris buvo vienas pirmųjų kodeksų, įtvirtinusių klasikinę daiktinės teisės doktriną (Palka, 2017, p. 150). Kaip nurodoma teisės doktrinoje, Vokietijos civilinio kodekso rengėjų sprendimą apriboti nuosavybės teisės objekto sampratą tik materialiais daiktais nulėmė kelios esminės priežastys.

Visų pirma, kodekso rengėjų teigimu, romėnų teisėje buvęs daiktų skirstymas į *res corporales* ir *res incorporales* buvo ydingas, kadangi pagal šią klasifikaciją skirtingos prigimties objektai buvo nepagrįstai prilyginami tam pačiam lygmeniui. Kitaip sakant, Vokietijos civilinio kodekso rengėjai manė, kad tokia romėnų teisėje buvusi daiktų klasifikacija sukūrė teisinį neapibrėžtumą, kadangi *res incorporales* objektų traktavimas visiškai tokiu pačiu nuosavybės teisės objektu, kaip ir *res corporales*, lemia pernelyg plačią ir painią nuosavybės teisės sistemą. Antra, teigiama, kad nuosavybės teisės objektų apribojimas tik materialiais daiktais leidžia užtikrinti teisinį tikrumą ir išvengti pernelyg plačių nuosavybės teisės taikymo ribų. Trečia, nuosavybės teisės objekto sampratos siejimas tik su materialiais daiktais tiksliausiai atspindi bendrąją žodžio „daiktas“ reikšmę kalbos vartosenoje. Galiausiai, teigiama, kad rengiamas Vokietijos civilinis kodeksas turėjo aiškiai skirtis nuo Prancūzijos civilinio kodekso, kuris, kaip bus nurodyta toliau, nuosavybės

teisės objektu pripažįsta tiek *res corporales*, tiek *res incorporales* objektus (von Bar, 2023, p. 162-164). Taigi, atsižvelgiant į šias priežastis, kuriant Vokietijos civilinį kodeksą, kurį, kaip minėta, po jo priėmimo receptavo daugelis pasaulio valstybių, ypač Europos, buvo nuspręsta įtvirtinti klasikinę daiktinės teisės doktriną nuosavybės teisės objektu pripažįstant tik materialią išraišką turinčią vertybę.

Nepaisant to, kad klasikinė daiktinės teisės doktrina, įtvirtinta minėtų valstybių pozityviojoje teisėje, turi griežtą ir aiškią teisinę struktūrą, užtikrinančią teisinį stabilumą, šiuolaikinėje teisės doktrinoje keliamas klausimas, ar toks griežtas klasikinės daiktinės teisės doktrinos modelis vis dar gali tinkamai paaiškinti nuosavybės teisės sampratą ir atliepti šiuolaikinės ekonomikos ir visuomenės poreikius (van Erp, 2009, p. 19). Šis klausimas tampa ypač aktualus atsižvelgiant į tai, kad klasikinė daiktinės teisės doktrina, kuri susiformavo dar iki civilinei apyvartai tampant sudėtingai, sunkiai atsisako savo pasenusių ir šiuolaikinės realybės nebeatitinkančių nuostatų (Kiršiene, 2003, p. 14). Atsižvelgiant į tai, kyla klausimas, ar šių valstybių teisinės sistemos ir toliau išliks tokios pat griežtos nuosavybės teisės objektu pripažindamos tik materialią išraišką turinčią vertybę, ar bus priverstos ieškoti sprendimų, kurie leistų nuosavybės teisės institutui evoliucionuoti kartu su besikeičiančiais žmonių poreikiais ir ekonomine tikrove. Autoriaus vertinimu, šiandieninė nuosavybės teisė nebegali remtis pasenusiomis teisinėmis konstrukcijomis, kurios buvo sukurtos visiškai kitokiame ekonominiame ir technologiniame kontekste. Šiuolaikinėje visuomenėje ne visuomeniniai santykiai turi būti priversti adaptuotis prie jau nuo seno žinomų teisinių kategorijų, o pati nuosavybės teisė turi tapti dinamiška ir progresyvi, gebanti prisitaikyti prie nuolat kintančios socialinės ir ekonominės realybės.

Atsižvelgiant į anksčiau analizuotą klasikinį nuosavybės teisės doktrinos modelį ir į tai, kad aukščiau nurodytų valstybių pozityviojoje teisėje jis yra įtvirtintas ir taikomas, akivaizdu, kad skaitmeninis turtas pagal šių valstybių nuosavybės teisės koncepciją negali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, kadangi skaitmeninis turtas neturi materialios išraiškos - šį turtą sudarantys objektai egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje. Teisės doktrinoje galima rasti nemažai šiai valstybių grupei priskiriamų teisės mokslininkų, kurie išsako savo kritinį vertinimą dėl tokios situacijos. Pavyzdžiui, Vokietijos teisės doktrinoje teigiama, kad Vokietijos civiliniame kodekse nustatytas materialumo reikalavimas kvalifikuojant objektą civilinės nuosavybės teisės objektu stipriai apriboja civilinės apyvartos vystymąsi ir stabdo skaitmeninių technologijų pažangą. Atsižvelgdami į šią situaciją, kai kurie Vokietijos teisės mokslininkai siūlo

skaitmeninį turtą kvalifikuoti *sui generis* objektu, jam sukuriant atskirą teisinį reguliavimą (Guntermann, 2022).

Atskirai atkreiptinas dėmesys, kad Vokietijoje jau pradeda priiminėti teisės aktus, kurie iš dalies pradeda keisti Vokietijos pozityviojoje teisėje nusistovėjusį konservatyvų požiūrį į nuosavybės teisės objektą. Ryškiausias šio progresyvumo pavyzdys - 2021 m. birželio 9 d. priimtas Vokietijos elektroninių vertybinių popierių įstatymas. Šiame kontekste šis įstatymas reikšmingas tuo, kad šio įstatymo 2 straipsnyje elektroninis vertybinis popierius pripažįstamas daiktu pagal Vokietijos BGB 90 straipsnį, nepaisant to, kad jis ir neturi materialios išraiškos (Gesetz zur Einführung von elektronischen Wertpapieren, 2021). Tai atitinkamai reiškia, kad nematerialią išraišką turinčiai vertybei gali būti taikomos visos nuosavybės teisės apsaugos priemonės, kurios iki šiol galėjo būti taikomos tik materialių daiktų atžvilgiu (Aksoy, 2023, p. 198). Tad galbūt ateityje galima tikėtis, kad panašaus pobūdžio teisės aktai bus priimti ir skaitmeninio turto atžvilgiu jam suteikiant nuosavybės teisės statusą.

2.2.2.1.1.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas novatorišką daiktinės teisės doktriną pripažįstančiose valstybėse

Antrąją grupę sudaro valstybės, kurios vadovaujasi novatoriška daiktinės teisės doktrina ir nuosavybės teisės objektu pripažįsta tiek materialią išraišką turinčius (*res corporales*), tiek tokios išraiškos neturinčius objektus (*res incorporales*). Tokį pliuralistinį požiūrį į nuosavybės teisės objektą galima matyti toliau pateikiamoje lentelėje, kurioje nurodoma valstybė ir kaip jos civilinės teisės sistemoje apibrėžiamas nuosavybės teisės objektas:

Prancūzija	Prancūzijos civilinio kodekso 537 straipsnyje įstatymų leidėjas vartoja sąvoką „ <i>biens</i> “ (liet. prekės), kuri apima tiek materialią išraišką turinčius, tiek tokios išraiškos neturinčius objektus (Code civil, 1804) (Sitek, 2021, p. 166) (van Erp, 2011, p. 13-14).
Austrija	Nuosavybės teisės objektu pripažįstami daiktai, kuriais teisine prasme laikoma viskas, kas naudojama žmonių, ir nėra asmuo. Daiktai, remiantis savybių skirtumais, skirstomi į materialius (kūniškus) ir nematerialius (nekūniškus). (ABGB 285 ir 291 straipsniai) (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, 1811).

Italija	Nuosavybės teisės objektu pripažįstamos prekės (<i>beni</i>), kuriuos gali būti tiek materialios, tiek nematerialios išraiškos (CC 810 straipsnis) (Codice civile, 1942).
Portugalija	Daiktais laikoma bet kas, kas gali būti teisinių santykių objektu (CC 202 straipsnis) (Codigo Civil, 1966).
Čekija	Nuosavybės teisės objektu laikomi daiktai, kuriais pripažįstama visą tai, kas skiriasi nuo žmogaus ir tenkina žmonių poreikius. Nuosavybės teisės nuostatos taikomos tiek materialiams, tiek nematerialiems daiktams (Čekijos CK 489 ir 979 straipsniai) (Obcansky zakonik, 2012).
Latvija	Nuosavybės teisės objektu pripažįstamas bet kuris objektas, kuris nėra išimtas iš civilinės apyvartos (CL 929 straipsnis) (Civillikums, 1937).
Kvebekas	Nuosavybės teisės objektu pripažįstamas tiek materialusis, tiek nematerialusis turtas, kuris taip pat gali būti skirstomas į kilnojamąjį arba į nekilnojamąjį turtą (C.C.Q 889 straipsnis) (Code civil du Quebec, 1991).

Kaip matyti aukščiau pateiktoje lentelėje, nurodytose valstybėse yra įtvirtintas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, jo nesiejant su materialios išraiškos formos turėjimu. Toks požiūris į nuosavybės teisės objektą leidžia atspindėti technologinę pažangą ir šiuolaikines ekonomines realijas, kuriose nematerialus turtas užima vis didesnę vietą civilinėje apyvartoje. Visa tai taip pat rodo, kad aukščiau nurodytose valstybėse buvo atsisakyta tradicinio, išimtinai tik į materialius nuosavybės teisės objektus orientuoto požiūrio, kai nuosavybės teisės objektu pripažįstami tik materialią išraišką turintys objektai. Žinoma, visa tai nereiškia, kad šiose valstybėse materialūs daiktai nebėra pripažįstami nuosavybės teisės objektu. Priešingai, materialią išraišką turintys objektai ir toliau sudaro reikšmingą nuosavybės teisės objektų kategoriją, tik jų kvalifikavimą nuosavybės teisės objektu pagal novatorišką nuosavybės teisės doktriną apsprendžia ne jų materiali forma, kaip yra klasikinėje daiktinės teisės doktrinoje, o visai kiti kriterijai, iš kurių

pagrindinis, kaip buvo minėta prieš tai, yra objekto turima ekonominė vertė (Emerich, 2018, p. 393; 403) (Carre, 2018, p. 204).

Res incorporales pripažinimą nuosavybės teisės objektu lemia išimtinai tik valstybės pozityviosios teisės aktuose išreikšta įstatymų leidėjo valia suteikti nematerialiam objektui nuosavybės teisės statusą. Šis įstatymų leidėjo sprendimas dažnu atveju grindžiamas ekonominiais, socialiniais, technologiniais ir politiniais veiksniais (Spačil *et al.*, 2021, 135). Kaip buvo minėta prieš tai, *res incorporales* daiktų kategorija buvo suformuota dar romėnų teisės laikais, siekiant atskirti materialius daiktus (*res corporales*), kuriuos galima fiziškai paliesti, nuo nematerialių objektų (*res incorporales*), kurių, priešingai nei materialių daiktų, nors ir negalima paliesti, tačiau kurių egzistavimą lėmė galiojanti pozityvioji teisė (Nekrošius *et al.*, 1999, p. 100). Tai reiškia, kad *res incorporales* yra suvokiami kaip teisinė fikcija, kadangi jie neegzistuoja tiesiog savaime, kaip materialūs daiktai, jie yra suvokiami per teisinės sąvokas ir konstrukcijas, kurių pripažinimą nuosavybės teisės objektu lemia valstybės sprendimas teisės normų pagrindu jiems tokį teisinį statusą suteikti (Jakutytė-Sungailienė, 2010, p. 24; 32). Tokia romėnų teisės laikais buvusi *res incorporales* objektų samprata didžiąją dalimi suprantama ir šiandien, novatoriškoje daiktinės teisės doktrinoje, tačiau per daugelį metų ji taip pat patyrė ir tam tikrą transformaciją. Jei romėnų teisės laikais *res incorporales* objektai reiškė tik tėvonines teises, pavyzdžiui, servitutus, uzufruktus, paveldėjimo teises ir pan., tai šiuolaikinėje teisėje *res incorporales* apima ne tik teisės normų pagrindu pripažįstamas atskiras asmens turimas subjektines teises, tačiau ir nematerialaus turto objektus, kurių egzistavimo pagrindas nėra pozityvioji teisė (Praduroux, 2017, p. 57-58). Kitaip sakant, šiandien *res incorporales* samprata yra žymiai platesnė ir kompleksiškesnė, apimanti ir įvairius nematerialius objektus, kurių egzistavimas grindžiamas ne pozityviąja teise, o, pavyzdžiui, skaitmeninių technologijų sprendimais ir inovacijomis, kurios objektui suteikia egzistavimo pagrindą, nesusijusį su teisinės sistemos požiūriu į jį. Šią situaciją puikiai atspindi tai, kad nors skaitmeninis turtas dėl materialumo reikalavimo trūkumo pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną negali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, tai nereiškia, kad skaitmeninio turto objektai vien dėl jų nepripažinimo valstybės pozityviojoje teisėje negali egzistuoti kaip, pavyzdžiui, yra reikalavimo ar kitos subjektinės teisės atveju. Priešingai, nepriklausomai nuo to, ar šie objektai klasikinėje daiktinės teisės doktrinoje gali būti kvalifikuojami nuosavybės teisės objektu, ar ne, šie objektai ir toliau egzistuoja skaitmeninių technologijų pagrindu. Pozityvioji teisė šiems objektams yra ne jų egzistavimo pagrindas, o teisinė priemonė,

kuri juos priskiria *res incorporales* objektų kategorijai jiems suteikiant nuosavybės teisės statusą.

Analizuojant aukščiau pateiktą valstybių lentelę, galima matyti, kad nors nurodytose valstybėse nuosavybės teisės objektu pripažįstami nematerialūs objektai, kiekvienoje valstybėje skiriasi nuosavybės teisės objekto samprata ir kriterijai, kuriais vadovaujantis nematerialią išraišką turintys objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu. Visgi, nepaisant egzistuojančių skirtumų, galima išskirti tam tikrus bendrus požūrius, kuriais vadovaujantis nematerialią išraišką turintys objektai atskirose valstybėse priskiriami *res incorporales* kategorijai ir kvalifikuojami nuosavybės teisės objektu.

Pirmasis požūris, kuris išryškėja analizuojant nurodytų valstybių nuosavybės teisės objektų sampratą, remiasi funkciniu nematerialių objektų vertinimu, kai nematerialūs objektai pripažįstami nuosavybės teisės objektu ne dėl savo prigimties, o dėl jų galėjimo dalyvauti civilinėje apyvartoje ir buvimo teisinių santykių objektu. Toks požūris atsispindi Portugalijos nuosavybės teisės objekto apibrėžime, kuriame nurodyta, kad nuosavybės teisės objektu – daiktais, pripažįstama bet kas, kas gali būti teisinių santykių objektu (CC 202 straipsnis) (Codigo Civil, 1966). Panašaus požūrio laikomasi ir Latvijos nuosavybės teisės objekto sampratoje, nurodant, kad nuosavybės teisės objektu pripažįstamas bet kuris objektas, kuris nėra išimtas iš civilinės apyvartos (CL 929 straipsnis) (Civillikums, 1937). Taigi, pagal šių valstybių pozityviąją teisę nematerialaus objekto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu tiesiogiai priklauso nuo jo galėjimo būti civilinės apyvartos dalimi.

Antrasis valstybių požūris susijęs su nematerialių objektų išskyrimu į atskirą kategoriją valstybės pozityviojoje teisėje ir aiškiu jų pripažinimu nuosavybės teisės objektu. Vadovaujantis šiuo požūriu, atskirų valstybių nuosavybės teisės koncepcijose yra įtvirtintas dar romėnų teisės laikais suformuluotas daiktų skirstymas į *res corporales* ir *res incorporales*. Šio požūrio laikosi Austrijos, Čekijos ir Kvebeko teisinės sistemos. Šiose jurisdikcijose nematerialūs objektai aiškiai išskiriami kaip atskira nuosavybės teisės objektų kategorija (*res incorporales*), nurodant, kad nematerialios vertybės gali būti pripažįstamos nuosavybės teisės objektu, jeigu jos, net ir būdamos nematerialios, atitinka tam tikrus kriterijus, pavyzdžiui, gali būti naudojamos žmonių, tenkina jų poreikius ir nėra asmuo arba turi ekonominę vertę ir todėl gali būti priskiriamos nematerialaus turto kategorijai (Austrijos ABGB 285, 291 straipsniai ir Čekijos CK 489 straipsnis) (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, 1811) (Obcansky zakonik, 2012) (Kvebeko - C.C.Q 889 straipsnis) (Code civil du Quebec, 1991).

Trečiasis požiūris, kurį galima išskirti analizuojant nurodytas valstybes, yra požiūris į nematerialius objektus per itin plačiai pozityviojoje teisėje suformuotas teisinės sąvokas. Toks požiūris įtvirtintas Prancūzijos ir Italijos nuosavybės teisės koncepcijose, kuriose vartojamos sąvokos „*biens*“ (Prancūzija) ir „*beni*“ (Italija). Nors šių valstybių pozityviojoje teisėje ir nėra nurodoma, kokius kriterijus nematerialus objektas turi atitikti, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas „*biens*“ arba „*beni*“, teigiama, kad šios sąvokos apima tiek materialią, tiek nematerialią išraišką turinčius objektus, kurie gali būti teisinių santykių objektu, turi ekonominę vertę ir gali tenkinti žmonių poreikius (Carre, 2018, p. 204) (Articolo 810 Codice Civile, 2024) (Le cose e i beni).

Apibendrinant aukščiau analizuotų skirtingų valstybių požiūrius į nuosavybės teisės objekto sampratą, juose galima išvelgti akivaizdžią novatoriškos daiktinės teisės doktrinos įtaką, kadangi minėtose valstybėse stengiamasi sukurti tokią nuosavybės teisės objekto sampratą, kuri leistų pripažinti nuosavybės teisės objektu įvairius šiuolaikinėje ekonomikoje egzistuojančius nematerialius objektus. Toks požiūris į nuosavybės teisės objekto sampratą yra labai svarbus, ypač atsižvelgiant į nuolatos augančią nematerialaus turto reikšmę civilinėje apyvartoje ir poreikį užtikrinti jo tinkamą teisinę apsaugą.

Analizuojant minėtų valstybių požiūrius į nematerialių objektų kvalifikavimą nuosavybės teisės objektu, galima daryti išvadą, kad aukščiau išskirti trys valstybių požiūriai, nors ir skirtingais būdais, leidžia skaitmeninį turtą kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės objektu.

Valstybėse, kuriose taikomas funkcinis požiūris į civilinės nuosavybės teisės objektą (Portugalijoje ir Latvijoje), skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu dėl savo galėjimo dalyvauti civilinėje apyvartoje. Skaitmeninio turto objektai gali būti perkami-parduodami, mainomi, dovanojami ir disponuojami kitais būdais. Skaitmeninio turto dalyvavimas civilinėje apyvartoje priklauso nuo konkretaus skaitmeninio turto objekto pobūdžio. Pavyzdžiui, kriptovaliutomis ir nepakeičiamaisiais žetonais disponuojama blokų grandinės pagrindu, virtualių internetinių žaidimų objektais, pavyzdžiui, žaidimo „Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO)“ ginklais ir aprangos vizualizacijomis, disponuojama per specializuotas internetines prekybos platformas, tokias kaip „Steam Marketplace“ ar trečiųjų šalių platformas, kurios leidžia šio žaidimo žaidėjams tarpusavyje pirkti-parduoti ir keisti šiame žaidime esančiais objektais už tikrus materialaus pasaulio pinigus. Atskirai paminėtina, kad skaitmeninis turtas civilinėje apyvartoje taip pat gali dalyvauti ir būdamas įkeitimo teisės objektu. Tokios pozicijos laikosi tarptautinės teisinės

organizacijos, kurios savo paskelbtuose konsultaciniuose dokumentuose, susijusiuose su skaitmeniniu turtu, nurodo, kad skaitmeninio turto objektai gali būti naudojami kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė (ELI, 2022, p. 24) (UNIDROIT, 2023, p. 62-64). Taigi, atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas gali dalyvauti civilinėje apyvartoje, valstybėse, kuriose taikomas funkcinis požiūris į nematerialius objektus, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu.

Valstybėse, kurių pozityviojoje teisėje yra tiesiogiai įtvirtinta *res incorporales* objektų kategorija, skaitmeninis turtas taip pat atitinka visus reikalavimus, keliamus nematerialią išraišką turintiems objektams. Kaip minėta, Austrijoje ir Čekijoje yra įtvirtinta *res incorporales* objektų kategorija, pagal kurią nematerialūs objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu, jeigu jie nėra asmuo ir gali būti naudojami žmonių tenkinant jų poreikius. Skaitmeninis turtas atitinka visus šiuos kriterijus. Visų pirma, skaitmeninis turtas yra nematerialus, jis egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje, todėl jis negali būti tapatinamas su asmeniu. Antra, skaitmeninis turtas gali būti naudojamas žmonių tenkinant įvairius jų poreikius, pavyzdžiui, ekonominius, socialinius, technologinius ir pan. Pavyzdžiui, kriptovaliutas asmenys gali naudoti kaip decentralizuotą atsiskaitymo priemonę; nepakeičiamuosius žetonus galima naudoti kaip investicinę priemonę, kai asmenys investuoja į juos tikėdamiesi jų kainų kilimo ateityje; virtualiuose internetiniuose žaidimuose esantys objektai, pavyzdžiui, anksčiau minėtos ginklų ir aprangos vizualizacijos, gali tenkinti socialinius žmonių poreikius, kadangi žaidėjai virtualiame internetiniame žaidime turi galimybę personalizuoti savo veikėjus, taip pagerindami savo žaidimo patirtį; ir kt.

Atskirai paminėtina, kad šiose jurisdikcijose, kurių pozityviojoje teisėje yra atskirai išskirta *res incorporales* objektų kategorija, skaitmeninis turtas jai gali būti priskiriamas ir atsižvelgiant į istorinę *res incorporales* kategorijos atsiradimo paskirtį. Kaip buvo minėta, *res incorporales* kategorija atsirado dar romėnų teisės laikais, siekiant pripažinti ir apsaugoti nematerialias vertybes, kurios, net ir neturėdamos materialios išraiškos (lot. *corpus*), buvo svarbios civilinei apyvartai (Nekrošius *et al*, 1999, p. 100). Tad XXI amžiuje skaitmeninių technologijų pagrindu atsiradęs skaitmeninis turtas atitinka lygiai tą pačią *res incorporales* kategorijos atsiradimo paskirtį – yra nemateriali vertybė, galinti dalyvauti civilinėje apyvartoje ir reikalaujanti teisinės apsaugos valstybės pozityviojoje teisėje.

Taigi, skaitmeninis turtas atitinka ne tik minėtose valstybėse išskiriamus kriterijus priskiriant nematerialius objektus *res incorporales* objektų kategorijai, tačiau apskritai ir pačią *res incorporales* objektų

atsiradimo paskirtį. Tad atsižvelgiant į visa tai, skaitmeninis turtas gali būti priskiriamas minėtose valstybėse išskiriamai *res incorporales* objektų sampratai ir būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu.

Galiausiai, valstybėse, kuriose vartojamos itin plačios nuosavybės teisės objekto sąvokos „*biens*“ ir „*beni*“ (Prancūzija ir Italija), skaitmeninis turtas taip pat gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu. Kaip buvo minėta, nors šios sąvokos valstybių pozityviojoje teisėje ir nėra detalizuojamos, teigiama, kad tiek „*biens*“, tiek „*beni*“ gali būti kvalifikuojami objektai, kurie turi ekonominę vertę.

Skaitmeninis turtas neabejotinai turi ekonominę vertę, kuri gali būti išreiškiama objektyviu kriterijumi – pinigais. Kaip buvo analizuota anksčiau, skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas yra fundamentali aplinkybė, dėl kurios apskritai atsirado pats skaitmeninio turto reiškinys. Jeigu skaitmeninis objektas ekonominės vertės neturi, net ir potencialios, jis negali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Skaitmeninio turto ekonominė vertė gali pasireikšti skirtingais būdais, priklausomai nuo skaitmeninio turto objekto pobūdžio. Pavyzdžiui, kriptovaliutų ekonominė vertė nustatoma pagal paklausos ir pasiūlos dėsnius. Ši ekonominė vertė bet kuriuo momentu gali būti išreiškiama pinigų suma (Law of Supply and Demand..., 2024) (Crypto Prices: Why Do They..., 2024). Nepakeičiamieji žetonai turi ekonominę vertę, nes jie yra unikalūs, nepakeičiami ir gali būti naudojami kaip investicinė priemonė. Jų ekonominė vertė įprastai nustatoma įvairiose prekybos platformose, kuriose jais prekiaujama (How NFT Valuations are determined, 2025). Virtualių internetinių žaidimų objektai, kurie pripažįstami skaitmeniniu turtu, taip pat turi realią ekonominę vertę. Tokie žaidimo objektai kaip valiuta, ginklai, aprangos ir kt., turi arba gali turėti ekonominę vertę dėl jų riboto skaičiaus žaidime, taip pat jų vertę lemia pasiūlos ir paklausos dėsniai bei žaidimo ekosistema. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas turi ekonominę vertę, kuri, be kita ko, kaip minėta, yra fundamentali jo savybė, jis gali būti priskiriamas tiek „*biens*“, tiek „*beni*“ kategorijai ir būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad skaitmeninis turtas turi ekonominę vertę, jis gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu ir pagal Kvebeko civilinį kodeksą. Kaip minėta, pagal šį kodeksą kvalifikuojant nematerialų objektą nuosavybės teisės objektu jam taip pat yra keliamas ekonominės vertės turėjimo reikalavimas, kurį atitinkantis objektas priskiriamas nematerialaus turto kategorijai. Skaitmeninis turtas, kaip minėta, turi ekonominę vertę, todėl šį reikalavimą atitinka ir gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu (Kvebeko - C.C.Q 889 straipsnis) (Code civil du Quebec, 1991).

Taigi, valstybėse, kurios taiko pliuralistinį požiūrį į nuosavybės teisės objektą, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu. Skaitmeninio turto įtraukimas į valstybėje galiojančią nuosavybės teisės sistemą jį kvalifikuojant nuosavybės teisės objektu leidžia ne tik užtikrinti teisinį tikrumą skaitmeninio turto atžvilgiu skaitmeninėje erdvėje, tačiau taip pat sudaro ir palankias prielaidas efektyviam skaitmeninio turto dalyvavimui civilinėje apyvartoje. Žinoma, reikia turėti omenyje, kad aukščiau pateiktas skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu minėtose valstybėse neturėtų būti suabsoliutintas, kadangi skirtingose jurisdikcijose sprendžiant, ar naujam objektui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas, dažnu atveju taip pat yra atsižvelgiama ir į nacionalinės teisinės sistemos tradicijas bei į kitas įvairias aplinkybes, susijusias su nuosavybės teisės statuso objektui suteikimu. Taip pat, atkreiptinas dėmesys, kad teisės doktrinoje teigiama, kad naujų objektų pripažinimas nuosavybės teisės objektu dažnu atveju yra prieštaringas, reikalaujantis laiko ir teisinės sistemos adaptacijos (Praduroux, 2017, p. 58). Pavyzdžiui, apyvartinių taršos leidimų (anglies dioksido emisijos kvotos) pripažinimas nuosavybės teisės objektu iš pradžių buvo prieštaringas, tačiau ilgainiui, vystantis anglies dioksido emisijos kvotų rinkai ir jų prekybos sistemai, jie buvo pripažinti nuosavybės teisės objektu, atsižvelgiant į jų turimą ekonominę vertę (van Erp, 2017, p. 256) (Pei *et al.*, 2013, p. 312). Tad panašiai ir skaitmeninio turto kvalifikavimas civilinės nuosavybės teisės objektu taip pat gali kelti įvairių diskusijų, nepaisant to, kad pagal valstybės pozityviąją teisę skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusas gali būti suteikiamas. Vis dėl to, valstybėse, kuriose įtvirtinta novatoriška daiktinės teisės doktrina, skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu gali būti pagrįstas teisiniu požiūriu, kadangi, vertinant skaitmeninį turtą tik pagal aukščiau išskiriamus kriterijus, akivaizdu, kad skaitmeninis turtas visus juos atitinka ir gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu. Atsižvelgiant į visa tai, galima pritarti nuomonei, kad skaitmeninis turtas teisine prasme nėra visiškai naujas ir unikalus reiškiny, dėl kurio jis negalėtų būti įtraukiamas į valstybėje galiojančią nuosavybės teisės sistemą. Tačiau svarbu pabrėžti, kad toks skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu galimas tik tose valstybėse, kuriose laikomasi novatoriškos daiktinės teisės doktrinos ir pliuralistinio požiūrio į nuosavybės teisės objektą.

2.2.3. Nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formos pasirinkimas

Kaip buvo analizuota anksčiau, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas šiandien yra neišvengiamas teisinis reiškinys. Esminis klausimas šiuo metu yra tik tas, kuri iš aukščiau analizuotų nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formų turėtų būti pasirinkta. Šis klausimas šiuo metu yra ypač aktualus, kadangi skaitmeninis turtas šiandien jau yra tapęs neatsiejama civilinės apyvartos dalimi, atlieka svarbų vaidmenį šiuolaikinėje ekonomikoje ir turi ekonominę vertę, kuri dažnu atveju siekia itin dideles pinigų sumas.

Autoriaus vertinimu, atsakant į klausimą, kurią iš aukščiau analizuotų nuosavybės teisės statuso suteikimo formų reikėtų pasirinkti, t.y., ar skaitmeniniam turtui turėtų būti sukurtas atskiras teisinis reguliavimas ir jo pagrindu suteikiamas nuosavybės teisės statusas, ar visgi skaitmeniniam turtui turėtų būti taikomos šiuo metu jau egzistuojančios nuosavybės teisės koncepcijos, pirmiausia turėtų būti įvertinama, ar konkrečioje valstybėje galiojanti nuosavybės teisės sistema gali būti pritaikoma skaitmeniniam turtui, ir jeigu taip, tai koku būdu ir kokia apimtimi. Valstybėje galiojančios nuosavybės teisės koncepcijos analizė, vertinant, ar ji gali būti pritaikoma skaitmeniniam turtui, yra esminė aplinkybė, leidžianti užtikrinti teisinės sistemos vientisumą išvengiant nepagrįsto jos fragmentavimo. Jeigu valstybėje galiojanti nuosavybės teisės sistema leidžia skaitmeninį turtą priskirti prie valstybėje jau pripažįstamų nuosavybės teisės objektų kategorijų, autoriaus vertinimu, nėra visiškai jokio teisinio pagrindo skaitmeniniam turtui kurti atskirą teisinį reguliavimą jį priskiriant *sui generis* objektų kategorijai. Vadovaujantis šiuo požiūriu, skaitmeninis turtas gali būti integruojamas į valstybėje egzistuojančią nuosavybės teisės sistemą, jo atžvilgiu pritaikant jau esamus nuosavybės teisės institutus ir jų reguliavimo mechanizmus. Ir tik tuo atveju, jeigu ištyrus valstybėje galiojančią nuosavybės teisės koncepciją paaiškėtų, kad ji negali būti tinkamai pritaikoma skaitmeniniam turtui ir negali užtikrinti visų jo reguliavimo poreikių, būtų galima svarstyti dabartinio teisinio reguliavimo pakeitimus. O jeigu net ir atlikus reikiamus pakeitimus ir modifikacijas nuosavybės teisės koncepcijoje paaiškėtų, kad šie pakeitimai yra nepakankami ir neišsprendžia esminių skaitmeninio turto reguliavimo problemų nuosavybės teisės srityje, tik tuomet būtų galima svarstyti naujo, specialaus ir tik skaitmeniniam turtui skirto teisinio reguliavimo sukūrimą.

Autoriaus nuomone, naujo ir atskiro teisinio reguliavimo kūrimas turėtų būti vertinamas tik kaip paskutinė priemonė, kadangi tai kelia teisinio reguliavimo fragmentavimo riziką, mažina valstybėje galiojančios teisinės

sistemos vientisumą ir apsunkina teisės normų taikymą bei jų interpretavimą. Jeigu kiekvienam naujai atsiradusiam reiškiniui valstybėje būtų kuriamas atskiras teisinis reguliavimas, ypač prieš tai neįvertinus jau egzistuojančio pritaikymo galimybių, ilgainiui visa valstybės teisinė sistema gali tapti per daug specializuota ir nesuderinta. Be to, kaip pagrįstai nurodoma teisės doktrinoje, *sui generis* teisės instituto kūrimas dažniausiai yra nepakankamos kompetencijos ir nesugebėjimo kvalifikuoti naujus reiškinius jau egzistuojančiomis teisinėmis kategorijomis problema, kuri dažnu atveju nėra reikalinga. Jei *sui generis* teisės institutai būtų buvę kuriami nuo civilinės teisės vystymosi pradžios, integruota ir vieninga teisinė sistema šiandien neegzistotų, turėtume tik fragmentuotą ir padriką *sui generis* institutų visumą (Didžiulis, 2020, p. 48-49).

Autoriaus vertinimu, atskiro teisinio reguliavimo skaitmeniniam turtui sukūrimas, jam suteikiant nuosavybės teisės statusą, galėtų būti pateisinamas tik tose valstybėse, kuriose laikomasi klasikinės daiktinės teisės doktrinos požiūrio, pagal kurį, kaip minėta, nuosavybės teisės objektu pripažįstami tik materialią išraišką turintys objektai (*res corporales*). Kaip buvo analizuota anksčiau, pagal šią daiktinės teisės doktriną nematerialūs objektai, įskaitant ir skaitmeninį turtą, nepatenka į nuosavybės teisės koncepciją, kadangi jie neegzistuoja materialame pasaulyje. Tad valstybėse, kuriose įtvirtinta klasikinė daiktinės teisės doktrina, skaitmeninio turto priskyrimas *sui generis* objektų kategorijai, jam sukūrant atskirą teisinį reglamentavimą, tampa vieninteliu įmanomu teisiniu sprendimu, siekiant užtikrinti tinkamą jo teisinę apsaugą. Taip yra todėl, kad klasikinė daiktinės teisės doktrina neleidžia išplėsti nuosavybės teisės objekto sampratos taip, kad ji apimtų ir nematerialią išraišką turinčius objektus. Būtent dėl šios priežasties, kaip buvo minėta, toks sprendimas pasirinktas Lichtenšteine ir Serbijoje, kuriose skaitmeniniam turtui buvo sukurtas atskiras teisinis reguliavimas, atsižvelgiant į tai, kad šių valstybių pozityviojoje teisėje nuosavybės teisės objektu pripažįstamas tik materialus daiktas.

Apibendrinant aukščiau išdėstytus argumentus galima daryti išvadą, kad atskiro teisinio reguliavimo sukūrimas skaitmeniniam turtui iš esmės gali būti pateisinamas tik tose valstybėse, kuriose dėl taikomos klasikinės daiktinės teisės doktrinos nėra galimybių integruoti skaitmeninio turto į valstybėje galiojančią nuosavybės teisės sistemą. Tuo tarpu valstybėse, kurių teisinės sistemos yra lanksčios ir kuriose taikomas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, turėtų būti siekiama pritaikyti esamą nuosavybės teisės koncepciją skaitmeniniam turtui. Toks šio klausimo sprendimas leidžia ne tik išvengti valstybės pozityviosios teisės sistemos fragmentacijos, tačiau tuo pačiu užtikrina ir darnią jos raidą.

3. SKAITMENINIO TURTO KVALIFIKAVIMAS NUOSAVYBĖS TEISĖS OBJEKTU PAGAL LIETUVOS POZITYVIAJĄ TEISĘ

Sprendžiant, kaip skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu konkrečioje valstybėje, minėta, kad pirmiausia būtina išanalizuoti ir įvertinti valstybėje galiojančią nuosavybės teisės koncepciją, siekiant nustatyti, ar ji gali būti pritaikoma skaitmeniniam turtui. Tik atlikus tokią analizę galima priimti pagrįstą sprendimą dėl tinkamiausio teisinio reguliavimo taikymo skaitmeniniam turtui. Tad atsižvelgiant į visa tai ir vertinant skaitmeninio turto kvalifikavimo galimybes pagal Lietuvos pozityvnią teisę, toliau bus atliekama Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijos analizė, siekiant nustatyti jos pritaikomumą skaitmeniniam turtui. Ši analizė svarbi tam, kad būtų galima įvertinti, ar skaitmeninis turtas gali būti integruojamas į Lietuvos civilinės nuosavybės teisės sistemą, jam suteikiant nuosavybės teisės statusą, ar, priešingai, siekiant skaitmeniniam turtui suteikti nuosavybės teisės statusą, būtinas atskiro teisinio reguliavimo sukūrimas.

Lietuvos civilinės nuosavybės teisės objekto analizė pirmiausia pradedama nuo šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – **CK**) istorinių priėmimo aplinkybių, siekiant įvertinti, kaip keitėsi Lietuvos įstatymų leidėjo požiūris į tai, kas gali būti pripažįstama nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę, ir kaip šis požiūris Lietuvos civilinėje teisėje suprantamas šiandien (Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2000). Atlikus šį vertinimą, analizuojamos skaitmeninio turto kvalifikavimo galimybės pagal Lietuvoje pripažįstamas nuosavybės teisės objektų kategorijas.

3.1. Nuosavybės teisės objekto reglamentavimas Lietuvoje

Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimas ir valstybės perėjimas nuo socialistinės prie kapitalistinės santvarkos reikalavo iš esmės pakeisti nuo metu galiojusį 1964 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinį kodeksą (toliau – **1964 m. CK**). Nuosavybės teisės institute esminiai pokyčiai turėjo būti atlikti keičiant nuosavybės teisės objekto sampratą, kadangi socialistinėje santvarkoje ypatingas dėmesys buvo skiriamas tik viešai (visuomeninei) nuosavybei, mažiau reikšmingą išskiriant privačią nuosavybę, kurios objektų ratas tuo metu buvo labai siauras. Pavyzdžiui, pagal 1964 m. CK, nuosavybės teisės objektu galėjo būti tik apyvokos, asmeninio vartojimo, patogumo ir pagalbinio namų ūkio reikmenys, gyvenamasis namas ir darbo santaupos (1964 m. CK 109 straipsnis).

Tai, kas turėtų būti laikoma nuosavybės teisės objektu, buvo vienas iš svarbesnių teorinių klausimų, su kuriais susidūrė dabartinio Lietuvos CK rengėjai. Pirmajame CK projekte, kuris visuomenei buvo pristatytas dar 1996 metais, nuosavybės teisės objektas buvo suformuotas pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną, juo laikant tik materialų daiktą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso projektas, 1996). Tačiau to paties CK projekto kituose skyriuose buvo nemažai nuostatų, pagal kurias teisių objektais buvo pripažįstami ne tik materialūs daiktai. Pavyzdžiui, šeimos ir paveldėjimo teisės institutuose buvo ir šiuo metu yra likę nemažai nuostatų, iš kurių galima daryti išvadą, kad nuosavybės teisės objektu laikomi ne tik materialūs daiktai, bet ir kiti objektai, kurie neturi materialios išraiškos, pavyzdžiui, įmonės (verslo) vertės padidėjimas (CK 3.88 straipsnio 1 dalies 4 punktas), palikėjo turtinės reikalavimo teisės (CK 5.1 straipsnio 2 dalis) ir kt. Be to, pirmosios CK knygos III dalis buvo skirta vien tik civilinių teisių objektams, tarp kurių buvo nurodyti ne tik daiktai, bet ir nematerialūs objektai. Taigi, 1996 metais paskelbtame CK projekte daiktinės teisės knygos normos prieštaravo kitų CK knygų normoms. Šio prieštaravimo nepašalinus, reikėtų pripažinti, kad civilinėje apyvartoje gali dalyvauti toks objektas, kuris nėra laikomas nuosavybės teisės objektu (Pakalniškis, 2002, p. 76). Teisės doktrinoje teigiama, kad aukščiau nurodyti prieštaravimai pirmajame CK projekte galėjo atsirasti dėl to, kad atskirų CK knygų projektų rengėjams įtakos turėjo skirtingos nuosavybės teisės doktrinos. Vieni jų rėmėsi klasikine daiktinės teisės doktrina, kuri, kaip minėta, nuosavybės teisės objektu laiko tik materialų daiktą, tuo tarpu kiti buvo artimesni anglosaksų teisinei sistemai, kuri pripažįsta itin plačią nuosavybės teisės objekto sampratą ir juo laiko bet kokią objektą, turinti ekonominę vertę, nepaisant jo išraiškos formos (Pakalniškis, 2002, p. 76).

Dėl egzistuojančių prieštaravimų CK rengėjams reikėjo iš naujo persvarstyti 1996 metais paskelbtą CK projektą ir ieškoti būdų, kaip CK 4 knygoje esančias nuosavybės teisės nuostatas būtų galima suderinti su civilinių teisių objektus reglamentuojančiomis teisės normomis. Šią teisinių nuostatų prieštaravimo problemą buvo galima išspręsti dviem būdais.

Pirma, buvo galima išplėsti CK 4.1 straipsnyje pateiktą daikto definiciją, nurodant, kad daiktu, kuris laikomas nuosavybės teisės objektu, gali būti laikomas tiek materialią (*res corporales*), tiek nematerialią išraišką turintis objektas (*res incorporales*). Daikto sąvokos išplėtimas iki tokių ribų, kai į ją patenka ir nematerialūs objektai, pasiekia tokį patį rezultatą kaip ir pripažinimas, kad nuosavybės teisės objektai yra ne tik materialūs daiktai, bet ir nematerialus turtas (*res incorporales*) (Jakutytė-Sungailienė, 2010, p. 29). Pavyzdžiui, kaip buvo nurodyta anksčiau, tokia daikto teisinė definicija

pasirinkta Austrijoje ir Portugalijoje. Austrijos ABGB 285 straipsnyje nurodoma, kad nuosavybės teisės objektu pripažįstami daiktai, kuriais teisine prasme laikoma viskas, kas naudojama žmonių ir nėra asmuo, o Portugalijos civilinio kodekso 202 straipsnyje nurodoma, kad daiktu laikoma bet kas, kas gali būti teisinių santykių objektu, t.y., į šią definiciją patenka tiek materialūs, tiek nematerialūs objektai (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, 1811) (Codigo Civil, 1966).

Antra, CK projekto nuostatų prieštaravimą buvo galima išspręsti išplečiant nuosavybės teisės objektų ratą, t.y. jais pripažįstant ne tik materialius daiktus, tačiau ir nematerialią išraišką turinčias vertybes, joms sukuriant atskirą nuosavybės teisės objektų kategoriją.

Lietuvos CK rengėjai pasirinko antrąjį variantą ir dabar galiojančiame CK nuosavybės teisės objekto apibrėžimą išplėtė, nurodydami, kad juo gali būti pripažįstami du objektai – daiktai ir kitas turtas, t.y. ir toks objektas, kuris neturi materialios išraiškos (*res incorporales*) (CK 4.38 straipsnis). Be to, šiuo metu galiojančiame CK pateiktas daikto apibrėžimas (CK 4.1 straipsnis) liko nepakitęs, lyginant jį su 1996 metais paskelbtu CK projektu, kadangi daugelyje CK normų atskirai yra vartojamos daikto ir turto sąvokos, taip siekiant atskirti skirtingus nuosavybės teisės objektus, t.y. tiek materialią išraišką turinčius, tiek tokios išraiškos neturinčius objektus. Taigi, dabartiniame Lietuvos teisiniame reguliavime yra įtvirtintas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, pripažįstant, kad juo gali būti tiek materialūs, tiek nematerialūs objektai. Autoriaus nuomone, toks nuosavybės teisės objekto rato išplėtimas yra aktyvios integracijos, modernios visuomenės ir Vakarų Europos valstybių tendencijas atspindintis reiškinys. Be to, CK įtvirtintas nuosavybės teisės objekto apibrėžimas taip pat yra itin patogus dinamiškai ir diversifikuotai XXI a. ekonomikai, kadangi Lietuvos teisinė sistema nenumato *numerus clausus* principo taikymo nuosavybės teisės objektams, o tai reiškia, kad nuosavybės teisė gali būti pripažinta į bet kokią vertybę, kuri turi ekonominę vertę, nepaisant jos išraiškos formos (Didžiulis, 2020, p. 41). Tuo tarpu kitose valstybėse, vadovaujantis klasikine *numerus clausus* principo samprata, nuosavybės teisė gali atsirasti tik į tuos objektus, kurie pagal įstatymą priskiriami daiktinių teisių objektų sąrašui (van Erp, 2017, p. 235). Tokia nuosavybės teisės sistema stipriai apriboja civilinės apyvartos vystymąsi ir stabdo technologinę pažangą.

Lietuvos įstatymų leidėjo pasirinktas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnyje įtvirtintą nuosavybės teisės sampratą, kuri lygiai taip pat neapsiriboja vien tik materialiais daiktais ir nuosavybės teisę pripažįsta ir į nematerialius objektus

(Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, 1950) (European Court of Human Rights, 2019, p. 7-8). Šis pliuralistinis požiūris dera ir su konstitucine nuosavybės teisės samprata, kurios objektų ratas yra itin platus – į ją patenka tiek materialią išraišką turintys, tiek tokios išraiškos neturintys objektai. Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra pripažinęs nuosavybės teisę į tokius objektus kaip reikalavimo teisės; intelektinės nuosavybės teisės objektus; savininko teisę nuspręsti, kam palikti savo palikimą; teisę gauti pensiją ir pan. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. birželio 26 d.; 2000 m. liepos 5 d.; 2002 m. kovo 4 d.; 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimai). Pažymėtina, kad nors konstitucinės ir civilinės nuosavybės teisės sampratos negali būti sutapatinamos dėl konstitucinės sampratos platesnio pobūdžio, civilinės nuosavybės teisės samprata laikoma konstitucinės sampratos sudėtine dalimi. Tai reiškia, kad visi nematerialūs objektai, kurie gali būti kvalifikuojami nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos civilinę teisę, yra ginami ir saugomi pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnį (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Taigi, Lietuvos įstatymų leidėjo pasirinkimas naujajame CK nuosavybės teisę pripažinti į materialią išraišką turinčius ir į tokios išraiškos neturinčius objektus dera tiek su tarptautiniais žmogaus teisių standartais, tiek su konstitucine nuosavybės teisės samprata, kuri papildomai užtikrina ir šių objektų konstitucinę apsaugą.

Teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, kad Lietuvoje įtvirtintas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą yra nesuderinamas su Lietuvos civilinės teisės sistema. Teigiama, kad nepakankamai lieka įvertinta aplinkybė, kad siaura nuosavybės teisės objekto (materialaus daikto) samprata neišvengiamai išplaukia iš vienos pagrindinių pandektinės sistemos (kurią Lietuva yra perėmusi) daiktų bei veiksmų priešpriešos, ir dabartinė Lietuvos civilinės teisės struktūra bei sąvokų sistema daugiausiai yra jos nulemta (Birštonas, 2014, p. 229). Taigi, nurodoma, kad Lietuvoje pripažįstant nuosavybės teisę ne tik į materialius daiktus, tačiau ir į nematerialius objektus (*res incorporales*), yra paneigiama CK įtvirtinta pandektinė sistema, kuri grindžiama vokiškosiomis tradicijomis.

Autoriaus nuomone, su tokia pozicija negalima sutikti, kadangi klasikinė daiktinės teisės koncepcija, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialius daiktus, šiandien jau yra pasenusi ir nebeatitinkanti šiuolaikinės civilinės apyvartos poreikių. Autoriaus vertinimu, teisė negali užmerkti akių prieš faktą, kad šiuolaikiniai mokslo ir technologijų pasiekimai leidžia atsirasti naujoms turto rūšims – objektai, iki tol galėję egzistuoti tik materialios išraiškos forma, šiandien „atsikrato“ savo fizinių savybių ir persikelia į skaitmeninį pasaulį. Pavyzdžiui, šiandien tą pačią knygą galima

skaityti ne tik materialia popierine forma, bet ir elektroniniame įrenginyje. Dar daugiau, šiandien kiekvienas asmuo savo turimą nematerialų turtą vertina lygiai taip pat, kaip ir bet koki kitą turimą materialų turtą. Pavyzdžiui, kompiuterinių žaidimų entuziastai nuolatos sudaro realias pirkimo-pardavimo sutartis dėl kompiuteriniame žaidime esančių ginklų, virtualių daiktų ar kitokių konkrečiame virtualiame pasaulyje egzistuojančių objektų pirkimo-pardavimo ir už juos atsiskaito realiais pinigais. Taigi, šiandien nematerialūs objektai (*res incorporales*) yra įgiję visiškai naują prasmę ir užima vis didesnę asmens turimo turto dalį. Pavyzdžiui, šiuo metu pasaulio turtingiausiųjų asmenų didžiąją dalį turto įprastai sudaro ne nekilnojamas turtas ar kitokie materialūs daiktai, o nematerialus, finansinis turtas. Todėl XXI a. nuosavybės teisės objektas nebegali būti siejamas vien tik su materialiais daiktais. Tad galima teigti, kad nepriklausomai nuo to, ar objektas egzistuoja materialia ar nematerialia forma, šiandien jis turėtų būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu, jeigu jis turi ekonominę vertę ir gali tenkinti asmens poreikius.

Žinoma, pandektinė civilinės teisės sistema, kuri įtvirtinta Lietuvos teisinėje sistemoje, yra be galo svarbi ir ji negali būti panaikinta, nes materialinės teisės sistemoje atsirastų nenuoseklumas ir chaotiškumas (Mikelėnas, 2020, p. 26). Tačiau manytina, kad šiandien ne visuomeniniai santykiai turi būti adaptuojami prie jau nuo seno žinomų ir per amžius nusistovėjusių teisinių kategorijų, o teisiniai santykiai turi tapti progresyvūs, kad atitiktų visuomenės gyvenimo dinamiką ir nestabdytų visuomeninių santykių vystymosi. Todėl teisės doktrinoje pagrįstai teigiama, kad vienas iš būdų, leidžiančių įveikti prieštaravimus tarp naujos realybės ir tradicinio kontinentinės teisės požiūrio į nuosavybės teisės objektą, juo pripažįstant tik materialų daiktą, yra sukurti universalias teises definicijas, t.y., civilinėje teisėje suformuoti tokius apibrėžimus, kurie neribotų galimybių prisiderinti prie kintančių visuomeninių santykių (Pakalniškis, 2002, p. 77). Teisės doktrinoje taip pat pagrįstai teigiama, kad Lietuvos daiktinė teisė neturėtų būti fragmentuojama, atskiriant nematerialius objektus nuo daiktinės teisės ir sukuriant jiems specialų, atskirą teisinį reglamentavimą, kadangi Lietuvos daiktinė teisė yra universali ir suteikianti galimybę naujus teisinius reiškinius kvalifikuoti tradicinėmis daiktinės teisės kategorijomis (Didžiulis, 2020, p. 48-49). Taigi, nepaisant nuo seno žinomų ir nusistovėjusių tradicijų, šiandien nuosavybės teisė nebegali būti siejama vien tik su materialiais daiktais, kadangi tai neatitiktų šiuolaikinių visuomeninių santykių ir civilinės apyvartos, kurioje vis didesnę reikšmę įgyja nematerialūs objektai (*res incorporales*). Be kita ko, tai, kad šiuo metu civilinės nuosavybės teisės objektas nebėra siejamas vien tik su materialiais daiktais, yra patvirtinęs ir Konstitucinis Teismas. Savo jurisprudencijoje jis yra pažymėjęs, kad dėl

ūkinės veiklos intensyvėjimo, kapitalo augimo ir kitų veiksmų atsiranda vis mažiau klasikinių civilinės teisės bruožų turinčių nuosavybės teisės rūšių, pavyzdžiui, pramoninė, komercinė ar finansinė nuosavybė. Šis Konstitucinio Teismo išaiškinimas atskleidžia, kad šiuolaikinė civilinės nuosavybės teisės samprata nebegali būti apribota vien tik materialiais daiktais, bet turi apimti ir įvairias nematerialaus turto formas (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas). Vadovaujantis šia konstitucine doktrina ir civilinės apyvartos poreikiais, Lietuvos civilinės teisės sistemoje pagrįstai yra įtvirtintas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, juo pripažįstant tiek materialią išraišką turinčius, tiek tokios išraiškos neturinčius objektus, be kita ko, tokiu būdu skatinant ekonominę, technologinę ir socialinę visuomeninių santykių pažangą.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje yra įtvirtintos dvi nuosavybės teisės objektų kategorijos – daiktai ir „kitas turtas“ (CK 4.38 straipsnis), toliau bus analizuojama, ar skaitmeninis turtas gali būti bent vienai iš jų priskiriamas ir kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę.

3.2. Skaitmeninio turto kvalifikavimas *res corporales* objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę

Analizuojant skaitmeninio turto kvalifikavimo *res corporales* objektu galimybes pagal Lietuvos pozityviąją teisę, pirmiausia reikia išsiaiškinti, kaip apskritai apibrėžiama daikto samprata Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijoje ir kas juo yra laikoma.

Daikto apibrėžimas Lietuvos daiktinėje teisėje pateikiamas CK 4.1 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad „*daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai*“. Vadovaujantis šia daikto definicija, galima daryti išvadą, kad Lietuvos daiktinėje teisėje įtvirtinta klasikinės daiktinės teisės doktrinos objekto samprata, pagal kurią daikto apibrėžimas išimtinai siejamas tik su materialia išraiška. Iš šios definicijos taip pat galima daryti išvadą, kad daiktais pagal Lietuvos civilinę teisę gali būti pripažįstami tik tokie objektai, kurie atitinka šiuos kriterijus:

- 1) objektiškumo – tam, kad objektais galėtų būti laikomas daiktu teisine prasme, jis turi būti materialaus pasaulio dalykas, t.y. objektyviai egzistuojantis materialame pasaulyje. Materialus pasaulis yra fiziškai egzistuojantis gamtos pasaulis. Jo priešingybė yra žmogaus protu suvokiamos, bet gamtoje neegzistuojančios ir fizikai svetimos dimensijos. Šis kriterijus leidžia atskirti daiktus nuo kitų civilinės teisės objektų – turtinių teisių, konfidencialios informacijos, domeno

vardų, kompiuterinių programų, prekių ženklų, pinigų, vertybinių popierių, radijo ryšio dažnių ir kt. (Didžiulis, 2020, p. 41).

- 2) objektą turi būti įmanoma pasisavinti – tai reiškia, kad jį turi būti galima išskirti iš egzistuojančio gamtos pasaulio arba sukurti gamybos procese pačiam žmogui.

Teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, kad objektas gali būti pripažįstamas daiktu teisine prasme, kai jis atitinka ne tik aukščiau nurodytus kriterijus, bet kai jis turi ir objektyviai įvertinama ekonominę vertę. Tad jeigu objektas ekonominės vertės neturi, jis neturėtų būti pripažįstamas daiktu teisine prasme, net jeigu jis yra materialus ir jį galima pasisavinti (Vitkevičius *et al.*, 1998, p. 237). Autoriaus nuomone, tokiai pozicijai reikėtų pritarti, kadangi nuosavybės teisės reglamentuojami santykiai yra turiniai, todėl ir jos objektas, šiuo atveju daiktas, privalo pasižymėti bent jau potencialiai turima ekonomine verte, kad jis galėtų būti laikomas nuosavybės teisės objektu (Mizaras *et al.*, 2009, p. 21).

Taigi, tam, kad konkretus objektas būtų pripažįstamas daiktu teisine prasme, jis turi egzistuoti materialiam pasaulyje, turėti ekonominę vertę (bent jau potencialią) ir jį turi būti galima pasisavinti. Šiuos kriterijus atitinkantis objektas pripažįstamas ir nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę (CK 4.1 ir 4.38 straipsniai).

Nors iš pirmo žvilgsnio gali būti visiškai akivaizdu, kad skaitmeninis turtas negali būti kvalifikuojamas *res corporales* objektu, nes jis neatitinka esminio reikalavimo, keliamo daiktui, – neturi materialios išraiškos, teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, kad skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas daiktu. Teigiama, kad nors skaitmeninio turto ir negalima paliesti, tai nėra pagrindas skaitmeninį turtą laikyti nematerialiu objektu. Ši pozicija grindžiama XIX a. įvykusių mokslinės pasaulėžiūros pokyčiu, kai buvo pripažinta tokių fizinių objektų, kaip „laukas“ ir „elementariosios dalelės“, egzistencija. Nors šių objektų negalima paliesti, ar kitaip pajauti žmogaus jauslėmis, jie yra nemažiau materialūs, nei įprasti materialūs daiktai, tokie kaip stalas ar kėdė. Taip pat teigiama, kad skaitmeninis turtas visuomet egzistuoja materialioje terpėje – jis yra fiziniuose įrenginiuose ar serveriuose, nesvarbu, ar jie būtų pas turto savininką, ar pas trečiąją šalį, pavyzdžiui, pas debesijos paslaugų teikėją. Atsižvelgiant į visa tai, nurodoma, kad skaitmeninis turtas yra šios naujosios pasaulėžiūros objektas, todėl jis laikomas materialiu objektu. Kadangi skaitmeninis turtas dėl savo savybių negali būti priskiriamas nei nekilnojamojo, nei kilnojamojo materialaus turto kategorijai, siūloma skaitmeninį turtą išskirti kaip trečiąją, savarankišką

materialaus turto kategoriją, nurodant, kad materialiuoju turtu pripažįstamas kilnojamasis, nekilnojamasis ir skaitmeninis turtas (Gaubienė, 2022, p. 14).

Kiti teisės mokslininkai išreiškia panašią poziciją, nurodydami, kad skaitmeninio turto materialią išraišką pagrindžia technologiniai procesai, vykstantys kompiuterinio kodo saugojimo sistemose. Teigiama, kad skaitmeninio turto egzistavimas yra neatsiejamai susijęs su fiziniais procesais, vykstančiais fizinių įrenginių ar serverių vidinėje atmintyje, kur kompiuterinis kodas įrašomas pasitelkiant elektros srovių indukciją. Šis įrašymo procesas sukelia konkrečius fizinius pokyčius materialame pasaulyje – asmeninių įrenginių ar serverių kietuosiuose diskuose dėl elektros srovės indukcijos keičiasi magnetinių laukų poliarizacija. Būtent šie fiziniai pokyčiai sudaro materialią skaitmeninio turto išraišką (Giler, Lupien, 2009, p. 193) (Carre, 2018, p. 201). Paprastais žodžiais tariant, laikomasi nuomonės, kad skaitmeninio turto egzistavimas nėra kažkoks „magiškas“ ar nepaaiškinamas reiškinys, o yra pagrįstas konkrečiais fiziniais procesais, kurie vyksta materialame pasaulyje. Kai skaitmeninis turtas įrašomas į fizinį įrenginį ar serverį, materialame pasaulyje vyksta realūs fiziniai pokyčiai – elektros srovė sukuria ir keičia magnetinius laukus kietajame diske ir būtent šie fiziniai pokyčiai sudaro materialų skaitmeninio turto pagrindą. Tad tokiu būdu, nors skaitmeninis turtas ir negali būti apčiuopiamas ar pajuntamas žmogaus jauslėmis, jo materialumas pasireiškia per minėtus fizinius procesus. Atsižvelgiant į visa tai, teigiama, kad skaitmeninis turtas turi materialią išraišką ir dėl to gali būti kvalifikuojamas materialiu turtu (*res corporales*).

Autoriaus nuomone, nors aukščiau išdėstyta pozicija apie skaitmeninio turto materialumą yra itin moderni moksliniu požiūriu ir atskleidžianti galimą platų suvokimą apie objekto materialią išraišką, toks kvalifikavimas yra problematiškas dėl kelių priežasčių.

Visų pirma, romėnų teisėje, kuri didžiąja dalimi yra receptuota Lietuvos teisinėje sistemoje, materialiais daiktais (*res corporales*) buvo pripažįstami tik tie objektai, kuriuos žmogus galėjo suvokti savo pojūčiais, o pirmiausia – lytėjimo dėka (Jonaitis, 2014, p. 173). Tai reiškia, kad jeigu žmogus negali savo prisilietimu ar kitais pojūčiais suvokti objekto, toks objektas negali būti pripažįstamas *res corporales* objektu, t.y. daiktu teisine prasme. Tad nepaisant to, kad nors skaitmeninis turtas egzistuoja materialame pasaulyje per elektromagnetinius laukus ir elektroninius procesus fizinėse laikmenose, visi šie procesai negali būti tiesiogiai suvokiami žmogaus pojūčiais. Atsižvelgiant į tai, skaitmeninis turtas negali būti kvalifikuojamas materialiu daiktu teisine prasme.

Antra, net jeigu būtų laikomasi aukščiau minėtos itin plačios materialumo sampratos, pagal kurią skaitmeninis turtas egzistuoja

įrenginiuose fiziniais būdais, tai vis tiek nepaneigtų fakto, kad toks daikto traktavimas negali atitikti esminės fizinio objekto savybės – galimybės būti tiesiogiai paveiktam fizinių veiksmų. Tradicine prasme materialūs objektai gali būti apčiuopiami, fiziškai sunaikinami ar kitaip tiesiogiai paveikiami žmogaus veiksmų. Tuo tarpu skaitmeninis turtas, kaip buvo analizuota anksčiau, egzistuoja tik kaip kompiuterinio kodo išraiška, kuriai žmogus gali daryti įtaką ne savo fiziniais, o kompiuteriniais veiksmais. Tad vien tai, kad skaitmeninis turtas egzistuoja materialiam objekte įvairių fizinių procesų pagrindu, nesudaro prielaidų jį kvalifikuoti *res corporales* objektu teisine prasme, nes bent jau šiandien egzistuojanti žmogaus sąveika su skaitmeniniu turtu skiriasi nuo sąveikos su tradiciniais, teisine prasme pripažįstamais, materialią išraišką turinčiais objektais.

Galiausiai, laikantis pozicijos, kad skaitmeninis turtas turi materialią išraišką, reikėtų pripažinti, kad nematerialių objektų apskritai nėra, kadangi visi jie turi materialų pagrindą, kuris viena ar kita forma gali būti išreiškiamas. Tačiau visa tai prieštarautų ne tik šiuolaikinei teisei sistemai, bet dar ir romėnų teisėje suformuotam daiktų skirstymui į *res corporales* ir *res incorporales*. Jau tuo metu romėnų teisininkai laikėsi pozicijos, kad nuosavybės teisės objektu gali būti pripažįstami objektai, kurie turi tiek materialią, tiek nematerialią išraišką. Šis požiūris buvo pagrįstas supratimu, kad tarp šalių susiklostantys teisiniai santykiai gali apimti ne tik įvairius daiktus, tačiau ir įvairias teises ir kitus turtinius interesus, kurie gali egzistuoti nepriklausomai nuo jų materialios išraiškos.

Taigi, nors skaitmeninis turtas fiziniu požiūriu egzistuoja materialiam pasaulyje, atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, autoriaus vertinimu, skaitmeninis turtas negali būti kvalifikuojamas daiktu teisine prasme.

3.3. Skaitmeninio turto kvalifikavimas *res incorporales* objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę

Prieš pradėdant analizuoti, ar skaitmeninis turtas pagal Lietuvos pozityviąją teisę gali būti kvalifikuojamas *res incorporales* ir atitinkamai pripažįstamas nuosavybės teisės objektu, pirmiausia būtina nustatyti, kokie objektai Lietuvos daiktinės teisės koncepcijoje gali patekti į *res incorporales* objektų kategoriją. Tik aiškiai apibrėžus, kas Lietuvos teisinėje sistemoje pripažįstama *res incorporales* objektais ir kokie požymiai jiems būdingi, bus galima įvertinti, ar skaitmeninis turtas juos atitinka ir ar gali būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę.

Nors Lietuvoje yra įtvirtintas pliuralistinis požiūris į nuosavybės teisės objektą, Lietuvos įstatymų leidėjas, priešingai nei daiktų atveju, nepateikia

jokio apibrėžimo, kas turėtų būti pripažįstama ir laikoma CK 4.38 straipsnyje nurodytais „kito turto“ objektais, nepaisant to, kad nuosavybės teisės objekto apibrėžimas yra be galo svarbus visai civilinės teisės sistemai. Nuo šio apibrėžimo priklauso atsakymas į esminį klausimą – „į ką“, „į kokį objektą“ asmuo turi nuosavybės teisę. Nuosavybės teisės objekto apibrėžimas taip pat lemia nuosavybės teisės neliečiamumo ir apsaugos ribų nustatymo apimtį, įvairių civilinės teisės institutų taikymo galimybes konkretaus objekto atžvilgiu, taip pat ir objekto galėjamą dalyvauti civilinėje apyvartoje (Jakutytė-Sungailienė, 2010, p. 19). Dar didesnio neaiškumo į šią situaciją įneša ir tai, kad turto sąvoka Lietuvos civilinėje teisėje apskritai nėra apibrėžta ir yra vartojama keliomis skirtingomis prasmėmis (Birštonas, 2014, p. 228). Taigi, nepaisant to, kad nors Lietuvoje ir yra įtvirtinta *res incorporales* nuosavybės teisės objektų kategorija, pozityviojoje teisėje nėra pateikiamas joks apibrėžimas, kas tokiais objektais yra pripažįstama.

Lietuvos teisės doktrinoje galima rasti nuomonių, kad CK 4.38 straipsnyje pateiktas nuosavybės teisės objekto apibrėžimas turi būti aiškinamas kartu su CK 1.97 straipsnyje išvardintais civilinių teisių objektais, t.y. pripažįstant, kad nuosavybės teisės objektu gali būti laikomi visi civilinių teisių objektai (Baranauskas *et al.*, 2010, p. 69). Vis dėlto, autoriaus nuomone, toks nuosavybės teisės objekto apibrėžimo aiškinimas yra pernelyg platus, kadangi nuosavybės teisės objektais gali būti pripažįstami tik tie civilinių teisių objektai, kurie turi civilinio apyvartumo savybę ir ekonominę vertę, nes nuosavybės teisės reglamentuojami teisiniai santykiai yra turtiniai (Mizaras *et al.*, 2009, p. 22). Tuo tarpu civilinė teisė reglamentuoja ne tik turtinius santykius, tačiau ir asmeninius neturtinius santykius, nesusijusius su turtiniais, kurių objektas yra asmeninė neturtinė vertybė, neturinti ekonominio turinio, pavyzdžiui, fizinio asmens vardas, atvaizdas ir kt. (Mizaras *et al.*, 2009, p. 195) Tokios civilinės teisės reglamentuojamos neturtinės vertybės, kurios yra išimtinai susijusios su asmeniu, negali dalyvauti civilinėje apyvartoje, taigi, negali būti pripažįstamos ir nuosavybės teisės objektu. Todėl CK 1.97 straipsnyje nurodyti civilinių teisių objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu tik tuo atveju, jeigu jie turi civilinio apyvartumo savybę ir ekonominę vertę. Tokių savybių neturintys objektai negali būti laikomi nuosavybės teisės objektais ir santykius dėl šių objektų reglamentuoja ne nuosavybės teisės normos, o kiti civilinės teisės institutai.

Kadangi pateikti vienareikšmišką „kito turto“ apibrėžimą sunku dėl egzistuojančių skirtingų turto sampratų ir vis naujai atsirandančių turto rūšių, manytina, kad tikslinga išskirti kriterijus, pagal kuriuos būtų galima nustatyti, ar tam tikras objektas gali būti priskiriamas CK 4.38 straipsnyje nurodytai „kito turto“ kategorijai ir būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu.

Autoriaus nuomone, šiuos kriterijus galima išskirti atsižvelgiant į sisteminių teisės normų aiškinimą, pagrindinius daiktinės teisės principus ir į esminius *res incorporales* objektų požymius, susiformavusius civilinės teisės tradicijos sistemose. Įvertinus visa tai, autoriaus vertinimu, galima išskirti keturis kriterijus, kurie būtini, kad konkretus objektas galėtų būti priskiriamas *res incorporales* objektų kategorijai ir atitinkamai būtų kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos daiktinę teisę: 1) objektas turi būti nematerialus; 2) objektas privalo turėti ekonominę vertę; 3) objektą turi būti įmanoma apibrėžti (specifiškumo reikalavimas); 4) objektą turi būti įmanoma faktiškai ar teisiškai pasisavinti jį priskiriant asmens valdžiai. Šie išskirti kriterijai toliau bus analizuojami, siekiant atskleisti kiekvieno iš jų turinį.

Pagal pirmąjį kriterijų objektas turi būti nematerialaus pasaulio dalykas, t.y., jis turi egzistuoti nematerialiame pasaulyje arba jo egzistavimo pagrindas turi būti galiojanti pozityvioji teisė. Kitaip sakant, šio objekto neturi būti galima tiesiogiai suvokti žmogaus pojūčiais. Tokią išvadą leidžia daryti sistemiškas CK 4.1 ir 4.38 straipsnių aiškinimas. Nemateriali objekto išraiška yra vienas iš esminių *res incorporales* objektų požymių, kuris leidžia juos atskirti nuo *res corporales*, t.y. objektų, turinčių materialią išraišką. Kaip buvo minėta ir analizuota anksčiau, nematerialūs objektai egzistavo dar romėnų teisėje, kurioje buvo išskiriama atskira objektų kategorija – *res incorporales*, apimanti objektus, kurie, nors ir neturi materialios formos, vis tiek gali dalyvauti civilinėje apyvartoje (Nekrošius *et al.*, 1999, p. 100) (Jonaitis, 2014, p. 173). Taip pat, kaip buvo analizuota, šiuolaikinėje teisėje *res incorporales* objektų egzistavimo pagrindas yra patyręs tam tikrą transformaciją, lyginant su ta, kuri buvo taikoma romėnų teisės laikais. Šiandien nematerialių objektų sukūrimas ir egzistavimas grindžiamas nebe tik pozityviosios teisės pagrindu, kaip yra reikalavimo ar kitos subjektinės turtinės teisės atveju, bet ir, pavyzdžiui, įvairiais skaitmeninių technologijų sprendimais, ekonominėmis realijomis ir kt. Kitaip sakant, šiandien nematerialūs objektai gali egzistuoti ir būti išreiškiami nebe tik pozityviojoje teisėje, tačiau ir kitokiais veiksniais, kurie objektui suteikia egzistavimo pagrindą, nepriklausomai nuo teisinės sistemos požiūrio į juos. Visgi, atkreiptinas dėmesys, kad nepaisant to, koku pagrindu objektas egzistuoja, jis vis tiek turi pasižymėti nematerialumo požymiu, t.y., objekto neturi būti galima tiesiogiai suvokti žmogaus pojūčiais (Jonaitis, 2014, p. 173-174). Taigi, objekto nemateriali išraiška yra pirmasis kriterijus, kurį objektas turi atitikti, kad jis galėtų būti laikomas *res incorporales* objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę.

Pagal antrąjį kriterijų objektas privalo turėti ekonominę vertę. Tokią išvadą leidžia daryti CK 4.38 straipsnyje *expressis verbis* nurodytas terminas „turtas“. Ekonominės vertės kriterijus taip pat kyla iš Lietuvoje įtvirtintos

novatoriškos daiktinės teisės doktrinos koncepcijos, grindžiamos pliuralistiniu požiūriu į nuosavybės teisės objektą. Kaip buvo minėta anksčiau, šios doktrinos atstovai laikosi pozicijos, kad ekonominė vertė yra pagrindinis kriterijus nematerialų objektą kvalifikuojant nuosavybės teisės objektu. Tokio požiūrio į nematerialią išraišką turinčius nuosavybės teisės objektus laikomasi įvairiose novatorišką daiktinės teisės doktriną pripažįstančiose teisinėse sistemose, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Kvebeke ir pan. Šiose jurisdikcijose ekonominės vertės kriterijus apskritai yra tapęs lemiamu veiksniu, apsprendžiančiu konkretaus objekto galimybę būti kvalifikuojamam nuosavybės teisės objektu, nepriklausomai nuo jo išraiškos formos (Carre, 2018, p. 204). Ekonominės vertės reikalavimas nematerialų objektą kvalifikuojant nuosavybės teisės objektu taip pat kyla atsižvelgiant ir į tai, kad nuosavybės teisiniai santykiai yra turtiniai, todėl ir šių teisinių santykių objektas privalo pasižymėti ekonomine verte (Mizaras *et al.*, 2009, p. 12). Tad jeigu nematerialus objektas neturi ekonominės vertės, tokiu atveju jis negali patekti į Lietuvos daiktinės teisės reguliuojamų teisinių santykių sritį ir būti pripažįstamas nuosavybės teisės objektu (CK 4.38 straipsnis).

Ekonominę vertę gali turėti tik riboti ištekliai, kurie gali būti naudingai panaudoti žmogaus veikloje tenkinant jo poreikius. Jeigu ištekliai prieinami visiems ir yra neriboti, jie negali būti laikomi turinčiais ekonominę vertę. Ekonominės vertės taip pat negali turėti ir skolos jų turėtojui, kadangi jos kaip tik sunkina skolininko turtinę padėtį ir jam šiuo požiūriu yra nenaudingos (Didžiulis, 2020, p. 42). Kaip buvo analizuota anksčiau, nustatant, ar tam tikras objektas turi ekonominę vertę, svarbu yra tai, kad ekonominė vertė būtų nustatoma vadovaujantis objektyviu kriterijumi, t.y. visuotiniu turto ekvivalentu – pinigais, o ne subjektyviu objekto turėtojo vertinimu. Tai reiškia, kad objektas privalo turėti realią arba potencialią piniginę vertę rinkoje, kurią būtų galima nustatyti vadovaujantis šio objekto pasiūla ir paklausa, jo unikalumu ar kitais objektyviais piniginės vertės nustatymo kriterijais, bet ne šio objekto turėtojo sentimentaliu ir asmeniniu vertinimu (Castillo Parrila, 2018, p. 279-280). (What Is an Asset?...,2024). Taigi, tokie objektai, kurie neturi jokios objektyvios ekonominės vertės, t.y., jų objektyviai negalima įvertinti pinigais, neturėtų būti įvardijami turtu. Priešingu atveju, terminas „turtas“ prarastų savo reikšmę.

Taigi, antrasis kriterijus, kurį nematerialią išraišką turintis objektas turi atitikti, kad galėtų būti laikomas *res incorporales* objektu ir būtų kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę, yra ekonominės vertės turėjimas, kurią turi būti galima nustatyti objektyviu kriterijumi – pinigais.

Trečiasis kriterijus kvalifikuojant nematerialų objektą nuosavybės teisės objektu yra neatsiejamai susijęs su vienu iš esminių daiktinės teisės principu – specifiskumu, teisės doktrinoje dar įvardijamu kaip daiktinės teisės apibrėžtumo reikalavimu (Smaliukas, 2003, p. 129). Šis daiktinės teisės principas nustato reikalavimą nuosavybės teisės objektą apibrėžti, t.y., identifikuoti, kadangi nuosavybės teisę galima turėti tik į individualiais požymiais apibrėžtą ar į rūšiniais požymiais individualizuotą objektą (McGuire *et al.*, 2011, p. 18-19). Kitaip sakant, nuosavybės teisės objektas turi būti identifikuojamas ir atskiriamas nuo kitų to paties pobūdžio objektų tam, kad būtų galima atsakyti į jau minėtą klausimą – „į ką“, į „kokį objektą“ asmuo turi nuosavybės teisę. Tokiu būdu užtikrinamas teisinis tikrumas, kadangi galima nustatyti konkretų nuosavybės teisės objektą, jį atibojant nuo kitų analogiškų ar į jį panašių objektų.

Vertinant specifiskumo principo taikymą *res incorporales* objektų atžvilgiu, teisės doktrinoje nurodoma, kad šiuo metu šio principo įgyvendinimas susiduria su iššūkiais, kadangi šiandien nematerialūs objektai įgyja vis didesnę reikšmę, o jų identifikavimas šiuolaikinėmis tradicinėmis priemonėmis tampa sudėtingas (Hage *et al.*, 2017, p. 97). Specifiskumo principas buvo sukurtas siekiant identifikuoti ir atskirti konkrečius materialius objektus, į kuriuos asmuo turi nuosavybės teisę, nuo objektų, kurie yra analogiški ar į jį panašūs. Specifiskumo principas materialių objektų atžvilgiu įgyvendinamas atsižvelgiant į materialaus objekto fizines savybes, jo buvimo vietą, teisinę registraciją ir į kitus individualius, tik konkrečiam objektui būdingus požymius. Tuo tarpu šiuolaikinėje teisėje, kurioje nematerialūs objektai tampa vis svarbesni nei materialūs, kyla klausimas, kaip specifiskumo principą reikėtų pritaikyti *res incorporales* objektų atžvilgiu. Specifiskumo principo pritaikymą nematerialiems objektams apsunkina tai, kad jie neturi materialios išraiškos, t.y. žmogaus pojūčiais suprantamų fizinių savybių, leidžiančių juos aiškiai individualizuoti ir atskirti vienus nuo kitų tradicinėmis priemonėmis. Nors specifiskumo principo įgyvendinimas nematerialių objektų atžvilgiu ir yra žymiai sudėtingesnis nei materialių objektų atveju, tai nereiškia, kad šis principas *res incorporales* objektams negali būti pritaikomas. Autoriaus vertinimu, specifiskumo principo taikymas nematerialiems objektams reikalauja visiškai kitokio požiūrio į jų identifikavimą, jį grindžiant ne objekto fizinėmis savybėmis, kurios taikomos materialiams objektams, o, priklausomai nuo objekto pobūdžio, technologiniais identifikavimo instrumentais, teisinėmis priemonėmis, specialiais registrais ir įvairiais kitais būdais, kurie, priklausomai nuo nematerialaus objekto egzistavimo pagrindo, gali leisti užtikrinti jo identifikavimą ir atskyrimą nuo kitų analogiškų ar į jį panašių objektų.

Pavyzdžiui, nematerialių objektų identifikavimas gali būti įgyvendinamas naudojant blokų grandinės technologiją, kuri kiekvienam objektui suteikia objektyvią, unikalią, patikimą ir nekeičiama forma išsaugomą informaciją apie konkretų objektą, jo sukūrimo datą, objekto savininko identifikaciją ir kt. (Blockchain Facts: What Is It..., 2024) (Blockchain Revolutionizes Digital Ownership, 2023). Taigi, nematerialią išraišką turintys objektai gali būti apibrėžiami ir identifikuojami lygiai taip pat kaip ir materialūs objektai, tik naudojant visiškai kitokias priemones nei materialių objektų atveju.

Ketvirtasis kriterijus yra susijęs su objekto pasisavinimo galimybe. Jis reiškia, kad nematerialus objektas turi turėti galimybę, priklausomai nuo savo pobūdžio, būti teisiškai ar faktiškai pasisavintas, kad galėtų būti priskirtas „kito turto“ kategorijai ir pripažintas nuosavybės teisės objektu kaip ir materialus daiktas. Kitaip sakant, kad *res incorporales* objektas, kaip ir materialus daiktas, turi turėti galimybę būti priskirtas konkrečiam asmeniui. Tai reiškia, kad turi būti įmanoma teisine ar technine prasme užtikrinti išimtinę konkrečiam nematerialaus objekto kontrolę, kuri taip pat turi pasireikšti galimybe apriboti kitų asmenų prieigą prie šio objekto. Tačiau būtina pažymėti, kad yra tam tikrų nematerialių objektų, kuriuos nors ir įmanoma pasisavinti, bet jų pasisavinimas prilygtų nusikalstamos veikos darymui. Pavyzdžiui, tam tikrais atvejais finansų rinkų svyravimas gali turėti ekonominę vertę profesionaliems investuotojams, tačiau jo pasisavinti ir priskirti konkrečiam asmeniui teisine prasme neįmanoma, kadangi tai reikštų piktnaudžiavimą rinka, o tai yra draudžiama (ES Piktnaudžiavimo rinka reglamento 12 ir 15 straipsniai) (Didžiulis, 2020, p. 42).

Taigi, apibendrinant tai, kas nurodyta aukščiau, tam, kad konkretus objektas būtų priskiriamas *res incorporales* objektų kategorijai ir būtų kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę, jis turi būti nematerialus, t.y., jo neturi būti galima tiesiogiai suvokti žmogaus pojūčiais, jis privalo turėti ekonominę vertę, kurią būtų galima įvertinti objektyviu kriterijumi – pinigais, jį turi būti įmanoma identifikuoti ir priskirti konkrečiam asmeniui valdžiai. Visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y., objektas privalo visus šiuos kriterijus atitikti.

Autoriaus vertinimu, skaitmeninis turtas atitinka visus aukščiau nurodytus kriterijus, todėl jis gali būti priskiriamas Lietuvoje įtvirtintai *res incorporales* objektų kategorijai ir būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę. Tokią išvadą leidžia daryti toliau nurodomi argumentai.

Pirma, skaitmeninis turtas jau pagal savo prigimtį yra nematerialus, kadangi jis egzistuoja tik skaitmeniniame, o ne materialiaame pasaulyje. Skaitmeninio turto nematerialumas pasireiškia per jo egzistavimo būdą ir

formą. Kaip buvo analizuota anksčiau, skaitmeninis turtas egzistuoja kompiuterinio kodo pagrindu, kuris skaitmeninėje erdvėje išreiškiamas vienetais ir nuliais – bitais. Tai reiškia, kad skaitmeninis turtas egzistuoja tik elektroninėse sistemose ir gali būti saugomas įvairiose skaitmeninėse infrastruktūrose, pavyzdžiui, kompiuterių kietuosiuose diskuose, serveriuose, debesijos infrastruktūrose, blokų grandinės tinkluose ir įvairiose kitose elektroninėse saugojimo sistemose (This is where all your digital...,2021). Atskirai paminėtina, kad visos šios infrastruktūros yra tik technologinės priemonės, skirtos skaitmeninio turto saugojimui užtikrinti, t.y., jos nėra pats skaitmeninis turtas, o yra tik priemonė, kurioje skaitmeninis turtas saugomas ir kurios pagrindu jis egzistuoja. Taigi, skaitmeninis turtas neturi materialios išraiškos, jo negalima tiesiogiai suvokti žmogaus pojūčiais, todėl skaitmeninis turtas laikytinas nematerialiu ir atitinkantis pirmąjį aukščiau analizuotą *res incorporales* kriterijų.

Antra, skaitmeninis turtas turi realią ekonominę vertę, kuri gali būti objektyviai įvertinama ir išreiškiama pinigine forma. Skaitmeninio turto ekonominės vertės turėjimas iš dalies jau buvo analizuotas anksčiau. Kaip buvo minėta, skaitmeninio turto ekonominės vertės turėjimas buvo fundamentali aplinkybė, dėl kurios atsirado pats skaitmeninio turto reiškinys (Nekit, 2020a, p. 76) (Nejaim, Novikov, 2022, p. 65) (Nekit, 2023, p. 320). Taip pat, kaip buvo analizuota anksčiau, skaitmeninio objekto ekonominės vertės turėjimas yra vienas iš būtinų kriterijų tam, kad konkretus skaitmeninis objektas apskritai galėtų būti įvardijamas skaitmeninio turto terminu. Tad ekonominės vertės kriterijus yra bendras tiek vertinant, kokie objektai gali būti įvardijami skaitmeninio turto terminu, tiek vertinant ir konkretaus nematerialią išraišką turinčio objekto priskyrimą *res incorporales* objektų kategorijai.

Teisės doktrinoje nurodoma, kad egzistuoja trys pagrindinės nematerialiojo (skaitmeninio) turto ekonominės vertės vertinimo metodikos – rinkos, savikainos ir ekonominės naudos. Pagal rinkos metodą skaitmeninio turto vertę nustato rinka, kurioje skaitmeninio turto objektai yra perkami-parduodami už konkrečią pinigų sumą. Konkretaus skaitmeninio turto objekto vertę galima objektyviai fiksuoti ir įvertinti atsižvelgiant į jau įvykusių objektų pirkimų-pardavimų statistiką, rinkos kainų analizę ir į kitus ekonominius rodiklius. Savikainos metodo pagrindu vertinami skaitmeninio turto objekto sukūrimo ar įsigijimo kaštai, kurie gali apimti tiek technologinius, tiek ir žmogiškuosius resursus, reikalingus tokiam skaitmeninio turto objektui įsigyti. Šie kaštai gali būti objektyviai apskaičiuojami ir išreiškiami pinigine forma. Ekonominės naudos vertinimo metodas apima įvairius būdus, kuriais vadovaujantis nustatoma skaitmeninio

turto objekto ekonominė vertė. Šie būdai grindžiami skirtingais kriterijais, pavyzdžiui, istorinėmis pajamomis, pelningumo skirtumais, pertekliniu pelnu ar sutaupytomis sąnaudomis. Minėti vertinimo kriterijai leidžia ne tik įvertinti konkretaus objekto esamą ekonominę padėtį rinkoje, bet ir jo gebėjimą generuoti pajamas ateityje (Yunus *et al.*, 2020, p. 1990).

Visos aukščiau nurodytos ekonominės vertės nustatymo metodikos yra bendro pobūdžio ir kiekvieno skaitmeninio turto objekto atžvilgiu gali pasireikšti skirtingai, be kita ko, kiekvieno skaitmeninio turto objekto ekonominė vertė taip pat dažnu atveju priklauso ir nuo įvairių papildomų veiksnių, kurie skiriasi priklausomai nuo konkretaus objekto. Dėl šios priežasties nėra vieno ir universalaus visiems skaitmeninio turto objektams tinkamo metodo, leidžiančio nustatyti kiekvieno jų ekonominę vertę. Pavyzdžiui, socialinių tinklų paskyrų vertė priklauso nuo visiškai kitokių rodiklių nei virtualiuose internetiniuose žaidimuose esančių objektų, kriptovaliutų ekonominė vertė ir jos nustatymo veiksniai yra visiškai skirtingi lyginant su domeno vardų ekonominės vertės nustatymo metodika ir pan. Kitaip sakant, vertinant kiekvieno skaitmeninio turto objekto ekonominę vertę, būtina atsižvelgti ne tik į bendro pobūdžio ekonominės vertės nustatymo metodikas, bet ir į individualius, tik konkrečiam objektui būdingus vertės formavimosi ir jos nustatymo mechanizmus. Siekiant tai geriau suprasti, toliau bus analizuojami atskiri skaitmeninio turto objektai, nurodant, kaip kiekvieno jų atžvilgiu pasireiškia ekonominė vertė ir jos nustatymas.

Socialinių tinklų paskyrų ekonominė vertė priklauso nuo jos naudojimo pobūdžio ir paskirties. Ne visos socialinių tinklų paskyros gali turėti ekonominę vertę – asmeniniais tikslais naudojamos socialinių tinklų paskyros įprastai neturi jokios ekonominės vertės. Visgi, egzistuoja nemažai socialinių tinklų paskyrų, kurių ekonominė vertė, priklausomai nuo jų pobūdžio ir naudojimo paskirties, gali būti labai reikšminga. Kaip buvo minėta anksčiau, teisės doktrinoje nurodoma, kad vienas iš pagrindinių kriterijų, nustatant socialinio tinklo paskyros ekonominę vertę, yra paskyros turimas sekėjų skaičius, kadangi socialinio tinklo paskyros sekėjai prilyginami klientų sąrašui (Nekit, 2020b, p. 214-215). Tad kuo daugiau socialinio tinklo paskyra turi sekėjų, tuo ji vertingesnė. Vertinant socialinio tinklo paskyros ekonominę vertę, kai kurie teisės mokslininkai taip pat nurodo, kad svarbu atsižvelgti ne tik į tai, ar pati paskyra, kaip skaitmeninis objektas, turi ekonominę vertę, bet ir į jos potencialą generuoti pajamas. Pavyzdžiui, ar naudojant socialinio tinklo paskyrą, ypač atsižvelgiant į tai, jeigu ji turi didelį sekėjų skaičių, nėra galimybės generuoti pajamų iš šios socialinio tinklo paskyros per ją vykdant reklamos užsakymus ar produktų pardavimus (Panel on Access to Digital..., 2022).

Socialinių tinklų paskyrų ekonominė vertė gali pasireikšti ir generuojant pajamas iš konkrečioje socialinio tinklo paskyroje kuriamo ir talpinamo turinio. Pavyzdžiui, socialiniame tinkle „Youtube“ įkelti vaizdo įrašai gali generuoti pajamas iš vaizdo įrašų peržiūrų. „Youtube“ socialinio tinklo algoritmai įterpia reklamų peržiūras į vaizdo įrašus, o už šių reklamų peržiūras socialinio tinklo paskyroje yra generuojamos pajamos. Jų dydis priklauso nuo įvairiausių rodiklių, pavyzdžiui, vaizdo įrašo peržiūrų skaičiaus, socialinio tinklo paskyros sekėjų (prenumeratorių) skaičiaus, reklamų paspaudimų skaičiaus ir kt. Kuo aukštesni šie rodikliai, tuo paskyroje generuojamos didesnės pajamos ir atitinkamai tuo didesnė yra paskyros ekonominė vertė (Monetization for Creators, 2025) (4 Factors That Affect Your..., 2024).

Socialinių tinklų paskyrų turimą ekonominę vertę patvirtina ir tai, kad jos parduodamos įvairiose platformose. Pavyzdžiui, vienas iš šiuo metu populiariausių būdų įsigyti socialinio tinklo paskyrą yra dalyvaujant aukcione. Tokie aukcionai šiuo metu daugiausiai vykdomi Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Prancūzijoje (Panel on Access to Digital..., 2022). Juose parduodamos socialinių tinklų paskyros yra su jau sukaupu sekėjų skaičiumi, aukštu jų įsitraukimo rodikliu ir tam tikru turinio formatu, kuris gali būti patrauklus potencialiems pirkėjams.

Skaitmeniniu turtu pripažįstami virtualių internetinių žaidimų objektai taip pat turi realią ekonominę vertę, kurią galima išreikšti pinigais. Kaip buvo minėta anksčiau, MMORPG žaidimų objektai buvo vieni pirmųjų, aiškiausiai parodę, kad net ir materialios išraiškos neturintys objektai realiaame pasaulyje gali turėti lygiai tokią pačią ar net didesnę ekonominę vertę nei materialią išraišką turintys objektai (Nekit, 2020a, p. 76) (Nejaim, Novikov, 2022, p. 65) (Nekit, 2023, p. 320). Be kita ko, būtent dėl šios priežasties, kaip buvo minėta, pasaulyje atsirado ir aukso ūkių reiškiny, kai žmonės ėmė žaisti MMORPG žaidimus ne dėl savo malonumo ir laisvalaikio praleidimo, o siekdami realios ekonominės naudos pardavinėjant MMORPG žaidimų objektus kitiems žaidėjams už tikrus pinigus materialiaame pasaulyje (Steinberg, 2009, p. 403–407).

Skaitmeniniu turtu pripažįstamų virtualių internetinių žaidimų objektai įgyja realią ekonominę vertę materialiaame pasaulyje dėl įvairių priežasčių. Pavyzdžiui, šie objektai žaidimo ekosistemoje suteikia žaidėjui konkurencinį pranašumą prieš kitus žaidėjus, pagerina jo žaidimo patirtį, padeda greičiau pasiekti aukštesnį žaidimo lygį ar tiesiog suteikia estetinį pasitenkinimą konkrečiu objektu prieš kitus žaidėjus. Pavyzdžiui, MMORPG žaidime „Old School Runescape“ egzistuoja itin galingas lankas „Twisted Bow“, kuris ji turinčiam žaidėjui suteikia didelį pranašumą prieš žaidime esančius personažus ir kitus žaidėjus. Kadangi šis lankas žaidime yra itin retas ir jo

gavimas reikalauja ypač daug laiko ir pastangų, jo kaina tiek žaidimo ekosistemoje, tiek realiame pasaulyje tarp žaidėjų yra itin aukšta. Kitas šiame MMORPG žaidime esantis vertingas objektas – „Party Hat“, yra žaidėjo personažo galvos apdangalas, kurio turėjimas nors ir nesuteikia jokio pranašumo prieš kitus žaidėjus, tai yra itin retas ir išskirtinis objektas visame žaidime. Dėl ribotos šio žaidimo objekto pasiūlos ir didelės jo paklausos tarp žaidėjų, jis tapo vienu brangiausių objektų žaidimo ekosistemoje. Vienas iš šios serijos objektų – „Blue Party Hat“ materialiam pasaulyje buvo parduotas už 4 500 USD (The 10 Most Expensive..., 2025) Tad iš esmės kuo internetinio virtualaus žaidimo objektas yra unikalesnis, sunkiau įgyjamas ir kuo didesnę konkurencinę pranašumą jis suteikia žaidėjui, tuo jo ekonominė vertė materialiam pasaulyje tarp žaidėjų įprastai yra didesnė, kadangi tokie objektai yra ypač paklausūs. Taigi, atsižvelgiant į minėtas skaitmeniniu turtu pripažįstamų virtualių internetinių žaidimų objektų savybes ir į tai, kad šiems objektams įgyti žaidime reikia investuoti daug žaidybinio laiko ir pastangų, šie objektai materialiam pasaulyje įgyja realią ekonominę vertę, kuri pasireiškia per šių objektų pirkimus-pardavimus tarp žaidėjų.

Šių objektų prekyba vyksta per specializuotas platformas ir antrines rinkas, kuriose žaidėjai gali pirkti-parduoti šiuos objektus už realius pinigus. Pavyzdžiui, kaip buvo minėta, virtualaus internetinio žaidimo „Counter-Strike: Global Offensive (CS:GO)“ ginklų ir aprangos vizualizacijomis disponuojama per specializuotas internetines prekybos platformas, tokias kaip „Steam Marketplace“ ar trečiųjų šalių platformas. Per šias platformas žaidėjai tarpusavyje gali pirkti, parduoti ir keisti šio žaidimo ginklų bei aprangos vizualizacijomis už tikrus pinigus. „CS:GO“ žaidime esančių objektų vertė kai kuriais atvejais gali būti itin didelė, kaip buvo minėta, šiame žaidime esančio ginklo vizualizacija buvo parduota net už 1 milijoną JAV dolerių (Counter-Strike 2 AK-47 Skin..., 2024). Visgi, tai nėra pati didžiausia pinigų suma, išleista įsigyjant virtualiame internetiniame žaidime esantį objektą. Didžiausia šiuo metu žinoma suma yra 6 milijonai JAV dolerių, kuriuos žaidėjas sumokėjo įsigydamas virtualią planetą MMORPG žaidime „*Entropia Universe*“ (The 10 Most Expensive..., 2025).

Atskirai paminėtina, kad virtualiuose internetiniuose žaidimuose esančių objektų turimą ekonominę vertę materialiam pasaulyje pripažįsta ir valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – **Inspekcija**). Vieno mokestinio patikrinimo metu Inspekcija nustatė, kad Lietuvoje veikiantis juridinis asmuo užsiima kompiuteriniame žaidime esančių auksinių monetų pirkimu iš fizinių ir juridinių asmenų bei šių monetų perpardavimu kitiems asmenims. Inspekcijos vertinimu, šis juridinis asmuo, prekiaudamas kompiuteriniame žaidime

esančiomis auksinėmis monetomis, teikia paslaugas, o tokia veikla laikoma ekonomine veikla, kurią vykdant siekiama gauti pajamų, todėl turėjo būti skaičiuojamas pridėtinės vertės mokestis (PVM). Juridinis asmuo, nesutikdamas su tokiu Inspekcijos sprendimu, kreipėsi į Mokestinę ginčų komisiją, kuri, savo ruožtu, siekdama išsiaiškinti, kaip šioje situacijoje turėtų būti taikoma 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumą Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą minėtu klausimu (Mokestinių ginčų komisija kreipėsi..., 2024).

Kripto valiutos turi realią ekonominę vertę, kuri taip pat priklauso nuo įvairių veiksnių. Pirmiausia, kriptovaliutų ekonominė vertė kyla dėl jų riboto egzistavimo kiekio. Kiekvienas kriptovaliutas išreiškiantis kompiuterinis kodas blokų grandinėje yra suprogramuotas taip, kad kiekviena kriptovaliuta turi iš anksto nustatytą vienetų kiekį. Pavyzdžiui, kaip buvo minėta, Bitkoino kompiuterinis kodas suprogramuotas taip, kad šios kriptovaliutos maksimaliai gali egzistuoti 21 milijonas vienetų (How Many Bitcoins Are There?, 2024). Būtent dėl riboto kriptovaliutų egzistavimo kiekio jos ir turi realią ekonominę vertę materialiaame pasaulyje, kadangi jų ribota pasiūla sukuria natūralų deficitą ir paklausą rinkoje. Šie pasiūlos ir paklausos dėsniai kriptovaliutų rinkoje veikia panašiai kaip ir bet kurioje kitoje rinkoje – kai paklausa viršija pasiūlą, kriptovaliutų vertė kyla, ir atvirkščiai – kai pasiūla viršija paklausą, jų vertė atitinkamai mažėja. Pavyzdžiui, kai didėja susidomėjimas konkrečiomis kriptovaliutomis ir vis daugiau žmonių jų įsigyja, jų paklausa auga. Kadangi konkrečių kriptovaliutų kiekis yra ribotas, auganti jų paklausa natūraliai daro įtaką jų vertės augimui. Ir priešingai – kai rinkos dalyviai praranda susidomėjimą kriptovaliutomis ir ima jas parduoti, padidėjusi kriptovaliutų pasiūla rinkoje lemia jų vertės mažėjimą (Law of Supply and Demand..., 2024). Šis kriptovaliutų riboto egzistavimo kiekio principas tam tikra prasme yra identiškas tauriųjų metalų, tokių kaip auksas ar sidabras, ekonominės vertės nustatymo mechanizmui. Tauriųjų metalų egzistavimo kiekis Žemėje, lygiai taip pat kaip ir kriptovaliutų blokų grandinėje, yra ribotas, todėl jų ribota pasiūla sukuria natūralų deficitą rinkoje, o visa tai lemia jų ekonominę vertę (Digital Gold: How Bitcoin Compares..., 2025). Taigi, kriptovaliutų ekonominė vertė pirmiausia kyla dėl jų riboto egzistavimo kiekio, kuris užprogramuojamas jas išreiškiančiame kompiuteriniame kode blokų grandinės technologijoje.

Antras veiksnys, lemiantis kriptovaliutų ekonominę vertę materialiaame pasaulyje, yra jų praktinis pritaikomumas ir funkcionalumas. Pavyzdžiui, kriptovaliutos naudojamos kaip alternatyvi mokėjimo priemonė atsiskaitant už įvairias prekes ir paslaugas realiaame pasaulyje, kadangi jų pagrindu galima

vykdyti decentralizuotus, greitus ir saugius mokėjimus be centrinio subjekto, pavyzdžiui, banko ar kitos finansų institucijos (Cryptocurrency: What Is It and..., 2023). Šiandien jau vis daugiau įmonių ir kitų verslo teisės subjektų priima kriptovaliutas kaip atsiskaitymo priemonę už jų parduodamas prekes ar suteikiamas paslaugas, todėl visa tai taip pat lemia, kad kriptovaliutos įgauna finansinę vertę materialiaame pasaulyje (Popular convenience store now accepts new..., 2024).

Trečia, kriptovaliutų ekonominė vertė taip pat kyla ir dėl jų technologinio egzistavimo pagrindo – blokų grandinės technologijos. Ši technologija užtikrina jau prieš tai minėtą decentralizuotumą, taip pat skaidrų ir nesuklastojamą sandorių vykdymą ir jų registravimą. Pavyzdžiui, kai asmuo įsigyja kriptovaliutą, blokų grandinės technologija užtikrina, kad ji yra kriptografiškai saugoma jo kriptovaliutų piniginėje ir niekas kitas negali jos pasisavinti ar suklastoti. Taip pat, kai asmuo nori perduoti savo turimą kriptovaliutą kitam asmeniui, blokų grandinės technologija užtikrina, kad šis sandoris bus saugus ir negrįžtamai užfiksuotas decentralizuotame tinkle be galimybės jį pakeisti. Kitaip sakant, blokų grandinės technologija veikia kaip patikima, nesuklastojama kriptovaliutų sandorių registravimo sistema, kuri garantuoja, kad kiekvienas sandoris, sudaromas dėl kriptovaliutų, yra skaidrus, saugus ir neatšaukiamas. Būtent šie blokų grandinės technologijos privalumai sukuria pasitikėjimą kriptovaliutų sistema ir leidžia kriptovaliutomis funkcionuoti kaip patikimai ekonominės vertės saugojimo ir perdavimo priemonei (Blockchain Facts: What Is It..., 2024).

Vis dėlto, reikia turėti omenyje, kad nepaisant to, jog kriptovaliutos turi realią ekonominę vertę materialiaame pasaulyje, jų vertė skirtingais laikotarpiais gali būti nepastovi. Pavyzdžiui, kriptovaliutų ekonominė vertė gali staigiai pakilti arba staigiai nukristi per ganėtinai trumpą laiką. Šie vertės pokyčiai dažnu atveju priklauso nuo įvairių veiksnių, tokių kaip kriptovaliutų rinkoje esamos paklausos ir pasiūlos pokyčiai, technologiniai pokyčiai ar kitos įvairios ekonominės tendencijos (Crypto Prices: Why Do They..., 2024).

Domenų vardų ekonominė vertė taip pat priklauso nuo įvairių tarpusavyje neatsiejamai susijusių veiksnių. Pavyzdžiui, trumpi, lengvai įsimenami domenų vardai įprastai turi didesnę ekonominę vertę. Tai yra susiję su patogumu lengviau juos prisiminti ar mažesne tikimybe padaryti rašybos klaidą vedant domeno vardą į naršyklės paieškos laukelį. Kitas esminis veiksnys, lemiantis domeno vardo ekonominę vertę, yra jo unikalumas tam tikroje industrijoje. Domenų vardai, kurie tiesiogiai atspindi specifinius industrijos raktažodžius ar terminus, gali turėti itin didelę ekonominę vertę dėl jų aiškumo ir tiesioginio atitikimo paieškos užklausoms internete (Uncovering the secrets of domain valuation, 2024). Pavyzdžiui, 2001 metais domeno

vardas „hotels.com“ buvo parduotas už 11 milijonų JAV dolerių, atsižvelgiant į tai, kad šis domeno vardas buvo unikalus ir tiesiogiai atspindėjo visą viešbučių rezervavimo industriją internete (Hotels.com Domain Name Originally Bought..., 2012). Domeno vardų ekonominę vertę taip pat gali lemti ir jų galūnė (angl. *Top-level domain*, TLD). Tradicinės domenų vardų galūnės, tokios kaip „com“, „net“ ar „org“, turi didesnę ekonominę vertę dėl jų universalumo ir plataus pripažinimo internete (Factors that Influence Domain Name Pricing, 2024).

Taigi, kaip matyti, aukščiau analizuotų atskirų skaitmeninio turto objektų ekonominė vertė priklauso ne tik nuo bendrų ekonominės vertės nustatymo metodikų, tačiau ir nuo individualių, išimtinai tik konkrečiam skaitmeninio turto objektui būdingų veiksnių ir savybių, į kurias taip pat būtina atsižvelgti vertinant ir nustatant objekto ekonominę vertę. Atskirai paminėtina, kad skaitmeninio turto objektų ekonominė vertė taip pat kyla ir iš juos išreiškiančių kompiuterinio kodo savybių – konkurencingumo, pastovumo ir tarpusavio ryšio, kurios jau buvo analizuotos anksčiau. Taigi, atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, skaitmeninis turtas atitinka ekonominės vertės kriterijų, kuris yra būtinas jį priskiriant *res incorporales* objektų kategorijai pagal Lietuvos pozityviąją teisę.

Trečia, skaitmeniniam turtui galima pritaikyti specifiškumo principą, t.y., skaitmeninio turto objektus galima aiškiai identifikuoti ir juos atskirti vienus nuo kitų skaitmeninėje erdvėje. Specifiškumo principas skaitmeninio turto atžvilgiu įgyvendinamas per technologines priemones, taip pat atsižvelgiant ir į skaitmeninio turto objekto pobūdį ir į jo funkcines savybes. Šie atskiri būdai, taip pat ir jų visuma, leidžia skaitmeninėje erdvėje užtikrinti, kad kiekvienas skaitmeninio turto objektas būtų individualizuotas ir aiškiai apibrėžtas, tokiu būdu jį identifikuojant ir atskiriant nuo kitų analogiškų ar į jį panašių objektų.

Technologinės priemonės, leidžiančios įgyvendinti specifiškumo principą skaitmeninio turto atžvilgiu, gali būti įvairaus pobūdžio. Viena iš jų yra jau prieš tai minėta ir analizuota blokų grandinės technologija. Ši technologija veikia kaip decentralizuotas skaitmeninis registras, kuriame visi įrašai saugomi blokuose, sujungtuose į vieną nepertraukiamą grandinę. Kiekvienas naujas blokas yra susietas su ankstesniu blokų kriptografinėmis funkcijomis, o visa informacija yra sinchronizuojama ir patvirtinama tinklo dalyvių, taip užtikrinant jos patikimumą ir apsaugą nuo klastojimo. Būtent toks blokų grandinės veikimo mechanizmas leidžia užtikrinti, kad skaitmeninio turto objektas galėtų būti aiškiai identifikuojamas ir negalėtų būti pakeistas ar ištrintas be tinklo dalyvių sutikimo. Pavyzdžiui, kriptovaliutų atveju, kai atliekamas kriptovaliutos pervedimas iš vienos kriptovaliutos

piniginės į kitą, ši operacija užregistruojama naujame bloke su jai priskirtu unikaliu identifikaciniu numeriu, kuris leidžia identifikuoti ne tik konkrečią operaciją, bet ir atsekti visą kriptovaliutos judėjimo kelią nuo jos atsiradimo iki galutinio jos gavėjo. Tad tokiu būdu blokų grandinės technologija užtikrina, kad konkrečios kriptovaliutos pervedimas iš vienos kriptovaliutos piniginės į kitą būtų viešas ir atsekamas, o visa tai leidžia aiškiai identifikuoti konkretų kriptovaliutos vienetą, jį atskiriant nuo kitų tos pačios kriptovaliutos vienetų (Blockchain Facts: What Is It..., 2024).

Taip pat, atkreiptinas dėmesys, kad blokų grandinės technologija leidžia identifikuoti ne tik kriptovaliutas, bet ir kitus skaitmeninio turto objektus. Pavyzdžiui, nepakeičiamųjų žetonų atveju kiekvienas žetonas turi išskirtinį, tik jam būdingą atpažinimo kodą, kuris įrašomas į blokų grandinę kartu su papildoma informacija, apibrėžiančia konkretaus žetono savybes. Ši informacija gali apimti kūrinio autorių, jo sukūrimo datą ar kitas išskirtines žetono savybes, leidžiančias jį atskirti nuo kitų žetonų. Kadangi ši informacija saugoma decentralizuotame registre ir negali būti pakeista ar ištrinta be tinklo dalyvių sutikimo, kiekvienas žetonas blokų grandinėje gali būti tiksliai identifikuojamas ir atskiriamas nuo kitų (How NFTs Work Inside Out..., 2023). Taigi, naudojant blokų grandinės technologiją, skaitmeninio turto objektai skaitmeninėje erdvėje gali būti identifikuojami ir atskiriami vieni nuo kitų.

Kita technologinė priemonė, leidžianti identifikuoti skaitmeninio turto objektą, yra objekto metaduomenys. Tai yra struktūrizuota informacija apie skaitmeninio turto objektą, kuri apibūdina pagrindines jo charakteristikas ir savybes. Metaduomenys gali apimti įvairią informaciją apie skaitmeninio turto objektą – jo pavadinimą, sukūrimo datą, dydį, formatą, objekte atliktus pakeitimus ir kitą unikalią, tik konkrečiam objektui būdingą informaciją (Riley, 2017). Kiekvieno skaitmeninio turto objekto identifikavimui gali būti reikšmingi įvairūs jį apibūdinantys metaduomenys, leidžiantys individualizuoti konkretų objektą ir aiškiai atskirti jį nuo kitų analogiškų ar funkciniu požiūriu panašių objektų. Pavyzdžiui, domenų vardų atveju metaduomenys apima tokią informaciją kaip domeno registracijos data, kam priklauso konkretus domenas ir kitus su domenu susijusius techninius aspektus, leidžiančius jį identifikuoti ir atskirti nuo kitų domenų vardų internete. Atkreiptinas dėmesys, kad skaitmeninio turto objekto metaduomenys gali būti saugomi įvairiais būdais, kurie dažnu atveju taip pat priklauso nuo skaitmeninio turto objekto pobūdžio. Jie gali būti saugomi pačiame skaitmeninio turto objekte, debesyje, blokų grandinėje ir kitose specializuotose sistemose (Where does metadata live?, 2020) (Metadata in Blockchain – Explained, 2024). Be kita ko, metaduomenys gali būti saugomi

ir keliais būdais vienu metu, taip užtikrinant didesnę jų prieinamumą ir patikimumą.

Dar viena technologinė priemonė, leidžianti įgyvendinti specifiškumo principą skaitmeninio turto atžvilgiu, gali būti unikalūs identifikatoriai - specialios simbolių sekos, priskiriamos konkrečiam skaitmeninio turto objektui ir leidžiančios jį identifikuoti skaitmeninėje erdvėje. Unikalūs identifikatoriai gali būti įvairių formų, pavyzdžiui, skaitmeninės sekos, raidinės kombinacijos, specialūs kodai ar net visų šių minėtų formų deriniai. Visa tai leidžia užtikrinti, kad kiekvienas skaitmeninio turto objektas turėtų tik jam būdingą unikalų identifikatorių, leidžiantį jį identifikuoti ir atskirti nuo kitų objektų skaitmeninėje erdvėje (What is a unique identifier (UID)?, 2024) (What is a Unique Identifier (UID)?, 2025). Pavyzdžiui, kiekviena kriptovaliutų piniginė, kurioje laikomos kriptovaliutos, turi unikalų adresą, sudarytą iš specifinės simbolių sekos, leidžiančios identifikuoti konkrečią piniginę blokų grandinę (Understanding your crypto wallet address, 2024).

Skaitmeninėje erdvėje egzistuoja ir daugiau įvairiausių technologinių priemonių, leidžiančių pritaikyti specifiškumo principą identifikuojant skaitmeninio turto objektus. Pavyzdžiui, skaitmeniniai vandens ženklai (angl. *Digital Watermarks*) (About Digital Watermarks, 2023), kriptografinė maišos funkcija (angl. *Cryptographic Hash Function*, CHF) (What Is a Hash Function..., 2021) ir kt.

Kaip buvo minėta, specifiškumo principas skaitmeninio turto atžvilgiu įgyvendinamas atsižvelgiant ir į konkretaus objekto pobūdį ir į jo funkcines savybes, kadangi skaitmeninio turto objektų gali būti pačių įvairiausių, o tai taip pat lemia skaitmeninio turto objekto identifikavimo būdą. Pavyzdžiui, socialinio tinklo paskyra gali būti identifikuojama ir atskiriama nuo kitų socialinio tinklo paskyrų pagal paskyros asmeninę informaciją; domeno vardai identifikuojami ir atskiriami vieni nuo kitų pagal unikalų domeno vardą ir domeno vardų sistemą (angl. *Domain Names Systems, DNS*), kurioje saugoma domeno vardo registracijos data, įvairūs techniniai parametrai ir kita reikšminga informacija (Domain name system (DNS), 2021); virtualių internetinių žaidimų objektų identifikavimas įprastai vykdomas per specialias žaidimo platformos identifikavimo sistemas, kurios saugo informaciją apie objekto savybes, įsigijimo būdą, žaidime pasiektą lygį ir kt. Atskirai paminėtina, kad virtualiuose internetiniuose žaidimuose iš pažiūros net tie patys objektai, kuriuos, priklausomai nuo objekto pobūdžio, vienu metu gali turėti keli skirtingi žaidėjai, taip pat yra unikalūs ir gali būti atskiriami vieni nuo kitų juos identifikuojant. Visa tai lemia virtualaus internetinio žaidimo technologinė prigimtis, kadangi kiekvienas žaidimo objektas yra registruojamas žaidimo informacinėje sistemoje su jam priskirtinu unikaliu

identifikatoriumi (Erlank, 2012, p. 324-325). Kai kuriuose virtualiuose internetiniuose žaidimuose visa ši informacija taip pat saugoma ir blokų grandinėje, o tai suteikia žaidimo objektams papildomą identifikaciją bei galimybę juos perkelti iš vienos žaidimo platformos į kitą (Blockchain Interoperability: Enabling Cross-game..., 2024).

Taigi, skaitmeninio turto objektai skaitmeninėje erdvėje gali būti identifikuojami ir atskiriami vieni nuo kitų tiek skaitmeninių technologijų pagalba, tiek pagal unikalias kiekvieno skaitmeninio turto objekto savybes, be kita ko, šie būdai gali būti taikomi ir kartu. Tad specifiškumo principas skaitmeninio turto objektų atžvilgiu gali būti visiškai įgyvendintas.

Ketvirta, skaitmeninio turto objektus, lygiai taip pat kaip ir materialius daiktus, galima priskirti konkretaus asmens valdžiai, t.y., įmanoma užtikrinti skaitmeninio turto objekto išimtinės kontrolės priskyrimą konkrečiam asmeniui. Kaip minėta, skaitmeninio turto objektų gali būti daug ir įvairių, tad konkretaus objekto priskyrimas asmens valdžiai taip pat priklauso nuo konkretaus skaitmeninio turto objekto pobūdžio. Siekiant tai geriau suprasti, toliau bus atskleidžiama, kaip skirtingi skaitmeninio turto objektai yra priskiriami asmens valdžiai jam įgyjant konkrečių objektų išimtinę kontrolę.

Kriptovaliutų išimtinės kontrolės priskyrimas ir asmens valdžios įgyvendinimas jų atžvilgiu pasireiškia per privatą kriptovaliutų pinigines raktą, kuris suteikia galimybę šio rakto turėtojui atlikti norimas operacijas su kriptovaliutomis. Jeigu asmuo šio rakto neturi, jis negali naudotis kriptovaliutomis, pavyzdžiui, atlikti mokėjimų kitiems asmenims ar naudoti jas kitokiais būdais. Kitaip sakant, privatus kriptovaliutų pinigines raktas yra technologinis mechanizmas, kuris tiesiogiai nulemia asmens valdžios įgyvendinimą kriptovaliutų atžvilgiu suteikdamas jam išimtinę galimybę kontroliuoti turimas kriptovaliutas (Cryptocurrency Wallet: What it is..., 2024). Šioje vietoje taip pat svarbu pažymėti, kad privataus rakto praradimas prilygsta visiškam kriptovaliutos praradimui, t.y. asmuo, neturėdamas privataus rakto, techniškai praranda bet kokią galimybę kontroliuoti ir naudotis savo kriptovaliutomis, net ir žinodamas, kad jos egzistuoja jo kriptovaliutų piniginėje (What Happens if You Lose..., 2025). Taigi, kriptovaliutos asmens valdžiai priskiriamos remiantis privataus kriptovaliutų pinigines rakto turėjimu.

Nepakeičiamųjų žetonų priskyrimas asmens valdžiai įgyvendinamas panašiai kaip ir kriptovaliutų atveju, kadangi jie, kaip ir kriptovaliutos, egzistuoja blokų grandinėje. Nepakeičiamųjų žetonų išimtinė kontrolė ir priskyrimas asmens valdžiai taip pat užtikrinami per privačius raktus, kurie suteikia galimybę jų turėtojui atlikti norimas operacijas. Neturint šio rakto, kaip ir kriptovaliutų atveju, asmuo neturi jokios galimybės naudotis savo

turimais nepakeičiamaisiais žetonais. Visgi, skirtingai nei kriptovaliutų atveju, nepakeičiamųjų žetonų pasisavinimas ir priskyrimas asmens valdžiai reiškia, kad asmuo įgyja išimtinę kontrolę į unikalų, nepakeičiamą skaitmeninį objektą, kurį asmens turimas nepakeičiamasis žetonas reprezentuoja. Šie reprezentuojami objektai gali būti patys įvairiausi, pavyzdžiui, skaitmeninis meno kūrinys, skaitmeninė nuotrauka ar bet koks kitas objektas, kurio autentiškumas ir faktas, kad jis priklauso konkrečiam asmeniui, patvirtinamas blokų grandinės technologijos pagrindu. Tuo tarpu kriptovaliutų pasisavinimas ir jų priskyrimas konkrečiam asmens valdžiai reiškia, kad asmuo pasisavina tik kriptovaliutos vienetą (-us), kuris yra visiškai identiškas kitam tos pačios kriptovaliutos vienetui. Visa tai reiškia, kad kriptovaliutos, skirtingai nei nepakeičiamieji žetonai, gali būti pakeistos lygiai tos pačios rūšies kriptovaliutos vienetu, priešingai nei tai galima padaryti nepakeičiamųjų žetonų atveju.

Socialinių tinklų paskyros asmens valdžiai priskiriamos per prieigos kontrolės sistemas, kurios suteikia asmeniui galimybę kontroliuoti socialinio tinklo paskyrą. Priklausomai nuo socialinio tinklo pobūdžio, asmuo gali turėti įvairias socialinio tinklo paskyros kontrolės galimybes. Pavyzdžiui, jis gali kurti, redaguoti ir ištrinti turinį savo socialinio tinklo paskyroje. Be to, asmuo gali kontroliuoti, kas gali reaguoti į jo turinį, taip pat gali pašalinti kitų asmenų komentarus savo socialinio tinklo paskyroje ar net užblokuoti nepageidaujamus asmenis, taip apribodamas jų prieigą prie savo socialinio tinklo paskyros. Šie ir kiti įvairūs socialinio tinklo paskyros kontrolės mechanizmai leidžia užtikrinti, kad tik konkretus asmuo, turintis prieigą prie socialinio tinklo paskyros, gali gauti visą iš jos kylančią naudą ir taip realizuoti savo valdžią jos atžvilgiu.

Skaitmeniniu turtu pripažįstami virtualių internetinių žaidimų objektai pasisavinami ir priskiriami asmens valdžiai per žaidimo platformų ekosistemas ir juose esančias technines priemones, kurios leidžia asmeniui įgyti išimtinę kontrolę konkrečiam žaidimo objekto atžvilgiu. Ši kontrolė realizuojama per žaidimo paskyrą, kurioje virtualūs objektai registruojami ir saugomi žaidimo informacinėje sistemoje, taip užtikrinant, kad tik konkretus žaidėjas turėtų prieigą prie šių objektų ir galėtų jais naudotis žaidimo aplinkoje. Teisės doktrinoje teigiama, kad skaitmeniniu turtu pripažįstamus MMORPG žaidimo objektus galima įgyti tais pačiais būdais kaip ir nuosavybę materialiaame pasaulyje – pirminiu ir išvestiniu (antriniu) būdu. Pagal pirminį būdą objektas užvaldomas tiesiogiai žaidimo aplinkoje, pavyzdžiui, nugalint žaidime esančius priešininkus, randant lobį, pagaminant naują daiktą ir pan. Pagal antrinį būdą objektai žaidime įgyjami per žaidimo platformos užtikrinamas mainų ir prekybos sistemas iš kitų žaidėjų. Abiem šiais atvejais

žaidimo platforma per technines priemones užtikrina, kad objektai būtų aiškiai priskirti konkrečiam žaidėjui, kuris per savo žaidimo paskyrą turi išimtinę galimybę kontroliuoti šiuos objektus ir gauti iš jų visą teikiamą naudą (Erlank, 2012, p. 357-367).

Domeno vardai asmens valdžiai priskiriami per konkretaus domeno vardo registracijos sistemas ir techninius protokolus, kurie užtikrina, kad tik konkretus asmuo turi išimtinę galimybę valdyti ir kontroliuoti domeno vardą jo registracijos laikotarpiu. Domeno vardo išimtinė kontrolė pasireiškia per asmens galimybę kontroliuoti, kur internete bus nukreipti tie asmenys, kurie įveda konkretų domeno vardą į interneto naršyklės paieškos laukelį. Kitaip sakant, asmuo, kuriuo vardu registruotas domeno vardas, gali nustatyti, į kokius serverius ir internetines platformas bus nukreipiami visi asmenys, besinaudojantys šiuo domeno vardu. Visa ši domeno vardų kontrolė įgyvendinama per domeno vardų sistemą (angl. *Domain Names Systems, DNS*), kuri leidžia asmeniui nustatyti technines domeno vardo veikimo savybes interneto tinkle. Be kita ko, ši sistema taip pat užtikrina ir tai, kad kiekvienas domeno vardas būtų unikalus ir galėtų būti naudojamas tik vieno asmens jo registracijos laikotarpiu. Taigi, domeno vardo registracija ir domeno vardų sistema (angl. *Domain Names Systems, DNS*) sukuria mechanizmą, kuriuo pagrindu užtikrinama, kad tik konkretus asmuo, kurio vardu registruotas domeno vardas, turėtų išimtinę galimybę jį kontroliuoti ir taip įgyvendinti savo valdžią domeno vardo atžvilgiu, be kita ko, tokiu būdu gaudamas iš jo visą naudą.

Taigi, skaitmeninio turto objektų priskyrimo asmens valdžiai būdų yra pačių įvairiausių ir kiekvienas iš jų priklauso nuo konkretaus objekto pobūdžio ir reikalauja skirtingų technologinių priemonių taikymo išimotinei jų kontrolei užtikrinti.

Apibendrinant aukščiau nurodytus argumentus, autoriaus vertinimu, skaitmeninis turtas pasižymi visomis savybėmis, kurios leidžia jį priskirti Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijoje išskiriamai *res incorporales* objektų kategorijai. Atsižvelgiant į tai, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę jį pripažįstant „kitu turtu“ (CK 4.38 straipsnis).

Žinoma, reikia turėti omenyje, kad skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu nėra toks paprastas procesas, kaip gali atrodyti. Kaip buvo minėta analizuojant skaitmeninio turto sampratą, šiuo metu kiekvienas teisės mokslininkas, analizuodamas skaitmeninį turtą, kiekviena valstybė, kuri tiesiogiai įstatymo lygmeniu jau yra pradėjusi reglamentuoti įvairius klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu, tiek ir skirtingos tarptautinės teisinės organizacijos, pateikia savąjį supratimą, kas laikytina

skaitmeniniu turtu ir kokie objektai bei kokiais kriterijais vadovaujantis jam gali būti priskiriami. Tai reiškia, kad šiuo metu nėra bendros, universalios ir visiems priimtinos skaitmeninio turto sampratos. Todėl, priklausomai nuo to, kuria skaitmeninio turto samprata vadovujamasi ir kokie objektai šios sampratos pagrindu pripažįstami skaitmeniniu turtu, skiriasi skaitmeninio turto kvalifikavimo civilinės nuosavybės teisės objektu galimybės. Visgi, laikantis autoriaus siūlomos skaitmeninio turto sampratos, pagal kurią skaitmeniniu turtu turėtų būti pripažįstami tik tie kompiuteriniu kodu išreikšti skaitmeniniai objektai, kurie pasižymi konkurencingumo, pastovumo, tarpusavio ryšio požymiais ir turi ekonominę vertę, skaitmeninį turtą galima priskirti Lietuvoje įtvirtintai *res incorporales* objektų kategorijai ir jį kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos Respublikos pozityviąją teisę.

Kita vertus, taip pat reikia turėti omenyje, kad nors Lietuvos nuosavybės teisės objekto samprata yra universali ir pliuralistinė, leidžianti nuosavybės teisės statusą suteikti ir nematerialią išraišką turinčiai vertybei, analizuojant atskirus daiktinės teisės institutus galima matyti, kad nemaža jų dalis pritaikyta tik materialių daiktų atžvilgiu. Šiuose institutuose nurodoma, kad jie taikomi tik daiktams, o daiktų sąvoka pagal Lietuvos nuosavybės teisės koncepciją, kaip minėta, siejama išimtinai su materialią išraišką turinčiais objektais. Pavyzdžiui, tokia situacija egzistuoja CK 4 knygos V skyriuje, kuris pritaikytas tik materialiam turtui; reglamentuojant nuosavybės teisės perleidimą, pirmiausia reglamentuojama materialių objektų apyvarta (CK 4.48 ir 4.49 straipsniai) (Baranauskas *et al.*, 2010, p. 73); analizuojant daiktinius teisių gynbos būdus galima matyti, kad jie gali būti pritaikyti tik materialiams daiktams (CK 4.34, 4.95, 4.98 straipsniai) ir kt.

Autoriaus vertinimu, tokia situacija Lietuvos daiktinėje teisėje atsirado dėl to, kad, kaip jau buvo minėta, kuriant dabartinį Lietuvos civilinį kodeksą, pirmajame projekte, kuris visuomenei buvo pristatytas 1996 metais, nuosavybės teisės objektas buvo suformuotas pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną juo pripažįstant tik materialų daiktą. Tad galima teigti, kad atitinkamai ir visi daiktinės teisės institutai buvo formuojami siekiant juos pritaikyti tik materialių daiktų atžvilgiu. Tačiau vėliau, dėl esamų prieštaravimų civiliniame kodekse, kai buvo praplėstas nuosavybės teisės objekto kategorijų ratas, juo pripažįstant ir nematerialią išraišką turinčias vertybes, minėti daiktinės teisės institutai, kurie iš pradžių buvo sukurti tik materialių daiktų atžvilgiu, liko nepakeisti, t.y. nepritaikyti ir nematerialią išraišką turinčioms vertybėms. Vis dėlto, kaip pagrįstai nurodoma Lietuvos daiktinės teisės doktrinoje, šis formalus teisinio reguliavimo nenuoseklumas neturėtų būti laikomas kliūtimi taikyti daiktinės teisės institutus nematerialią

išraišką turinčių vertybių, įskaitant ir skaitmeninį turtą, atžvilgiu. Tokia išvada grindžiama sisteminiu civilinio kodekso teisės normų aiškinimu, vertinant teisės normas, kuriose terminas „daiktas“ tam tikrais atvejais vartojamas *largo sensu*, t.y. plačiąja prasme, pavyzdžiui, CK 4.49 straipsnyje vartojamas terminas daiktas (turtas), ir siaurąja prasme, pavyzdžiui, CK 4.50 straipsnyje vartojamas tik daikto terminas. Tad atsižvelgiant į visa tai, jeigu iš nagrinėjamos teisės normos ir jos specifikos neišplaukia, kad terminas „daiktas“ turi būti aiškinamas griežtai pagal jo pažodinę reikšmę, kaip nurodoma CK 4.1 straipsnyje, pavyzdžiui, kaip tai būtų servituto atveju, atskirose daiktinės teisės institutuose vartojamas terminas „daiktas“ turėtų būti aiškinamas plačiąja prasme ir suvokiamas kaip apimantis tiek materialią išraišką turinčius, tiek tokios išraiškos neturinčius objektus, t.y. taip, kaip nurodoma CK 4.38 straipsnyje, apibrėžiančiame nuosavybės teisės objekto sampratą (Smaliukas, 2017, p. 89).

IŠVADOS

1. Skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama kompiuteriniu kodu, kuriuo išreiškiami objektai skaitmeninėje erdvėje turi pasižymėti keturiais požymiais. Pirma, skaitmeninis objektas turi būti konkurencingas – objektą vienu metu turi galėti valdyti ir naudoti tik vienas asmuo arba apibrėžta asmenų grupė. Antra, skaitmeninis objektas turi būti pastovus – jis turi išlaikyti savo struktūrą, turinį ir funkcionalumą, nepriklausomai nuo to, kaip dažnai jis naudojamas. Trečia, skaitmeninis objektas turi pasižymėti tarpusavio ryšiu – su objektu turi būti galima sąveikauti. Ketvirta, skaitmeninis objektas privalo turėti realią arba potencialią ekonominę vertę, kurią turi būti galima nustatyti objektyviu kriterijumi – pinigais. Visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y. skaitmeninis objektas privalo pasižymėti šių požymių visetu, kad galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu.
2. Skaitmeninio turto samprata, grindžiama kompiuteriniu kodu, yra technologiškai neutrali ir leidžianti apimti visus šiuo metu egzistuojančius ir plačioje visuomenėje bei teisės doktrinoje pripažįstamus skaitmeninio turto objektus, nepriklausomai nuo atskirų objektų specifinių savybių, pobūdžio, funkcionalumo ar kitų, tik su konkrečiu objektu susijusių aspektų. Tokia skaitmeninio turto samprata leidžia apimti ir tuos skaitmeninio turto objektus, kurie dėl tobulėjančių technologijų atsiras ateityje, kadangi ši skaitmeninio turto samprata grindžiama esminiu kiekvieno skaitmeninio turto objekto egzistavimo pagrindu – kompiuteriniu kodu ir šiam kodui būdingomis savybėmis.
3. Skaitmeninis turtas šiandien yra tapęs nebeatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo ir ekonominės veiklos dalimi, o dauguma skaitmeninio turto objektų savo atliekamomis funkcijomis, turima ekonomine verte ir galėjimu tenkinti žmonių poreikius praktiškai niekuo nebesiskiria nuo materialių objektų. Atsižvelgiant į tai, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas valstybių pozityviojoje teisėje yra nebeišvengiamas ir būtinas teisinis reiškinys.
4. Sprendžiant, kokia forma skaitmeniniam turtui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas – jį kvalifikuojant *sui generis* objektu ir kuriant atskirą teisinį reglamentavimą, ar jį kvalifikuojant civilinės nuosavybės teisės objektu pagal valstybės pozityviąją teisę, pirmiausia būtina išanalizuoti, ar valstybėje galiojanti nuosavybės teisės koncepcija gali būti pritaikoma skaitmeniniam turtui, ir jeigu taip, tai koku būdu ir apimtimi.

Ši analizė leidžia pasirinkti tinkamiausią nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formą, kartu užtikrinant valstybės teisinės sistemos vientisumą ir išvengiant nepagrįsto jos fragmentavimo.

5. Skaitmeninio turto kvalifikavimas *sui generis* objektu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jeigu valstybės nuosavybės teisės koncepcija grindžiama klasikine daiktinės teisės doktrina, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialią išraišką turintį objektą. Tokia nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo forma tampa vieninteliu įmanomu teisiniu sprendimu, leidžiančiu užtikrinti tinkamą skaitmeninio turto teisinę apsaugą, kadangi valstybėje taikoma klasikinė daiktinės teisės doktrina neleidžia išplėsti nuosavybės teisės objekto sampratos taip, kad ji apimtų ir nematerialią išraišką turinčius objektus.
6. Nors Lietuvos įstatymų leidėjas nepateikia jokio apibrėžimo ar kriterijų, kurie leistų nustatyti, kokie objektai gali būti priskiriami CK 4.38 straipsnyje nurodytai „kito turto“ kategorijai ir būti laikomi nuosavybės teisės objektu, šiuos kriterijus galima išskirti atsižvelgiant į sisteminį teisės normų aiškinimą, pagrindinius daiktinės teisės principus ir į esminius *res incorporales* objektų požymius, susiformavusius civilinės teisės tradicijos sistemose. Šie kriterijai yra keturi: 1) objektas turi būti nematerialus; 2) objektas privalo turėti ekonominę vertę; 3) objektą turi būti įmanoma identifikuoti; 4) objektą turi būti įmanoma priskirti konkrečiam asmeniui. Visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y., objektas privalo visus šiuos kriterijus atitikti, kad būtų priskiriamas Lietuvos pozityviojoje teisėje įtvirtintai *res incorporales* objektų kategorijai ir būtų kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu (CK 4.38 straipsnis).
7. Laikantis siūlomos skaitmeninio turto sampratos, pagal kurią skaitmeniniu turtu pripažįstami objektai, kuriuos išreiškiantis kompiuterinis kodas pasižymi konkurencingumu, pastovumu, tarpusavio ryšio ir ekonominės vertės kriterijais, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę jį priskiriant *res incorporales* objektų kategorijai. Tokia skaitmeninio turto samprata atitinka visus reikalavimus, keliamus šiai nuosavybės teisės objektų kategorijai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Norminiai teisės aktai

1.1. Tarptautiniai teisės aktai

- 1) Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950). Valstybės žinios, Nr. 40-987.

1.2. Europos Sąjungos teisės aktai

- 2) Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. balandžio 16 d. reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB.
- 3) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2854 dėl suderintų sąžiningos prieigos prie duomenų ir jų naudojimo taisyklių, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/2394 ir Direktyva (ES) 2020/1828 (Duomenų aktas).

1.3. Nacionaliniai teisės aktai

- 4) Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Valstybės žinios, Nr. 33-1014.
- 5) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso projektas (1996). Valstybės žinios, Nr. 108.
- 6) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2002). Valstybės žinios, 36-1340.

1.4. Užsienio valstybių teisės aktai

- 7) Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (1811). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>
- 8) Astikos Kodikas (1984). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/astikos-kodikas>
- 9) Bürgerliches Gesetzbuch (1900). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/

- 10) Civil Code (1896). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3494/en>
- 11) Civillikums (1937). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://fineergodom.eu/downloads/civil-law.pdf>
- 12) Code civil (1804). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/
- 13) Code civil du Quebec (1991). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cs/ccq-1991>
- 14) Codex Civilis Ucrainae (2003). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- 15) Codice civile (1942). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://faolex.fao.org/docs/pdf/ita197336.pdf>
- 16) Código Civil (1966). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1966-34509075>
- 17) Дел України цивільного кодексу пakeитимy, кyриais siekiamа išplėsti civilinių teisių objektų ratą, Nr. 3320-IX (2023). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n12>
- 18) Fiduciary Access to Digital Assets Act, Revised (2015). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
https://www.uniformlaws.org/committees/community-home/librarydocuments?attachments=&communitykey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22&defaultview=&libraryentry=e9f85d7c-13f3-4918-a000-0abe7fab7f62&libraryfolderkey=&pageindex=0&pagesize=12&search=&sort=most_recent&viewtype=row
- 19) Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act (2014). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://delcode.delaware.gov/title12/c050/index.html>
- 20) Gesetz zur Einführung von elektronischen Wertpapieren (2021). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Gesetzestexte/Gesetze_Gesetzesvorhaben/Abteilungen/Abteilung_VII/19_Legislat

- urperiode/2021-06-09-einfuehrung-elektronische-wertpapiere/3-Verkuendetes-Gesetz.pdf?__blob=publicationFile&v=1
- 21) Kodeks cywilny (1964). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://webfiles-scl.blackbaud.com/files/support/helpfiles/npoconnect/content/resources/attachments/poland-civil-code.pdf>
 - 22) Law on Digital Assets (2020). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents-eng/propisi/zakoni/digitalna_imovina_e.pdf
 - 23) Obcansky zakonik (2012). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>
 - 24) Polgari Torvenykonyv (2013). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/hun209514.pdf>
 - 25) Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (2014). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.uniformlaws.org/committees/community-home/librarydocuments?communitykey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdff22&LibraryFolderKey=&DefaultView=>
 - 26) Sachenrecht (1922). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze.li/konso/1923.004?utm>
 - 27) Token- und VT-Dienstleister-Gesetz (2019). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.lcx.com/wp-content/uploads/2020_Liechtenstein-Blockchain-Laws.pdf
 - 28) Ukrainos virtualaus turto įstatymas (2022). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
 - 29) Uniform Commercial Code Amendments (2022). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/final-act-164?CommunityKey=1457c422-ddb7-40b0-8c76-39a1991651ac&tab=librarydocuments>
 - 30) Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (2014). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://resources.evans-legal.com/wp-content/uploads/2014/08/Digital-Assets-NCCUSL-2014.pdf>

- 31) Zakon o obligacionim odnosima (1978). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.mpravde.gov.rs/files/NACRT.pdf>
- 32) Zivilgesetzbuch (1907). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en

2. Specialioji literatūra

- 33) Aarvik, P. (2020). Blockchain as an anti-corruption tool: Case examples and introduction to the technology. *Bergen: U4 Anti-Corruption Resource Centre*, Chr. Michelsen Institute (U4 Issue 2020:7).
- 34) Adriekutė, A. (2018). Blokų grandinė. *Mokslo populiarinimo žurnalas „Spectrum“*, Nr. 28.
- 35) Aksoy, P.C. (2023). The applicability of property law rules for crypto assets: considerations from civil law and common law perspectives. *Law, Innovation and Technology*, 15(1).
- 36) Alisa B. Steinberg, A. B. (2009). For Sale - One Level 5 Barbarian for 94,800 Won: The International Effects of Virtual Property and the Legality of Its Ownership. *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 37(2).
- 37) Allen, J.G. *et al.* (2020). Legal and Regulatory Considerations for Digital Assets. *Cambridge: Cambridge Centre for Alternative Finance*, University of Cambridge Judge Business School.
- 38) Arnet, R. (2022). Property Law. Iš: *Thommen, M. Introduction to Swiss Law (2nd edition)*. Zurich: suigeneris-verlag, 297-316.
- 39) Banta, N. M. (2014). Inherit the Cloud: The Role of Private Contracts in Distributing or Deleting Digital Assets at Death. *Fordham Law Review*, Volume 83, Issue 2, Article 16.
- 40) Banta, N. M. (2017). Property Interests In Digital Assets: The Rise Of Digital Feudalism. *Cardozo Law Review*. Volume 38.
- 41) Baranauskas, E. *et al.* (2010). Daiktinė teisė. Vadovėlis. *Mykolo Romerio universitetas*, Vilnius.
- 42) Birštonas, R. (2014). Dvi nuosavybės teisės istorijos: civilinio ir konstitucinio požiūrių susidūrimas. Iš: *Privatinės teisės doktrina ir praktika*. Mykolo Romerio universitetas.

- 43) Blazer, C. (2006). The Five Indicia of Virtual Property. *Pierce Law Review*, Volume 5, Number 1.
- 44) Buletsa, S. B. (2023). Ownership of virtual property objects. *Analytical and Comparative Law*, 3. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.25>.
- 45) Cahn, N. (2011). Postmortem Life On-Line. *Probate & Property*, Vol. 25, No. 4.
- 46) Carre, D. (2018). La nature juridique de la propriété virtuelle. *Revue du Barreau canadien*, 96(1). 2018 CanLIIDocs 135.
- 47) Castillo Parrilla, J. A. (2018) Bienes digitales. Una necesidad Europea. *Dykinson, Madrid*.
- 48) Castillo Parrilla, J.A. (2021). The Legal Regulation of Digital Wealth: Commerce, Ownership and Inheritance of Data. *European Review of Private Law*, 29(5).
- 49) Castronova, E. (2001). Virtual Worlds: A First-Hand Account Of Market And Society On The Cyberian Frontier. *Center for Economic Studies & Ifo Institute for Economic Research*. Munich, Germany.
- 50) Cerecedo Hernandez, D., et al. (2019). Explosion in Virtual Assets (Cryptocurrencies). *Revista mexicana de economía y finanzas*, 14(4).
- 51) Chao, J. S. (2010). Recognizing Virtual Property Rights, It's About Time. *Seton Hall Law Review*, 45.
- 52) Cohen, J. E. (2007). Cyberspace As/And Space. *Columbia Law Review*. Vol. 107.
- 53) Cohen, J. E. (2012). Configuring the Networked Citizen. Iş: *Imagining New Legalities: Privacy and Its Possibilities in the 21st Century*, Stanford, CA: *Stanford University Press*.
- 54) Conner, J. (2011). Digital Life After Death: The Issue Of Planning For A Person's Digital Assets After Death. *Estate Planning And Community Property Law Journal*, Vol. 3:301.
- 55) Conway, H., Grattan, S. (2017). The "New" New Property: Dealing with Digital Assets on Death. *Queen's University Belfast Law Research Paper*, No. 2021-126.
- 56) DaCunha, N. (2010). Virtual Property, Real Concerns. *Akron Intellectual Property Journal*, Vol. 4 : Iss. 1 , Article 2.

- 57) Didžiulis, L. (2020). Lietuvos Respublikos daiktinės teisės modelio atsparumas XXI a. iššūkiams. Iš: *Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?* Vilnius: Žuvėdra.
- 58) Didžiulis, L., Taminskas, A., Matiukas, M. (2025). Daiktinė teisė: vadovėlis. *Vilniaus universiteto leidykla*.
- 59) Donewald, C., *et al.* (2020). Ownership of User-Held Data: Why Property Law Is the Right Approach. *Harvard Journal of Law and Technology Digest*.
- 60) Doyle, T. Beer, J. D. (2016). Dealing with Digital Property in Civil Litigation. *Annual Review of Civil Litigation*, Carswell.
- 61) Edwards, L., Harbinja, E. (2020). “Be Right Back”: What Rights Do We Have over Post-mortem Avatars of Ourselves? Iš: *Future Law Emerging Technology, Regulation and Ethics*, Cambridge University Press.
- 62) Egamberdiev, E.K. (2023). Civil law status of virtual world objects. *Eurasian Research Bulletin*.
- 63) Emerich, Y. (2018). Les biens et l’immatérialité en droit civil et en common law. *Les Cahiers de droit*, 59(2).
- 64) Erlank, W. (2012). Property in Virtualaus Worlds. *Stellenbosch University, PhD Thesis*.
- 65) Erlank, W. (2013). Acquisition of ownership inside virtual worlds. *De Jure Law Journal*, 46 Volume (3).
- 66) Erlank, W. (2013b). Books, Apps, Movies and Music – Ownership of Virtual Property in the Digital Library. *European Property Law Journal*, Vol. 2, No. 2.
- 67) Erlank, W. (2015). Introduction to Virtual Property: Lex Virtualis IPSA Loquitur. *Potchefstroom Electronic Law Journal*, Vol. 18, No. 7.
- 68) Fairfield, J. A. T. (2005). Virtual property. *Boston University Law Review*, Vol. 85:1047.
- 69) Fairfield, J. A. T. (2022). Property as the law of virtual things. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 7:981964.
- 70) Fairfield, J. A. T. (2023). Making Virtual Things. *William & Mary Law Review*, 64.

- 71) Gaubienė, N. (2022). Digital Assets in the Process of Enforcement of Judgements at the Intersection of the Interests of Digital Economy. *Vienna Conference, 21 June 2022, IAI Academic Conference Proceedings*.
- 72) Gayvoronskaya, T. Meinel, C. (2021). Blockchain - Hype or Innovation. *Springer Cham*.
- 73) Giang, V. T., Huong, V. T. M. (2023). Digital assets in the context of the fourth industrial revolution, international integration, and Vietnamese law. *Cogent Social Sciences*, 9(1). DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2187010>.
- 74) Gilker, S., Lupien, C. (2009). Le droit de propriété dans les mondes virtuels en droit civil québécois. In: *Developpements recents en droit du divertissement*. Cowansville: Yvon Blais. Service de la formation continue du Barreau du Québec. Vol. 311.
- 75) Goldsmith, J., Wu, T. (2006). Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World. Oxford: *Oxford University Press*.
- 76) Gordon, J. (2023). Emerging Technologies and Lagging Laws: Article 12 and the UCC's Attempt to Commercially Incorporate the Rapidly Changing World of Digital Assets. *Indiana Law Review*, 56(2).
- 77) Gorobec, N.O., Maysun, I. V. (2021). Virtual Objects, Their Place In The Institute Of Ownership. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/11>.
- 78) Guntermann, L. M. (2022). Non Fungible Token als Herausforderung für das Sachenrecht. *Recht digital*, 5/2022.
- 79) Gurinovich, A. G. *et al.* (2022). About Approaches to the Definition of Concept and Problems of Legal Regulation of Digital Financial Assets. *Public Organization Review*, Volume 22.
- 80) Hage, J., Waltermann, A., Akkermans, B. (2017) Introduction to Law. 2nd edn. *Cham: Springer International Publishing*.
- 81) Hall, T. W. (2016). Delaware's Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act. *Delaware Law Review*. Volume 16:1.
- 82) Harbinja, E. (2017). Legal Aspects Of Transmission Of Digital Assets On Death. *University of Strathclyde Law School. PhD Thesis*.

- 83) Harbinja, E. (2019). Inheritance of Digital Media. Iš: *Partners for Preservation: Advancing digital preservation through cross-community collaboration*. Cambridge University Press.
- 84) Hopkins, J.P. (2013). Afterlife in the Cloud: Managing a Digital Estate. *Hastings Science and Technology Law Journal*, 5(2).
- 85) Hrytsai, S. (2022). The place of virtual assets in the structure of digital financial technology. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 1(3).
- 86) Jakutytė-Sungailienė, A. (2009). Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*, t. 3 (3), p. 213-227.
- 87) Jakutytė-Sungailienė, A. (2010). Įmonė kaip civilinių teisių objektas. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S). *Mykolo Romerio universitetas*.
- 88) Jonaitis, M. (2014). Romėnų privatinė teisė: vadovėlis. *Mykolo Romerio universitetas*, Vilnius.
- 89) Kiršienė, J. (2003). Finansinio turto problema nuosavybės teisės doktrinoje ir teisinėje praktikoje. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S). *Lietuvos teisės universitetas*.
- 90) Kiršienė, J. (2017). Technologinės pažangos keliama iššūkiu privatių santykių teisiniam reguliavimui. Iš: *Lietuvos teisė 1918 - 2018 m.: šimtmečio patirtis ir perspektyvos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- 91) Kucheryavenko, M., Bilinskyi, B., Smychok, Y. (2023). Digital Assets as an Object of Legal Regulation. Scientific and Legal Opinion. Kyiv: *Research Center of Economic and Legal Solutions in the Area of Application of Distributed Ledger Technologies, National Academy of Legal Sciences of Ukraine*.
- 92) Kud, A. A. (2019). Substantiation of the Term “Digital Asset”: Economic and Legal Aspects. *International Journal of Education and Science*, Vol 2, Issue 1.
- 93) Kud, A. A., Kucheriavenko, M., Smychok, Y. (2019). Digital Assets and Their Economic and Legal Regulation in the Light of the Blockchain Technology Development. *Monograph*. Kharkiv: Pravo.
- 94) Lastowska, G., Hunter, D. (2004). The Laws of the Virtual Worlds. *California Law Review*, Vol. 92, No. 1.

- 95) Lehari, A. (2019). Property Law in a Globalizing World. *Cambridge University Press*. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108595391>.
- 96) Lehdonvirta, V. (2005). Real-Money Trade of Virtual Assets: Ten Different User Perceptions. Proceedings of Digital Arts and Culture, *IT University of Copenhagen*, Denmark.
- 97) Lessig, L. (1999). Code and other laws of cyberspace. *Basic Books, A Member of the Perseus Books Group*.
- 98) Lessig, L. (1999). The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach. *Harvard Law Review*, Fall.
- 99) Low, K.F.K., Hara, M. (2022). Cryptoassets and Property. Iš: *van Erp, S. Zimmermann, K.: Edward Elgar Research Handbook on EU Property Law*.
- 100) MacDonald, M. (2016). The Case for Virtual Property. *Queen Mary University of London*. PhD Thesis.
- 101) Mackenzie, S., Berziņa, D. (2021). NFTs: Digital things and their criminal lives. *Crime, Media, Culture: An International Journal*, 18(4).
- 102) Manninen, T., Kujanpää, T. (2007). The value of virtual assets: The role of game characters in MMOGs. *International Journal of Business Science & Applied Management (IJBSAM)*, 2(1).
- 103) Maydanyk, R., Maydanyk, N., Popova, N. (2022). Reconsidering the Concept of a Thing in Terms of the Digital Environment: Law Towards an Understanding of a Digital Thing. *Open Journal for Legal Studies*, 5(2).
- 104) Mayer-Schönberger, V. (2008). Demystifying Lessig. *Wisconsin Law Review*.
- 105) McCarthy, L. (2015). Digital Assets and Intestacy. *Journal of Science & Technology Law*, Vol. 21.2.
- 106) McGuire, M. *et al.* (2011). National Report on the Transfer of Movables in Germany. Iš: *National Reports on the Transfer on Movables in Europe. Volume 3: Germany, Greece, Lithuania, Hungary*. European law publishers.
- 107) Miah, M. S. U. *et al.* (2019). Introduction to Blockchain. Iš: *Blockchain for Data Analytics*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

- 108) Michels, J. D., Millard, C. (2022). The New Things Property Rights in Digital Files. *The Cambridge Law Journal*. Queen Mary Law Research Paper No. 384.
- 109) Mikelėnas, V. (2007). Naujasis Lietuvos civilinis kodeksas šiuolaikinės globalizacijos kontekste. Iš: *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos*, Vilnius: Justitia.
- 110) Mikelėnas, V. (2020). Keli pamąstymai apie daiktinės ir prievolių teisės santykį. Iš: *Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?* Vilnius: Žuvėdra.
- 111) Mizaras, V. *et al.* (2009). Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. *Justitia*.
- 112) Muijen, G. Property rights in virtual objects. How a qualified normative approach to virtual property rights can benefit users and developers of MMOGs. [Intekratyvus]. Prieiga per internetą: <https://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=139050>.
- 113) Murray, A. (2019). Information Technology Law: The Law and Society 4th Edition, *Oxford University Press*.
- 114) Nejaim, B., Novikov, I. (2022) On the Digital Singularity: Recognising Virtual Property Through The Eyes of New Jurisprudence Over The Conflicts of Digital Goods. *The International Journal of Law in Changing World*, 1(1).
- 115) Nekt, K. (2021). Digital Data And Information As Objects Of Ownership. *Journal of Civilization: scientific and practical journal*. Issue 42. [Interaktyvus]. Nuoroda per internetą: <https://dspace.onua.edu.ua/items/c30a588f-a484-4d7e-8ab9-630850e3ad65>.
- 116) Nekt, K. (2023). Legal nature and types of digital assets in the activities of technology-oriented startups. *Juridical Tribune*. Volume 13, Issue 2.
- 117) Nekt, K. G. (2020b). Social Media Account as an Object of Virtual Property. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Vol.14, No.2.
- 118) Nekt, K.G. (2020a). The Teoretical Foundations For The Recognition Of Virtual Property As A Type Of Ownership. Iš: *Current issues of*

recodification of Ukrainian civil legislation: collective monograph.
Liha-Pres.

- 119) Nekrošius, I., Nekrošius V., Vėlyvis, S. (1999). Romėnų teisė: vadovėlis. *Justitia*.
- 120) Nelson, J. W. (2010). The Virtual Property Problem: What Property Rights in Virtual Resources Might Look Like, How They Might Work, and Why They are a Bad Idea. *McGeorge Law Review*, 41.
- 121) Pakalniškis, V. (2002). Nuosavybės teisės doktrina ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Jurisprudencija*, t. 28 (20), p. 69-79.
- 122) Pakalniškis, V. (2005). Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*, t. 71 (63).
- 123) Palka, P. (2017). Virtual property towards a general theory. *European University Institute, Florence*, PhD Thesis.
- 124) Patterson, N. Hobbs, M. (2010). A Multidiscipline Approach to Governing Virtual Property Theft in Virtual Worlds. *Conference paper*. Conference: What Kind of Information Society? Governance, Virtuality, Surveillance, Sustainability, Resilience - 9th IFIP TC 9 International Conference, HCC9 2010 and 1st IFIP TC 11 International Conference, CIP 2010, Held as Part of WCC 2010, Brisbane, Australia. [interaktyvus] Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/220939782_A_Multidiscipline_Approach_to_Governing_Virtual_Property_Theft_in_Virtual_Worlds.
- 125) Pech, S. (2020). Copyright Unchained: How Blockchain Technology Can Change the Administration and Distribution of Copyright Protected Works. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property*. Volume 18, Issue 1.
- 126) Pei, Q., Liu, L., Zhang, D. D. (2012). Carbon emission right as a new property right: rescue CDM developers in China from 2012. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, Volume 13.
- 127) Perrone, M. (2012). What Happens When We Die: Estate Planning of Digital Assets. *CommLaw Conspectus*, Vol. 21, Iss. 1.

- 128) Praduroux, S. (2017). Objects of property rights: old and new. Iš: *Graziadei, M., Smith, L. Comparative Property Law: Global Perspectives*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- 129) Predrag, M. (2023). Digital Assets – A Legal Approach to the Regulation of The New Property Law Institute. *Law - Theory and practice*, Vol. 40.
- 130) Raju, D. S. R., Sneha, R. (2023) A Study on Emergence of Cryptocurrency in the Modern World. *Jurnal Ekonomi dan Bisnis Digital (MINISTAL)*, 2(1).
- 131) Riley, J. (2017). Understanding Metadata What Is Metadata, And What Is It For? *National Information Standards Organization*.
- 132) Rumbles, W. (2011). Theft in the digital: Can you steal virtual property? *Canterbury Law Review*, 17(2).
- 133) Sarmah, S. S. (2018). Understanding Blockchain Technology. *Computer Science and Engineering*, 8(2).
- 134) Scassa, T. (2018). Data Ownership. CIGI Papers No. 187, *Centre for International Governance Innovation*.
- 135) Schmitt, B. (2019). From Atoms to Bits and Back: A Research Curation on Digital Technology and Agenda for Future Research. *Journal of Consumer Research*, 46(4).
- 136) Sitek, B. (2021). The Concept of Things in the Virtual World From The Theory of Human Rights for Property. Iš: *Human Rights - From reality to the virtual world, WSGE, Józefów*.
- 137) Slipchenko, A. S., Slipchenko, S. O. (2023). Digital thing as a “new” object of “new” civil legal relations. *Law and Safety*, 4(91).
- 138) Smaliukas, A. (2003). Lyginamoji įkeitimo teisės reformos analizė: modernaus įkeitimo sampratos problemos. *Teisė*, t. 46.
- 139) Smaliukas, A. (2017). Property and Trust Law In Lithuania. *Wolter Kluwer*.
- 140) Spačil, J. *et al.* (2021). Občanský zákoník III. Vecná práva (§ 976–1474). Komentár. 2. vydání. Praha: *C. H. Beck*.
- 141) Sung, M. H., Umar, W. (2020) “Virtual” v.s. “Reality” - On Taxing E-Sports Virtual Goods Transaction in Indonesia. *Indonesian Comparative Law Review*, 3(1).

- 142) Swinnen, K.K.E.C.T. (2020). Ownership of data: Four recommendations for future research. *Journal of Law, Property, and Society*, 5(3).
- 143) Sy, E. (2016). The Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act: Has the Law Caught up with Technology? *Touro Law Review*, 32(3), Article 7.
- 144) Toygar, A., Rohm Jr., C.E.T., Zhu, J. (2013). A New Asset Type: Digital Assets. *Journal of International Technology and Information Management*, 22(4).
- 145) Tweehuysen, V. (2019). Digital Afterlife Under Dutch Law: The German Case on Inheriting a Facebook Account from a Dutch Perspective. *European Review of Private Law*, Volume 27, Issue 5.
- 146) van Erp, S. (2009). From 'Classical' to Modern European Property Law? *Essays in honour of konstantinos d. Kerameus/festsschrift fur konstantinos d. Kerameus, a. Sakkoulas/Bruylant, ed.*, Vol. I.
- 147) van Erp, S. (2011). European Property Law: A Methodology for the Future. *European Private Law - Current Status and Perspectives*. Sellier European Law Publishers, Munich, Forthcoming.
- 148) van Erp, S. (2017). Ownership of Data: The Numerus Clausus of Legal Objects. *Brigham-Kanner Property Rights Conference Journal*, William & Mary Law School, Volume 6.
- 149) van Erp, S. (2023). The Future of Private Law between Sustainability Challenges and the Digital Revolution. Managed Retreat and Digital Assets as Examples. Iš: *Antoniolli, L., Iamiceli, P.. The Making of European Private Law: Changes and Challenges*. Trento: Università degli Studi di Trento.
- 150) Vitkevičius, P., *et al.* (1998). Civilinė teisė: vadovėlis. *Vijusta*.
- 151) von Bar, C. (2023). Foundations of Property Law: Things as Objects of Property Rights. *Oxford: Oxford Academic*.
- 152) Walker, M., Blachly, V. (2011). Virtual Assets. *Tax Management Estates, Gifts and Trusts Journal*.
- 153) Xiaojie, H. (2023). The Civil Law Protection of Virtual Property Rights in Online Games. *International Journal of Frontiers in Sociology*, Vol. 5, Issue 9.

- 154) Yunus, Y., Salam, A., Jonah, R. R. (2020). The virtual property as collateral for a loan A comparison between Indonesia and United States. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 98(12).

3. Teismų praktika

3.1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

- 155) Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-128/11. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124564&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5831816>.
- 156) Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-174/15. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=185250&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=11463489>
- 157) Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-263/18. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221807&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1>

3.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo jurisprudencija

- 158) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas.
- 159) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. birželio 26 d. nutarimas.
- 160) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas.
- 161) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 4 d. nutarimas.
- 162) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. lapkričio 25 d. nutarimas.

3.3. Užsienio valstybių teismų sprendimai.

- 163) Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *AA v. Persons Unknown*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/07/AA-v-Persons-Unknown-summary-case-note-SB-amended-1.pdf>
- 164) Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Osbourne v Persons Unknown*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/KB/2023/340.html>
- 165) Jungtinių Amerikos Valstijų devintosios apygardos apeliacinio teismo 2003 m. sausio 3 d. sprendimas byloje *Kremen v. Cohen*. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://casetext.com/case/kremen-v-cohen-19>
- 166) Olandijos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. sprendimas. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:PHR:2012:BQ9251&showbutton=true&keyword=%2522Virtueel%2Beigendom%2522&idx=1>
- 167) Olandijos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 24 d. sprendimas. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:HR:2022:687&showbutton=true&keyword=ECLI%253aNL%253aHR%253a2022%253a687&idx=1>
- 168) Hagos pirmosios instancijos teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2014:10962&showbutton=true&keyword=Vereniging%2BOpenbare%2BBibliotheken&idx=5>
- 169) Hagos pirmosios instancijos teismo 2017 m. liepos 12 d. sprendimas. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2017:7543&showbutton=true&keyword=Tom%2BKabinet&idx=3>
- 170) Tokijo apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 5 d. sprendimas byloje Nr. 25541521. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/mtgox_judgment_final.pdf

- 171) Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimas byloje Nr. III ZR 183/17. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2Fnjw%2F2018%2Fcont%2Fnjw.2018.3178.1.htm&pos=1&hlwords=on#viewExport>
- 172) Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimas byloje Nr. I ZR 129/08. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=2215d13e9267c11fed2f438f6d7d4228&nr=55366&anz=11&pos=10>

4. Minkštosios teisės šaltiniai (angl. *soft-law*)

- 173) England and Wales Law Commission. (2022). Digital assets Consultation paper. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://s3-eu-west-2.amazonaws.com/cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f/uploads/sites/30/2022/07/Digital-Assets-Consultation-Paper-Law-Commission-1.pdf>
- 174) England and Wales Law Commission. (2023). Digital assets: Final report. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://s3-eu-west-2.amazonaws.com/cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f/uploads/sites/30/2023/06/Final-digital-assets-report-FOR-WEBSITE-2.pdf>
- 175) England and Wales Law Commission (2024). Digital assets as personal property: Supplemental report and draft Bill. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2024/07/Digital-assets-as-personal-property-supplemental-report-and-draft-Bill-web-version.pdf>
- 176) England and Wales Law Commission. (2024). Digital assets as personal property. Short consultation on draft clauses. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://cloud-platform-e218f50a4812967ba1215eaecede923f.s3.amazonaws.com/uploads/sites/30/2024/02/Feb-2024-digital-assets-and-personal-property-CP.pdf>
- 177) European Court of Human Rights. (2019). Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights.

[Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2532020135031M%C3%9CLK%C4%B0YET%C4%B0N%20KORUNMASI%20%281%20NO%27LU%20PROTOKOL%201.MADDE%29%20REHBER%C4%B0.pdf>

- 178) European Law Institute (ELI). (2022) ELI Principles on the Use of Digital Assets as Security. Report of the European Law Institute. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Principles_on_the_Use_of_Digital_Assets_as_Security.pdf
- 179) International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT). (2023). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2023/04/C.D.-102-6-Principles-on-Digital-Assets-and-Private-Law.pdf>

5. Kiti šaltiniai:

- 180) 2022 ELI AC: Panel on Access to Digital Assets – Enforcement. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://youtu.be/egqVUuZcWk8?si=jK9B9AhOT06GIRU4>
- 181) 4 Factors That Affect Your YouTube Earnings Potential. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://influencermarketinghub.com/4-factors-affect-youtube-earnings-potential/>
- 182) AA v Persons Unknown: Unmasking the Proprietary Status of Cryptoassets. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.scl.org/10799-aa-v-persons-unknown-unmasking-the-proprietary-status-of-cryptoassets/>
- 183) About Digital Watermarks. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.digimarc.com/blog/about-digital-watermarks>
- 184) About us. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://lawcom.gov.uk/about/>
- 185) About Us. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.uniformlaws.org/aboutulc/overview>

- 186) Access to Digital Assets: Use of Digital Assets as Security. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://youtu.be/fiJQTDyBm8g?si=6qsf6-mzkonngzd7>
- 187) Access to Digital Assets. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://youtu.be/AwHW0BPCNxs?si=F-lh6tcZ-QG8wylj>
- 188) Aiškinamasis raštas dėl Ukrainos civilinio kodekso pakeitimų, kuriais siekiama išplėsti civilinių teisių objektų ratą. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ips.ligazakon.net/document/view/gi06676a?an=3&ed=2021_12_15
- 189) Articolo 810 Codice Civile. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-terzo/titolo-i/capoi/art810.html>
- 190) Average daily time spent using the internet by online users worldwide from 3rd quarter 2015 to 3rd quarter 2024. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/statistics/1380282/daily-time-spent-online-global/>
- 191) A social study into the impact of cloud-based services on everyday UK life. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://docplayer.net/2146737-Generation-cloud-a-social-study-into-the-impact-of-cloud-based-services-on-everyday-uk-life-generation-cloud-page-1.html>
- 192) Binary. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/binary>
- 193) Bitcoin's price history: From its 2009 launch to its 2025 heights. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.bankrate.com/investing/bitcoin-price-history/>
- 194) Blockchain Comes to E-Books, DRM Included. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://copyrightandtechnology.com/2018/08/17/blockchain-comes-to-e-books-drm-included/>
- 195) Blockchain Facts: What Is It, How It Works, and How It Can Be Used. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp>

- 196) Blockchain Interorability: Enabling Cross-Game Items Transfer. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://sdlccorp.com/post/blockchain-interopability-enbling-game-item-transfer/>
- 197) Blockchain Revolutionizes Digital Ownership. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lcx.com/blockchain-revolutionizes-digital-ownership/>
- 198) Chinese online gamer gets life for murder. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.nbcnews.com/id/wbna8143073>
- 199) CODIFI - Digital Economy / UNIDROIT Digital Assets Project. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://youtu.be/_tEoekL2CcQ?si=T43faXzJccjWqoJJ
- 200) Counter-Strike 2 AK-47 Skin Sells for Record-Breaking \$1 Million. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://skin.club/community/en/news/cs2-ak-47-skin-sells-for-record-breaking-1-million>
- 201) Crypto Prices: Why Do They Change? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.coursera.org/articles/crypto-prices>
- 202) Cryptocurrency Wallet: What It Is, How It Works, Types, and Security. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/b/bitcoin-wallet.asp>
- 203) Cryptocurrency: What Is It and How Does It Work? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.coursera.org/articles/cryptocurrency>
- 204) Delaware Passes Fiduciary Access to Digital Assets and Digital Accounts Act. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.alstonprivacy.com/delaware-passes-fiduciary-access-to-digital-assets-and-digital-accounts-act/>
- 205) Digital Asset: Meaning, Types, and Importance. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/d/digital-asset-framework.asp>
- 206) Digital assets. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://lawcom.gov.uk/project/digital-assets/>
- 207) Digital Gold: How Bitcoin Compares to Precious Metals as a Store of Value. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

- <https://yourneighbourhood.com.au/digital-gold-how-bitcoin-compares-to-precious-metals-as-a-store-of-value/>
- 208) Digital rights management: How to restrict and prevent PDF copy, print and forwarding. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digify.com/blog/digital-right-management/>
 - 209) Domain name system (DNS). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.techtarget.com/searchnetworking/definition/domain-name-system>
 - 210) Economic Value: Definition, Examples, Ways To Estimate. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/e/economic-value.asp>
 - 211) ELI AC: Panel on Access to Digital Assets – Enforcement. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://youtu.be/egqVUuZcWk8?si=eGF8q1OcCpASjUX7>
 - 212) ETH Historical Price. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.coingecko.com/en/coins/ethereum>
 - 213) Explained: Why some NFT creations are destroying physical art assets, including a rare copy of Dune. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.cnbcv18.com/cryptocurrency/explained-why-some-nft-creations-are-destroying-physical-art-assets-including-a-rare-copy-of-dune-12200032.htm>
 - 214) Facebook Paid \$8.5 Million For FB.com. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.informationweek.com/it-sectors/facebook-paid-8-5-million-for-fb-com>
 - 215) Factors That Influence Domain Name Pricing. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://wealthandfinance.digital/factors-that-influence-domain-name-pricing/>
 - 216) Hotels.com Domain Name Originally Bought for \$11 Million. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://domaininvesting.com/bbc-hotels-com-domain-name-originally-bought-for-11-million/>
 - 217) How long does a web cookie last? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.cookieeyes.com/knowledge-base/cookies-101/how-long-does-a-web-cookie-last/>

- 218) How Many Bitcoins Are There? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.nerdwallet.com/article/investing/how-many-bitcoins-are-there>
- 219) How Many Use The Internet in 2025 (Statistics). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.demandsage.com/internet-user-statistics/>
- 220) How NFT Valuations are determined. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.avax.network/how-nft-valuations-are-determined>
- 221) How NFTs Work Inside Out: A Full Guide to the World of Blockchain, Smart Contracts, and Metadata. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://nftmetria.com/guides/how-nft-works-from-the-inside/>
- 222) Law of Supply and Demand in Economics: How It Works. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/l/law-of-supply-demand.asp>
- 223) Le cose e i beni. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.dirittoprivatoinrete.it/privatomobile/le_cose_e_i_beni.htm
- 224) Lichtenšteino įstatymo „Token-und VT-Dienstleister-Gesetz, 2019, aiškinamasis raštas, Nr. 54/2019. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://impuls-liechtenstein.li/wp-content/uploads/2021/02/Report-and-Application-TVTG-extract.pdf>
- 225) Making money from virtually nothing. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/3135247.stm>
- 226) McAfee Reveals Average Internet User Has More Than \$37,000 in Underprotected Digital Assets. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.businesswire.com/news/home/20110927005661/en/McAfee-Reveals-Average-Internet-User-Has-More-Than-37000-in-Underprotected-%E2%80%98Digital-Assets%E2%80%99>
- 227) Meaning of asset – Learner’s Dictionary. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/asset>
- 228) Meaning of digital. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/digital>

- 229) Meaning of virtual. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/virtual>
- 230) Metadata in Blockchain – Explained. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://shardeum.org/blog/metadata-in-blockchain/>
- 231) Mokestinių ginčų komisija kreipėsi į ESTT dėl kompiuteriniuose žaidimuose naudojamų virtualių auksinių monetų sandorių apmokestinimo. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://mgk.lrv.lt/lt/naujienos/mokestiniu-gincu-komisija-kreipesi-i-estt-del-kompiuteriniuose-zaidimuose-naudojamu-virtualiu-auksiniu-monetu-sandoriu-apmokestinimo/>
- 232) Monetization for Creators. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/intl/en_us/howyoutubeworks/product-features/monetization/
- 233) Most Expensive Virtual Object Record Broken by a \$330,000 Space Station. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.gamesindustry.biz/planet-calypso-most-expensive-virtual-object-record-broken-by-a-330-000-space-station>
- 234) Of Horses and Cyberspace. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://digi-con.org/of-horses-and-cyberspace/>
- 235) Popular convenience store now accepts new payment method at all 750 locations and it has nothing to do with cash or card. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.the-sun.com/money/12841036/famous-convenience-store-accepts-crypto/>
- 236) Property (Digital Assets etc) bill introduced into Parliament. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://lawcom.gov.uk/property-digital-assets-etc-bill-introduced-into-parliament/>
- 237) Serbia: Implementation of law on digital assets. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://wts.com/global/publishing-article/20231103-serbia-implementation-of-law-on-digital-assets~publishing-article>
- 238) Serbijos skaitmeninio turto įstatymo projekto aiškinamasis memorandumas (2020). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://rsjp.gov.rs/upload/1607078060335_Obrazlo%C5%BEenje%20Nacrta%20zakona%20o%20digitalnoj%20imovini_131120_%C4%8CistaVerzija%20-%20Copy.pdf

- 239) Spot On: Virtual economies break out of cyberspace. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.gamespot.com/articles/spot-on-virtual-economies-break-out-of-cyberspace/1100-6123701/>
- 240) Study LXXXII - Digital Assets and Private Law Project. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.unidroit.org/work-in-progress/digital-assets-and-private-law/>
- 241) The 10 Most Expensive In-Game Items Ever Sold. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://1v9.gg/blog/most-expensive-in-game-items-ever-sold>
- 242) The Global Digital Economy Will Reach \$16.5 Trillion And Capture 17% Of Global GDP By 2028. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.forrester.com/blogs/the-global-digital-economy-will-reach-16-5-trillion-and-capture-17-of-global-gdp-by-2028/>
- 243) The Most Expensive CS:GO/CS2 Skins. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dmarket.com/blog/most-expensive-csgo-skins/>
- 244) This is where all your digital data lives. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://thenextweb.com/news/this-is-where-all-your-digital-data-is-stored>
- 245) Three Crucial Tips For Increasing The Value Of A Domain Name. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2020/05/11/three-crucial-tips-for-increasing-the-value-of-a-domain-name/>
- 246) UCC amendments embrace digital assets as collateral. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/legal/legalindustry/ucc-amendments-embrace-digital-assets-collateral-2023-11-10/>
- 247) ULC Approves ALI Joint Project on UCC and Emerging Technologies. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ali.org/news/articles/ulc-approves-ali-joint-project-ucc-and-emerging-technologies>
- 248) Uncovering the secrets of domain valuation. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.namecheap.com/blog/uncovering-the-secrets-of-domain-valuation/>
- 249) Understanding Ebook DRM, License Transfer, and Digital Rights Management: Key Insights for Selling Books in the Digital Age.

- [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://drm.verypdf.com/understanding-ebook-drm-license-transfer-and-digital-rights-management-key-insights-for-selling-books-in-the-digital-age>
- 250) Understanding your crypto wallet address. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://itez.com/en/blog/education/crypto-wallet-address-guide>
- 251) Uniform Commercial Code (UCC): Definition, Purpose, and History. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/u/uniform-commercial-code.asp>
- 252) Uniform Commercial Code. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc>
- 253) Webinar on the ELI Principles on the Use of Digital Assets as Security. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://youtu.be/3XfKR0BhNtM?si=BO5ml1xl_vkgVY8K
- 254) What Does Digital Mean? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.techopedia.com/definition/604/digital-definition>
- 255) What Happens if You Lose Your Private Key? Lessons From High-Profile Hacks. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ccn.com/education/crypto/lose-private-key-crypto-hacks-examples/>
- 256) What Is a Hash Function in Cryptography? A Beginner's Guide. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.thesslstore.com/blog/what-is-a-hash-function-in-cryptography-a-beginners-guide/>
- 257) What is a Unique Identifier (UID)? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.camcode.com/blog/what-is-uid/?srsId=AfmBOoo1PJBRZmH3S71x_ff1nmCkenu_znPJibrg4rRzA59jMbDkivnI
- 258) What is a unique identifier (UID)? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.techtarget.com/iotagenda/definition/unique-identifier-UID>

- 259) What Is an Asset? Definition, Types, and Examples. [Interaktyvus].
Prieiga per internetą:
<https://www.investopedia.com/terms/a/asset.asp>
- 260) What is Binary Code? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
coursera.org/articles/binary-code
- 261) What is Digital Spaces. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.igi-global.com/dictionary/it-is-real-colouring/50086>
- 262) What is digital? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.techtarget.com/whatis/definition/digital>
- 263) Where does metadata live? [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:
<https://www.mediagraph.io/blog/where-does-metadata-live>

SANTRAUKA

1. TYRIMO AKTUALUMAS IR PROBLEMATIKA

Skaitmeninės technologijos XXI amžiuje yra tapusios neatsiejama kiekvieno žmogaus kasdienio gyvenimo dalimi. Išmaniųjų įrenginių ir interneto atsiradimas nulėmė, kad riba tarp materialaus ir virtualaus pasaulio beveik išnyko, kadangi žmonės šiuo metu gyvena tiek materialiaame pasaulyje, tiek skaitmeninėje erdvėje. Tai rodo naujausia statistika, pagal kurią daugiau nei 67,5 procento visų pasaulio žmonių turi prieigą prie interneto ir jame kasdien vidutiniškai praleidžia beveik 7 valandas (How Many Use The Internet..., 2025) (Average daily time spent using the..., 2025). Žmonės, aktyviai dalyvaudami virtualioje erdvėje, savo išmaniuose telefonuose, kompiuteriuose, duomenų bazėse, įsigija, sukuria ir saugo įvairius skaitmeninius objektus, kurie įvardijami skaitmeninio turto terminu (Kiršienė, 2017, p. 496). Šiuo metu vis dar nėra priimto jokio universalaus ir visuotinio skaitmeninio turto apibrėžimo ar sampratos, kas juo turėtų būti laikoma, tačiau pripažįstama, kad skaitmeninis turtas šiandien apima itin didelį spektrą įvairių ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų, kuriuos žmonės naudoja tenkindami savo kasdienes poreikis – kriptovaliutos, skaitmeninis menas, domenų vardai, socialinių tinklų paskyros, elektroninės knygos, virtualiuose internetiniuose žaidimuose esantys vertingi objektai ir kt. (Lehavi, 2019, p. 200) (Nekit, 2023, p. 306). Šių ir kitų skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų šiandien turi didžioji dauguma pasaulio gyventojų, o tiksliau – visi, turintys skaitmeninius įrenginius ir prieigą prie interneto.

Skaitmeninis turtas šiandien yra tapęs neatsiejama šiuolaikinės visuomenės dalimi ir turi vis didėjančią finansinę reikšmę kiekvieno žmogaus asmeniniame gyvenime, kurią atskleidžia įvairūs tyrimai. Pavyzdžiui, Londono universiteto atliktas tyrimas parodė, kad visų Jungtinės Karalystės gyventojų turimo skaitmeninio turto vertė siekia daugiau nei 2,3 milijardo svarų (A social study into the impact of..., 2011). Panašų tyrimą yra atlikusi ir „McAfee“, kurio metu buvo nustatyta, kad jų tyrime dalyvavusių interneto naudotojų turimo skaitmeninio turto vertė vidutiniškai siekia 37 000 JAV dolerių (toliau ir - USD). Šiame tyrime taip pat pateikiama lyginamoji statistika, kurioje atskleidžiama, kiek vidutiniškai vertas interneto naudotojų skaitmeninis turtas įvairiose pasaulio valstybėse. Pavyzdžiui, nurodoma, kad Jungtinių Amerikos Valstijų gyventojų turimas skaitmeninis turtas vidutiniškai vertinamas 55 000 USD, Italijos – 42 621 USD, Olandijos – 32 018 USD, Vokietijos – 22 727 USD, Ispanijos – 17 476 USD (McAfee

Reveals Average Internet User..., 2011). Šie statistiniai duomenys atskleidžia, kad skaitmeninis turtas nėra tik abstraktus visuomenėje vartojamas terminas ar tik nišinis reiškinys. Priešingai, skaitmeninis turtas yra tapęs realia ir finansiškai apčiuopiama šiuolaikinio gyvenimo dalimi, kuri turi didelę ekonominę reikšmę plačiai visuomenės daliai.

Nors skaitmeninis turtas egzistuoja jau ilgą laiką, yra tapęs skaitmeninės ekonomikos funkcionavimo pagrindu ir neatsiejama šiuolaikinės visuomenės gyvenimo dalimi, iki šiol nėra aiškaus ir nuoseklaus supratimo, kas tiksliai laikytina skaitmeniniu turtu, kokie objektai šiuo terminu gali būti įvardijami ir kokia yra skaitmeninio turto teisinė prigimtis. Kiekviena valstybė, kuri įstatymo lygmeniu jau yra pradėjusi reglamentuoti su skaitmeniniu turtu susijusius įvairius teisinius klausimus, kiekvienas teisės mokslininkas, analizuojantis skaitmeninį turtą, taip pat ir įvairios tarptautinės teisinės organizacijos, kurdamos įvairius su skaitmeniniu turtu susijusius minkštosios teisės šaltinius (angl. *soft-law*), pateikia skirtingą supratimą, kas laikytina skaitmeniniu turtu ir kokie objektai šiuo terminu įvardijami. Toks skaitmeninio turto sampratų pliuralizmas sukuria teisinį netikrumą. Vadovaujantis viena skaitmeninio turto samprata, konkretus skaitmeninis objektas gali būti laikomas skaitmeniniu turtu, tačiau tam pačiam objektui taikant kitą egzistuojančią ir pripažįstamą skaitmeninio turto sampratą, jis negali būti laikomas skaitmeniniu turtu, nes į ją nepatenka. Tokia situacija yra ganėtinai paradoksali, kadangi nors ir analizuojamas lygiai tas pats ekonominę vertę turinčių skaitmeninių objektų reiškinys, vis dar nėra suformuotos aiškos ir nuoseklios skaitmeninio turto sampratos, kuri leistų objektyviai apibrėžti šio reiškinio esmę. Visa tai sukuria teisinio neapibrėžtumo problemą, kadangi, nesant aiškaus supratimo, kas laikytina skaitmeniniu turtu, nėra galimybės šio turto tinkamai integruoti į valstybės pozityviosios teisės sistemą, nustatyti jo teisinio statuso ir užtikrinti veiksmingos šį turtą sudarančių objektų teisinės apsaugos. Toks neapibrėžtumas lemia ne tik teisinio tikrumo stoką, bet taip pat neatitinka ir teisėtų lūkesčių principo, kadangi asmenys, turintys ar įsigyjantys skaitmeninio turto objektus, negali būti tikri, ar šie objektai valstybės teisinėje sistemoje bus pripažįstami turtu ir ar teisės į juos bus ginamos lygiai taip pat, kaip ir materialaus turto atveju.

Šį neapibrėžtumą dar labiau išryškina tai, kad daugelis žmonių skaitmeninio turto objektus laiko lygiai tokia pačia nuosavybe kaip ir bet kuriuos savo turimus materialius daiktus, kadangi dauguma šių skaitmeninių objektų atlieka tokią pačią funkciją kaip ir šių objektų atitikmenys materialiaame pasaulyje. Pavyzdžiui, ta pati knyga gali egzistuoti tiek elektronine, tiek materialia forma, ta pati nuotrauka gali egzistuoti tiek skaitmenine, tiek materialia forma ir kt. Dauguma žmonių skaitmeninio turto

objektus savinasi dar ir dėl to, kad šiems objektams įsigyti išleidžia savo pinigus, o kartais net ir rekordiškas sumas, pavyzdžiui, pirkdami skaitmeninį meną. Tad teisine prasme iškyla ir šių objektų kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu klausimas, t.y. ar šie skaitmeniniai objektai iš tiesų gali būti pripažįstami nuosavybe ir ar asmuo gali įgyti nuosavybės teisę į juos. Įvairiose valstybėse egzistuoja skirtingas požiūris į poreikį spręsti šį klausimą, nepaisant to, kad skaitmeninis turtas yra tapęs neatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo dalimi. Kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Jungtinė Karalystė, pamažu adaptuoja savo teisinę sistemą, siekdamas skaitmeniniam turtui suteikti aiškų teisinį statusą savo nacionalinėje teisėje. Tuo tarpu kitose valstybėse, įskaitant ir Lietuvą, šiuo klausimu vis dar vyrauja teisinis neapibrėžtumas. Dėl to kyla daug teisinių neaiškumų – ar skaitmeniniam turtui turi ir gali būti suteiktas nuosavybės teisės statusas, kaip jis turėtų būti kvalifikuojamas pagal pozityviąją teisę ir kt. Šis teisinis neapibrėžtumas atskirose valstybėse lemia ir įvairius teisinius ginčus. Pavyzdžiui, teismuose nagrinėjama, ar konkretūs skaitmeninio turto objektai gali būti pripažįstami nuosavybės teisės objektu, koks yra jų teisinis statusas pozityviosios teisės sistemoje, vertinama, ar skaitmeninis turtas gali būti paveldimas lygiai taip pat kaip ir materialaus turto objektai ir pan. Visi šie ir kiti klausimai, valstybės pozityviojoje teisėje esant neaiškiu skaitmeninio turto teisiniu statusui, faktiškai paliekami teismų vertinimui. Kaip bus analizuojama toliau, tokia situacija sukuria ne tik teisinį netikrumą, bet lemia ir tai, kad toje pačioje valstybėje yra priimami skirtingi teismų sprendimai vertinant ir nagrinėjant panašaus pobūdžio klausimus, susijusius su skaitmeniniu turtu.

Ne mažiau ryškus teisinis neaiškumas skaitmeninio turto atžvilgiu egzistuoja ir teisės doktrinoje, kurioje taip pat nėra pateikiami aiškūs atsakymai kaip turėtų būti sprendžiami įvairūs klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu. Pavyzdžiui, teisės mokslininkai nesutaria, kokiai turto rūšiai skaitmeninis turtas turėtų būti priskiriamas, kokią vietą jis užima valstybės pozityviosios teisės sistemoje ir pan. Vis dėlto, esminiai nesutarimai teisės doktrinoje išryškėja sprendžiant klausimą, kaip ir koku būdu skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu ir koks teisinis reguliavimas turėtų būti taikomas užtikrinant efektyvią jo teisinę apsaugą. Teisės mokslininkus, turinčius skirtingas pozicijas šiuo klausimu, galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji teisės mokslininkų grupė siūlo skaitmeninį turtą laikyti visiškai nauju ir unikaliu teisiniu reiškiniu, jį kvalifikuojant *sui generis* objektu ir jam sukuriant specialų, atskirą teisinį reglamentavimą, kurio pagrindu skaitmeninis turtas būtų pripažįstamas nuosavybės teisės objektu. Jų teigimu, dabartinės nuosavybės teisės

konceptijos negali būti tiesiog adaptuojamos ar pritaikomos skaitmeniniam turtui, kadangi jos paremtos visiškai kitomis prielaidomis ir principais, kurie nesuderinami su skaitmeninio turto prigimtimi (Toygar *et al.*, 2013, p. 114-115) (Allen *et al.*, 2020) (Castillo Parrilla, 2021, p. 825) (Giang, Huong, 2023, p. 11). Antroji teisės mokslininkų grupė laikosi visiškai priešingos pozicijos ir teigia, kad skaitmeniniam turtui nereikia kurti jokio atskiro teisinio reglamentavimo, kadangi teisiniai santykiai, atsirandantys skaitmeninėje erdvėje dėl skaitmeninio turto objektų, visiškai atitinka jau seniai žinomas ir egzistuojančias civilinių teisinių santykių rūšis, todėl jie nėra nauji, lyginant juos su jau egzistuojančiais. Tad atsižvelgiant į visa tai, skaitmeninio turto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu ir jo teisinė apsauga gali būti grindžiami taikant tradicines, šiuo metu egzistuojančias civilinės teisės normas (Castillo Parrilla, 2021, p. 824) (A. Slipchenko, S. O. Slipchenko, 2023, p. 76) (Giang, Huong, 2023, p. 12).

Šis nuomonių susiskaldymas teisės doktrinoje kyla dėl to, kad privatinė teisė, kurią mes žinome ir taikome šiandien, yra stipriai pagrįsta XIX amžiuje susiformavusiomis idėjomis ir principais, kurie buvo sukurti reguliuojant teisinius santykius, susiklostančius dėl materialaus turto objektų. Teisės doktrinoje netgi teigiama, kad tuo metu, kai buvo kuriami privatinės teisės pagrindai, niekas negalėjo numatyti, kad po kelių šimtų metų visuomenė gyvens hibridiniame pasaulyje, kuriame realus pasaulis bus neatsiejamai susijęs su virtualiuoju ir kuriame egzistuojantys skaitmeninio turto objektai bus lygiai tokie patys vertingi ar net brangesni nei XIX amžiuje taurieji metalai (van Erp, 2023, p. 11). Atsižvelgiant į tai, teisės doktrinoje išreiškiamos abejonės, ar šios istoriškai materialiam turtui sukurtos teisinės koncepcijos gali būti tinkamai pritaikomos skaitmeniniam turtui, kuris pagal savo prigimtį yra nematerialus ir egzistuoja išimtinai tik skaitmeninėje erdvėje. Dėl šios priežasties kyla esminis klausimas – ar tradicinės nuosavybės teisės koncepcijos yra pakankamos tam, kad skaitmeninis turtas galėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu, ar visgi tam reikalingos naujos, šiam turtui specialiai pritaikytos teisinės konstrukcijos. Šis klausimas tampa ypač aktualus, atsižvelgiant į tai, jog skaitmeninis turtas jau yra tapęs neatsiejama šiuolaikinės ekonomikos dalimi, o kiekvienas asmuo, turintis skaitmeninio turto, turi teisėtą lūkestį, kad šiam turtui bus užtikrinta tokia pati teisinė apsauga kaip ir materialaus turto objektams. Todėl būtina išanalizuoti, ar šiandien galiojančios nuosavybės teisės koncepcijos leidžia skaitmeninį turtą pripažinti nuosavybės teisės objektu, įvertinant jų taikymo ribas, galimus trūkumus ir poreikį naujoms, šiuolaikinės skaitmeninės ekonomikos realijas atitinkančioms reguliavimo priemonėms.

2. TYRIMO OBJEKTAS

Šio disertacinio tyrimo objektas - skaitmeninio turto samprata ir jo kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybės. Tyrime vertinami ir analizuojami požymiai, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Taip pat vertinamas poreikis suteikti skaitmeniniam turtui nuosavybės teisės statusą ir nagrinėjama, kokia forma skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu.

Pažymėtina, kad šis tyrimas grindžiamas technologiniu neutralumu, t.y. disertacijoje nėra nagrinėjamos konkrečios skaitmeninės technologijos, jų veikimo principai ir kiti tik su atskiromis technologijomis susiję ypatumai. Disertacinis tyrimas yra orientuotas tik į bendro pobūdžio aspektus, kurie būdingi visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad siekiant išsamiau atskleisti tyrimo objektą ir parodyti, kaip tas pats tyrimo nagrinėjamas klausimas pasireiškia skirtingų skaitmeninio turto objektų atžvilgiu, tyrime analizuojami ir bendro pobūdžio technologiniai aspektai. Visa tai leidžia geriau suprasti, kaip tyrime nagrinėjami klausimai atsiskleidžia skirtingų skaitmeninio turto objektų kontekste. Pavyzdžiuose dažniausiai nurodomi tie skaitmeninio turto objektai ir jų technologinės ypatybės, kurie šiandien ypač populiarūs ir kurių asmenys daugiausiai turi – kriptovaliutos, nepakeičiamieji žetonai (angl. *Non-fungible tokens*, NFT), domenų vardai, socialinių tinklų paskyros, virtualiuose internetiniuose žaidimuose esantys vertingi objektai ir kt.

3. TYRIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Šio disertacinio tyrimo **tikslas** yra išsamiai ir visapusiškai ištirti ir įvertinti, kokie skaitmeniniai objektai ir kokiais kriterijais vadovaujantis turėtų būti pripažįstami skaitmeniniu turtu ir kaip jie turėtų būti kvalifikuojami pagal valstybės pozityviąją teisę siekiant juos pripažinti nuosavybės teisės objektu.

Tyrimo tikslui įgyvendinti keliami šie **uždaviniai**:

- 1) Atskleisti skaitmeninio turto sampratą ir suformuoti specifinius požymius, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu.
- 2) Išanalizuoti užsienio valstybių teisinės sistemas, kuriose skaitmeniniam turtui suteiktas nuosavybės teisės statusas, siekiant įvertinti, dėl kokių priežasčių šis statusas buvo suteiktas, kartu įvertinant ir rizikas, kurios valstybėse kyla esant neaiškiam skaitmeninio turto nuosavybės teisiniam statusui.

- 3) Atskleisti civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą skirtingose daiktinės teisės doktrinos ir užsienio valstybių teisinėse sistemose, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu, ar *sui generis* objektu, jam sukuriant atskirą teisinį reglamentavimą, kartu įvertinant vienos ir kitos nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formos privalumus ir trūkumus.
- 4) Išanalizuoti Lietuvos nuosavybės teisės koncepciją, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas civilinės nuosavybės teisės objektu jį priskiriant prie bent vienos iš Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objekto kategorijų.

4. GINAMIEJI TEIGINIAI

Išskirtini šie disertacinio tyrimo **ginamieji teiginiai**:

- 1) Skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama kompiuteriniu kodu, kuriuo išreiškiami objektai skaitmeninėje erdvėje turi pasižymėti konkurencingumo, pastovumo, tarpusavio ryšio ir ekonominės vertės turėjimo požymiais.
- 2) Objekto kvalifikavimas nuosavybės teisės objektu, atsižvelgiant vien tik į jo egzistavimo formą, šiandien nebeturi jokio racionalaus teisinio pagrindo.
- 3) Skaitmeninio turto kvalifikavimas *sui generis* objektu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jeigu valstybės nuosavybės teisės koncepcija grindžiama klasikine daiktinės teisės doktrina.
- 4) Skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę jį priskiriant „kito turto“ nuosavybės teisės objektų kategorijai.

5. TYRIMO METODAI

Rengiant daktaro disertaciją naudojami keli pagrindiniai tyrimo metodai. Kiekvienas naudojamas tyrimo metodas derinamas su kitais tyrimo metodais, siekiant pasiekti išsikelą tyrimo tikslą ir išspręsti keliamus uždavinius.

Pirmiausia, naudojamas analizės tyrimo metodas. Šis metodas tyrime taikytas siekiant atskleisti skaitmeninio turto prigimtį, sampratą ir suformuoti kriterijus, kuriuos atitinkantis skaitmeninis objektas gali būti pripažįstamas

skaitmeniniu turtu. Šis metodas taip pat leido išanalizuoti civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą tiek klasikinėje, tiek novatoriškoje daiktinės teisės doktrinoje, taip pat ir užsienio valstybėse, kurios savo nuosavybės teisės sistemą grindžia vienu iš šių doktrininų modelių. Taikant šį metodą taip pat buvo išanalizuota ir Lietuvos nuosavybės teisės koncepcija, įvertinant galimybes skaitmeninį turtą priskirti vienai iš Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objekto kategorijų.

Antra, tyrime naudojamas lyginamasis metodas. Šio metodo taikymas atliekant tyrimą leido palyginti skaitmeninio turto sampratas, pateikiamas atskirų valstybių pozityviojoje teisėje, teisės doktrinoje ir minkštosios teisės šaltiniuose (angl. *soft-law*). Šio metodo pagrindu buvo nustatyta, kokie skaitmeniniai objektai ir kokiais kriterijais vadovaujantis pripažįstami skaitmeniniu turtu minėtų sampratų kontekste, kartu išskiriant ir kiekvienos analizuotos sampratos privalumus, trūkumus ir jų tarpusavio skirtumus. Taikant šį metodą taip pat buvo palygintos skirtingos skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybės tiek pagal klasikinę daiktinės teisės doktriną, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialų objektą, tiek pagal novatorišką daiktinės teisės doktriną, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta ir nematerialius objektus. Galiausiai, šio metodo taikymas leido atskleisti Lietuvos ir kontinentinės teisės tradicijai priskiriamų užsienio valstybių civilinės nuosavybės teisės objekto sampratų skirtumus bei panašumus ir parodyti, kaip vienas ir tas pats tyrimui reikšmingas klausimas vertinamas skirtingose jurisdikcijose. Atliekant šią analizę daugiausiai buvo remiamasi Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Olandijos, Austrijos ir Kvebeko nuosavybės teisės sistemomis. Šių jurisdikcijų pasirinkimą nulėmė tai, kad jų civiliniais kodeksais buvo remtasi tiek kuriant naująjį Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, tiek ir kitų valstybių civilinius kodeksus, kuriuos receptavo Lietuvos įstatymų leidėjas (Mikelėnas, 2007, p. 40). Be to, tyrime taip pat lyginamos ir kitų kontinentinės teisės tradicijai priskiriamų valstybių nuosavybės teisės sistemos, siekiant užtikrinti platesnį ir nuoseklesnį tyrime analizuojamų problemų vertinimą.

Trečia, tyrime naudojami dokumentų analizės ir lingvistiniai metodai. Šie metodai naudojami tiek kartu, tiek kiekvienas atskirai, nagrinėjant tyrime naudojamus šaltinius, atskleidžiant skaitmeninio turto sampratą ir vertinant jo kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes. Dokumentų analizės metodas pasirinktas siekiant sistemiškai įvertinti skirtinguose šaltiniuose pateikiamų skaitmeninio turto sampratų tarpusavio sąsajas ir jų ryšį su kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektais, o lingvistinis metodas – siekiant atskleisti analizuojamuose šaltiniuose vartojamų terminų semantinį turinį ir jų interpretacijos ypatumus.

Galiausiai, tyrime naudojamas sisteminis-analitinis metodas. Šis metodas taikomas siekiant apibendrinti ir įvertinti tyrimo metu gautus rezultatus bei nustatyti jų tarpusavio ryšį. Jo taikymas leidžia šiuos rezultatus ir išvalgas susieti į vientisą sistemą, išryškinant pagrindinius tyrimo aspektus ir pateikiant argumentuotus atsakymus į tyrime analizuojamus klausimus apie skaitmeninio turto prigimtį, jo sampratą ir kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes. Šio metodo pagrindu taip pat formuluojamos darbo autoriaus pozicijos ir tyrimo išvados.

6. DISERTACIJOS TEMOS IŠTIRTUMO LYGIS

Skaitmeninis turtas vis dar yra naujai besivystanti turto rūšis, todėl jo samprata, nuosavybės teisės statusas ir kvalifikavimo aspektai teisės moksle dar nėra išsamiai ir nuodugnai tyrinėti. Šiuo metu išsamiausi tyrimai, susiję su skaitmeniniu turtu, atlikti tik užsienio teisės doktrinoje, kurioje daugiausiai buvo nagrinėti šie klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu: skaitmeninio turto teisiniai reguliavimo aspektai (Aksoy, 2023) (Kucheryavenko *et al.*, 2023); skaitmeninio turto paveldėjimas (Conner, 2011) (Banta, 2014) (Conway, Grattan, 2017) (Harbinja 2017) (Harbinja 2019); skaitmeninio turto teisinis statusas civilinėje teisėje (Egamberdiev, 2023); skaitmeninis turtas ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste (Giang, Huong, 2023); skaitmeninio turto objektų vieta nuosavybės teisės sistemoje (Gorobec, Maysun, 2021); skaitmeninio turto termino reikšmė (Kud, 2019); skaitmeninio turto reguliavimas, atsižvelgiant į blokų grandinės technologiją (Kud *et al.*, 2019); disponavimas skaitmeniniu turtu (Lehdonvirta, 2005); skaitmeninio turto ekonominė vertė (Manninen, Kujanpaa, 2007); skaitmeninio turto teisinė prigimtis ir rūšys į technologijas orientuotų startuolių veikloje (Nekit, 2023); skaitmeninio turto vieta skaitmeninių finansinių technologijų sektoriuje (Hrytsai, 2022); skaitmeninio turto pripažinimo nuosavybės teisės objektu pagrindai (Nekit, 2020a); skaitmeninis turtas kaip naujas civilinių teisinių santykių objektas (Slipchenko, 2023); skaitmeninis turtas kaip nauja turto rūšis (Toygar *et al.*, 2013); skaitmeninio turto įkeitimas (Yunus *et al.*, 2020) ir kt.

Teisės doktrinoje mokslininkų atliktus tyrimus skaitmeninio turto tema taip pat galima suskirstyti ir į atskiras kategorijas, priklausomai nuo to, koks skaitmeninio turto objektas moksliniame tyrime buvo analizuojamas, pavyzdžiui, kriptovaliutos (Low, Hara, 2022) (Aksoy, 2023); nepakeičiamieji žetonai (Mackenzie, Berzina, 2021) (Guntermann, 2022); MMORPG žaidimų objektai (Lastowka, Hunter, 2004) (Macdonald, 2016); elektroninės knygos,

programėlės, filmai ir muzika (Erlank, 2013b); socialinių tinklų paskyros (Nekit, 2020b); skaitmeniniai failai (Michels, Millard, 2022); ir kt.

Kaip matyti, užsienio teisės doktrinoje nagrinėti tik atskiri ir pavieniai klausimai, susiję su skaitmeniniu turtu. Visapusiškas, išsamus ir vientisas skaitmeninio turto tyrimas, kuriame būtų analizuojami skaitmeninio turto sampratos ir jo nuosavybės teisės statuso valstybės pozityviojoje teisėje klausimai, dar nėra atliktas. Be to, aukščiau minėti klausimai, kurie jau nagrinėti teisės doktrinoje, daugiausiai buvo analizuojami tik bendrosios teisės tradicijos teisės mokslininkų, siekiant įvertinti nagrinėjamus klausimus skaitmeninio turto atžvilgiu Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų teisinių sistemų kontekste. Tuo tarpu kontinentinės teisės tradicijos, kuriai, be kita ko, priklauso ir Lietuva, teisės mokslininkai skaitmeninio turto temas dar nėra plačiai nagrinėję. Kontinentinės teisės doktrinoje galima rasti tik pavienių mokslininkų straipsnių, kuriuose nagrinėjamas skaitmeninis turtas.

Lietuvos teisės doktrinoje skaitmeninis turtas nagrinėtas tik fragmentiškai. Pirmą kartą Lietuvos teisės moksle apie skaitmeninį turtą ir jo kvalifikavimo aspektus buvo užsiminta 2018 m. gegužės 18 d. vykusios konferencijos „*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*“ metu, kurioje doc. dr. L. Didžiulis nurodė, kad skaitmeninis turtas yra naujai besiformuojanti nematerialaus turto rūšis, kelianti teisinio kvalifikavimo ir teisinės apsaugos šiam turtui užtikrinimo klausimus Lietuvos daiktinės teisės sistemoje. Vėliau tie patys klausimai šio teisės mokslininko iš dalies buvo analizuoti ir minėtos konferencijos pagrindu išleistoje mokslinių straipsnių ir pranešimų medžiagoje (Didžiulis, 2020, p. 47-48). Panašius aspektus šis teisės mokslininkas yra išdėstęs ir VU Teisės fakulteto išleistame vadovėlyje „*Daiktinė teisė*“, kuriame jis papildomai nurodo, kad skaitmeninio turto pripažinimas savarankišku daiktinių teisių objektu šiandien yra būtinybė, nes šis turtas jau dalyvauja civilinėje apyvartoje ir net formuoja atitinkamas skaitmenines rinkas, todėl šiems ekonominiams santykiams būtina suteikti adekvačią teisinę formą (Didžiulis, 2025, p. 124). Lietuvoje skaitmeninio turto aspektus yra nagrinėjusi ir dr. Neringa Gaubienė straipsnyje „*Digital Assets in the Process of Enforcement of Judgements at the Intersection of the Interests of Digital Economy*“. Šioje publikacijoje mokslininkė analizuoja ar skaitmeninis turtas laikytinas turtu klasikine šio termino prasme, nagrinėja pagrindinius skaitmeninio turto bruožus ir šio turto keliamus iššūkius (Gaubienė, 2022). Atskirai paminėtina, kad Lietuvoje vyko VU Teisės fakulteto organizuota tarptautinė mokslinė konferencija skaitmeninio turto tema – „*The Digital Asset Revolution: Opportunities and Challenges*“. Šioje konferencijoje teisės mokslininkai iš Lietuvos ir užsienio valstybių skaitė

įvairius pranešimus, susijusius su skaitmeniniu turtu. Be šių mokslinių pranešimų ir aukščiau minėtų pavienių tyrimų, Lietuvos teisės moksle skaitmeninio turto tema plačiau nebuvo nagrinėta. Lietuvoje taip pat nėra ir teismų praktikos, kurioje būtų analizuota skaitmeninio turto tematika.

7. TYRIMO NAUJUMAS

Šis tyrimas yra pirmasis, kuriame detalai, visapusiškai ir kompleksškai analizuojamas skaitmeninis turtas ir jo nuosavybės teisės statusas. Tyrimo naujumas atsiskleidžia keliais pagrindiniais aspektais.

Visų pirma, tyrime suformuluojami ir detalai atskleidžiami specifiniai požymiai, kuriais turi pasižymėti skaitmeninis objektas, kad jis galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu. Ši analizė ir požymių suformulavimas ypač reikšmingi tuo aspektu, kad iki šiol teisės doktrinoje vis dar nėra vieningos nuomonės, sprendžiant, kas yra ir turėtų būti laikoma skaitmeniniu turtu.

Antra, tyrime pirmą kartą atliekama išsami lyginamoji analizė nagrinėjant užsienio valstybių teisinės sistemas, kuriose skaitmeniniam turtui suteiktas nuosavybės teisės statusas. Ši analizė ypač reikšminga tuo, kad atskleidžiamos pagrindinės priežastys, kurios lėmė nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimą skirtingose jurisdikcijose ir kokios teisinės rizikos valstybėse kyla esant neaiškiam skaitmeninio turto teisiniui statusui.

Trečia, tyrime detalai nagrinėjama civilinės nuosavybės teisės objekto samprata skirtingose daiktinės teisės doktrinos, siekiant įvertinti, kaip skaitmeninis turtas turėtų būti kvalifikuojamas – jį priskiriant civilinės nuosavybės teisės objekto kategorijai ar kvalifikuojant *sui generis* objektu. Šis tyrimo aspektas ypač reikšmingas tuo, kad pirmą kartą teisės doktrinoje sistemiškai analizuojamos skirtingos nuosavybės teisės doktrinos, vertinant jų pritaikymo galimybes skaitmeninio turto atžvilgiu.

Galiausiai, tyrime atliekama ir išsami Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijos analizė, siekiant įvertinti, ar skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę. Tai pirmasis tyrimas Lietuvos teisės doktrinoje, kuriame šis klausimas visapusiškai ir išsamiai nagrinėjamas.

8. TYRIMUI ESMINĘ REIKŠMĘ TURĖJĘ ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Atliekant tyrimą daugiausiai buvo naudota užsienio teisės literatūra, kadangi, kaip buvo minėta, Lietuvos teisės doktrinoje skaitmeninis turtas nagrinėtas tik fragmentiškai.

Analizuojant skaitmeninio turto sampratą ir kitus su tuo susijusius aspektus, didžiausią reikšmę turėjo prof. K. Nekit, prof. J. A. T. Fairfield, prof. W. Erlank atlikti moksliniai tyrimai.

Atliekant skirtingų daiktinės teisės doktrinų analizę, analizuojant civilinės nuosavybės teisės objekto sampratą skirtingose užsienio valstybėse ir vertinant skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu galimybes, didelę reikšmę turėjo prof. S. van Erp, prof. Y. Emerich, prof. C. von Bar, prof. M. R. McGuire ir dr. D. Carre atlikti moksliniai tyrimai.

Nagrinėjant Lietuvos nuosavybės teisės koncepciją ir vertinant jos pritaikymo galimybes skaitmeniniam turtui, esminę reikšmę turėjo prof. R. Birštono, prof. V. Mikelėno, prof. V. Pakalniškio, doc. dr. L. Didžiulio, dr. A. Smaliuko ir dr. A. Jakutytės-Sungailienės paskelbtos mokslo publikacijos. Tyrimui svarbią reikšmę taip pat turėjo mokslinių straipsnių ir konferencijos pranešimų medžiaga – „*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*“.

9. DISERTACIJOS STRUKTŪRA

Disertaciją sudaro įvadas, trijų dalių dėstomoji (tiriamoji) dalis ir išvados.

Pirmoje disertacinio tyrimo dalyje analizuojama ir atskleidžiama skaitmeninio turto koncepcija, kurioje visų pirma nurodoma, kad skaitmeninis turtas yra pagrindinis terminas, kuriuo įvardijami ekonominę vertę turintys skaitmeniniai objektai. Tuomet analizuojama skaitmeninio turto samprata. Analizė pirmiausia pradedama nuo teisės doktrinoje pateikiamų skaitmeninio turto sampratų, kadangi skaitmeninio turto reiškinys pirmiausia buvo pradėtas analizuoti teisinėje literatūroje. Toliau analizuojama, kokia skaitmeninio turto samprata pateikiama valstybių pozityviojoje teisėje, kuriose tiesiogiai įstatymo lygmeniu jau pradėti spręsti įvairūs skaitmeninio turto teisiniai klausimai. Per paskutinius keletą metų įvairios tarptautinės ir nacionalinės teisinės organizacijos paskelbė įvairius minkštosios teisės šaltinius, susijusius su skaitmeniniu turtu. Atsižvelgiant į tai, taip pat tiriamos ir nagrinėjamos šių organizacijų paskelbtuose dokumentuose pateikiamos skaitmeninio turto sampratos. Ištyrus ir įvertinus minėtose šaltiniuose pateikiamas skaitmeninio turto sampratas, tiriami ir analizuojami skaitmeniniu turtu pripažįstamų objektų technologiniai egzistavimo pagrindai, siekiant įvertinti, kokie bendri požymiai būdingi visiems skaitmeniniu turtu pripažįstamiems objektams. Tai ištyrus, autorius suformuluoja savo skaitmeninio turto sampratą, kuria siūloma vadovautis.

Antroje dalyje vertinamas nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo poreikis, analizuojant situacijas, kodėl atskirose valstybėse

skaitmeniniam turtui buvo suteiktas nuosavybės teisės statusas tiesiogiai įstatymo lygmeniu, kartu nagrinėjant ir teisinės problemas, kylančias valstybėse, kuriose nėra aiškaus skaitmeninio turto nuosavybės teisės statuso. Atlikus šią analizę, nurodomos priežastys, kodėl skaitmeninis turtas turi būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę. Toliau vertinami skaitmeninio turto kvalifikavimo nuosavybės teisės objektu aspektai. Visų pirma, vertinami privalumai ir trūkumai skaitmeninį turtą kvalifikuojant *sui generis* objektu. Tuomet analizuojama civilinės nuosavybės teisės objekto samprata skirtingose daiktinės teisės doktrinos ir užsienio valstybėse, vertinant galimybę skaitmeninį turtą kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės objektu. Tai atlikus, autorius formuluoja savo poziciją, sprendžiant klausimą, kokia nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo forma turėtų būti pasirinkta ir nuo kokių aplinkybių tai priklauso.

Trečioje dalyje analizuojama Lietuvos nuosavybės teisės koncepcija, vertinant galimybę skaitmeninį turtą kvalifikuoti civilinės nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę. Visų pirma, analizė pradedama nuo nuosavybės teisės objekto reglamentavimo Lietuvoje, siekiant atskleisti Lietuvos įstatymų leidėjo požiūrį į tai, kas gali būti pripažįstama civilinės nuosavybės teisės objektu, į kurį galima įgyti nuosavybės teisę. Atlikus šią analizę, nustatoma, kad Lietuvos nuosavybės teisės koncepcijoje išskiriamos dvi nuosavybės teisės objektų kategorijos – daiktai (*res corporales*) ir „kitas turtas“ (*res incorporales*). Atsižvelgiant į tai, toliau vertinamos galimybės skaitmeninį turtą priskirti vienai iš minėtų Lietuvos pozityviojoje teisėje pripažįstamų nuosavybės teisės objektų kategorijų.

Disertacijos pabaigoje pateikiamos tyrimo išvados.

10. IŠVADOS

1. Skaitmeninio turto samprata turėtų būti grindžiama kompiuteriniu kodu, kuriuo išreiškiami objektai skaitmeninėje erdvėje turi pasižymėti keturiais požymiais. Pirma, skaitmeninis objektas turi būti konkurencingas – objektą vienu metu turi galėti valdyti ir naudoti tik vienas asmuo arba apibrėžta asmenų grupė. Antra, skaitmeninis objektas turi būti pastovus – jis turi išlaikyti savo struktūrą, turinį ir funkcionalumą, nepriklausomai nuo to, kaip dažnai jis naudojamas. Trečia, skaitmeninis objektas turi pasižymėti tarpusavio ryšiu – su objektu turi būti galima sąveikauti. Ketvirta, skaitmeninis objektas privalo turėti realią arba potencialią ekonominę vertę, kurią turi būti galima nustatyti objektyviu kriterijumi – pinigais. Visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y. skaitmeninis objektas privalo

pasižymėti šių požymių visetu, kad galėtų būti pripažįstamas skaitmeniniu turtu.

2. Skaitmeninio turto samprata, grindžiama kompiuteriniu kodu, yra technologiškai neutrali ir leidžianti apimti visus šiuo metu egzistuojančius ir plačioje visuomenėje bei teisės doktrinoje pripažįstamus skaitmeninio turto objektus, nepriklausomai nuo atskirų objektų specifinių savybių, pobūdžio, funkcionalumo ar kitų, tik su konkrečiu objektu susijusių aspektų. Tokia skaitmeninio turto samprata leidžia apimti ir tuos skaitmeninio turto objektus, kurie dėl tobulėjančių technologijų atsiras ateityje, kadangi ši skaitmeninio turto samprata grindžiama esminiu kiekvieno skaitmeninio turto objekto egzistavimo pagrindu – kompiuteriniu kodu ir šiam kodui būdingomis savybėmis.
3. Skaitmeninis turtas šiandien yra tapęs nebeatsiejama daugelio žmonių kasdienio gyvenimo ir ekonominės veiklos dalimi, o dauguma skaitmeninio turto objektų savo atliekamomis funkcijomis, turima ekonomine verte ir galėjimu tenkinti žmonių poreikius praktiškai niekuo nebesiskiria nuo materialių objektų. Atsižvelgiant į tai, nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimas valstybių pozityviojoje teisėje yra nebeišvengiamas ir būtinas teisinis reiškinys.
4. Sprendžiant, kokia forma skaitmeniniam turtui turėtų būti suteiktas nuosavybės teisės statusas – jį kvalifikuojant *sui generis* objektu ir kuriant atskirą teisinį reglamentavimą, ar jį kvalifikuojant civilinės nuosavybės teisės objektu pagal valstybės pozityviąją teisę, pirmiausia būtina išanalizuoti, ar valstybėje galiojanti nuosavybės teisės koncepcija gali būti pritaikoma skaitmeniniam turtui, ir jeigu taip, tai koku būdu ir apimtimi. Ši analizė leidžia pasirinkti tinkamiausią nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo formą, kartu užtikrinant valstybės teisinės sistemos vientisumą ir išvengiant nepagrįsto jos fragmentavimo.
5. Skaitmeninio turto kvalifikavimas *sui generis* objektu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, jeigu valstybės nuosavybės teisės koncepcija grindžiama klasikine daiktinės teisės doktrina, kuri nuosavybės teisės objektu pripažįsta tik materialią išraišką turintį objektą. Tokia nuosavybės teisės statuso skaitmeniniam turtui suteikimo forma tampa vieninteliu įmanomu teisiniu sprendimu, leidžiančiu užtikrinti tinkamą skaitmeninio turto teisinę apsaugą, kadangi valstybėje taikoma klasikinė daiktinės teisės doktrina neleidžia išplėsti nuosavybės teisės objekto sampratos taip, kad ji apimtų ir nematerialią išraišką turinčius objektus.

6. Nors Lietuvos įstatymų leidėjas nepateikia jokie apibrėžimo ar kriterijų, kurie leistų nustatyti, kokie objektai gali būti priskiriami CK 4.38 straipsnyje nurodytai „kito turto“ kategorijai ir būti laikomi nuosavybės teisės objektu, šiuos kriterijus galima išskirti atsižvelgiant į sisteminę teisės normų aiškinimą, pagrindinius daiktinės teisės principus ir į esminius *res incorporales* objektų požymius, susiformavusius civilinės teisės tradicijos sistemose. Šie kriterijai yra keturi: 1) objektas turi būti nematerialus; 2) objektas privalo turėti ekonominę vertę; 3) objektą turi būti įmanoma identifikuoti; 4) objektą turi būti įmanoma priskirti konkrečiam asmeniui. Visi šie kriterijai yra kumuliatyvūs, t.y., objektas privalo visus šiuos kriterijus atitikti, kad būtų priskiriamas Lietuvos pozityviojoje teisėje įtvirtintai *res incorporales* objektų kategorijai ir būtų kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu (CK 4.38 straipsnis).
7. Laikantis siūlomos skaitmeninio turto sampratos, pagal kurią skaitmeniniu turtu pripažįstami objektai, kuriuos išreiškiantis kompiuterinis kodas pasižymi konkurencingumu, pastovumu, tarpusavio ryšio ir ekonominės vertės kriterijais, skaitmeninis turtas gali būti kvalifikuojamas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos pozityviąją teisę jį priskiriant *res incorporales* objektų kategorijai. Tokia skaitmeninio turto samprata atitinka visus reikalavimus, keliamus šiai nuosavybės teisės objektų kategorijai.

SUMMARY

1. RELEVANCE AND PROBLEMS OF THE RESEARCH

In the 21st century, digital technologies have become an inseparable part of every individual's daily life. The emergence of smart devices and the internet has resulted in the almost complete disappearance of the boundary between the material and the virtual world, as people today simultaneously live in both the physical reality and the digital environment. This is demonstrated by the latest statistics, according to which more than 67.5 percent of the world's population has access to the internet and spends on average almost 7 hours online every day (How Many Use The Internet..., 2025) (Average Daily Time Spent Using the..., 2025). By actively participating in the digital sphere, individuals acquire, create and store various digital objects on their smartphones, computers and databases, which are referred to by the term digital assets (Kiršienė, 2017, p. 496). At present, no universal or internationally accepted definition or concept of digital assets has yet been adopted, but it is recognised that the notion of digital assets today encompasses a particularly wide range of digital objects with economic value that individuals use to satisfy their everyday needs - cryptocurrencies, digital art, domain names, social media accounts, electronic books, valuable items contained in virtual online games, and others (Lehavi, 2019, p. 200) (Nekit, 2023, p. 306). The vast majority of the world's population today possesses these and other objects recognised as digital assets - more precisely, everyone who owns digital devices and has access to the internet.

Digital assets have today become an inseparable part of contemporary society and hold an increasingly significant financial value in the personal lives of individuals, as evidenced by various studies. For instance, a study conducted by the University of London revealed that the total value of digital assets owned by residents of the United Kingdom exceeds £2.3 billion (A Social Study into the Impact of..., 2011). A similar study was carried out by McAfee, which established that the digital assets owned by the internet users who participated in the study had an average value of 37,000 USD. The study also provides comparative statistics revealing the average value of digital assets held by internet users in different countries across the world. For example, it is indicated that the digital assets owned by residents of the United States are on average valued at 55,000 USD, in Italy - 42,621 USD, in the Netherlands - 32,018 USD, in Germany - 22,727 USD, and in Spain - 17,476 USD (McAfee Reveals Average Internet User..., 2011). These statistical data

demonstrate that digital assets are not merely an abstract term used in public discourse or a niche phenomenon. On the contrary, digital assets have become a real and financially tangible element of modern life, holding considerable economic significance for a broad segment of society.

Although digital assets have existed for a considerable period, have become foundational to the digital economy, and constitute an integral part of modern society, there remains no clear and consistent understanding of what precisely qualifies as a digital asset, which objects fall within this category, and what their legal nature entails. Each state that has already begun, at the legislative level, to regulate various legal matters related to digital assets, every legal scholar analysing digital assets, as well as various international legal organisations when developing different soft-law sources related to digital assets, offer differing understandings of what should be regarded as a digital asset and which objects fall under this term. Such pluralism of digital asset concepts generates legal uncertainty. Under one understanding of digital assets, a particular digital object may be considered a digital asset, whereas under another existing and recognised conception, that same object would not qualify as a digital asset, as it would fall outside its scope. This situation is rather paradoxical, as despite dealing with the very same phenomenon of economically valuable digital objects, a clear and coherent concept of digital assets that would allow for an objective determination of the essence of this phenomenon has still not been formed. All of this creates a problem of legal indeterminacy, since, in the absence of a clear understanding of what should be regarded as digital assets, it is impossible to properly integrate such assets into the system of a state's positive law, determine their legal status, and ensure effective legal protection of the objects that constitute such assets. This indeterminacy not only leads to a lack of legal certainty, but also fails to comply with the principle of legitimate expectations, as individuals who possess or acquire digital asset objects cannot be certain whether these objects will be recognised as assets within the state's legal system and whether the rights to them will be protected in the same manner as in the case of material property.

This indeterminacy is further accentuated by the fact that many individuals perceive digital asset objects as property in the same manner as any material items they own, since most of these digital objects perform identical functions to their equivalents in the material world. For example, the same book may exist in both electronic and physical form, the same photograph may exist in digital as well as material form, and so forth. Individuals also treat digital asset objects as their property because they spend their money to acquire them, and in some cases even pay record-breaking

sums, for instance when purchasing digital art. From a legal perspective, this raises the question of whether these objects can be classified as objects of property rights, i.e. whether such digital objects can indeed be recognised as property and whether an individual can acquire a right of ownership over them. Different states take divergent views on the necessity of addressing this issue, despite the fact that digital assets have become an integral part of the daily lives of many individuals. Some states, such as the United States and the United Kingdom, are gradually adapting their legal systems in an attempt to grant digital assets a clear legal status within their national legal frameworks. Meanwhile, in other jurisdictions, including Lithuania, legal uncertainty still prevails in this respect. As a result, numerous legal ambiguities arise - whether digital assets should and can be granted the status of property, how they should be classified under positive law, and so on. This legal uncertainty in individual states also leads to various judicial disputes. For instance, courts examine whether specific digital asset objects may be recognised as objects of property rights, what their legal status is within the system of positive law, and whether digital assets may be inherited in the same manner as material property. All of these and other questions, in the absence of a clear legal status of digital assets in the state's positive law, are effectively left to judicial assessment. As will be analysed further, such a situation not only generates legal uncertainty but also results in different judicial decisions being adopted within the same jurisdiction when assessing and resolving similar issues related to digital assets.

No less significant legal uncertainty surrounds digital assets in legal doctrine, where clear answers to how various related issues should be resolved are likewise absent. For example, legal scholars disagree on which category of property digital assets should be assigned to, what place they occupy within a state's system of positive law, and similar matters. However, the fundamental doctrinal disagreements emerge when addressing the question of whether and in what manner digital assets should be classified as objects of property rights and what legal regulation should be applied in order to ensure their effective legal protection. Legal scholars holding differing views on this issue can broadly be divided into two groups. The first group of scholars proposes to regard digital assets as an entirely new and unique legal phenomenon, to classify them as *sui generis* objects, and to create a specific, separate legal regulation based on which digital assets would be recognised as objects of property rights. According to them, the existing concepts of property rights cannot simply be adapted or applied to digital assets, as they are based on fundamentally different premises and principles that are incompatible with the nature of digital assets (Toygar *et al.*, 2013, p. 114-115)

(Allen *et al.*, 2020) (Castillo Parrilla, 2021, p. 825) (Giang, Huong, 2023, p. 11). The second group of legal scholars takes a completely opposite position and argues that there is no need to create any separate legal regulation for digital assets, since the legal relationships that arise in the digital environment in relation to digital asset objects fully correspond to the well-known and already existing categories of civil legal relations and therefore are not new when compared to those that already exist. Accordingly, the classification of digital assets as objects of property rights and their legal protection may be based on the application of traditional, currently existing civil law norms (Castillo Parrilla, 2021, p. 824) (A. Slipchenko, S. O. Slipchenko, 2023, p. 76) (Giang, Huong, 2023, p. 12).

This division of opinions in legal doctrine arises from the fact that private law, as we know and apply it today, is strongly grounded in ideas and principles that were formed in the 19th century and were designed to regulate legal relations arising in connection with material objects of property. It is even argued in legal doctrine that at the time when the foundations of private law were being established, no one could have foreseen that a few centuries later society would live in a hybrid world in which the physical world would be inseparably connected with the virtual one, and in which digital asset objects would become just as valuable or even more valuable than precious metals were in the 19th century (van Erp, 2023, p. 11). In light of this, doubts are expressed in legal doctrine as to whether these legal concepts, historically created for material property, can be properly applied to digital assets, which by their nature are intangible and exist exclusively in the digital environment. For this reason, a fundamental question arises: are traditional concepts of property law sufficient for digital assets to be classified as objects of property rights, or are new legal constructs, specifically adapted to this type of asset, required? This question becomes particularly relevant given that digital assets have already become an integral part of the modern economy, and every person who holds digital assets has a legitimate expectation that such assets will be afforded the same level of legal protection as material property objects. Therefore, it is necessary to examine whether the existing concepts of property law allow digital assets to be recognised as objects of property rights, considering their scope of application, potential shortcomings, and the possible need for new regulatory instruments that reflect the realities of the contemporary digital economy.

2. OBJECT OF THE RESEARCH

The object of this dissertation is the concept of digital assets and the possibilities of their qualification as objects of property rights. The study evaluates and analyses the criteria according to which a digital object that satisfies them may be recognised as a digital asset. It also assesses the necessity of granting digital assets the status of property and examines the form in which digital assets should be classified as objects of property rights.

It should be noted that this research is based on the principle of technological neutrality, meaning that the dissertation does not examine specific digital technologies, their operational mechanisms or other features related solely to particular technologies. The dissertation is focused exclusively on general aspects that are characteristic of all objects recognised as digital assets. However, it should be emphasised that, in order to reveal the subject matter of the research more comprehensively and to demonstrate how the same issue under examination manifests in relation to different types of digital assets, the study also considers general technological aspects. This allows for a better understanding of how the questions analysed in the research emerge in the context of different digital asset objects. The examples most frequently refer to those digital asset objects and their technological characteristics that are particularly widespread today and most commonly held by individuals - cryptocurrencies, non-fungible tokens (NFTs), domain names, social media accounts, valuable items in virtual online games, and others.

3. AIM OF THE RESEARCH AND ITS OBJECTIVES

The **aim** of this dissertation is to conduct a comprehensive and in-depth examination and assessment of which digital objects, and based on which criteria, should be recognised as digital assets, and how they should be classified under the state's positive law in order to acknowledge them as objects of property rights.

To achieve the aim of the research, the following **objectives** are set:

- 1) To reveal the concept of digital assets and to formulate the specific criteria according to which a digital object that meets them may be considered a digital asset.
- 2) To analyse the legal systems of foreign states in which digital assets have been granted the status of property, in order to assess the reasons why such status has been recognised, while also evaluating

the risks that arise in states where the proprietary legal status of digital assets remains unclear.

- 3) To reveal the concept of an object of civil property rights in different doctrines of property law and in the legal systems of foreign states, with the aim of assessing whether digital assets should be classified as objects of civil property rights or as *sui generis* objects subject to a separate legal regulation, while also evaluating the advantages and disadvantages of each form of recognising the proprietary status of digital assets.
- 4) To analyse the concept of property rights in Lithuania in order to assess whether digital assets may be classified as objects of civil property rights by assigning them to at least one of the categories of property objects recognised under Lithuania's positive law.

4. STATEMENTS TO BE DEFENDED

The following defensible statements of the dissertation research are distinguished:

- 1) The concept of digital assets should be grounded in computer code, whereby objects expressed in the digital environment must exhibit the characteristics of rivalrousness, persistence, interconnectivity, and economic value.
- 2) The qualification of an object as an object of property rights solely on the basis of its form of existence no longer has any rational legal justification in contemporary law.
- 3) The classification of digital assets as *sui generis* objects may be justified only where a state's concept of property rights is based on the classical doctrine of property law.
- 4) Digital assets may be qualified as objects of property rights under Lithuania's positive law by assigning them to the category of other property objects.

5. RESEARCH METHODS

Several basic research methods are used in preparing the doctoral dissertation. Each research method used is combined with other research methods in order to achieve the set research goal and solve the tasks set.

First, the method of analytical research is employed. This method is used in the study to reveal the nature and concept of digital assets and to formulate the criteria that a digital object must meet in order to be recognised as a digital asset. This method also made it possible to analyse the concept of an object of civil property law both in the classical and in the innovative doctrines of property law, as well as in foreign jurisdictions that base their systems of property law on one of these doctrinal models. Applying this method also allowed for the examination of the Lithuanian concept of property law, assessing the possibilities of classifying digital assets under one of the categories of property objects recognised in the positive law of Lithuania.

Second, the comparative method is employed in the study. The application of this method made it possible to compare the concepts of digital assets as presented in the positive law, legal doctrine, and soft law sources of different jurisdictions. Based on this method, it was determined which digital objects are recognised as digital assets and according to which criteria, within the context of the aforementioned concepts, while also identifying the advantages, shortcomings, and mutual differences of each analysed concept. This method was also used to compare the different possibilities of classifying digital assets as objects of property law under both the classical doctrine of property law, which recognises only tangible objects as property, and the innovative doctrine of property law, which accepts intangible objects as property as well. Ultimately, the application of this method made it possible to reveal the differences and similarities between the concepts of an object of civil property law in Lithuania and in foreign jurisdictions belonging to the continental legal tradition, and to demonstrate how one and the same question relevant to the study is assessed in different jurisdictions. In carrying out this analysis, particular reference was made to the property law systems of Germany, France, Italy, the Netherlands, Austria, and Quebec. The selection of these jurisdictions was determined by the fact that their civil codes served as a basis both for the drafting of the new Civil Code of the Republic of Lithuania and for the civil codes of other states that were subsequently adopted by the Lithuanian legislator (Mikelėnas, 2007, p. 40). In addition, the study also compares the property law systems of other jurisdictions belonging to the continental legal tradition, with a view to ensuring a broader and more coherent assessment of the issues analysed in the study.

Third, the study employs document analysis and linguistic methods. These methods are used both jointly and separately when examining the sources used in the study, revealing the concept of digital assets and assessing the possibilities of their classification as objects of property law. The document analysis method was chosen in order to systematically evaluate the

interrelations between the concepts of digital assets presented in different sources and their connection with the aspects of classification as an object of property law, while the linguistic method was applied in order to reveal the semantic content of the terms used in the analysed sources and the particularities of their interpretation.

Finally, the study employs the systemic-analytical method. This method is applied in order to summarise and assess the results obtained during the research and to determine their mutual interrelation. Its application enables these results and insights to be integrated into a coherent system, highlighting the key aspects of the study and providing reasoned answers to the questions analysed in the research concerning the nature of digital assets, their concept, and the possibilities of their classification as objects of property law. Based on this method, the author's positions and the conclusions of the study are also formulated.

6. THE LEVEL OF RESEARCH ON THE DISSERTATION TOPIC

Digital assets are still an emerging category of assets, and therefore their concept, property law status, and qualification aspects have not yet been comprehensively and thoroughly examined in legal scholarship. At present, the most extensive studies related to digital assets have been carried out only in foreign legal doctrine, where the following issues concerning digital assets have predominantly been analysed: the legal regulation aspects of digital assets (Aksoy, 2023) (Kucheryavenko *et al.*, 2023); the inheritance of digital assets (Conner, 2011) (Banta, 2014) (Conway, Grattan, 2017) (Harbinja, 2017) (Harbinja, 2019); the legal status of digital assets in civil law (Egamberdiev, 2023); digital assets in the context of the Fourth Industrial Revolution (Giang, Huong, 2023); the place of digital asset objects within the system of property law (Gorobec, Maysun, 2021); the meaning of the term digital asset (Kud, 2019); the regulation of digital assets in view of blockchain technology (Kud *et al.*, 2019); the disposal of digital assets (Lehdonvirta, 2005); the economic value of digital assets (Manninen, Kujanpaa, 2007); the legal nature and types of digital assets in the activities of technology-oriented startups (Nekit, 2023); the place of digital assets in the digital financial technology sector (Hrytsai, 2022); the grounds for recognising digital assets as objects of property law (Nekit, 2020a); digital assets as a new object of civil legal relations (Slipchenko, 2023); digital assets as a new category of assets (Toygar *et al.*, 2013); the pledge of digital assets (Yunus *et al.*, 2020), and others.

In legal doctrine, the research conducted by scholars on the topic of digital assets may also be categorised according to the specific type of digital asset object analysed in the respective study, for example: cryptocurrencies (Low, Hara, 2022) (Aksoy, 2023); non-fungible tokens (Mackenzie, Berzina, 2021) (Guntermann, 2022); MMORPG in-game items (Lastowka, Hunter, 2004) (Macdonald, 2016); electronic books, applications, films and music (Erlank, 2013b); social media accounts (Nekit, 2020b); digital files (Michels, Millard, 2022); and others.

As can be seen, foreign legal doctrine has so far addressed only isolated and fragmentary issues related to digital assets. A comprehensive, systematic, and coherent study of digital assets that would analyse the concept of digital assets and their property law status within the framework of a state's positive law has not yet been undertaken. Moreover, the aforementioned issues that have been examined in legal doctrine have predominantly been analysed only by scholars of the common law tradition, with the aim of assessing these questions in relation to digital assets within the context of the legal systems of the United Kingdom and the United States. Meanwhile, legal scholars of the continental legal tradition, to which Lithuania also belongs, have in essence not yet examined the topic of digital assets extensively. In the doctrine of continental law, only a few isolated scholarly articles can be found in which digital assets are analysed.

In Lithuanian legal doctrine, digital assets have only been examined in a fragmentary manner. The first reference in Lithuanian legal scholarship to digital assets and their qualification aspects appeared during the conference "*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*" (*Property Law: Will the Foundations of Private Law Withstand the Challenges of the 21st Century?*), held on 18 May 2018, where Assoc. Prof. Dr. L. Didžiulis indicated that digital assets represent a newly emerging category of intangible assets, raising questions of legal qualification and the provision of legal protection for such assets within the Lithuanian system of property law. These same issues were later partially analysed by this scholar in the collection of academic articles and conference papers published based on the aforementioned conference (Didžiulis, 2020, pp. 47-48). Similar aspects were also presented by the same scholar in the textbook "Property Law", published by the Faculty of Law of Vilnius University, where he additionally notes that the recognition of digital assets as an independent object of property rights has today become a necessity, as such assets are already participating in civil circulation and even forming dedicated digital markets, and therefore these economic relations must be granted an adequate legal form (Didžiulis, 2025, p. 124). Issues related to digital assets have also

been examined in Lithuania by Dr. Neringa Gaubienė in her article Digital Assets in the Process of Enforcement of Judgements at the Intersection of the Interests of Digital Economy. In this publication, the scholar analyses whether digital assets may be regarded as assets in the classical sense of the term, examines the main features of digital assets, and discusses the challenges posed by such assets (Gaubienė, 2022). It is also worth noting separately that an international academic conference on the topic of digital assets - “*The Digital Asset Revolution: Opportunities and Challenges*” - was organised in Lithuania by the Faculty of Law of Vilnius University. At this conference, legal scholars from Lithuania and foreign jurisdictions delivered various papers related to digital assets. Apart from these academic contributions and the few isolated studies referred to above, the topic of digital assets has not been examined more extensively in Lithuanian legal scholarship. There is likewise no case law in Lithuania in which issues relating to digital assets have been analysed.

7. NOVELTY OF THE RESEARCH

This study is the first to examine digital assets and their property law status in a detailed, comprehensive, and systematic manner. The novelty of the research is revealed through several key aspects.

First, the study formulates and thoroughly reveals the specific characteristics that a digital object must possess in order to be recognised as a digital asset. This analysis and the formulation of such characteristics are particularly significant given that, to date, there is still no unified position in legal doctrine on what constitutes a digital asset and what should be regarded as one.

Second, for the first time, the study carries out a comprehensive comparative analysis of foreign legal systems in which digital assets have been granted the status of an object of property law. This analysis is particularly significant as it reveals the main reasons that have led to the recognition of digital assets as objects of property law in different jurisdictions, as well as the legal risks that arise in states where the legal status of digital assets remains unclear.

Third, the study provides a detailed examination of the concept of an object of civil property law in different doctrines of property law with the aim of assessing how digital assets should be classified: either by assigning them to the category of objects of civil property law or by qualifying them as *sui generis* objects. This aspect of the research is particularly significant as it is

the first time in legal doctrine that different property law doctrines are systematically analysed in order to evaluate their applicability to digital assets.

Finally, the study also carries out a comprehensive analysis of the Lithuanian concept of property law in order to assess whether digital assets may be classified as objects of property law under Lithuanian positive law. This is the first study in Lithuanian legal doctrine in which this question is examined in a fully comprehensive and detailed manner.

8. SOURCES AND LITERATURE OF ESSENTIAL IMPORTANCE TO THE RESEARCH

In conducting the research, foreign legal literature was used predominantly, since, as mentioned, digital assets have only been examined in a fragmentary manner in Lithuanian legal doctrine.

In analysing the concept of digital assets and other related aspects, the most significant contribution was made by the scholarly research of Prof. K. Nekit, Prof. J. A. T. Fairfield, and Prof. W. Erlank.

In carrying out the analysis of different doctrines of property law, examining the concept of objects of civil property law in various foreign jurisdictions, and assessing the possibilities of classifying digital assets as objects of property law, the scholarly research of Prof. S. van Erp, Prof. Y. Emerich, Prof. C. von Bar, Prof. M. R. McGuire, and Dr. D. Carre played a significant role.

In examining the Lithuanian concept of property law and assessing its applicability to digital assets, the scientific publications of Prof. R. Birštonas, Prof. V. Mikelėnas, Prof. V. Pakalniškis, Assoc. Prof. Dr. L. Didžiulis, Dr. A. Smaliukas, and Dr. A. Jakutyte-Sungailienė were of fundamental importance. Material from academic articles and conference papers, particularly from “*Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius?*”, was also of significant relevance to the research.

9. STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation consists of an introduction, a main body divided into three parts, and conclusions.

The first part of the dissertation analyses and sets out the concept of digital assets, beginning with the assertion that digital asset is the principal term used to refer to digital objects that possess economic value. The concept of digital assets is then examined in detail. The analysis begins with the definitions of digital assets provided in legal doctrine, as the phenomenon of

digital assets was first addressed in legal scholarship. This is followed by an examination of how the concept of digital assets is presented in the positive law of those states in which various legal issues concerning digital assets have already begun to be regulated at the legislative level. In recent years, various international and national legal organisations have published soft-law sources related to digital assets, and, accordingly, the definitions of digital assets contained in the documents issued by these organisations are also examined and analysed. Having explored and assessed the concepts of digital assets provided in the aforementioned sources, the study then investigates and analyses the technological foundations of existence of objects recognised as digital assets, in order to determine which common features are characteristic of all objects recognised as digital assets. Based on this analysis, the author formulates his own concept of digital assets, which is proposed for adoption.

The second part evaluates the need to grant digital assets the status of objects of property law by analysing the situations in which certain states have accorded digital assets such status directly at the legislative level, while also examining the legal problems arising in states where the property law status of digital assets remains unclear. Following this analysis, the reasons are identified as to why digital assets should be classified as objects of property law to which ownership rights may be acquired. The study then proceeds to assess the aspects of classifying digital assets as objects of property law. First, the advantages and disadvantages of qualifying digital assets as *sui generis* objects are evaluated. This is followed by an analysis of the concept of an object of civil property law as it appears in different doctrines of property law and in foreign jurisdictions, assessing the possibility of classifying digital assets as objects of civil property law. On this basis, the author formulates his position on which form of property law status should be granted to digital assets and on which circumstances this determination depends.

The third part analyses the Lithuanian concept of property law by assessing the possibility of classifying digital assets as objects of civil property law under Lithuanian positive law. The analysis begins with an examination of the regulation of the object of property law in Lithuania, in order to reveal the approach of the Lithuanian legislator to what may be recognised as an object of civil property law to which ownership rights may be acquired. Following this analysis, it is established that the Lithuanian concept of property law distinguishes between two categories of property law objects: things (*res corporales*) and other assets (*res incorporales*). Considering this, the study proceeds to assess the possibilities of assigning digital assets to one of these categories of property law objects recognised in Lithuanian positive law.

The dissertation concludes with the findings of the research.

10. CONCLUSIONS

1. The concept of digital assets should be based on computer code, whereby objects expressed in the digital environment must exhibit four characteristics. First, a digital object must be rivalrous - it must be capable of being controlled and used at any given time only by one person or by a defined group of persons. Second, a digital object must be persistent - it must retain its structure, content, and functionality regardless of how frequently it is used. Third, a digital object must possess interconnectivity - it must be possible to interact with the object. Fourth, a digital object must have an actual or potential economic value that can be determined according to an objective criterion - money. All of these criteria are cumulative, meaning that a digital object must exhibit the entire set of these characteristics in order to be recognised as a digital asset.
2. A concept of digital assets grounded in computer code is technologically neutral and enables the inclusion of all digital asset objects that currently exist and are recognised in society and in legal doctrine, irrespective of the specific characteristics, nature, functionality, or other features specific to individual objects. Such a concept of digital assets also makes it possible to encompass those digital asset objects that will emerge in the future as technologies evolve, since this concept is based on the fundamental basis of existence common to every digital asset object, namely computer code and the properties inherent to that code.
3. Today, digital assets have become an inseparable part of many people's daily lives and economic activity, and the functions, economic value, and capacity to satisfy human needs possessed by most digital asset objects no longer differ in any substantive way from those of material objects. In view of this, the granting of property law status to digital assets in the positive law of states is an inevitable and necessary legal development.
4. When determining the appropriate form in which digital assets should be granted a property law status, whether by classifying them as *sui generis* objects and creating a separate legal framework, or by recognising them as objects of civil property under the state's positive law, it is first necessary to examine whether the existing concept of property law within the legal system can be applied to digital assets

and, if so, in what manner and to what extent. Such an analysis makes it possible to select the most appropriate way of conferring property law status on digital assets, while at the same time ensuring the coherence of the legal system and avoiding its unwarranted fragmentation.

5. The classification of digital assets as *sui generis* objects can be justified only in cases where the state's concept of property law is based on the classical doctrine of property law, which recognises only materially expressed objects as objects of property rights. In such a case, this form of granting property law status to digital assets becomes the only possible legal solution capable of ensuring the proper legal protection of digital assets, since the classical doctrine of property law applied in the state does not allow the concept of an object of property rights to be expanded so as to include objects that possess no material expression.
6. Although the Lithuanian legislator does not provide any definition or criteria that would make it possible to determine which objects may fall within the category of "other assets" referred to in Article 4.38 of the Civil Code and be recognised as objects of property law, such criteria may be derived through a systematic interpretation of legal norms, the fundamental principles of property law, and the essential characteristics of *res incorporales* as developed within the civil law tradition. Four criteria can be identified: (1) the object must be intangible; (2) the object must have economic value; (3) the object must be individually identifiable; and (4) the object must be capable of being subject to exclusive control by a specific person. All of these criteria are cumulative, meaning that an object must meet all of them in order to fall within the category of *res incorporales* established under Lithuanian positive law and to be recognised as an object of property law (Article 4.38 of the Civil Code).
7. According to the proposed concept of digital assets, under which digital assets are recognised as objects expressed through computer code that meets the criteria of rivalrousness, persistence, interconnectivity, and economic value, digital assets may be classified as objects of property rights under Lithuanian positive law by assigning them to the category of *res incorporales*. Such a concept of digital assets satisfies all the requirements established for this category of property law objects.

PUBLIKACIJŲ IR MOKSLO RENGINIŲ, KURIUOSE PRISTATYTI TYRIMO REZULTATAI, SĄRAŠAS

Mokslinės publikacijos disertacijos tema

- 1) Kadys, E. (2024). Inheriting access to a social network account. *Studies in Law and Economics*, Vol. 130, 9-26. DOI: <https://doi.org/10.26485/SPE/2024/130/1>
- 2) Kadys, E. (2024). Skaitmeninių objektų priskyrimas virtualiajai nuosavybei ir jų teisinis kvalifikavimas. *Teisė*, 131, 157-171. DOI: <https://doi.org/10.15388/Teise.2024.131.11>
- 3) Kadys, E. (2022). Nuosavybės teisės objekto reglamentavimo Lietuvoje probleminiai aspektai. *Teisė*, 125, 114-130. DOI: <https://doi.org/10.15388/Teise.2022.125.7>

Mokslo renginiuose pristatyti tyrimo rezultatai

- 1) 2023 m. spalio 12 d. VU Teisės fakulteto organizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „The Digital Asset Revolution: Opportunities and Challenges“ skaitytas pranešimas tema: „*Lithuanian Property Law and Digital Assets: Is New Regulation Needed?*“
- 2) 2023 m. gegužės 18 d. skaitytas pranešimas VU Teisės fakulteto organizuojamoje tarptautinėje doktorantų ir jaunųjų teisėtyrininkų konferencijoje tema: „*The Future of Property Law: Adapting to the Rise of Digital Assets*“.
- 3) 2023 m. gegužės 9 d. skaitytas pranešimas VU Teisės fakulteto ir Antstolių rūmų organizuotoje tarpdisciplininėje mokslinėje konferencijoje „Skaitmeninio amžiaus iššūkiai ir galimybės vykdymo procese“ tema: „*Skaitmeninio turto teisinė prigimtis ir šio turto pripažinimas asmens nuosavybe*“.

INFORMACIJA APIE DISERTACIJOS AUTORIŲ

Išsilavinimas

2020 – 2025 m. doktorantūros studijos Vilniaus universitete, Teisės fakultete.
2014 – 2019 m. įgytas teisės magistro laipsnis Vilniaus universitete, Teisės fakultete.

Profesinė patirtis

Nuo 2020 m. iki šiol jaunesnysis asistentas Vilniaus universitete, Teisės fakultete (privatinės teisės katedra). Rudens semestre studentams skaitomos verslo teisės paskaitos ir vedami šio dalyko seminarai. Pavasario semestre studentams vedami daiktinės teisės seminarai.

Nuo 2019 m. iki 2020 m. advokato padėjėjas advokatų kontoroje „TGS Baltic“ (šiuo metu „TEGOS“).

Nuo 2018 m. iki 2019 m. civilinių bylų skyriaus specialistas-konsultantas Vilniaus apygardos teisme.

Stažuotės

2024 m. mokslinė stažuotė Tarptautinės privatinės teisės unifikavimo institute (UNIDROIT), Romoje, Italijoje. Stažuotės metu buvo renkami disertacijos temai aktualūs šaltiniai ir rengiama disertacija.

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
El. p. info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
bookshop.vu.lt, journals.vu.lt
Tiražas 20 egz.